

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Disputatio Nona. De veritate seu cognoscibilitate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

DISPUTATIO IX.

De Veritate seu cognoscibilitate Dei.

Post Disputationem de vnitatem Dei, ijsque, quæ ad vnitatem consequuntur, disputandum est de veritate seu cognoscibilitate Dei. Disputamus autem hic de Veritate, non vt est peculiaris virtus in dicendo, quæ veracitas dici solet, & ad fidem spectat, sed vt est secunda passio entis, per quam vnumquodque est aptum cognosci; estque prima radix veritatis in cognoscendo: hæc enim per se pendet ab intellectu & obiecto, tanquam à causis per se. Quoniam verò cognoscibilitas respicit intellectum cognoscentem, illumque præcedit vt obiectum potentiam, prius de cognoscibilitate diuinæ naturæ, tum de intellectu, deque ijs, quæ diuinum intellectum consequuntur, ordinatè disputabimus.

SECTIO I.

An aliquis intellectus creatus Deum in seipso videre possit?

Armen.
Alphonſus
de Castro.

S. Ioan.
1. ad Tim. 6.
S. Chrysost.
Euthymius.
Isidor.
Exod.

S. Thomas.
Benedictus
XI.

PRIMA sententia seu error Armenorum, referente Alphonſo de Castro, verbo *beatitudo*, heresi prima, negantium Deum ab illo intellectu creato in seipso videri posse, sed in quadam *Theophania* seu luce, ab ipso deriuata, à beatis in Patria cognosci. Fundamentum sumi potest tum ex Scriptura attestante, Deum à nemine hætenus visum, sed nec videri posse, Ioan. 1. prima ad Timoth. 6. tum ex Patribus, Chrysostomo homil. 14. in Ioan. & homilia 3. & 4. de Incomprehensibili Dei natura, Euthymio in primam Ioannis, Isidoro in 41. Exodi, & alijs. Tum ratione: quia quod est extra sphaeram alicuius potentiae, nequit ab illa attingi: Deus est extra sphaeram intellectus creati: ergo nequit ab ipso in propria substantia attingi. Confirmatur: Nam maior est improporatio inter intellectum creatum & Deum; quam inter oculum corporeum & obiectum spirituale: sed nequit oculus corporeus, ob improporcionem cum obiecto spiritali, illud attingere: ergo nec intellectus creatus *Deum* obiectum increatum.

2. SECUNDA sententia affirmat, Deum clarè in seipso à beatis videri. Est de fide, cuius oppositam Sanct. Thom. questione octaua, de Verit. articulo primo, appellat hereticam. Illam primò definiuit Benedictus XI. vulgò XII. in quadam decretali, de

qua mentio fit in eius vita Tom. 3. Conciliorum parte secunda pagina 818. & extat apud Sanderum de visibili Monarchia, referturque à supplemento Gabr. in 44. dist. 49. quaestione secunda, articulo tertio, dubit. 3. Cuius verba sunt hæc: *Definimus, quod secundum Dei ordinationem anima Sanctorum, quæ ex hoc mundo purgata discedunt, ante iudicium generale vident Diuinam essentiam, visione intuitiva & faciali, nulla mediante creatura in ratione obiecti se habente, sed Diuina essentia nudò & clarè, & apertè illis se ostendente.* Secundo, Eugenius quartus in Concilio Florentino in decreto de Vnione Armenorum: *Morientes, inquit, (loquitur de adultis baptizandis antequam culpam aliquam committant) statim ad regnum Calorum, & Dei visionem perueniunt.*

3. Eadem veritas apertè colligitur ex Scriptura. Marth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem patris mei:* est autem facies Dei, ipsa essentia Dei, vt Hilarius interpretatur Psalm. 118. in versiculum. *Deprecatus sum faciem tuam.* Primæ ad Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Quid autem est facie ad faciem Deum videre, quam sine interuentu alicuius creati velaminis, Dei essentiam cernere? 1. Ioan. 3. *Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum, sicuti est.* Porro videre Deum *sicuti est*, est illum in propria natura intueri.

4. Tertiò probatur auctoritate Patrum, Aug. epist. 112. de videndo Deo c. 14. *Si quis, inquit, verum possit Deus videri? Resp. potest. Si quis unde sciam? Resp. quia in veracissima scriptura legitur; Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Si quis verum etiam sicuti est, possit aliquando videri? Resp. Filijs hoc esse promissum, de quibus dictum est, Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Hilarius in locum supra citatum, *quamuis, inquit, nemo hominum videat faciem Dei, & viuat, tamen Deum omnes mundo corde visuri sunt.* Lege alios apud recentiores. Aliqui conantur ratione naturali hanc veritatem confirmare, sed vt sequente sectione constabit, nulla est ratio naturalis, quæ illam efficaciter probet: Vnde sola fide eam puto credendam. Si quæ verò ratio in Confirmationem ipsius affertur, ea procedit suppositis principijs fidei, de eleuatione naturæ ad gloriam, vt notauit Caiet. in 1. p. q. 12. ar. 1. *de euentiam.*

5. Ad primum argumentum ductum ex Scriptura respondet præcitata Epistola Augustinus, cum Scriptura testatur, Deum à ne-

mine visum, intelligendam esse de hominibus, quorum nemo ante Christi resurrectionem, in propria vidit substantia, non autem de Angelis beatis; quippe qui *semper vident faciem patris*: cum verò eadem Scriptura addit, *Deum esse invisibilem, & à nemine videri posse*; intelligendam esse, *Deum esse invisibilem naturā*, non voluntate: Nam si ipse propriā voluntate non se manifestat, à nemine videri potest. Si *quæris*, inquit cap. 14. *quomodo dictus sit invisibilis, si videri potest? Resp. Invisibilem esse naturā, videri autem cum vult, & sicut vult*; Aliam responsionem affert ex sententia Ambrosij cap. 10. & 11. Cur Deus dicatur *invisibilis*, nempe corporis, non mentis oculo.

Ambrosius.

Vasquez.
Explicatur
Patres.

S. Thomas.

Anomai.

Chrysost.

6. Ad secundum ductum ex auctoritate Patrum, concedit Vasquez 1. p. Disp. 37. cap. 2. & 3. multos ex his Patribus cum Armenis sensisse. Sed nullam ratio cogit ad hanc notam Patribus, diu in Scriptura versatis, & rectè de fide sentientibus, inurendam: cum omnes possint ad bonum sensum trahi, ut nimirum cum negant, Deum in seipso videri, non negent de quacunque visione, sed de comprehensiva tantum, ut illos explicat S. Tho. 1. p. q. 12. ar. 1. & de verit. q. 8. ar. 1. & ex eorum scriptis non obscurè colligitur: controuersia enim erat ipsorum cum Anomæis, qui ita se Deum in hac vita nosse contendebant, sicut Deus seipsum. Testatur hoc Chrysostomus tom. 5. homiliā 2. de incomprehensibili Dei natura, his verbis: *Quod nemo unquam dicere ausus est, ipsi se ita Deum nosse, quemadmodum Deus se ipse nouit, asserunt. Idipsum arguit nomē ipsum comprehensionis, quo citati Patres ad huiusmodi errorem confutandum vtuntur. Imò & titulus De incomprehensibili Dei natura, quem per quinque homilias Chrysostomus apponit, apertè ostendit, in eo tantum sensu prædictos Patres contra Anomæos disputasse.*

7. Ad rationem, neganda est Minor: nam saltem Deus est intra sphaeram intellectus creati, sub analoga ratione entis, ad quem potest lumine aliquo confortatus eleuari; cum non se habeat ut obiectum disparatum, & actu alterius vitæ quàm intellectiue cognoscibilis, sicut se habet substantia spiritalis respectu oculi; sed ut obiectum excedens intra eandem analogam rationem intelligibilitatis: ac proinde non implicat ad illum eleuari. Ad Confirmationem concedenda est Maior de improportione in ratione entis; neganda de improportione in ratione potentie, & obiecti, seu habitudinis & termini. Maior enim est proportio inter intellectum creatum & Deum, in ratione habitudinis & termini, quàm inter spiritum & oculum: quoniam inter intellectum creatum & Deum est proportio intellectui & intelligibilis, in eodem proximo genere vitæ: inter spiritum verò & oculum nulla est proportio, in ratione visibilis & visui, in eodem genere proximo vitæ, cum alter sit visibilis actu vitæ intellectiue, alter visuius actu vitæ sensitiue. Ex defectu huius proportionis, quæ essentialiter requi-

ritur inter potentiam vitalem, & obiectum ab ipsa attingibile, nequit oculus eleuari ad percipiendum spiritum, potest autem intellectus eleuari ad intuendum Deum.

SECTIO II.

An possibilitas visionis beatæ ratione naturali demonstrari possit?

8. PRIMA sententia Scoti in quarto dist. 49. quæst. 8. Rubionis quæst. 1. Prologi. §. *Sed hic est dubium*. Niph. 2. Metaphys. disp. 3. cap. 4. Vasquez 1. 2. disp. 20. cap. 2. Arrubalis prima parte quæstione 12. disput. 15. affirmantium. Probat Scotus primo: omnis potentia habens obiectum primum adæquatum, potest in quodlibet contentum sub illo: sed primum obiectum adæquatum intellectus creati, est ens ut ens: ergo quodlibet, in quo reperitur ratio entis, est per se obiectum ipsius: Impossibile autem est, ut intellectus creatus in alio, quàm in summo ente quiescat; sicut nec visus quiescere posset alibi quàm in pulcherrimo visibili. Igitur ratione naturali constat, creaturam rationalem capacem esse visionis Dei.

Scotus.

Rubio.

Niphus.

Vasquez.

Arrubal.

9. Secundo: Quod est perfectionis in aliquo genere, si competit per se inferiori in eodem genere, competit etiam superiori: sed cognitio intuitiva, quæ est perfectio simpliciter in genere cognitionis, per se competit sensui; ergo & à fortiori intellectui, respectu perfectissimi intelligibilis, contenti sub adæquato obiecto ipsius. Confirmat, nam de quocunque obiecto intellectus habet notitiam abstractiuam, habere potest & intuitiuam: sed de Deo habet notitiam abstractiuam; ergo habere potest & intuitiuam. Minor cum consequentia constat. Maior probatur, quia si de obiecto habet notitiam abstractiuam, signum est, quod illud continet intra suam sphaeram; alioqui nullo modo posset illud cognoscere: sed cuiusunque obiecti contenti intra propriam sphaeram potest intellectus habere notitiam intuitiuam: ergo.

10. Tertiò: Creatura rationalis habet naturalem potentiam passiuam ad visionem Dei: ergo qui intuitiue cognoscit illam, cognoscit ordinabilitatem ipsius ad finem: Sed anima separata intuitiue cognoscit suas potentias naturales; ergo naturaliter cognoscit suam ordinabilitatem ad vltimum finem. Antecedens probat Scotus quæst. 1. Prologi. §. *An requam*, quia omne subiectum naturaliter inclinat ad actum sui perfectiorem, unde Augustinus de prædestinatione Sanctorum c. 5. *Possit, inquit, habere fidem & charitatem, natura est hominis*. Confirmat S. Thomas 1. p. q. 12. art. 1. & 3. Contra Gentes cap. 51. Nam alias inane foret desiderium, quod omnes naturaliter habent videndi Deum si ipsius visio possibilis non esset.

Scotus.

Augustin.

S. Thomas.

Arrubal.

11. Quarto probat Arrubal: quoniam certâ ratione constat, intellectum creatum eleuari posse ad videndum Deum, quia per talem eleuationem potentia non extrahitur à sphaera sui obiecti, cum Deus contingatur sub ratione entis, quod est ipsius obiectum: sed euidens est, quamlibet potentiam à Deo iuari posse ad suum obiectum perfecte percipiendum: ergo euidens est, intellectum creatum à Deo iuari posse ad ipsum perfecte cognoscendum. Tum, quia ad videndum obiectum infinitum non requiritur actus, aut virtus infinita: amamus enim Deum ob infinitam ipsius bonitatem, actu & virtute finita.

Bassoli.

12. Secunda sententia Bassoli in 4. dist. 49. quæst. 5. §. *sed quantum ad præsentem art.* Lycheti quæst. 1. Prologi. §. *sed occurrit.* Gabrielis quæst. 1. art. 3. dub. 2. Medinæ p. 2. quæst. 5. art. 1. Caietani 1. p. quæst. 1. art. 1. & quæst. 12. art. 1. §. *Ad euidenciam.* Molinæ ibid. disp. 2. Zumel quæstione 2. conclusione 3. Gonzalez disput. 24. sectione 2. Bassoli dub. 2. n. 18. Suarez lib. 2. de Diuinis attributis cap. 7. Negantium, id naturali ratione demonstrari posse, quæ sententia probabilior est & sequenda. Quam ut probem; suppono quæstionem esse de vera demonstratione, quæ intellectum euidenter conuincat, & non tantum probabiliter suadeat: & per medium ostensiuum, & non tantum negatiuum, per solam non repugnantiam: nam hic modus ineptus est ad conuincendum intellectum: quia licet nulla appareat repugnantia, non tamen conuincimur, quod reipsa nulla sit, ob quam rem fieri repugnet, cum reipsa esse possit, esto nobis non appareat.

Lychetus.

Gabriel.

Medina.

Caietanus.

Molina.

Zumel.

Gonzalez.

Bassoli.

Suarez.

13. Vt igitur ostensiuè demonstretur possibiltas visionis beatæ, oportet demonstrare, Deum in seipso cognoscibilem, contineri intra obiectum intellectus creati; eò quod nulla potentia eleuari potest extra suum obiectum: hoc autem demonstratum hæcenus non est, cum nondum demonstratum sit, posse potentiam ferri in obiectum, quod sit sub maiore abstractione potentialitatis, quam sit potentia ipsa in se: atqui Deus in seipso visibilis abstrahit ab omni potentialitate; nullus verò intellectus creatus potest à potentialitate abstrahere: ergo nondum demonstratum est, posse in Deum ferri intuitiue. Hanc autem proportionem naturaliter requiri inter potentiam & obiectum, docent S. Thomas 1. parte quæst. 12. articulo 4. & Scotus ipse quodlibeto 14. §. *De secundo principali*: & constat inductione; nam propterea nequit sensus eleuari ab obiectum abstractum à materia indiuiduali; & intellectus humanus coniunctus corpori ad obiectum abstractum à materia intelligibili. Cuius ratio est, quia cognitum debet esse in cognoscente, iuxta modum ipsius cognoscentis. Cum igitur experiamur, hanc proportionem seruari inter potentiam & obiectum, & aliunde non constat, potentiam vitalem, quæ vitalis est, eleuari posse

S. Thomas.

Scotus.

extra suum connaturalem modum operandi ratione naturali non constat, posse Deum ab intellectu creato in seipso videri.

14. Ad primum primæ nego, obiectum naturale & specificum intellectus creati esse ens, ut includit increatum cognoscibile in seipso, sed solum ut includit increatum cognoscibile per aliud: sic enim seruatur naturalis proportio inter potentiam & obiectum. Dices, adhuc abstractiue cognoscitur Deus, ut actus purus: sed modus cognoscendi abstractiue, & intuitiue non variat obiectum formale. Respond. Cognoscei Deum, ut actum purum, tantum arguitiue, & mediâtè, mediante nimirum effectu creato potenciali, non autem per se primò & immediâtè. In quo sensu neganda est minor. Nam actus purus cognitus intuitiue cognoscitur per se primò, ut talis est, & immediâtè: proinde ut actus purus specificaret actum cognitionis; quia id specificat, quod per se primò & immediâtè terminat: Cognitus verò arguitiue, non cognoscitur per se primò & immediâtè ut actus purus, sed mediante alio obiecto potenciali immediâtè terminante, atque adeò specificante cognitionem: proinde non, ut actus purus est, specificat actum cognitionis, sed ut immediâtè representatus per medium potentiale. Igitur cognoscibile abstractiue, arguitiue & intuitiue variat obiectum formale. Ad minorem subsumptam respondeo: Sat esse, si intellectus quiescat in contemplatione abstractiua primæ causæ, qualem hominis felicitatem agnouit Arist. 10. Ethic. 7. & 8.

Aristoteles.

15. Secundum argumentum supponit, Deum in seipso visibilem, esse obiectum intellectus creati, non secus ac sensibile est obiectum sensus. Maior igitur argumenti vera est, quando cognitio intuitiua non extrahit obiectum à proprio modo cognoscendi potentia: at cognitio intuitiua Dei extrahit obiectum à naturali modo cognoscendi intellectus creati, cuius est, obiectum cognoscere per modum entis potentialis. Ad confirmationem nego maiorem, quando cognitio intuitiua extrahit obiectum ad altiorum ordinem cognoscibilitatis, supra modum naturalem cognoscendi potentia: ex eo autem, quod creatura cognoscat Deum abstractiue, solum sequitur, Deum ut abstractiue, non autem ut intuitiue cognoscibilem contineri intra sphaeram ipsius, eò quod primo & non secundo modo seruat proportionem cum potentia: nam primo modo cognoscitur ad instar obiecti potentialis medio aliquo effectu creato.

16. Ad tertium: Præter auctores citatos in 1. sententia, Durand. in 4. Dist. 49. quæst. ult. num. 8. Scotus quæst. 2. art. 1. conclusione 1. & lib. 1. de natura & gratia cap. 4. concedunt antecedens. Probat Durandus, quia vnumquodque naturali appetitu fertur in suam perfectionem; cum naturalis appetitus nil aliud sit, quam inclinatio imperfecti ad

Durandus.

Scotus.

suam perfectionem: sed visio Dei est maxima perfectio naturæ rationalis; ergo. Probat secundò Sotus, quia homo est naturaliter imago & similitudo Dei: sed imago & similitudo Dei non solum importat capacitatem videndi Deum, sed etiam naturalem inclinationem; quia simile naturaliter appetit suum simile: tum quia appetitus humanus in nulla re creata quiescit; ergo possibile est illum expleri; alioqui frustra nobis à natura esset ille inditus. Implicat autem, illum alio, quàm ademptione summi boni expleri, vt experientia constat. Ergo datur naturalis appetitus ad visionem Dei.

17. Sed contrà: tum quia, si esset in nobis naturalis appetitus ad visionem Dei, visio Dei esset nobis naturaliter debita; nec posset homini in pura natura constituto sine violentia denegari, si in ea viveret iuxta dictamen rationis. Tum quia repugnat, dari potentiam naturalem ad actum supernaturalem: sed visio Dei est actus supernaturalis: ergo. Maiorem probò, nam potentia specificatur ab actu: ergo implicat, potentiam per se primò ordinatam ad visionem supernaturalem, esse quoad entitatem naturalem. Confirmatur: ita se habet potentia ad actum, sicut actus ad obiectum: sed implicat actus naturalis per se primò ordinatus ad obiectum supernaturale; ergo & potentia naturalis per se primò ordinata ad actum supernaturalem. Tum, quia ex Aristotele 3. de anima cap. 5. & S. Thoma 2. contra Gentes cap. 60. omni potentia passiva naturali respondet aliqua activa naturalis, à qua possit in actum reduci; alioqui frustra foret talis potentia, quæ nunquam reduci posset in actum: ergo si datur potentia passiva naturalis ad beatitudinem supernaturalem, danda est etiam potentia activa naturalis, quæ illam reducere possit in actum. Nec sufficit, vt reduci possit in actum à potentia activa supernaturali Dei, nam potentia passiva respondere debet activa in eodem ordine. Vnde creatio animæ rationalis, etiam si ab alio, quàm à Deo fieri non possit, computatur inter opera naturalia, eò quòd exigitur à potentia passiva materiæ; vnde in ea producenda gerit se Deus vt causa naturalis. Tum demum, quia nunquam natura tribuit propensionem ad finem, quin etiam tribuat ad media, sed aduersarijs etiam fatentibus, natura non tribuit propensionem ad bona gratiæ, quibus beatitudinem consequimur: ergo neque ad ipsam beatitudinem. Maior constat inductione: omnis quippe potentia ad suum finem inclinat medijs dispositionibus: tum ratione, nam eiusdem ordinis sunt forma, & dispositio ad formam: ergo eadem est propensio ad finem & ad dispositionem.

18. Quare negandum est antecedens: Et ad probationem concedenda est Maior de actu commensurato subiecto; neganda verò de actu excedente subiectum, qualis est visio gloriosa, ad quam creatura rationalis solum

habet capacitatem obedientialem: & hanc tantum probat testimonium Augustini. Ad Confirmationem S. Thomæ respondet Caietanus, intelligendum esse de desiderio creaturæ rationalis, ordinatæ iam ad finem supernaturalem: posita enim reuelatione finis supernaturalis naturale est creaturæ desiderare illam actu elicitò saltem inefficaci.

19. Ex his patet ad argumentum Durandi. Ad primum verò Soti, nego Minorem: imago enim & similitudo, quæ est inter hominem & Deum, non est vniuoca & perfecta, sed analogica & imperfecta, proinde naturalem appetitum videndi imaginatum fundare non potest. Ad secundum concedo, quòd appetitus humanus expleri non possit, nisi ademptione summi boni, vel per cognitionem abstractiuam, vt in pura natura, vel per cognitionem intuitiuam, vt in natura eliquata.

20. Ad quartum Arrubalis, nego assumptum: & ad probationem nego euidens esse, Deum in seipso visibilem contineri intra adæquatum obiectum intellectus creati; vel ad illum diuinam virtute eleuari posse: quia, cum sit contra naturalem modum operandi potentiæ vitalis, nequit hoc naturaliter demonstrari, sed solâ fide teneri.

SECTIO III.

An Deus cognoscibilis sit à beatis per speciem expressam clarè ipsum representantem sicuti est?

21. **D**Vplex distinguitur species intelligibilis, altera impressa virtualiter tantum representans obiectum, à quo imprimitur, effectiuè concurrens cum potentia cognoscitiua ad actualem representationem obiecti: altera expressa, seu expressiva obiecti, actu & formaliter illud representans potentia cognoscenti. Vtraque controuertitur, an sit possibilis, quæ diuinam essentiam in seipso representet, sicuti est in se. Quoniam verò impressa essentialiter ordinatur ad expressam, vt causa ad effectum, & consequenter ex possibilitate, aut impossibilitate huius pendet possibilitas, aut impossibilitas illius, prius inuestiganda est natura & possibilitas, vel impossibilitas speciei expressæ, vt ex ea facilius cognoscatur natura & possibilitas, vel impossibilitas impressæ.

22. Prima sententia affirmat, possibilem esse speciem expressam clarè representantem diuinam essentiam, sicuti est. Est Bonaventuræ in 1. distinct. 3. 1. p. art. 1. quæst. 1. ad vltimum. Durandi dist. 27. quæst. 2. n. 26. Aureoli apud Capreolum in 4. dist. 49. q. 5. art. 2. Soti in 4. dist. 49. q. 2. art. 3. Torrez in 1. p. quæst. 27. art. 1. dub. 4. Molinæ q. 12. art. 2.

Augustin.
S. Thomas.
Caietanus.

Durandus.
Sotus.

Arrubal.

Aristoteles.
S. Thomas.

Bonavent.

Durandus.
Aureolus.
Capreolus.
Sotus.
Torrez.
Molina.

Vasquez.
Suarez.
Granadus.
Arrubal.
S. Thomas.

Ferrariensis.

art. 2. dist. 1. Vasquez disp. 38. cap. 2. Suar. lib. 2. de Diuinis attributis cap. 11. Granadi tractatu 5. dist. 1. sect. 2. Arrubalis dist. 17. cap. 2. & omnium, qui vel admittunt verbum mentis in beatis, quod in doctrina S. Tho. problematicè defendunt Capreol. in 4. dist. 49. quæst. 5. artic. 3. ad primum. Aureoli & Ferrariensis. 1. contra Gentes cap. 53. §. quinta est; cum idem sit verbum mentis & species expressa, ut infra constabit: vel qui concedunt speciem impressam diuinæ essentiae. Nam etsi non omnes, qui concedunt expressam, concedant impressam, omnes tamen, qui impressam admittunt, admittunt & expressam; eo quod illa ad hanc essentialiter ordinetur.

23. Fundamentum sententiæ est, quia impossibile est, potentiam cognoscitiuam obiectum cognoscere, quin aliquam similitudinem de illo in seipsa formet: Ergo impossibile est beatum Deum videre, quin aliquam similitudinem de Deo in seipso formet. Datur igitur species expressa creata representans Deum; sicuti est. Vtraque consequentia constat. Antecedens probatur, quia impossibile est, ut potentia obiectum cognoscat, quin illud propriâ cognitione faciat sibi obiectiue præsens: nequit autem potentia facere sibi obiectum mediâ cognitione obiectiue præsens, quin cognitio ipsa sit expressa similitudo obiecti. Minor patet, quia nequit cognitio representare obiectum potentia, nisi illud contineat, aut realiter, aut intentionaliter; nequit autem cognitio creata continere Deum realiter, ergo saltem continere debet intentionaliter, quod est continere illum per aliquam imaginem & similitudinem.

1. Ioan. 3.

Augustinus.
Anselmus.

24. Confirmatur: tum ex Scriptura 1. Ioan. 3. vbi visio Dei appellatur similitudo: Similes, inquit, ei erimus, quia videbimus eum, sicuti est. Tum ex Augustino 9 de Trinitate cap. 10. & 11. & libr. 15. cap. 16. & Anselmo in Monologio cap. 9. 29. & 31. vterque enim aperte docet, nullam rem posse nos intelligere, nisi intelligendo, aliquam illius similitudinem & imaginem intra nos ipsos formemus: quin ex ista similitudine, & imagine verbi creati colligunt imaginem verbi increati. Nam sicut verbum creatum nascitur ex memoria fecunda intelligentis, tanquam proles ex obiecto intelligibili, & potentia intellectiua: ita Verbum increatum gignitur ex memoria fecunda patris, ut perfectissima proles, & expressissima imago æterni parentis.

Henricus.

Durandus.
Richardus.
Bassolis.
Ioan. de Ripa.
Caietanus.
Bannez.

25. SECUNDA sententia negat possibilem esse speciem expressam repræsentantem diuinam essentiam, uti est in se, est Henrici in summa art. 33. q. 2. ad tertium, & quodlib. 4. q. 8. & 26. Durandi in 4. dist. 49. q. 2. Richard. in 3. distinct. 14. quæst. 1. art. 1. q. 3. Bassoli q. 1. art. 1. §. Dico igitur. Ioannis de Ripa apud Capreolum in 3. dist. 14. artic. 2. Caiet. in 1. p. q. 12. art. 2. §. Aduerte. & q. 27. art. 1. §. Ad tertium dub. Bannez in 1. p. q. 12.

art. 2. Zumel disp. 2. Gonzalez dist. 25. lect. 4. Nazarij controuersia 2. & ferè omnium, qui negant, beatos formare Verbum in ipsa visione beatifica. Et procul dubio sententia est S. Doctoris 1. p. quæst. 12. art. 2. vbi negat, Deum per illam creatam similitudinem, aut speciem à beatis videri posse: Cuius rationes non solum militant contra speciem impressam, sed multò magis contra expressam, ut notauit Caietanus loco præcitato. Quoniam verò tota hæc controuersia de possibilitate speciei expressæ repræsentantis diuinam essentiam, pendet ex natura ipsa speciei expressæ, seu verbi mentalis, accuratius est nobis ipsius natura & essentia examinanda, ex qua multæ aliæ grauissimæ difficultates Theologicæ dependent.

26. Auctores ergo primæ sententiæ putant, naturam speciei expressæ, seu verbi mentalis consistere in eo, ut sit tantum medium Quo, & sola ratio cognoscendi obiectum, & nullo modo ratio seu medium in Quo cognoscatur, aut cognosci possit obiectum. Vnde dicitur species expressa, quia exprimitur seu producit ab intellectu, cuius est intrinsecus terminus, ad differentiam speciei impressæ, quæ ab extrinseco producit, & imprimitur ipsi potentia cognoscenti, propter quod impressa nuncupatur. Huius opinionis fuit etiam Durandus in 1. distinct. 27. quæst. 2. Scotus quæst. 3. §. Ad quæstiones. & in 2. dist. 3. quæst. 9. & alij.

27. Probatur autem hæc sententia: Primò, quia non experimur, cum aliquid intelligimus, nos ferri in actum & obiectum simul, sed in obiectum tantum. Secundò, quia non possumus actu directo, sed tantum reflexo in nostros actus tendere: atqui actus reflexus supponit directum: Ergo verbum mentale non potest esse id, quod primò cognoscitur ab intellectu. Consequentia patet, quia Verbum mentale est actus nostri intellectus.

28. Tertio: Per notitiam spiritualem cognoscimus obiectum quantum & materiale: ergo quod immediatè terminat intellectiōnem, non est species expressa seu verbum mentale; sed obiectum ipsum. Antecedens patet, consequentia probatur: quia quod non est quantum & materiale, non potest esse medium in quo cognoscendi quantum & materiale. Eadem ratio est, cum cognoscimus substantiam, nequit enim hæc cognosci in Verbo, quod est accidens.

29. Quarto: Si intellectus cognosceret suum actum, cognosceret seipsum: sicut qui cognoscit picturam, cognoscit subiectum, in quo est pictura, sed experimur nos, cum ad obiectum tendimus, nostrum intellectum non intelligere: ergo. Confirmatur: quia si intelligeremus Verbum, non intelligeremus illud abstractè, sed concretè, ut efficiens intellectum, in quo est, & à quo egreditur: ergo cum ipso simul intelligeremus intellectum.

30. Quintò: Voluntas non producit in se aliquid,

Zumel.
Gonzalez.
Nazarius.

S. Thomas.

Caietanus.

Durandus.
Scotus.

se aliquid, quod sit primum obiectum amoris, sed eo immediatè tendit ad obiectum ipsum secundum se: ergo nec intellectus producit aliquid in se, quod sit primum obiectum intellectus, sed ea immediatè tendit ad obiectum ipsum secundum se. Consequentia constat à paritate rationis. Antecedens probo, quia alioqui nulla daretur virtus Theologalis; nam hæc immediatè tendit ad Deum propter se: igitur si primum, & immediatum obiectum amoris esset noster amor, primum & immediatum obiectum amoris Theologalis, non esset Deus propter se, sed aliquid creatum. Idem argumentum fieri potest de assensu Fidei Theologicæ, quia hic non tenderet ad Deum, ut veracem immediatè, sed ad verbum creatum mentale nostri intellectus.

31. Sextò: Oculis corporeus non cognoscit obiectum expressum per verbum sensibile intra se, sed in propria natura existens, alioqui eius visio non esset intuitiva; hæc enim terminatur ad obiectum in seipso existens: ergo nec intellectus per visionem intuitivam cognoscit obiectum intra se per verbum expressum, sed extra se in propria natura existens.

32. Septimò: Opposita sententia admittit per actum intelligendi produci in nobis formam realem, in qua tanquam in imagine cognoscamus obiectum, contra Philosophum 9. Metaph. t. 16. docentem per operationes immanentes nihil in nobis produci.

33. Octavò: Si verbum esset immediatum obiectum intellectus, nulla dari posset intellectio sine verbo; atqui dabilis est aliqua intellectio sine Verbo: ergo. Sequela patet, quia nulla intellectio esse potest sine re intellecta, sicut nulla imago sine imaginato. Minor probatur, nam visio beata est vera intellectio: sed hæc non terminatur ad verbum, ut infra probabimus: ergo.

34. Nonò: Si verbum producit ab actu intelligendi, prior est actus intelligendi, quam verbum productum, sicut omnis causa prior est suo effectui: ergo in illo priori debet actus intelligendi habere suum obiectum, cum nequeat esse actus sine termino: Atqui hoc non potest esse verbum; quia cum verbum producat actum intelligendi, est posterius natura actu ipso intelligendi: Nequit igitur Verbum esse primum & immediatum obiectum intellectus.

35. Decimò: Nullum medium potest esse ratio intuitivè videndi aliud, nisi illud formaliter, aut eminenter contineat: sed verbum substantiæ neque formaliter, ut per se patet; neque eminenter, cum sit imperfectius substantiæ, continet substantiam. Confirmatur: quia verbum est ad instar picturæ; sed in pictura non potest intuitivè videri imaginatum: ergo neque in verbo obiectum representatum.

36. Undecimò: Si verbum esset ratio in qua immediatè videndi obiectum, omnis cogni-

tio esset intuitiva: nam intuitiva cognitio est, quæ fertur ad obiectum præsens: atqui hoc modo omnis cognitio ferretur ad obiectum in ipso verbo præsens: igitur omnis cognitio esset intuitiva.

37. Auctores verò secundæ sententiæ, vno excepto Durando, censent verbum, seu speciem expressam esse formam ab intellectu productam, in qua tanquam in propria, & naturali imagine proximè cernitur obiectum intentionaliter expressum, & intelligibiliter representatum secundum omnes eas proprietates, & perfectiones, quas obiectum ipsum continet in suo esse naturali: aut saltem posse in eo obiectum cerni, tanquam in propria & expressa imagine, non secus atque in sententia eorum, qui docent in speculo videri imaginem, & in ea imaginatum intentionaliter expressum: ita sentit Henricus, qui, quamvis putet verbum esse medium Quo cognoscendi obiectum, talis tamen nature esse censet, ut in eo, tanquam in propria imagine cerni possit obiectum, non secus atque in imagine speculari cernitur imaginatum.

38. Omnes autem hi auctores conveniunt, verbum non consistere in specie ab obiecto impressa, sed in specie ab intellectu expressa, concurrente tantum impressa ut principium illius: quod aperte docent Anselmus in Monologio ca. 31. Cum, inquit, cogito notum mihi hominem absentem, formatur acies cogitationis mea in talem imaginem eius, qualem illam per visum oculorum in memoriam attraxi, quæ imago in cogitatione verbum est eiusdem hominis, quem cogitando dico. Et cap. 46. Verbum sic definit: Verbum est cogitatio rei, ad eius similitudinem ex memoria formata. Et Augustinus 15. de Trinitate cap. 12. Tunc inquit, est verbum simillimum rei nota, de qua gignitur, imago, quando de visione scientia visio cogitationis exoritur. Vbi verbum appellat ipsam rei visionem, genitam ex memoria fecunda, quæ præter intellectum includit speciem obiecti, quo tanquam semine fecundatur potentia ad Verbum, tanquam sui, & obiecti prolem gignendam: ab utroque enim, ut ipsemet testatur 9. de Trinit. cap. ult. cognoscente scilicet & cognito paritur notitia, quæ verbum est, & mentis proles. Idque etiam ratione constat: nam si esset species impressa, vel esset species impressa, ut recepta tantum in potentia; vel ut terminans per modum obiecti actum ipsum intellectus: non primum; alioqui semper actu cognosceremus omnia obiecta, quorum species in memoria receptas habemus: Non secundum; quia, etsi posset intellectus formare Verbum de ipsa specie impressa, eamque cognoscere, illam tamen non cognosceret immediatè in seipsa, sed in verbo, in quo illa exprimeretur & repræsenteretur, sicut reliqua obiecta, quæ in Verbo expressa cognoscuntur. Cuius ratio est, quia cum verbum sit expressum obiecti, de quo gignitur, illud adæquatè continens secundum esse intentionale & intelligibile, sufficienter in eo intel-

Durandus.

Henricus.

Anselmus.

Augustinus.

Philosophus.

lectus

le&us poterit cognoscere speciem ipsam impressam, non secus ac cognoscit reliqua obiecta in verbo, de ipsis formato.

39. Confirmatur 1. nam ideò aduersarij hoc asserunt, quia putant, speciem impressam requiri ut medium, in quo obiectum proximè cernatur, tanquam in sua imagine, at hoc falsum est: tum quia ad hoc sufficit species expressa, in qua melius, quia vitaliter, exprimitur obiectum. Tum quia sequeretur, nos non posse sine specie impressa, nobis inhaerente, obiectum cognoscere; quia non possumus obiectum cognoscere, nisi per imaginem ipsius: sed imago, in qua in hac sententia obiectum cognoscitur, non est species expressa, sed impressa; ergo sine illa non possemus obiectum cognoscere, quod falsum est; alioqui non posset Deus absque eo, quod in nobis produceret speciem impressam lapidis, facere ut lapidem cognosceremus, cum non possimus obiectum cognoscere, nisi illud habeamus, ut terminum nostræ cognitionis: in hac autem sententia obiectum est terminus nostræ cognitionis immediatè, & formaliter per ipsam speciem impressam: lege S. Thom. opusc. 14.

Confirmatur 2. nam destructa specie impressa, & conseruata in potentia cognoscitiua solâ specie expressa eiusdem speciei impressa, sufficienter per eam potentia cognosceret obiectum: ergo de facto non per impressam, sed per expressam obiectum cognoscit. Consequentia patet, tum quia de facto non per utramque, sed per vnam dumtaxat obiectum cognoscit: ergo si illud cognoscit per expressam, non cognoscit per impressam: tum quia intimius, connaturalius, & magis proportionatè per expressam quam per impressam cognoscit illud. Antecedens probatur: quoniam in specie expressa delineatur & exprimitur tota atque integra natura ipsius speciei impressæ, cum sit formalis naturalisque imago ipsius effectiue producta ab eadem specie impressa: ergo in ea tanquam in propria & naturali imagine relucet integra natura tum speciei impressæ, tum obiecti ipsius: ergo etiam impressa specie destructa, tota natura ipsius eiusque obiecti cerni poterit in specie expressa. Cuius rei optimum exemplum habemus in ipso Verbo increato, in quo tanquam in propria imagine exprimitur natura diuina tanquam species impressa omnium obiectorum, quæ sunt in memoria fecunda æterni Patris; ut passim docent Patres, præsertim Augustinus infra citandus: non enim in Verbo diuino tanquam in specie impressa, sed tanquam in specie expressa & Sapientia genita æternus Pater cognoscit omnia. Quod autem possit destructa specie impressa conseruari species expressa eiusdem speciei impressæ in potentia cognoscitiua, probatur: tum quia non apparet essentialis connexio inter speciem expressam & impressam: tum quia sicut potest impressa conseruari absque obiecto, cuius est impressa

species, ita poterit expressa conseruari absque impressa, cuius est expressio: tum quia sunt duæ res mutuo realiter distinctæ: tam enim species impressa realiter distinguitur ab expressa, quam impressa ab expressa.

40. DICO 1. Verbum mentis, seu species expressa non est tantum medium Quo, sed etiam in Quo videndi obiectum, imò est ipsum obiectum intentionaliter expressum, & in sua naturali imagine intelligibiliter apprensens cognoscenti. Hæc est expressa sententia S. Thom. 1. contra Gent. cap. 53. vbi s. Thomas. verbum appellat intentionem intellectam formatam ab intellectu media specie intelligibili, per quam tanquam per rei similitudinem rem ipsam intelligimus. Et 4. contra Gent. cap. 11. docet, hanc intentionem intellectam, quam intellectus in seipso concipit de re intellecta, non esse rem ipsam, quæ intelligitur, sed quandam similitudinem intellectu cõceptam de re ipsa intellecta, quam voces exterius significant, & verbum interius nominatur; ex quo infert, verbum hominis interius conceptum, non esse hominem verum, naturæ hominis esse habens, sed hominem intellectum, & quandam similitudinem hominis veri ab intellectu apprehensam. Et in opusc. 13. *Isud*, inquit, *sic formatum & expressum in anima dicitur verbum interius, & ideo comparatur ad intellectum, non sicut quo intellectus intelligit, sed sicut in quo intelligit, quia in isto sic expresso & formato videtur naturam rei intellecta. Vnde colligit, duo esse de ratione verbi; vnum, quodd sit aliquid ab intellectu procedens, in eoque existens; alterum quodd sit ratio & similitudo rei intellectæ. Et opusc. 14. Similitudo, inquit, perfecta genita & expressa ab intellectu, & hoc totum expressum est verbum, & est totum rei distinctè expressum, & totum, in quo res exprimitur, & hoc intellectum principale; quia res non intelligitur, nisi in eo: est enim tanquam speculum in quo res cernitur: hæc ibi. Vbi non solum docet, rem intelligi in verbo, tanquam obiectum in speculo, sed non intelligi nisi in verbo. Et infra docet, verbum esse ipsum obiectum, quod intellectus virtute speciei à sensibus in seipso format, ad quod immediatè terminatur nostrum intelligere, & non ad rem ipsam, ut est in sui natura; id ipsum confirmat q. 4. de Verit. art. 2. ad tertium vbi verbum appellat conceptionem intellectam, & rem ipsam, qua intelligitur: ut sic, inquit, id quod intelligitur possit dici & res ipsa, & conceptio intellectus. Quia nimirum verbum est res ipsa intentionaliter, quam nos intelligimus, dum verbum concipimus. Idem docet 1. p. q. 34. art. 1. ad tertium, & Capreolus in 2. dist. 39. q. vnicâ art. 3. ad 2. contra 1. concl.*

41. Est etiam, me iudice, expressa sententia Arist. 3. de anima t. 20. & 37. vbi ait, Aristoteles. scientiam actualem esse ipsam rem scitam: non posset autem esse ipsa res scita, nisi ipsa met esset obiectum scientiæ; alioqui si esset distincta à re ipsa scita, non posset esse eadem

cum illa. Præterea docet, *animam intelligenda fieri omnia*. Fit autem anima intelligendo omnia, quia per intellectiōem exprimit in se omnia. Demum sæpè affirmat, cognitionem fieri per *assimilationem cognoscentis ad cognitum*: si autem cognitio esset pura tendentia intellectus ad res extra existentes, nulla opus esset assimilatione ad res ipsas intelligendas, sed sufficeret quæcumque vitalis tendentia, qua intellectus posset extra se tendere ad res cognoscendas. Requiritur igitur assimilatio cognoscentis ad cognitum, propter verbi expressiōem, in quo res ipsa cognoscenda est.

42. Eadem sententia fundamentum habet in Patribus, qui verbum appellant *imaginem obiecti*, in quam acies mentis fertur, dum obiectum cognoscere nititur; vt patet ex Anselmo supra citato. Confirmatur: nam patres ex verbo creato probant increatum, cum eoque comparant, assignatis interim differentiis, quæ inter creatum & increatum intercedunt: cum tamen nullam differentiam assignent in eo, quod increatum sit, in quo pater cognoscit omnia, imò in hoc potius illi verbum creatum assimilant. Igitur sentiunt, verbum nostrum esse in quo obiectum cernitur; sicut verbum Diuinum est, in quo pater omnia contemplatur: *Novit*, inquit, August. 15. de Trinitate cap. 14. *Omnia Deus Pater in seipso; novit in Filio; sed in seipso tanquam seipsum, in Filio tanquam suum*. Et paulò post subdit: *verbum autem nostrum simile est in hoc enigmate illi verbo Dei, quoniam sic & hoc de nostra nascitur, quemadmodum & illud de scientia Patris natum est*.

43. Secundò probatur hæc sententia ratione hoc pacto. Potentia visiva obiectum suum percipit in sua visione, tanquam in propria imagine expressum ab ipsa potentia virtute speciei visuæ ab obiecto impressæ: ergo à fortiori potentia intellectiva obiectum suum percipit expressum in verbo, vt in propria imagine in seipso formata, virtute speciei intelligibilis, in memoria existentis. Consequentia tenet per locum à fortiori, quia minus eget visus verbo sensili, vt in eo visibile obiectum intueatur, quàm intellectus verbo intelligibili, vt in eo intelligibile obiectum percipiat: quia visus semper habet obiectum secundum propriam existentiam præsens, ad quod ferri possit, quod non habet intellectus, qui plerumque fertur ad obiectum absens. Antecedens non admittitur ab omnibus auditoribus nostræ sententiæ, mihi tamen experientia & ratione certum est.

44. Experientia sic probo: variatis tantum speciebus visivis variatur obiectum in ratione obiecti formaliter, non variato in ratione rei: ergo visus non terminatur immediatè ad visibile in seipso existens, sed in propria imagine expressum. Antecedens constat multiplici experientia; primò, quando species variantur quoad intensiōem, obiectum apparet crassius & intensius. Secundò quando species variantur quoad multiplicatio-

nem, vt in conspicijs multangularibus obiectum apparet multiplex, aded vt nullum discrimen percipiat oculus inter verum, & apparens obiectum. 3. Quando species refranguntur, obiectum apparet fractum.

45. Ex hoc antecedente experientia certo sic ostendo deductam consequentiam. Si visibile non cerneretur in sua imagine expressum, sed in propria natura existens, non posset cognosci, nisi cum ea dispositione, quam in seipso haberet; atqui non cognoscitur cum ea dispositione, quam in seipso habet, sed cum ea, quam habet in propria imagine expressum: ergo non cernitur in propria natura existens, sed in sua imagine expressum. Consequentia euidenter deducitur ex præmissis. Minor est nota experientia. Maiorem sic probabo. Si visio non esset medium in quo, sed tantum quo intuenti obiectum in seipso existens, non esset medium cognitum à potentia: Ergo non posset ipsa tantum visione variata, variari obiectum, sub ratione formalis obiecti. Consequentia probatur, quia nulum medium potest esse ratio videndi obiectum aliter, atque est in se, nisi ipsum medium obiectiue aliter se habeat ad talem potentiam: igitur si visio non se habeat obiectiue ad potentiam visuam, non potest esse medium videndi obiectum aliter, atque est in se. Antecedens probo, quia quod non se habet obiectiue ad potentiam, non potest mutare obiectiue potentiam, quia nihil potest esse medium mutandi alterum, quod non est medium efficiendi illud sub ea ratione, sub qua debet illud mutare: Ergo si visio non afficit oculum obiectiue, sed tantum subiectiue, non potest esse medium mutandi illum obiectiue, sed tantum subiectiue. Sicut quod tantum efficit potentiam obiectiue, non potest mutare potentiam subiectiue: ego nec quod tantum afficit potentiam subiectiue, mutare potest potentiam obiectiue.

46. Confirmatur, quoniam variata visione per solam variationem specierum visibilium, diuersum quid apparet, quod antea non apparebat: sed hoc diuersum, quod nunc apparet, non est in obiecto in seipso existente; ego in obiecto per visionem expresso. Consequentia constat, quia hoc diuersum, quod nunc apparet, est aliquid reale existens ac præsens potentia, cum sit obiectum potentia visuæ, quæ ferri non potest, nisi ad aliquid reale existens ac præsens: ergo si nō est in obiecto, in seipso existente, necessariò esse debet in obiecto, in visione ipsa expresso.

47. Atque hæc de experientia. Probo nunc antecedens ratione. Conseruata tantum in oculo visione, & corrupto visibili, cuius est visio, eodem prorsus modo appareret oculo ipsum visibile, atque appareret, si esset existens & præsens potentia: ergo oculus non intuetur visibile immediatè in seipso existens, sed in visione intentionaliter expressum. Antecedens admittit Vazquez 1. p. disp. 38. c. 2. & d. 208. c. 3. Suarez lib. 2. de Angelis c. 11. n. 12. Arrubal, & alij: & constat experientia,

nam,

nam species multiplicatae in oculo per conspicienda multangularia representant obiectum vbi non est, eodem plane modo, ac representant illud vbi est: ergo sola species, aut visio in oculo conseruata, eodem modo representaret obiectum, ac si illud esset existens & praesens potentiae. Consequentia probatur, quoniam de facto visio representat illud, vbi non est, eodem plane modo, ac si ibi esset; ergo sola visio conseruata, & corrupto obiecto, adhuc illud representaret, vbi non est; quemadmodum illud representat nunc, vbi non est. Nam quod per aliam speciem de facto simul representetur vbi est, nihil conducit ad speciem, quo illud representat vbi verè non est.

48. Est & alia experientia, vt cum quis diu aliquam magnam lucem aspexit, & deinde statim ad tenebras se conuertit, adhuc tantisper sibi videtur lucem aliquam aspiceret: aut cum intuitus est aliquem intensum colorem, & deinde vertit se ad aspiciendum alium colorem diuersae rationis, adhuc iste secundus color per aliquod tempus apparet eiusdem omnino rationis cum priore colore. Hoc autem aliunde prouenire non potest, nisi quia relictæ sunt aliqua species lucis, vel coloris praecedentis, quæ simul cum potentia producant visionem obiecti absentis per modum praesentis.

49. Probato antecedente sic deduco consequentiam: mutatur obiectum in se, & non mutatur obiectiue: ergo oculus non intuetur illud immediatè in seipso existens, sed in sua imagine expressum. Consequentia patet, quia si intueretur illud in seipso, non posset, eo corrupto, illud intueri, cum non possit intueri, nisi quod est sibi praesens, quia oculus non fertur nisi ad praesens. Confirmatur: corrupto obiecto, adhuc potentia aliquid reale videt: sed illud non est obiectum naturaliter existens, cum illud sit iam corruptum; ergo est obiectum intentionaliter expressum. Maior constat: tum quia potentia eodem modo videt nunc, corrupto obiecto, atque videbat antea, eodem obiecto praesente: ergo si antea videbat quid reale, etiam nunc videt aliquid reale. Tum quia oculus ferri non potest, nisi ad obiectum reale, vt ex Animastica scientia suppono. Consequentia verò probatur, quia si videt aliquid reale, & non obiectum in seipso existens; ergo obiectum in sua imagine expressum; cum inter hæc duo nequeat aliud obiectum reale assignari.

50. Tertio probatur nostra principalis assertio à priori. De quolibet verbo siue intelligibili, siue sensibili, hoc pacto: Verbum seu species expressa est adæquatus effectus speciei impressæ; species verò impressa est adæquata similitudo obiecti: ergo verbum seu species expressa est adæquata imago obiecti: ergo in ea sufficienter cernitur obiectum. Maior patet, quoniam adæquatum munus & finis speciei impressæ est gignere verbum: quod propterea appellatur coceptus & partus memorie fecundæ, quæ quodammodo ingrauidatur

obiecto, quod per sui speciem, tanquam per semen fecundat illam in ordine ad verbum gignendum. Minor constat, quia species impressa, cum à natura substituitur loco obiecti, quod sæpe vel est absens, vel ineptum ad concurrendum immediatè cum potentia ad productionem verbi, debet adæquate continere in esse intentionali, quidquid obiectum ipsum continet in esse naturali. Vnde Capreolus in primo distinct. 35. quæst. 2. columna quarta, §. *Sciendum tamen*, verbum mentis appellat similitudinem essentiae rei, & ipsam quodammodo quidditatem naturæ rei in esse intelligibili. Prior consequentia elucet, quoniam si verbum est adæquatus effectus speciei impressæ, & species impressa est adæquata similitudo obiecti, verbum erit adæquata similitudo & imago obiecti. Posterior verò consequentia probatur, quoniam in adæquata imagine adæquate continetur imaginatum: igitur sufficienter in ea poterit imaginatum videri.

51. Confirmatur, quia, vt docet S. Tho. 3. contra Gentes cap. 49. & in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 1. & Confirmant Durandus in 4. distinct. 49. quæst. 2. num. 13. & Palatius disput. 1. Caiet. supra citatus, & alij; species intentionales sunt eiusdem naturæ & quidditatis in representando cum obiectis, quæ representant: sunt enim à natura institutæ, vt loco obiectorum substituantur, in potentijs cognoscitiuis: cum enim nequeant plerumque obiecta per seipsa potentias informare, aut illis praesentia esse, ne maneant potentia destitutæ sufficienti virtute ad sua obiecta cognoscenda, rectè à natura prouisum est, vt per species intentionales, quæ sunt obiecta ipsa secundum esse intentionale, hoc munus exerceatur: vnde cum verbum producimus, re ipsam in esse intentionali producimus, quia producimus adæquatam, & naturalem imaginem ipsius, in qua obiectum relictum secundum totum esse naturale, quod in se habet.

52. Obijciunt 1. Si oculus perciperet obiectum intra se expressum, & non extra se existens, omnia videret æqualiter distantia: quia in visione ipsa expressa omnia forent æquè praesentia oculo: ergo non magis videret vnum distans, quam aliud. 2. Non potest oculus percipere, nisi coloratum: atqui visio non est colorata: ergo non potest esse obiectum oculi. 3. Si oculus videret obiectum in ipsa specie expressum, sequeretur, quodd etiam clausus videret illud, quia etiam clausus posset conseruare suam speciem expressam: item posset videre illud supra se positum, quod est contra experientiam.

53. Resp. Ad primum nego sequelam: & ad probationem nego omnia esse æquè praesentia oculo obiectiue & intentionaliter, esto omnia sint oculo praesentia subiectiue & realiter. Ratio, quia visio non solum exprimit obiectum, sed distantiam ipsam, quæ inter vnum obiectum & aliud intercedit: vnde non tantum obiectiue apparent res ipsæ

visibiles,

Capreolus.

S. Thomas.

Durandus.

Palatius.

Caietanus.

visibiles, sed etiam distantia interposita inter res ipsas visibiles. Ad 2. Concedo, visionem non esse coloratam subiectiue & naturaliter, esse tamen coloratam imò colorem ipsum obiectiue & intentionaliter, cum sit ipse color intentionaliter expressus: & hoc sufficit ut sit obiectum potentiae, quae per se tendit ad esse intentionale, ut expressivum esse naturalis obiecti. Ad 3. Nego utramque sequelam: & ad primam, nego posse oculum clausum conservare in seipso speciem expressam, quia haec actu pendet ab impressa, & rursus impressa ab obiecto: obiectum autem nequit sui speciem in oculum clausum transmittere propter obstaculum. Ad secundam, ut obiectum producat proportionatam speciem sui in oculum, certam requirere loci distantiam.

*Solutio argumentorum opposita
sententiae.*

Capreolus.

54. **A**D primum oppositae sententiae Resp. Capreolus in 1. dist. 27. q. 2. art. 3. ad quartum, non oportere hoc nos experiri, sed sat esse efficaci ratione id nobis constare: praesertim cum non sint duo actus, quibus verbum & obiectum intelligimus, sed unus & idem, quo & verbum & obiectum ipsum in verbo expressum simul cognoscimus. Addo ego, quod cum verbum non intelligamus actu reflexo, sed directo, & verbum sit ipsum obiectum intentionaliter expressum, cognoscendo verbum actu directo, cognoscimus obiectum ipsum in verbo intentionaliter expressum, absque alio actu reflexo.

55. Ad secundum Resp. Dupliciter posse à nobis verbum cognosci; vno modo subiectiue, & ut res quaedam est in seipsa existens, & sic cognoscitur distincto actu reflexo. Alio modo obiectiue, & ut imago formalis est, & expressio naturalis obiecti, & sic cognoscitur eodem actu; qui quatenus informat potentiam, est illi ratio cognoscendi; quatenus vero est imago obiecti, illud in seipso exprimens, & in prospectu potentiae ponens, est ratio cognita, & obiectum ipsum in esse intentionali & intelligibili expressum. Idem igitur actus ut vitalis forma, est potentiae ratio cognoscendi; ut obiectiva imago rei, est ratio cognita: est autem verbum formaliter, non ut est ratio cognoscendi, sic enim se tenet ex parte potentiae, & dicitur esse ipsum formale cognoscere; sed ut est ratio cognita: sic enim se tenet ex parte obiecti, & est ipsum representari obiecti. Vnde S. Thom. 4. contra Gent. c. 11. Verbum vocat ipsum intelligi, quia nimirum verbum tenet se formaliter ex parte obiecti.

S. Thomas.

56. Ad tertium. Nego Consequentiam: ad cuius probationem concedo id, quod non est quantum nec subiectiue, nec obiectiue, siue nec naturaliter nec intentionaliter, non posse esse medium in Quo cognoscendi quantum: nego tamen id, quod est quantum ob-

iectiue & intentionaliter, quale est verbum mentis de re quanta, non posse esse medium in Quo cognoscendi quantum, sub qua tantum ratione terminat vim intellectivam.

57. Ad quartum. Nego sequelam: Ratio negationis est, quia verbum non cognoscitur formaliter secundum esse subiectivum, sed secundum esse obiectivum & intentionale, quia cognoscitur, ut imago tantum est obiecti; & consequenter non cognoscitur secundum respectum ad subiectum, sed secundum ordinem & respectum ad obiectum, cuius est imago. Ad Confirmationem dico, nos cognoscere verbum concretè concretione obiectiva, non autem subiectiva: cognoscimus enim illud ut imaginem expressivam obiecti, non ut formam inhærentem subiecti; atque adeò ut concretum in ratione representantis, non in ratione inhærentis atque accidentis.

58. Ad quintum. Nego consequentiam: Ratio discriminis est, quia voluntas non producit sibi obiectum, sicut illud sibi producit intellectus. Et hoc ideo, quia voluntas cum sit potentia appetitiva, non potest impelli ad operandum, nisi à bono præcognito, & obiectiue præsentem: intellectus vero, cum sit potentia conceptiva, non supponit, sed facit sibi obiectum præsens media specie, vi cuius illud producit in esse intentionali. Ex quo discrimine oritur, ut intellectus producat sibi verbum, in quo obiectum cognoscat; non autem voluntas aliquid, quod diligit: quia quod voluntas est dilectura, supponitur iam præsens per cognitionem, & verbum mentis: quod autem intellectus est cogniturus, non supponitur præsens per aliam potentiam, nisi tantum remotè, & in habitu per speciem ipsam obiecti.

59. DICES, cur voluntas non fertur immediate in suum amorem, sicut intellectus in suum verbum? Resp. quia cum voluntas feratur ad diligendam bonitatem obiecti, & ipsius amor non sit imago, in qua obiecti bonitas diligenda reluceat, non potest ad illum ferri, tanquam ad obiectum diligendum, sed tanquam ad rationem diligendi. Contrà vero, cum verbum sit expressa imago, in qua obiecti perfectio, quam intellectus conatur attingere, reluceat, potest ad illud ferri, non solum tanquam ad rationem cognoscendi, sed etiam tanquam ad obiectum ipsum cognoscendum. Cuius discriminis ratio à priori sumenda est ex diverso fine utriusque potentiae. Etenim finis voluntatis est, coniungi cum bono amato, secundum esse reale & existens, cuius realem consecutionem intendit voluntas per suum actum: finis vero intellectus est, veram notitiam de obiecto acquirere. Ex qua finium diversitate sequitur, ut possit intellectus in suo verbo, tanquam in imagine, obiectum, cuius notitiam quaerit, cognoscere; non autem voluntas in suo amore obiectum, cuius realem consecutionem intendit, diligere. Lege August. 9. de Trinitate c. ult. & 1. 10. per multa prima capita. Ad illud autem

Augustin.

quod

quod affertur de assensu fidei, nego, illum non ferri in Deum ut veracem, quamvis ad illum feratur medio verbo, quia hoc non tollit, quin feratur in ipsam veritatem Dei expressam & representatam in verbo.

60. Ad sextum nego antecedens, ut constet ex dictis: & ad probationem dico, ad intuitivam visionem sat esse, si illa sit per propriam speciem genita: quod admittere tenentur omnes, qui nobiscum concedunt, posse oculum intueri obiectum etiam corruptum, si in ipso conseruetur visio: nam talis visio non posset esse abstractiva, quia oculus non est capax talis cognitionis: ergo non necessarium erit intuitiva, ex eo tantum, quod erit visio per propriam speciem genita. Lege S. Th. q. 4. de verit. art. 2. ad 7.

S. Thomas.

Aristoteles.

61. Ad septimum. Cum Arist. negat, per operationes immanentes aliquid produci in nobis, vel solum negare, per eas produci aliquid extra nos, sicut producit per operationes transeuntes; alioqui per operationes immanentes producuntur habitus: vel tantum negare, produci aliquid, quod sit finis operationis immanenter, ut aperte docuit 1. Eth. 1. Ceterum verbum, quod per intellectionem producit, non est finis intellectionis, sicut quod producit per actionem transeuntem est finis ipsius operationis transeuntis; sed potius ipsa intellectio est finis; nam ideo producit verbum, ut in eo intellectus obiectum intelligat.

62. Ad octavum. Nego sequelam: etenim immediatum obiectum intellectionis non solum potest esse verbum, sed etiam obiectum ipsum secundum se, praesertim quando obiecti adaequata similitudo implicat, ut de visione beata mox dicemus. Ad probationem autem sequelae, concedo, nullam intellectionem esse posse sine intellectu, vel in se, vel in suo representativo.

63. Ad nonum Respondent aliqui, verbum immediate produci ab actu intelligendi, tantum a causa efficiente proxima. Sed contra, nam hoc est contra Aug. 15. de Trinitate cap. 10. asserentem, verbum gigni ex memoria: *Necesse est, inquit, cum verbum loquimur, ex ipsa scientia, quam memoria tenemus, nascatur verbum.*

Augustinus.

Scotus.

Canariensis.

64. Quare mihi cum Scotus in 1. dist. 27. q. 2. §. Ad quaestiones, & alijs apud Canariensem 1. p. q. 27. art. 1. disp. 4. dicendum est, verbum immediate produci ab intellectu secundo per speciem intelligibilem obiecti, media actione dicendi, non autem media actione intelligendi. Fundamentum est, quia haec sententia per pauciora saluat omnia, quae de Verbo dicuntur. Tria enim in verbo salvanda sunt, primum habitudo producti ad producentem; secundum intellecti ad intelligentem; Tertium intelligentis ad rem intellectam. Cum enim verbum, ut ex S. Thom. docuimus, sit intellectio intellecta, ex memoria secunda genita, haec tria necessario includit; nempe habitudinem producti ad producentem, qua notitia genita est; habitudinem intellecti ad intelligentem, quatenus

S. Thomas.

obiectum intellectum est; & habitudinem intelligentis ad rem intellectam, quatenus intellectio formaliter est. Atqui possunt haec tria saluari per unam formam ab intellectu productam, media actione dicendi: ergo non sunt multiplicandae plures, altera qua intellectus intelligat, & per quam verbum immediate producat; altera quae sit ipsum verbum productum. Minor probatur, quia non repugnat, ut eadem forma sit & ratio cognoscendi, & simul ratio cognita. Igitur poterit per unam formam haec triplex habitudo saluari. Antecedens probatur, quia non implicat, ut eadem forma sit & actus vitalis ex parte potentiae, & naturalis atque expressa imago ex parte obiecti. Consequentiam ostendo, quia talis forma, ut ab intellectu producta includeret primam habitudinem; ut imago obiecti includeret secundam; ut informans & actuans potentiam includeret tertiam; ergo saluaret omnia, quae sunt propria verbi. Confirmatur: nam altera sententia ad minimum duas admittit formas realiter distinctas, alteram, qua intellectus intelligit, alteram qua obiectum representatur. Hanc nostram sententiam indicat praecitato loco Augustin. *Formata, inquit, cogitatio verbum est, quod in corde dicimus.* Si ergo verbum est cogitatio, non igitur ab ea realiter distinguitur, cum nulla res possit esse id, a quo realiter distinguitur. Eadem colligitur ex S. Thom. prima parte quaestione 34. artic. primo ad tertium, & quaest. 4. de Veritate art. 2.

Augustinus.

S. Thomas.

65. Ad decimum. Sat esse, si illud contineat intentionaliter, quod est continere illud per suam propriam & naturalem imaginem. Quae convenientia maior est ad representandum obiectum, quam quaecunque convenientiae similitudo in essendo: magis enim in essendo convenit unum album cum alio, quam species albi cum ipso albo, & tamen magis species albi representat album, quam unum album aliud album. Lege Scotum in secundo distinct. 3. quaest. 9. Ad Confirmationem concedo, verbum esse ad instar picturae, sed naturalis, non artificialis: inter quas hoc est discrimen, quod quia artificialis non est ab ipsa re, quam representat, naturaliter producta, nequit rem ipsam ad vivum exprimere; sicut naturalis, quae quia producit ab ipsa re, quam representat, illam ad vivum exprimit. Cuius ratio est, quia quae producit ab ipsa re, illam exprimit per propria rei; quae vero producit ab artifice, rem exprimit per aliena, atque adeo non potest, nisi abstractivè illam representare.

Scotus.

66. Ad undecimum. Nego sequelam: nam ad intuitivam cognitionem requiritur, ut res videatur in verbo per propriam speciem rei productam: at non omne verbum producit per propriam speciem rei: igitur non omnis cognitio est intuitiva, esto omnis cognitio rem cognoscat in verbo praesente.

67. Ex dictis inferitur 1. Verbum formaliter

liter

liter distingui ab intelligere: est enim verbum, quatenus expressum est obiecti; est autem intelligere, quatenus est actus intellectus, & ratio percipiendi obiectum in ipso verbo expressum. Est verbum, quatenus manifestatum est obiecti in memoria latens, eiusque naturale signum: est intelligere, quatenus est forma, qua fit talis manifestatio obiecti, ipsi intelligenti. Ut verbum est, magis se tenet ex parte obiecti, cuius est expressa imago, & virtute cuius producitur, quam ex parte intellectus: ut intellectio verò, contrà, magis se tenet ex parte intellectus, cuius est vitalis actus, & ratio ipsa percipiendi obiectum. Ut verbum, comparatur ad intellectum, ut terminus obiectiue terminans ipsum intelligere: ut intellectio, comparatur ut forma actu informans, & actuè tendens ab obiectum ipsum cognoscendum. Ut verbum obiectum exprimens, illudque in prospectu mentis proponens, est prius ratione ipso intelligere, quia obiectum ut cognoscendum præsupponitur ad cognitionem, contrà verò ut actu intellectum, & posterius ratione ipso intelligere. Comparatum ad intellectum, ut producentem utrumque habet rationem effectus; sed ut verbum habet rationem proles, quia procedit, ut imago ad exprimendum obiectum, quod tanquam parens media specie veluti semine una cum memoria, tanquam matre gignit verbum sibi simile: deficit autem à perfecta ratione proles, quia non procedit in consubstantialitate eiusdem naturæ cum adequato principio producente, quæ est tota natura intellectualis. Comparatum ad dicere, utrumque est posterius, tanquam terminus actione; eodem quippe dicere, tanquam actione procedit & verbum, & intelligere, cum à parte rei sit una & eadem indivisibilis forma.

68. An autem dicere sit distinctum ab ipso intelligere, & verbo, sicut reliquæ actiones à termino ipso producto, mihi negatiua pars est probabilior: cuius fundamentum est, quia actus vitalis dicit essentialem dependentiam à potentia ipsa vitali, cum sit actualis tendentia ipsius: non diceret autem essentialem dependentiam à potentia ipsa vitali, si ab illa procederet media actione distincta: quia tunc posset idem terminus per aliam actionem à solo Deo fieri: sicut reliqui effectus, qui ab actione distinguuntur. Eam igitur dependentiam dicit actus vitalis à potentia vitali, quam dicit actio à principio, à quo est: sed implicat, actionem unius causæ fieri ab alia causa, cum sit actualis dependentia solius causæ, cuius est actio. Ergo similiter implicabit, ut actus vitalis fiat ab alia causa, cum sit actualis & vitalis dependentia solius potentiae, cuius est vitalis actio & tendentia. Colligitur ex S. Thoma q. 4. de ver. ar. 2. ad 5. ubi docet, in nobis dicere significare intelligere cum expressione conceptionis, cum nequeamus aliter intelligere, quam huiusmodi conceptionem exprimendo, & intelligere includere ipsum dicere.

S. Thomas.

69. DICES. Actus vitalis non solum pendet à potentia vitali, sed etiam à specie & habitibus, qui non sunt vitales. Ergo saltem ab istis producitur actione distincta. Confirmatur, quoniam ab istis non pendet essentialiter, siquidem idem actus vitalis fieri posset absque illo concursu speciei & habitus, suppleto Deo concursu ipsorum. Resp. Concedo consequentiam: non enim puto absurdum, eundem effectum dependentem à pluribus causis, ab una pendere essentialiter, & nulla media actione distincta; ab alia verò accidentaliter, & media actione distincta. Quemadmodum unio & quilibet modus, excepta causalitate essentialiter pendet à subiecto, cuius est modus, nulla media causalitate ab eo distincta; accidentaliter verò, & media actione distincta ab agente creato, ad talem modum actuè concurrente; quia potest Deus circa talem modum causalitatem agentis creati supplere, non autem causalitatem subiecti. Eodem modo potest hic actus vitalis essentialiter pendere ab hac potentia vitali, nulla actione distincta intermedia: accidentaliter verò à specie, & à quacunque alia causa non vitali creata, media actione distincta: quam Deus se solo supplere posset, licet supplere non possit concursum potentiae vitalis, propter essentialem dependentiam ab illa.

70. Inferitur 2. Verbum esse proprium partum intellectus, non aliarum potentiarum: nam licet alia potentia cognoscitiva obiecta percipiant in imagine, virtute speciei in seipsis producta, illud tamen non vocatur propriè verbum, sed idolum: quia verbum propriè est terminus locutionis, atque adeo solius potentiae intellectivæ, cuius tantum est loqui, tam sibi per expressionem verbi manifestatiui rei in memoria latens, quam alteri per prolationem verbi vocalis manifestatiui verbi mentalis.

71. Inferitur 3. Non solum dici verbum respectu intellectus à quo producitur, sed etiam respectu obiecti, quod representat: lapis enim intellectus, dicitur verbum lapidis in intellectu, & homo intellectus, verbum hominis, ut testatur S. Tho. 4. contra Gent. c. 11. & docet Anselmus supra citatus.

S. Thomas.
Anselmus.

72. Inferitur 4. Non solum formari verbum quando concipimus res perfectè, sed etiam quando eas concipimus imperfectè: Cuius ratio est, quia verbum est necessarium, ut in eo obiectum cognoscamus: ergo siue perfectè, siue imperfectè obiectum cognoscere debeamus, semper necessarium erit verbum, ut in eo aliquo modo cognoscere obiectum possimus.

73. DICO 2. Repugnat species expressa, seu verbum intelligibile diuinæ essentiae: Est S. Thom. 1. p. q. 12. art. 2. & alibi, negantis omnem similitudinem diuinæ essentiae, tenentem se ex parte rei visæ; & communior inter Thomistas, & antiquiores Scholasticos. Fundamentum est, quia species expressa debet exprimere obiectum in esse intentionali,

S. Thomas.

secundum

secundum omnem perfectionem, quam habet in esse reali: nulla autem species creata exprimere valet essentiam Diuinam, secundum omnem perfectionem, quam illa continet in esse reali: igitur nulla dabilis est species expressa Diuinæ essentiae; Maior probatur; quoniam species expressa gerit vicem obiecti, in cuius locum substituitur: igitur debet illud quoad omnia exprimere, alioqui per eam non posset totum obiectum, secundum omnem perfectionem cognosci, sed solum secundum eam, secundum quam exprimeretur: cum enim obiectum non videatur in se ipso, sed in eius specie expressum, si species illud non exprimeret, secundum omnem perfectionem, quam in se ipso continet, non posset in ea videri, secundum omnem perfectionem, quam obiectum continet in suo esse reali.

74. Confirmatur, quia species expressa debet esse talis, ut obiecto etiam non existente, in ea possit totum conspici, ac si illud in se ipso existens conspiceretur, cum in obiecto representando non pendat ab eius existentia, aut locali presentia. Vnde concedit Valquez 1.2. disp. 7. num. 8. quod si per impossibile Deus non existeret, & adhuc in beato conservaretur visio Diuinæ essentiae, illum fore beatum, quia per eam videret Deum, sicuti est, eodem prorsus modo, quo illi videt nunc in se ipso existentem & presentem. Maiorem primi Syllogismi ostendo, quia sequeretur, talem speciem fore infinitæ perfectionis: implicat autem quæcumque perfectio creata infinita, ut ex probatis in Philosophia suppono: ergo. Sequelam probō, quia talis species esset tantæ perfectionis in esse intentionali, quantæ perfectionis esset obiectum ipsum in esse naturali: atqui obiectum exprimendum est infinitæ perfectionis in suo esse naturali; ergo & species ipsa in suo esse intentionali. Minor cum consequentia elucet. Maior probatur, quia species expressa per suum esse intentionale supplet esse naturale obiecti, cum in ea conspiciendum sit naturale esse ipsius: igitur tantæ perfectionis esse debet ipsa in esse intentionali, quantæ est obiectum in suo esse naturali. Nam in eamensura crescere debet species in esse intentionali & representatiuo, quia crescit obiectum ipsum in esse naturali.

75. Confirmatur: quia implicat, formam finitam præstare posse effectum formalem infinitum: videre autem Deum obiectum infinitum, esset effectus formalis speciei expressæ: ergo implicat illam exprimere Deum infinitum, & tamen esse perfectionis finitæ. Maior constat, quia effectus formalis non distinguitur à forma, cum sit ipsamet in subiecto posita: ergo si ipsa est finita, non poterit conferre effectum formalem infinitum. Minor probatur, nam ea tantum in intellectu posita, & omni alio, etiam obiecto ipso è rerum natura per impossibile sublato, redderet intellectum beatum, & videntem Deum, ut iam concedit Valquez, & concedere debent omnes, qui nobiscum sentiunt, destructo visibili, & manente tantum visione in oculo; adhuc nos videre

obiectum ipsum visibile. Igitur videre Deum obiectum infinitum, esset effectus formalis solius speciei expressæ; alioqui omni alio sublato sola species id præstare non posset, quia sublata causa, vel concausa non potest integer effectus manere. Vnde non coherentur Torrez 1. p. q. 27. a. 1. in p. p. sup. disputationis docet, verbum esse id, in quo tanquam in imagine obiectum cernitur, & tamen in secunda parte eiusdem disputationis dub. 4. probabiliter affirmat, à beatis formari verbum de Diuina essentia.

76. Obijciat 1. Potest species accidentalis representare obiectum substantiale: ergo & species finita obiectum infinitum. Secundò de facto videtur Deus à beatis, ut est in se ipso obiectum infinitum: ergo non implicat, videri obiectum infinitum actu finito. Tertiò potest intellectus finitus videre Deum infinitum: ergo poterit species finita representare Deum infinitum.

77. Resp. Ad primum nego consequentiam: ratio discriminis est, quia potest dari accidens, quod sit adæquata proprietas substantiæ finitæ: non potest autem dari accidens, quod sit adæquata proprietas substantiæ infinitæ, atque aded dari potest accidens, quod representet adæquatè substantiam finitam, non potest autem dari accidens, quod adæquatè representet substantiam infinitam. Cuius ratio est, quia licet, ad hoc ut species representet substantiam, non sit necesse, ut sit ipsa substantia, ut patet in specie angelica representante substantiam, est tamen necesse, ut sit tantæ perfectionis in esse accidentali, quantæ est substantia representata in esse substantiali. Et hoc ided, quia species per suum esse accidentale debet exprimere totum esse substantiale obiecti: unde quanto crescit esse substantiale obiecti, tanto crescere debet esse accidentale speciei; quia verò species creata nequit crescere infinite in esse accidentali, ut exprimere possit infinitum esse substantiale Dei; potest autem crescere finite ut exprimere possit esse substantiale creature; poterit dari species accidentalis, adæquatè representans substantiam creatam, nequit autem dari species accidentalis, adæquatè representans substantiam incretam.

78. Ad secundum. Concedo, de facto Deum videri à beatis, ut est in se obiectum infinitum, nego tamen videri in aliqua specie aut verbo creato, sed in se ipso immediate: non implicat autem, videri obiectum infinitum actu finito, qui tantum sit ratio videndi: implicat verò, videri obiectum infinitum actu finito, qui sit ratio in qua videatur obiectum. Nam in primo casu infinitas se tenet tantum ex parte obiecti; in secundo verò etiam ex parte actus: & quia solum actus creatus infinitus implicat, non autem Deus obiectum infinitum, ided non implicat, Deum videri actu finito, qui tantum sit ratio videndi; implicat autem videri actu finito, qui simul sit ratio, in qua ipsum videndi.

79. AD TERTIVM. Nego consequentiā, nam obiectum est extrinsecum intellectui, est enim extrinsecus tantum terminus illius; speciei verò est intrinsecum, saltem secundum esse intentionale, quia debet in illa repræsentatiuè contineri: ex infinitate autem termini extrinseci nulla colligitur infinitas in potentia: sicut colligitur ex infinitate obiecti intrinseci infinitas intentionalis in actu.

80. Ex dictis inferitur, nec dari posse speciem expressam exprimentem aliquod attributum Diuinum, ut in se est. Contra quod sentire videntur Heruæus tract. de verbo quæst. 3. art. 4. & Capreol. in 1. dist. 27. quæst. 2. art. 3. ad oblatum. Sed ij auctores solum loquuntur de specie, quam beati de attributis formare possunt cognitione abstractiua extra verbum. Fundamentum corollarij est, quia quodlibet attributum Diuinum est in suo genere infinitum; ergo nequit per speciem finitam, ut in se est, adæquatè repræsentari. Antecedens patet, quia quodlibet attributum Diuinum caret termino: sapientia enim in ratione sapientiæ est illimitata, quemadmodum bonitas in ratione bonitatis, potentia in ratione potentia, & reliqua attributa. Consequentia constat ex dictis, quia infinitum nequit per speciem finitam adæquatè exprimi ac repræsentari.

81. DICO TERTIO: Beati vident Deum visione creata, quæ est sola vitalis tendentia, & intentionalis vno intellectus creati cum Deo proximè & immediatè intelligibili. Quæ dici potest similitudo *Qua*, & verbum largo modo, quatenus vnit potentiam intelligibilem cum Deo, & producit ab intellectu beati medio lumine gloriæ, quæ est aliqua similitudo Dei, ut infra constabit. Est Paludani in 4. dist. 49. q. 1. art. 2. in fine, & omnium, qui nobiscum negant in patria produci verbum à beatis.

82. Fundamentum est, quia hic modus possibilis est, imò ab ipsis aduersariis, qui hoc pacto speciem expressam explicant, communiter admissus: in nostra autem sententia deficit à natura speciei expressæ, & verbi mentalis propriè dicti, quia non exprimit intentionaliter obiectum, ut in eo proximè, & immediatè cerni possit. Vnde, si per impossibile Deus, vel non esset præsens intellectui beatorum, vel non existens, beati Deum non viderent per huiusmodi vitalem tendentiam: hoc autem est contra naturam speciei expressæ, quæ obiectum absens, & non existens potentè repræsentat, ut præsens atque existens, ut aduersarij etiam admittunt, sed me iudice, non coherentè ad sua principia: quia, si species expressa non debet per ipsos obiectum in se ipsa exprimere, sed solum potentiam ducere ad illud, in se ipso videndum, non existente obiecto, non poterit intellectus, vi solius speciei illud intueri, quia species, ut ab ipsis explicatur, non aliter facit obiectum videre, nisi, quia intellectum vitaliter ducit ad illud in se ipso videndum: igitur si in se ipso non existit, impossibile est, ut possit videri;

quia non videtur, nisi, quod est aut in se aut in alio: quando igitur obiectum neque existit in se, neque in sua specie, nequit simpliciter videri. Eò quod non esset terminus, qui terminare posset actum visionis, sine quo implicat visio, quæ essentialiter est alicuius obiecti visio.

83. Ad fundamentum primæ sententiæ, distinguendum est antecedens, de similitudine *Qua*, vel in *Qua*; negandum de in *Qua*, cōcedendum de *Qua*. Et de hac intelliguntur Scripturæ, & Patres, cum docent, beatos vident Deum formare verbum, & similitudinem Dei. Ceterum rectè Patres ex verbo creato probant increatum, non quidem in ratione causæ finalis, sed formalis: etenim finalis causa producendi verbum increatum, non est, ut suppleat absentiam obiecti, sed ut natura Diuina subsistat in tribus suppositis, quia, ut sæpè testatur Augustinus, verbum Diuinum non producit ex necessitate, aut indigentia; cum eodem modo æternus Pater suam naturam, & reliqua omnia intelligeret per actum intelligendi absolutum, communem reliquis Diuinis personis, atque illam intelligit per verbum, & in verbo; sed ex fecunditate naturæ, quæ essentialiter postulat esse in tribus personis: quarum, quia secunda vi suæ processionis debet esse filius intellectualis; & filius intellectualis esse non possit, nisi in se ipso intelligibiliter exprimat adæquatè naturam ipsam Parentis, & omnia, quæ sunt in memoria fecunda ipsius, idèò necessariò procedit ut Verbum, in quo hæc omnia perfectissimè relucet. Quare non est in Deo necessarium Verbum, ut in eo Pater intelligat se ipsum & omnia, cum independenter ab illo intelligat omnia in sua specie expressa, imò neque respectu sui necessaria esset Deo species expressa, quia cum sit sibi intimè præsens, posset se ipsum cognoscere, absque specie expressa, quæ tantum substitui solet loco obiecti absentis, sed solum ponitur ad maiorem perfectionem Diuinæ cognitionis, quæ non tantum est ratio *Qua*, sed etiam in *Qua* cognoscitur Diuina essentia: vitæque enim perfectionem includit increata cognitio respectu obiecti primarij. At verò causa finalis producendi verbum creatum est, ut suppleat obiecti absentiam, quæ nec supplenda est in obiecto beatifico, nec suppleri potest, in ordine ad intellectum creatum, ob rationem suprà assignatam. Ceterum in ratione causæ formalis rectè probatur Verbum increatum ex creato. Nam sicut creatum producit ab intelligente, in eoque tanquam in propria imagine cernitur obiectum: ita increatum producit à Patre intelligente, in eoque tanquam in propria & naturali imagine cernitur ipsa natura Patris, quam verbum Diuinum perfectissimè in se ipso exprimit.

Heruæus.
Capreolus.

Explicatur
Scriptura
& Patres.

August.

Paludanus.

SECTIO IV.

An sit possibilis species impressa Diuinæ essentia.

84. **P**RIMA sententia Vasquez. 1. p. disp. 43. ca. 7. de facto eam in beatis concedentis, quam sequitur Theodorus Smising. de Deo vno, tract. 2. d. 6. num. 69. & probabilem putat Richar. in 3. dist. 14. a. 1. q. 3. Eamque concedere videtur Aureolus quolib. 8. art. 2. vbi docet, Deum à beatis videri per similitudinem creatam, quæ est actus ipse intelligendi. Explicans autem, quid sit ipsum intelligere formaliter, ait esse ipsam receptionem speciei, eò quod ex Philosopho 3. de Anima, intelligere, est quoddam pati; non esset autem quoddam pati, si in alio, quam in ipsa receptione speciei formaliter confisteret.

85. Fundamentum Vasquez est, quia in omnium sententia infunditur beatis lumen gloriæ, vt comprincipium visionis beatæ: sed tale lumen est species impressa Diuinæ essentia; tum quia nullus ex antiquis Scholasticis lumen gloriæ distinguit à specie impressa: Tum quia S. Thom. 1. p. q. 12. ar. 2. & 3. Contra Gent. c. 54. lumen gloriæ appellat similitudinem Dei, quod est proprium speciei. Tū quia lumen gloriæ ita determinat intellectum beati ad videndum Deum, vt nullo alio determinatiuo superaddito, sufficienter ipsum determinet ad Deum videndum: sed species ad hoc tantum requiritur, vt determinet potentiam ad hoc, vel illud obiectum: ergo si independenter ab omni alio, intellectus beati per solum lumen est sufficienter determinatus ad videndum Deum, tale lumen erit species impressa Dei.

86. SECUNDA Sententia Scoti in secundò dist. 3. q. 9. §. ad quartum. Admittentis in angelis speciem abstractiuam, distinctè representantem essentiam Dei, non quidem in se, sed in suo representatiuo. Distinguit enim notitiam intuitiuam ab abstractiua Scotus in eo, quod intuitiua immediatè producit, & terminatur ad obiectum in se: abstractiua verò est omnis alia cognitio, quæ nec ab obiecto producit, nec ad ipsum immediatè terminatur. Angeli igitur in sua creatione habuerunt speciem abstractiuam Diuinæ essentia, quæ illam distinctè representabat, non immediatè in se ipsa, sed in suo representatiuo: quamuis ibidem doceat, speciem hanc non esse Angelo rationem cognoscendi in Qua, sed tantum Qua; quod an sit coherentè dictum constat ex præcedenti disputatione. Mouetur autem Scotus ad hanc speciem abstractiuam Diuinæ essentia angelo concedendam, quia naturalis beatitudo angeli excedit naturalem beatitudinem hominis, etiam existentis in statu innocentie: sed homo in statu innocentie habebat distinctam notitiam Dei vltimi finis, ergo distinctiorem

habere debebat angelus: hanc autem habere non poterat, nisi per speciem abstractiuam Diuinæ essentia, distinctè ipsam representantem, non quidem in se, sed in suo naturali representatiuo.

87. TERTIA sententia negat de facto speciem impressam Diuinæ essentia, concedit autem de possibili. Est Argent. in 3. d. 14. q. 1. art. 1. ad tertium, Mayroni quodlib. 4. in fine. Molinæ 1. p. quæst. 12. art. 2. disp. 1. conclusionem 4. Valent. puncto 2. sub finem. Suarez lib. 2. de Diuinis attributis, cap. 13. Inclinat Scotus in 2. dist. 3. quæst. 9. §. ad rationes, & in 4. dist. 49. quæst. 11. §. Resp. dicitur circa finem; vbi soluit rationes in oppositum. Prima pars sententiæ constat, nam species impressa eatenus requiritur, quatenus nequit obiectum, vel propter absentiam, vel propter sui materialitatem ad cognitionem concurrere: atqui Diuina essentia est intimè præsens intellectui beatorum, & per se ipsam summè immaterialis: frustra igitur ipsius vice reponitur species creata.

88. Secunda pars probatur primò, quia datur species expressa, quæ perfectius Deum representat: ergo possibilis est impressa eiusdem. 2. Quoties in ordine ad vnum effectum non repugnat vnum principium, non debet repugnare & alterum, ad eundem effectum requisitum: sed in ordine ad visionem Dei non repugnat principium, tenens se ex parte potentia, quod est lumen gloriæ; ergo nec principium tenens se ex parte obiecti, quod est species impressa.

89. QUARTA sententia huiusmodi specie non solum negat de facto, sed etiam de possibili. Est Henrici in summa art. 33. quæst. 2. ad 3. & quodlib. 4. quæst. 7. S. Tho. 1. p. q. 12. ar. 2. & 3. contra Gent. cap. 49. & 51. q. 8. de veritate art. 1. & q. 10. a. 11. quodlib. 7. a. 1. & in 4. dist. 49. q. 2. ar. 1. Durandi quæst. 2. à num. 12. Capreoli q. 5. a. 1. Soti q. 2. art. 3. conclusionem 2. Palatii disp. 1. sub finem, Bassoli in 3. dist. 14. q. 1. a. 1. §. dico igitur. Marsilij q. 10. ar. 2. dubio incidente conclusionem 2. Ferrar. 3. contra Gent. c. 49. Caiet. & Bannes 1. p. loco præcitato, Zumel ibidem disp. 2. Gonzalez disp. 25. sect. 3. Arrubalis disp. 16. cap. 4. Bartholomei Torrez quæst. 27. art. 1. disp. 5. parte 2. dub. 4. Quæ sententia vera est & sequenda. Difficultas est in assignanda implicancia. Duplex autem implicantiæ genus assignari solet; alterum eorum, qui negant speciem impressam, admittunt autem expressam; vnde simul implicantiæ afferunt de vna, & disparitatem de alia: alterum eorum, qui vtramque simul negant. Primò igitur prius, secundò posterius implicantiæ genus examinabimus.

91. PRIMA implicancia sit Ferrar. 1. contra Gent. c. 43. §. 5. est, vbi probabiliter sustinens opinionem de specie expressa Diuinæ essentia, hanc assignat rationem, cur possibilis sit species expressa, non autem impressa Diuinæ essentia: quia nimirum species expressa immediatè producta à Deo, vt à forma actua-

Argentinas.
Mayronus.
Molina.
Vaentia.
Suarez.
Scotus.

Henricus.
S. Thom.

Durandus.
Capreolus.
Sotas.
Palatius.
Bassoli.
Marsilius.
Ferrariensis.
Caietanus.
Bannes.
Zumel.
Gonzalez.
Arrubal.
Torrez.

Ferrariensis.

te intellectum beati, simul cum ipso Deo supplente vicem speciei, habet rationem vnius perfecti, & totalis representatiui rei intellectæ, non autem species impressa creata, vel expressa producta ab impressa creata.

92. Sed contrà, tum quia eodem modo dici posset, quod species impressa creata simul cum Deo, supplente vicem speciei impressæ, haberet rationem vnius perfecti, & totalis representatiui obiecti intelligibilis in actu primo. Tū quia, sicut species impressa se sola debet representare obiectum in actu primo, ita expressa se sola debet representare obiectum in actu secundo; debet enim se sola supplere vicem & absentiam obiecti.

Sotus.

93. Secunda Implicantia est Soti, quæ duplex est; altera, quia impressa species representat obiectum efficienter, expressa verò formaliter; implicat autem principium creatum effectuum visionis Dei, non autem formale: eò, quod implicat, creaturam efficienter beare hominem. Hanc rationem sequitur Torrez. Altera est, quia species impressa, cum substituitur loco obiecti, debet esse in eodem ordine immaterialitatis cum ipso, non autem expressa, quæ solum se tenet ex parte potentia.

94. Sed contra primam implicantiam, quia non repugnat, hominem efficienter beari ab aliquo principio creato, ut constat de lumine gloriæ, efficienter concurrente ad visionem Dei. Contra secundam, quia non minus species expressa, quam impressa tenet se ex parte obiecti, substituiturque loco illius; illa in ratione principij effectiui; hæc in ratione vitalis imaginis, formaliter exprimentis obiectum: ergo utraque seruare debet proportionem immaterialitatis cum obiecto.

Zumel.

95. Tertia Implicantia est quorundam Theologorum apud Zumel, quæ talis est: Species impressa Dei, si daretur, necessarîo esset infinita, non autem expressa, quia hæc limitatur ex potentia finita, à qua producitur; illa verò nec limitari posset ex causa, quæ infinita est; nec ex obiecto, quod est etiam infinitum; nec ex coagente aliquo finito, cum nullum creatum agens ad illius productionem concurreret; nec ex peculiari idea, cum nullam haberet ideam; neque ex libero concursu Dei, quia non liberè, sed naturaliter à Deo emanaret, uti emanant ceteræ species à suis obiectis: cum enim species sit naturalis imago obiecti, non liberè, sed naturaliter ab eo emanaret. Confirmatur: nam illa talis esset natura, ut eadem numero inuariata apta esset determinare quemcunque intellectum, etiam infinito lumine præditum, ad quamcunque visionem Dei, etiam infinitam, si possibilis esset, quod est evidens signum infinitæ perfectionis.

96. Sed contrà, nam allatum discrimen inter speciem impressam & expressam nullum est: quia sicut per aduersarios limitatur expressa ex potentia finita, à qua producitur; ita impressa à libero concursu Dei: falsum namque est, eam naturaliter à Deo emanaturam:

neque enim hoc postulat intrinseca natura speciei, ut constat de speciebus angelicis, quæ liberè à Deo produciuntur. Tum ab actu finito, ad quem per aduersarios talis species ordinaretur. Neque verum esset, eam nullam ideam habere in mente Diuina, nam sicut per aduersarios Deus peculiarem ideam habet de specie expressa, ita & de impressa: quamuis nullam ideam haberet de obiecto ipso, quod est Deus per talem speciem representatus. Ad Confirmationem 1. responderet aduersarius, id prouenire non ex infinitate speciei, quæ solum posset ut instrumentum ad visionem concurrere, sed vel ex infinitate luminis, vel Dei principalis agentis. 2. Negaret assumptum, nam sicut quilibet species creata est determinatæ perfectionis, ita determinato modo representat obiectum.

Arrubal.

97. Quarta Implicantia est Arrubalis. Puri actus species impressa dari non potest: Deus est purus actus: ergo Dei impressa species dari non potest. Maiorem probat, quoniam purus actus est de se essentialiter intelligibilis perfectiori modo, quam esset per vllam speciem creatam; cum enim hoc sit perfectio, nullam includens imperfectionem, concedenda est Deo enti perfectissimo: sed obiectum, quod per suam essentiam est proximè intelligibile, & intimè vnitum cuicumque potentia, non potest per aliquam impressam similitudinem representari. Minorem hanc, in qua tota vis ipsius ratiocinationis consistit, sic probat: Implicat forma, quæ essentialiter ordinatur ad perficiendum agens, secundum eam rationem, qua agens est tale per essentiam; ut implicat accidentia, quæ essentialiter ordinantur ad efficiendum substantiam operatiuam, si substantia ipsa ex se sit proximè & completè operatiua: Implicat qualitas, quæ ordinatur ad facilitandam potentiam ad operandum, si potentia per se ipsam summam habet in operando facilitatem, atque species impressa essentialiter ordinatur ad reddendum obiectum proximè intelligibile, ut sic possit determinare potentiam ad cognitionem sui. Ergo implicat species impressa Dei, qui per suam essentiam est proximè intelligibilis, & se ipso vnitus cuicumque potentia intellectiua, ut illam determinare possit ad cognitionem sui. Minor constat, nam hæc est essentia & natura speciei; est enim essentialiter Vicaria obiecti, ut inductione patet. Maior probatur, quia quod est essentialiter tale, nequit fieri tale per formam accidentalem superadditam; quia cum talis forma nullum alium haberet effectum, esset essentialiter superflua; atque adeo repugnans: quoniam ex vna parte ordinaretur ad perficiendum aliud, quia hæc esset natura ipsius; ex alia verò non ordinaretur, quia res, ad quam ordinaretur, non esset capax talis effectus, quia supponeretur per se essentialiter talis. Non est autem eadem ratio de specie expressa, quia hæc se tenet ex parte potentia; nec effectus ipsius, est facere obiectum intelligibile, sed intellectum: Deus autem, licet per suam essen-

essen-

essentiam sit actu intelligibilis, non est tamen per suam essentiam actu à creatura intellectus, & ideo hoc fieri debet per formam inhaerentem creaturæ, qua Deus denominetur à creatura intellectus.

98. Sed contrà, quoniam falsum est illud principium, in quo tota hæc ratio fundatur, nempe, quod est per se operativum, non potest fieri per aliam formam operativum: constat primò in substantia angelica, quæ respectu proprii intellectus est proximè intelligibilis, & determinatiua eiusdem ad cognitionem sui, cum tamen non repugnet, intellectum angelicum determinari ad cognitionem sui per speciem superadditam distinctam. Quod sic ostendo; nam certum est, eandem substantiam respectu alterius intellectus esse intelligibilem, & proximè determinatiuam ad cognitionem sui per speciem distinctam: atqui posset Deus, talem speciem producere in intellectu eiusdem angeli, cuius esset species, & cum ea concurrere ad notitiam eiusdem angeli, non concurrente cum substantia eiusdem ad notitiam sui ipsius. Atqui tunc angelus se ipsum cognosceret, non per substantiam, sed per speciem à se distinctam. Igitur potest, quod est per se operativum, fieri per aliam etiam formam superadditam operativum. Omnia elucet, nam potest Deus impedire, ne substantia angelica influat in proprium intellectum ad notitiam sui, & simul concurrere cum specie superaddita eiusdem angeli ad eandem cognitionem sui: quæ cognitio, cum fiat ex propria specie angeli, erit expressiua sui non minus quam cognitio producta à propria substantia. Igitur angelus non solum est intelligibilis per propriam substantiam, sed per distinctam etiam speciem; ergo & Deus.

99. Secundò Constat in omni causa æquivoca, quæ productiua effectus per suam substantiam, fieri potest productiua eiusdem per virtutem vniuocam superadditam: sic piper calefactiuum virtualiter per se ipsum, fieri potest calefactiuum formaliter per calorem superadditum: ergo & Deus intelligibilis per se ipsum, fieri potest intelligibilis per speciem superadditam: Consequentia constat, nam dicitur Deus intelligibilis per efficientem vim determinatiuam, quam habet respectu intellectus creati ad visionem sui: sed hæc virtus æquivoca est, cum sit virtus productiua ad extra: species verò impressa Dei esset vniuoca repræsentatiuè respectu visionis eiusdem, nam vtrique esset creata similitudo Dei accidentalis. Confirmatur: nam Deus est per se ipsum potens in omnem effectum, & tamen non repugnat, hanc virtutem communicari creaturæ: ergo licet Deus sit per se ipsum potens determinare intellectum creatum ad visionem sui, non repugnabit, communicari hanc vim speciei impressæ.

100. Tertiò Impugnatur hæc ratio à priori, quia nulla ex hoc sequeretur imperfectio in Deo: nam ex hoc, quod fieret Deus intelligibilis per speciem creatam, non tolleretur,

quin maneret intelligibilis per se ipsum. Nec aliqua sequeretur contradictio in specie ipsa: nam quæ assertur, nempe, quia ordinaretur, & non ordinaretur ad efficiendum obiectum intelligibile, saluatur respectu diuersorum: siquidem ordinaretur ad efficiendum obiectum intelligibile extrinsecè, non ordinaretur ad efficiendum obiectum intelligibile intrinsecè.

101. Neganda igitur est maior primi syllogismi: & ad probationem dicendum, posse actum purum intelligibilem per se, fieri intelligibilem per aliud à se distinctum; esset enim hæc maior perfectio Dei, si aliunde nõ implicaret, non solum posse se ipso, sed mediâ etiam specie intellectum creatum determinare ad visionem sui. Neganda est etiam minor subsumpta: ad cuius probationem distinguenda est maior: nam implicat, rem essentialiter ordinari ad perficiendum subiectum secundum eam rationem, quâ subiectum est tale essentialiter, ex intrinseca natura & exigentia subiecti, non autem ex libera voluntate Dei: cum non implicet, agens eundem effectum operari per varias formas, quarum vna sit intrinseca, altera extrinseca. Iuxta hæc distinctionem soluendæ sunt instantiæ de accidentibus, & qualitate facilitante: nam possent hæc ordinari ad perficiendum subiectum, non ex intrinseca natura & exigentia subiecti, sed ex libera voluntate, Dei: nam potest accidens ordinari ad subiectum, esto subiectum ab intrinseco non exigit tale accidens, vt constat de accidente supernaturali, quod essentialiter ordinatur ad subiectum naturale, esto hoc non exigit illud. Nec talis species foret superflua, nam esset vniuocè determinatiua intellectus creati ad visionem Dei, & denominaret Deum extrinsecè & vniuocè intelligibilem, in ordine ad intellectum creatum, quam denominationem non habet Deus à propria essentia.

102. QUINTA Implicantia Ambrosij *Amb. Machin. i. p. disput. 15. sect. 1.* Implicat instrumentum connaturale illius effectus, qui natura sua petit esse à Deo, vt à causa proxima: visio beata natura sua petit esse à Deo, vt à causa proxima: ergo ad eam implicat species impressa, quæ est connaturale instrumentum obiecti. Maiorem probat, quia instrumentum connaturale essentialiter ordinatur ad supplendum aliquem defectum principalis agentis, velut impotentiam, distantiam, vel improportionem aliquam; at Dei principalis agentis visionis beatæ nullus defectus supplebilis est: igitur nullum possibile est naturale instrumentum. Probat minorem quia visio beata, sicut quauis alia intuitiua cognitio, natura sua petit esse ab obiecto, nõ solum vt à terminante, sed etiam vt à mouente; nam ex obiecto, & potentia paritur notitia. Vnde quando obiectum est per se proportionatum, & coniunctum potentie, seipso concurret sine specie: igitur species solum ponitur ad supplendum defectum: ergo quando nullus obiecti defectus supplebilis

est, nulla dari poterit species impressa talis obiecti.

103. Sed contrà, tum quia falsum est, instrumentum connaturale essentialiter ordinari ad supplendum defectum principalis agentis, nam esto hoc reperiatur in instrumentis concessis causis secundis, non est tamen essentialiter instrumento ut sic. Neque instrumentum dicitur naturale ex eo, quia supplet agentis imperfectionem, sed quia proportionatur effectui producendo. Tum quia falsum est, speciem esse instrumentum, sed causam principalem, partialem cognitionis, cum in ratione obiectiue representationis ab illa non excedatur.

104. *SEXTA* Implicantia fit: Deum esse intelligibilem, est ratio prima incommunicabilis creaturæ; sicut esse causam primam, competit Deo incommunicabiliter. Fundamentum est, quia intelligibilitas sequitur ad ens; unde sicut Deus est primum ens, & in ratione talis incommunicabilis est creaturæ; ita est primum intelligibile, & in ratione talis, incommunicabilis est eidem creaturæ. Si autem posset producere speciem impressam sui, posset communicare creaturæ rationem primi intelligibilis, nam species per omnia gerit vicem obiecti; est enim Vicaria & substituta illius: hæc autem ratio non militat in specie expressa, quia hæc non se tenet ex parte obiecti, sed ex parte potentiae, quam informat, & reddit formaliter intelligentem.

105. Sed contrà, nam sicut Deus communicat creaturæ esse causæ, non communicando illi esse primæ causæ, ita communicare posset esse intelligibile, non communicando illi esse primi intelligibilis. Confirmatur, quia non minus Deus est primum intellectuum sui, quam primum intelligibile: Sed potest communicare esse intellectuum sui, mediolumine gloriæ, non communicando primum intellectuum sui; ergo communicare poterit esse intelligibile sui, mediâ specie creatâ, non communicando primum intelligibile sui. Cuius ratio est, quia primitas perfectionis Diuinæ in eo consistit, ut sicut ipsa est prima in essendo à nullo dependens, ita sit prima in operando, à qua cætera in operando pendent: sed communicando Deus aliquam intelligibilitatem sui, non necessariò communicaret hanc primitatem in operando, nam adhuc talis species in actiua determinatione potentiae creatæ, penderet à prima intelligibilitate & determinatione Dei, ut cæteræ causæ secundæ in productione suorum effectuum: unde neganda est minor fundamenti: & ad probationem, nego speciem impressam per omnia gerere vicem obiecti, sicut nec causa secunda per omnia gerit vicem causæ primæ, in producendo effectum; sed solum dicitur vicaria obiecti, eiusque vicem gerere in determinatione potentiae ad cognitionem obiecti, non autem in modo illam determinandi dependenter, vel independentem à superiore

determinatio.

106. *Instabis*: Implicat Deum communicare creaturæ passiuam intelligibilitatem sui: ergo & actiuam. Respondetur negando consequentiam, nam passiuam intelligibilitatem consistit in ratione causæ formalis obiectiue; actiua verò in ratione causæ efficientis: est enim obiectum actiue intelligibile, quatenus potens est actiue mouere, seu determinare intellectum ad cognitionem sui; est verò passiuè intelligibile, quatenus aptum est per se ipsum, in genere causæ formalis obiectiue terminare cognitionem sui. Potest autem creatura participare virtutem actiuam Dei, non autem formam ipsam Dei, qui illam participare potest mediâ entitate distinctâ ab ipso Deo, hanc autem participare non potest, nisi participando ipsam essentiam Dei, quod implicat.

107. *SEPTIMA* implicantia fit: Species intelligibilis supplet vicem obiecti; ergo naturaliter requirit absentiam obiecti; propterea enim intellectus angelicus ad notitiam sui speciem intelligibilem, à propria substantia distinctam non requirit, quia semper illam præsentem habet: sed quotiescunque implicat terminus qui naturaliter exigitur, implicat res ipsa exigens: implicat autem absentia Dei à quouis intellectu creato: igitur implicat species impressa Dei. Minor subsumpta claret: assumpta probatur, quoniam naturalis exigentia rei non distinguitur ab ipsa re: ergo, si implicat naturalis exigentia rei, implicabit res ipsa. Sed implicante termino, qui naturaliter exigitur, implicat naturalis exigentia rei, ut inductione constat: implicante enim risibilitate, quæ est proprietas, quam naturaliter exigit homo, implicaret homo: implicante extensione locali, quæ est proprietas quantitatis, implicaret quantitas. Igitur implicante absentia Dei, à quouis intellectu creato, quæ est proprietas, quam naturaliter exigit species, implicat species ipsa Dei. Quæ ratio non militat de specie expressa, quia hæc non supplet vicem obiecti, cum sit ipsemet actus potentiae, qui æquè naturaliter stare potest cum præsentia, ac cum absentia obiecti, ut patet de notitia angeli respectu sui, & aliorum.

108. Sed contrà, nam licet implicante termino primario, & positiuo, penes quem res specificatur, implicet res ipsa talem terminum exigens, ut argumentum, & exempla probant; non tamen implicabit, implicante solum aliquo termino negatiuo & secundario, qualis est absentia obiecti respectu speciei intelligibilis; cum enim hæc sit pura negatio præsentiae obiecti, nequit esse terminus formaliter specificans speciem impressam, sed sola conditio, sine qua species esset naturaliter superflua. Cæterum terminus formaliter specificans speciem impressam, est obiectum ipsum, ut exprimendum per actum.

109. *OCTAVA* implicantia: posito lumi-

ne

ne gloriæ in intellectu beati Deus necessario determinat illum in ratione speciei ad visionem sui; repugnant autem eiusdem effectus due causæ totales; igitur & species impressa Dei. Consequentia constat, nam talis species esset essentialiter superflua, quoniam determinante Deo, adæquatè, & necessario in ratione speciei, intellectum beatum ad visionem sui, non posset ipsa simul ad eandem visionem intellectum determinare. Minor supponitur ex Philosophia. Maior probatur, nam munus speciei est se ipsa formaliter potentiam determinare ad notitiam obiecti; Sed Deus suam immensitatem, est intellectui beati intimè præsens: ergo posito in ipso lumine gloriæ, Deus necessario, & adæquatè determinat illum ad visionem sui; ad hoc enim sufficit dispositio ex parte potentia, & obiectum proximè intelligibile unitum potentia. Sed contrà, nam hæc ratio supponit speciem impressam formaliter, non effectivè determinare potentiam, cuius oppositum suppono ex Philosophia.

Marfilius.

110. NONA Marfilij: si species Dei foret possibilis, cum ea finita esset, creari posset alia & alia essentialiter perfectior; nequit autem creari alia & alia essentialiter perfectior, nam tam visio Dei, quam obiectum, ad quod ordinatur, est essentialiter unum. Sed falsa est sequela maioris, ut constat de lumine gloriæ, quod etsi finitum sit, nequit tamen perfectius & perfectius essentialiter creari. Sufficit igitur, ut illa creari possit perfectior & perfectior intensivè.

Palatius.

111. DECIMA implicantia est Palatij. Species rerum eminentius esse habent, quam res ipsæ: nulla autem creatura habere potest eminentius esse Deo: igitur nulla species creata Divinæ essentia dabilis est. Minor cum consequentia patet. Maior probatur, quia species rei materialis habet esse spirituale, & intentionale, auctore Philosopho 2. de anima text. 121. ubi docet, sensum suscipere formas sine materia, perinde atque cera suscipit sigilli figuram absque auro. Ergo si species rei materialis est eminentior, quam sit res ipsa, à qua producitur, etiam alia erunt eminentiores rebus, quarum sunt species. Nec obstat, inquit, quod species producantur à rebus ipsis: & nulla res producere possit effectum nobiliorem se: quia non tantum producuntur à rebus, sed etiam à lumine, & reliquis influentijs cœlestibus.

Aristoteles.

112. Sed contrà primò, quia hæc ratio militat etiam contra speciem expressam, quam ipse non videtur negare. Secundò falsum est, speciem habere esse eminentius obiecto, tum quia Deus est tum impressa, tum expressa species sui, cum tamen, ut species, non sit eminentior se ipso, ut obiecto. Tum quia species substantia spiritualis non est eminentior substantia ipsa spirituali, cum illa sit accidens, hæc substantia. Tum à priori, quia species est naturalis proprietas rei cognoscibilis: nulla autem

proprietas est eminentior re ipsa, cuius est proprietas: igitur nulla species est eminentior suo obiecto. Maior constat, quia species est naturale complementum cognoscibilitatis rei; dicuntur enim res cognoscibiles per actiuam virtutem mouendi cognoscitiuam potentiam ad notitiam sui, quod præstant medijs speciebus à se naturaliter productis: sed cognoscibilitas est naturalis proprietas rei; ergo & species, quæ talis cognoscibilitas formaliter completur. Quod autem nulla naturalis proprietas sit eminentior re ipsa, cuius est proprietas, probatur, quia naturalis proprietas est proprius & adæquatus effectus rei: nullus autem proprius & adæquatus effectus rei potest esse eminentior re ipsa, alioqui effectus excederet suam causam.

Palatius.

113. Nec satisfacit Palatius, dicendo, species sensibiles produci mediante luce, aut influentiâ cœlesti: tum quia species ipsius lucis non producuntur mediante alia virtute, distinctâ à virtute cognoscibilitatis ipsius lucis. Tum quia substantia spiritualis angelica non producit in se ipso speciem expressam, quæ perfectior est impressa, eminentiorem, quam sit sua ipsius substantia. Tum à priori, quia species est naturalis proprietas rei cognoscibilis: nulla autem naturalis proprietas rei producitur à re, cuius est naturalis proprietas, ut ab instrumento alterius, sed à re ipsa ut à causa principali. Ergo species visibiles, ut naturales proprietates rerum visibilium, non producuntur à rebus visibilibus mediâ luce, vel aliquâ influentiâ cœlesti ut causâ principali, sed à rebus ipsis visibilibus.

Aristoteles.

Vnde nego, eas esse spirituales. Ad Aristotelem autem dico, mentem eius coloco tantum fuisse docere, sensum non suscipere in se ipso res, quas debet cognoscere, sed typos tantum, & imagines ipsarum; non tamen inde concluditur, has imagines esse spirituales, aut habere esse eminentius, quam habeant res ipsæ, quarum sunt imagines.

114. Atque hæc sunt implicantia, quæ impugnant speciem impressam. Inter eas verò, quæ etiam expressam impugnant, unam tantum reperio impugnatione dignam apud Henricum supra citatum; & sit,

Henricus.

115. VNDECIMA implicantia: Si species impressa, vel expressa Dei possibilis esset, naturali vi cognosci posset ab Angelo; cum autem hæc esset naturalis imago Dei, naturaliter per eam posset Deus ab Angelo cognosci. Sed contrà, quia cum talis species esset supernaturalis, utpote Deum in se ipso representans, nulli intellectui creato foret naturaliter debita; proinde à nullo intellectu creato esset naturaliter cognoscibilis.

Implicantia

Implicantia auctoris.

116. **V**ltima & mea implicantia hæc est. Species impressa essentialiter ordinatur ad expressam, ut principalis causa ipsius. Implicat autem expressa; igitur & impressa. Consequentia constat, quia implicante primario termino specificante, implicat res ipsa specificabilis: ergo implicante specie expressa, quæ est primarius terminus specificans impressam, implicabit impressa. Minor constat ex dictis sectione præcedente. Maiorem probo, quia species impressa cum sit virtualis & effectiva similitudo obiecti, essentialiter ordinatur ad exprimendam formalem similitudinem eiusdem obiecti. Quod autem sit princeps causa, & non instrumentum, sic ostendo: Nam species impressa est suppletiva totalis concursus obiecti: sed obiectum non est instrumentum, sed princeps causa speciei expressæ; quia in ratione representationis non excedit perfectionem obiecti. Maior probatur, nam species impressa supplet absentiam obiecti; ergo & totalem concursum ipsius, quia nec species expressa produci potest sine totali concursu obiecti; nec obiectum absens, & non existens concurrere potest ad effectum præsentem. Neque dicas, in absentia obiecti principalem concursum ipsius suppleri à Deo, ut supplet in reliquis instrumentis naturalibus, absente causâ principali: nam reliqua instrumenta naturalia non requirunt per se, & ex natura sua absentiam causæ principalis; unde non est mirum, si interdum per accidens, separatis à causa principali, Deus suppleat concursum ipsorum causæ principalis: at species impressa per se, & ex intrinseca natura sua requirit absentiam obiecti, nam præsentem obiecto proximè intelligibili, nulla producit species. Unde signum est illam supplere totalem concursum obiecti. Tum quia inter speciem impressam, & expressam est perfecta convenientia in ratione imaginis, & obiectivæ representationis. Dicitur autem à Philosophis species instrumentum obiecti, non in ratione concursus, sed supplementi: quo pacto interdum una causa principalis, substituta vice alterius, dicitur instrumentum illius. Si igitur species impressa est principalis causa speciei expressæ in esse representationis, in eodem esse representationis continere debet in actu primo quidquid species expressa continet in actu secundo: sed species expressa continere debet totam perfectionem obiecti in esse actuali representationis; ergo eandem continere debet species impressa in esse representationis virtuali.

S. Thomas.

117. Hanc nostram rationem supponit S. Thomas 1. p. quæst. 12. artic. 2. ubi ideo negat quamcunque speciem creatam Dei, quia deberet habere perfectionem Dei, & esse in eodem ordine immaterialitatis cum ipso Deo: Quæ ratio, ut probet intentum, necessariò supponit tam speciem impressam, quam expressam, debere esse adæquatam similitudi-

nem obiecti: & in expressa, tanquam in propria imagine, videri obiectum ipsum; alioquin si supponeret speciem expressam esse solam rationem *Quæ*, & impressam principium huius, facile negari posset, speciem vel impressam, vel expressam Dei, debere continere perfectionem ipsius Dei.

118. Dices: de facto datur cognitio, quæ Deus videtur in se ipso: ergo dabile est principium creatum productivum talis cognitionis ex parte obiecti: sed esse determinativum potentia ex parte obiecti est proprium munus speciei impressæ: igitur possibilis est species impressa Dei. Resp. Nego, esse determinativum quomodocunque potentia ad obiectum, esse munus speciei impressæ, sed esse determinativum per expressionem obiecti intra ipsam potentiam cognoscentis, intra quam debet virtute speciei impressæ intentionaliter produci obiectum, esse proprium munus speciei. Est enim species impressa essentialiter ordinata ad suppleendam absentiam obiecti, atque adeò debet illud virtualiter & effectivè continere, non quidem in esse reali, sed in esse intentionali.

119. Ad argumenta primæ sententiæ Resp. Ea tantum concludere, lumè esse aliquo modo principium visionis Dei, quod vltro concedo; non autem quod sit principium per modum speciei, nam ad hoc requiritur ut sit principium per modum exprimentis & producentis obiectum intra ipsam potentiam cognoscentis. Cæterum falsum est, quod Aureolus docet, intelligere esse solam speciei receptionem, sed potius esse vitalem actum à propria potentia elicitum, concurrente aliquo determinativo ex parte obiecti. Nuncupatur autem à Philosopho *quoddam pati*, quia non fit per actionem transeuntem, sed immanentem, quæ manet & recipitur in ipso agente.

Aureolus.

120. Ad secundam sententiam Scoti nego huiusmodi speciem abstractivam divinæ essentia esse possibilem; contra quam militant omnes rationes, quibus negatum est, possibilem esse speciem impressam, vel expressam Divinæ essentia. Ad fundamentum ipsius, neganda est Minor subsumpta; quia poterat naturalis beatitudo Angeli esse perfectior naturali beatitudine hominis per clariorem, & expressiorem notitiam obiectivam Dei, ortam ex perfectiore cognitione intuitiva creaturarum.

Scotus.

121. Ad Primum Tertiæ quatenus probat possibilitatem speciei impressæ Divinæ essentia, nego antecedens. Ad secundum nego maiorem, quia potest vnum principium implicare, non implicante altero, ad eundem effectum requisito, ob specialem rationem.

SECTIO VI.

An Deus sit cognoscibilis potentia aliqua corporea?

Anthropomorphita.

122. **F**uit error Anthropomorphitarum, qui, quoniam Deum corporeum fingebant, corporis etiam oculis visibilem putabant: Catholica verò sententia sicut Deum incorporeum prædicat, ita inuisibilem oculis, aut quouis alio corporis sensu imperceptibilem docet. Difficultas est in assignanda implicantiæ: cuius dubitandi ratio est, quia Deus eleuare potest quamcumque creaturam ad quemcumque effectum, sicut eleuat ignem ad torquendos spiritus, & intellectum creatum ad videndum ipsum: ergo licet potentia corporea naturaliter sit incapax cognoscendi Deum, non tamen videtur repugnare, ut ad id Diuinam virtute eleuari possit. Confirmatur auctoritate August. 22. de Ciuit. Dei cap. 29. opinantis, Deum glorificati corporis oculis in patria videndum: *Valde, inquit, credibile est, sic nos esse visuros mundana tunc corpora, ut Deum ubique præsentem, & vniuersa gubernantem per corpora, quæ gestamus, clarissimam perspicacitatem videamus.*

Augustinus

123. Verum oppositæ sententiæ satis sufficiens implicantiæ assignatur hæc: nulla potentia cognoscitiua ferri potest extra suum obiectum: sed Deus est extra obiectum cuiuscunque potentiæ cognoscitiuæ corporeæ: igitur nulla potentia cognoscitiua corporea in Deum ferri potest. Minor constat, quia cum Deus sit purus spiritus, nequit potentiam corpoream, quæ essentialiter ordinatur ad aliquod materiale, specificare. Maiorem probo, nam potentia cognoscitiua debet habere formalem proportionem cum actu cognitionis, eoque mediante cum obiecto ipso cognoscibili, in eodem genere proximo vitæ. Implicat autem formalem proportionem à Deo extrinsecè suppleri re ipsa immutata. Minor elucet, nam proportio formalis non distinguitur à re ipsa: igitur implicat suppleri, re ipsa immutata. Maior probatur, quia potentia cognoscitiua non est tantum productiua & receptiua cognitionis, nam hoc etiam in multorum opinione præstare posset lapis, sed etiam perceptiua obiecti mediâ notitia rei, tanquam imagine illius: repugnat autem, potentiam percipere obiectum mediâ cognitione tanquam imagine illius, absque formali proportionem in eodem genere proximo vitæ cum ipsa cognitione.

124. Cuius ratio est, quia imago non confert suum effectum formalem representandi imaginatum, nisi subiecto idoneo & proportionato, ut patet de visione, quæ posita in lapide non faceret lapidem videntem, nulla alia ratione, nisi, quia lapis non est subiectum proportionatum in genere vitæ cum ipsa visione. Sicut nec auditio posita in oculo redde-

ret oculum audientem, quia oculus non est proportionatum subiectum in eodem genere proximo vitæ audituæ cum ipsa auditione: sed Deus non potest representari, nisi per intellectionem, quæ est actus vitæ intellectricis: ergo non potest effectum suum formalem representandi Deum, ut obiectum intelligibile conferre potentiæ corporeæ, quoniam hæc non est in eodem genere vitæ intellectuæ cum ipsa intellectione. Minor probatur, quia repugnat, obiectum spirituale exprimi, ac representari cognitione sensitiuâ, nam hæc essentialiter postulat specificari ab aliqua ratione formali sensibili: igitur, cum Deus non possit representari cognitione sensitiuâ, non poterit per ullam potentiam corpoream cognosci, quia hæc eleuari non potest ad obiectum percipiendum, nisi medio actu vitali eiusdem vitæ, in qua est potentia.

125. Confirmatur 1. nam cognitio est actuale exercitium vitæ, quo mediante potentia vitalis percipit suum obiectum: Implicat autem, ut potentia sensitiua per actuale exercitium vitæ intellectuæ percipiat obiectum intelligibile.

126. Confirmatur 2. Non potest substantia materialis per potentiam spiritualem percipere obiectum spirituale: ergo nec potentia materialis per actum spiritualem percipere obiectum spirituale: cum sit eadem proportio potentiæ ad actum & obiectum, quæ est substantiæ ad potentiam.

127. Confirmatur 3. Nequit potentia vegetatiua per actum vitæ sensitiuæ percipere obiectum sensibile: ergo nec potentia sensitiua per actum vitæ intellectuæ percipere obiectum intelligibile: cum sit eadem proportio inter vitam sensitiuam, & actum vitæ intellectuæ, quæ est inter vitam vegetatiuam, & actum vitæ sensitiuæ, imò & maior, quia hæc conueniunt in eodem gradu materialitatis.

128. *Obijciat* ut Aqua eleuari possit ad producendam gratiam, sufficit, ut habeat virtutem remotam producendi illam in ratione entis: ergo ut oculus eleuari possit ad videndum Deum, sufficit, ut habeat potentiam videndi remotam in ratione cognoscentis. Respondeo: Nego Consequentiam, nam virtus incompleta aquæ producendi gratiam compleri potest per extrinsecum concursum Dei, vel per superadditam qualitatem: vis autem incompleta oculi ad cognoscendum suppleri non potest, vel per extrinsecum concursum Dei, cum non debeat suppleri in genere causæ efficiētis, sed formalis; nec per superadditam qualitatem, quia nulla qualitas, quæ non est vitalis, & ab intrinseco innata, est idonea forma, per quam natura intellectualis percipiat obiectum. Vnde lumen gloriæ, quæ est qualitas superaddita intellectui beatorum ad complendam virtutem ipsorum, non complet vim perceptiuam intellectus, nam hæc supponitur intrinsecus innata in beato, sed tantum complet vim productiuam visionis.

129. Dices: Hinc sequeretur, intellectum creatum esse completam potentiam perceptiuam videndi Deum; siquidem hæc perfectio gloriæ non completur: at hoc falsum est, nam hinc sequeretur, intellectum creatum esse causam principalem visionis Dei, eamque naturaliter exigere. Respondetur negando primam sequelam: quoniam potentia perceptiua essentialiter includit vim productiuam sui actus; sita est enim in principio vitali, quod ut sic essentialiter importat vim productiuam sui actus, qui ut vitalis essentialiter dependet actuè à principio intrinseco vitæ. Ad secundam autem sequelam, negandum est absolute, intellectum creatum esse causam principalem perceptiuam Dei, quia licet ex se habeat proportionem formalem in eodem genere vitæ intellectiue, non tamen ex se habet proportionem effectiuam visionis Dei, quæ proportio essentialiter includitur in principio perceptiuo.

130. Hinc collige, potentiam corpoream non modò implicare ferri in Deum, sed in quodcunque obiectum spirituale: quia quodcunque obiectum spirituale est extra sphaeram potentie corporeæ. Dices: hinc sequeretur, neque intellectum creatum eleuari posse ad videndum Deum; cum plus intellectus creatus distet à Deo actu puro visibili in se ipso, quam potentia corporea à quocunque obiecto spirituali creato. Respondetur: nego sequelam: ad cuius probationem dico, intellectum creatum plus distare à Deo actu puro, in ratione entis, & perfectionis essentialis, non autem in ratione potentie & obiecti, seu cognoscentis & cognoscibilis: Nam Deus sub ratione cognoscibilis aliquo modo continetur intra sphaeram intellectus creati, cum possit ipsum saltem abstractiue cognoscere: substantia verò spiritualis nullo pacto continetur intra sphaeram potentie corporeæ; unde nullo modo, neque intuitiue, neque abstractiue potest illam cognoscere. Porro inter potentiam, & obiectum non tam est attendenda proportio commensurationis entitatis ad entitatem, quam proportio commensurationis habitudinis ad terminum, quæ potest esse maior etiam inter entitates, quæ magis inter se distant in ratione entis, ut sic. Cuius ratio est, quia hæc proportio non fundatur immediate in ipsa entitate, ut sic, sed in certo quodam genere & gradu entis vitalis: non repugnat autem, ut inter duas entitates plus distantes in ratione entis, sit maior proportio & convenientia in certo gradu vitæ, quam sit inter duas alias entitates magis conuenientes in ratione entis, ut sic.

131. Ex his patet ad rationem dubitandi; nam repugnat, Deum eleuare creaturam ad effectum contradictionem inuoluentem, qualis esset potentiam corpoream ferri in obiectum spirituale. Ad primam instantiam, constat ex dictis; nam ignis eleuatur ad torquen-

dos spiritus in genere causæ efficientis; in quo genere suppleri potest extrinsece, quod agent deest intrinsece, in ordine ad effectum producendum.

132. Ad secundam, ratio discriminis est, quia intellectus creatus est in eodem genere proximo vitæ intellectiue cum Deo obiecto intelligibili: unde, cum eleuatur ad videndum Deum, non eleuatur per actum alterius vitæ, quam sit obiectum ipsum representabile: nam sicut Deus est intelligibilis à se actu vitæ intellectiue, ita est intelligibilis à beatis actu eiusdem vitæ intellectiue; unde non extrahitur extra suam sphaeram, cum eleuatur ad videndum Deum. Nec refert, quòd Deus sit intelligibile supernaturale, proinde supernaturali actu vitæ representabile, qui, quoniam naturalem proportionem non habet cum intellectu creato, non videtur ei posse formalem effectum representandi Deum conferre. Nam supernaturalitas non extrahit actum aut potentiam ab eodem genere vitæ intellectiue, cum tam vita naturalis, quam supernaturalis sit in eodem genere proximo vitæ, eò quòd supra intellectiuam, non datur alia superior vita. Neque actus vitalis aliud essentialiter requirit, quam procedere ab eodem genere proximo vitæ. Nec potentia aliud essentialiter postulat, quam ferri in obiectum representabile per actum vitæ eiusdem generis: unde tam potentia visiva ferri potest ad visibile supernaturale, quam visibile supernaturale representari actu visionis supernaturalis, ut ostendimus in materia de Eucharistia. Cum igitur intellectus eleuatur ad intelligendum Deum, obiectum supernaturale non extrahitur ad obiectum disparatum, sed ad perfectissimum obiectum intra eandem rationem intelligibilis.

133. Etenim tripliciter potest obiectum ad potentiam comparari, ut colligitur ex S. Thom. 1. contra Gentes c. 54. Primò ut illi adæquatè commensuratum; sic comparatur ens naturale ad intellectum creatum, quia tantum intelligibilitatis habet illud, quantum intellectiuitatis habet iste. Secundò, ut disparatum & omninò extra rationem formalem obiecti; sic comparatur audibile ad visum, & visibile ad auditum, quia nec audibile participat formalem rationem obiecti visus, nec visibile formalem rationem obiecti auditus. Tertiò, ut excedens intra eandem rationem formalem obiecti; sic comparatur Deus, in se ipso visibilis ad intellectum creatum; est enim Deus supremum intelligibile, intellectus verò creatus infimus intellectiuius; unde, cum eleuatur ad intelligendum Deum, eleuatur quidem ad obiectum excedens propriam virtutem, non tamen ad genus vitæ disparatæ. Quare dici potest, Deum in seipso visibile esse quidem supra obiectum naturale intellectus creati, non autem extra: obiectum verò spirituale esse omninò extra quacunque potentiam corpoream. Ad Confirm. Resp. ibi Augustinum loqui tantum disputatiue, ex quo ad summum colligitur, in ea re fuisse dubium.

S. Thomas.

SECTIO

SECTIO VI.

An possibilis sit creatura, cui connaturalis sit visio intuitiva Dei, aut quævis alia forma supernaturalis?

*Dogma si-
des.*

134. **D**E Fide est, nullam de facto talem creaturam productam esse; cum de Fide sit, de facto beatos egere lumine gloriæ, ipsos eleuante ad videndum Deum. Vt autē videamus, an ea saltē possibilis sit, notādū triplex genus operationum in Deo. 1. est omnino incommunicabile creaturæ, vt posse in se ipso producere distinctam personā cum omnimoda identitate naturæ producentis & producti: esse causam primam, & cætera huiusmodi, quæ sunt ita propria Dei, vt ne supernaturaliter quidem communicari possint creaturæ: sunt autē omnia ea, quæ in suo conceptu requirunt illimitationē in omni genere perfectionis, & independentiam in essendo; nā vtraque perfectio pugnat cum ente creato. Secundum genus operationis communicabile est creaturæ, etiam naturaliter, & vt causæ principali, vt intelligere & amare res creatas, & Deum ipsum medijs effectis creatis: producere dependenter à subiecto. Tertium genus operationis de facto communicatum est creaturæ, sed per gratiam, & supra exigentiam ipsius, vt videre Deum actum purum in se ipso; diligere eundem propter se ipsum immediate, operari indefectibiliter.

135. Controuersia igitur est, an hæc eadem communicari possint alicui substantiæ per naturam? vt quemadmodum de facto beati Deum vident, & amant in se ipso medio lumine gloriæ, & charitate eis supernaturaliter infusa, ita videri & amari in se ipso ab aliqua creatura possit per naturalem facultatem, aut per hæc ipsa dona ipsis naturaliter debita? Et quoniam hoc genus operationum est propriū Dei, quo Deus dicitur ens supernaturale, quia per illum operatur supra omnem naturam creatam, idē substantia, quæ talem modum operandi participaret, diceretur supernaturalis; quia per talem modum in operando, & in essendo excederet reliquas omnes substantias creatas. Ceterum etsi præsens controuersia inter doctores solum agitur de visione Dei, eam tamen nos ad reliquas etiam supernaturales operationes extendemus, vt doctrina sit vniuersalior in ordine ad quamcumque formam supernaturalem.

136. **P**RIMA sententia affirmat possibilem esse creaturam, cui connaturalis sit intuitiva visio Dei. In eam inclinat Maior in 4. Dist. 49. q. 4. in fine. Molina 1. p. q. 12. a. 5. Disput. 2. Becanus 1. p. c. 9. q. 5. Argumenta autem, quibus hæc sententia probatur, sunt hæc, 1. quoniam nulla est implicancia.

137. **S**ECUNDVM, quia participabilis est hic modus operandi Dei medio accidente supernaturali, vt constat de lumine, & reliquis habitibus infusis, qui suapte natura ordinatur

ad talem modum operandi propriū Dei, ergo & media substantia supernaturali. Consequētia prob. alioqui Deus perfectiori modo participari posset ab accidente, quod est ens imperfectius, quàm à substantia ente perfectiore. Confir. quia sicut inter entia naturalia creata nobilior est substantia, quouis accidente naturali, ita inter creabilia producibilis est substantia nobilior quouis accidente supernaturali, ad hoc vt tota latitudo substantialis perfectionis creabilis superet totam latitudinem accidentalis perfectionis producibilis.

138. **TERTIVM**: Coniunctum ex intellectu beati & lumine gloriæ, cui connaturalis est visio Dei, est quid finitum: ergo potest Deus creare intellectum tantæ virtutis, vt illud adæquet, nam dato quocumque intellectu, semper dabilis est perfectior & perfectior. Igitur possibilis est intellectus, qui per sua naturalia Deum videat. Neque dicas, intellectum creatum esse diuersæ rationis à lumine gloriæ, proinde quantumcumque crescat in virtute intelligendi, nunquam attingere posse visionem Dei: sicut quantumcumque crescat visus, nunquam attingere poterit sonum; quia visus est potentia alterius rationis ab auditu, cuius tantum est sonum percipere: nam Deus comprehenditur sub obiecto intellectus creati, aliqui non posset ad illum intuendum eleuari: sonus verò non comprehenditur sub obiecto visus. Confir. quia non modò Deus creare potest vnum intellectum alio intēsuē, sed etiam essentialiter perfectiorem. Esto igitur coniunctum ex intellectu creato, & lumine gloriæ sit alterius perfectionis essentialis, adhuc creari poterit intellectus, qui illud in essentiali perfectione adæquet.

139. **QVARTVM**: Quidquid Deus potest intellectui conferre, per qualitatem superaditam, potest per essentiam: vnde illum gradum vigoris, quem Deus cōferre posset oculo Noctuæ ad intuendam rotam solis, de facto contulit oculo Aquilæ per naturam: igitur dari potest intellectus creatus, cui per naturam competat videre Deum.

140. **QVINTVM**: Non repugnat, eandem rem esse proprietatem plurium, vnius in gradu intenso, alterius in gradu remisso, vt splendor in gradu intenso est proprietas solis, in gradu verò remisso aliorum à sole. Esto igitur lumen gloriæ in summo gradu vt est comprehensuum Dei, sit proprietas solius Dei; in gradu tamen remisso, vt est tantum representatiuum Dei in se ipso, poterit esse proprietas creaturæ. Confir. quia non minus intellectus creatus est participatio intellectus increati, quàm lumen gloriæ creatum sit participatio luminis increati: ergo sicut lumen gloriæ increatum est proprietas intellectus increati; ita lumen gloriæ creatum erit proprietas intellectus creati: nam sicut participatur subiectum, ita participari poterit proprietas ipsa subiecti.

141. **SEXTVM**: participabilis est Deus quoad reliquas perfectiones supernaturales potentie, sapientiæ, charitatis, sanctitatis, iustitiæ,

cæte-

*Maior.
Molina.
Becanus.*

cæterarumq; supernaturalium virtutum; ergo & quoad perfectionem supernaturalis substantiæ. Confir. quia nō repugnat substantiæ creatæ supernaturalitas, quia substantia est, quia conuenit Deo; nec quia creata est, quia conuenit lumini gloriæ, cæterisque habitibus infusis; nec quia substantia creata est, quia si non implicat extrema, nec implicabit coniunctum ex extremis.

142. Septimum: Vnio hypostatica est alterius ordinis, quàm lumen gloriæ, quia per illam fit homo Deus; per hoc tantum videns Deum: at vnio hypostatica est aliquid substantiale: ergo si hæc non repugnat, multò minus repugnabit substantiæ supernaturalis eiusdem ordinis cum lumine gloriæ.

143. Octauum: Datur accidens supernaturale: ergo possibilis est substantia supernaturalis. Consequentia probō, nam accidens supernaturale essentialē ordinem dicit ad subiectum; non ad subiectū naturale, nam hoc non est illi proportionatum; ergo ad supernaturale: hoc autem nequit esse Deus ipse, quia Deus est incapax accidentis: igitur erit substantia supernaturalis creata. Confirmatur: nam visio Dei est actus vitalis; ergo alicui potentia vitali connaturalis debet esse connaturalis: non igitur repugnat substantia creata cui visio Dei connaturalis sit. Maior probatur, nam actus vitalis essentialiter pendet à principio vitali intrinseco & connaturali. Minor constat, nam omnis potentia vitalis sibi vendicat aliquam substantiam proportionatam, cuius sit propria passio & instrumentum.

144. Nonum: Etiam si daretur intellectus creatus, cui connaturale esset lumen gloriæ, visioque ipsa beatifica, adhuc proprius modus essendi Dei excederet proprium modum essendi talis intellectus: ergo excessus quoad modum essendi obiecti cogniti supra modum essendi potentie cognoscentis non impedit, quin talis potentia possit tale obiectum naturaliter cognoscere. Confir. nam de facto intellectus creatus cum lumine gloriæ non eleuatur ad eundem ordinem actus puri cum Deo in se ipso visibili: & tamen intellectus creatus cum lumine gloriæ naturaliter videt Deum: ergo vt aliquis intellectus creatus naturaliter videat Deum actum purū, non est necesse, vt sit in eodem ordine actus puri cum ipso Deo.

145. Secunda sententia negat possibilem esse substantiam, cui connaturalis sit visio intuitiua Dei. Est S. Th. 1. p. q. 12. art. 4. & 5. ad tertium, tertio con. Gent. c. 53. Cai. & Ferr. ibid. Scoti in quarto, Dist. 49. q. 11. §. Respon. ergo, & quodlib. 14. a. 2. Rich. in secundo Dist. 23. a. 1. q. 1. ad priuū & in 3. Dist. 14. a. 1. q. 2. Capreoli in 4. Dist. 49. q. 4. a. 1. cōcl. 1. Aureoli quodlib. 9. a. 3. in fine, Soti in 4. Dist. 49. q. 2. a. 4. ad 3. Zumel 1. p. q. 12. art. 4. Disput. vnica, Vasq. Disp. 44. c. 1. Suar. l. 2. de attributis c. 9. Valent. pūcto 3. in fine, Gōsal. disp. 26. Alber. tom. 1. corol. 2. ex prin. 1. Phil. pūcto 1. Arrub. Disp. 21. c. 2. & reliquorum communis. Difficultas est in assignanda implicantiā.

Expenditur ratio Scoti.

146. PRIMA implicantiā sit Scoti. Visio clara Dei prærequirit Deum naturaliter presentem in ratione obiecti, vel in propria existentia, si sit intuitiua, vel in aliquo perfecte representatiuo, si sit abstractiua: neutro modo potest Deus esse naturaliter præsens intellectui creato, non primo, quia nec Deus sub propria ratione Deitatis est naturaliter, sed tantum voluntariē, motius intellectus creati, nec vlla creatura potest esse naturaliter actiua talis visionis, & perfectæ presentie Dei, cum nulla creatura continere possit essentiam Dei, & consequenter intelligibilitatem ipsius. Non 2. quia nullum creatum potest esse causatiuū perfecti representatiui Dei sub propria ratione Deitatis, quia nullum creatum continere potest Deum, secundum propriam intelligibilitatem ipsius.

147. Sed contrā, nam cum Scotus dicit, Deum nunquam posse naturaliter, sed tantum voluntariē mouere intellectū creatum ad clarā visionem sui; aut per voluntariē, intelligit liberē, & hoc non tollit naturalem exigentiā ex parte creature, nā posita quacunq; exigentia & connaturalitate ex parte creature, semper Deus liberē mouet illā ad suos actus. Aut per voluntariē, intelligit quod non sit illi talis visio cōnaturalis actiue, & hoc non tollit connaturalitatem simpliciter; Nā neque anima rationalis actiue producit ab homine, & tamen connaturalis est corpori humano: & ad hominem contra Scotum species abstractiua Dei, sub propria ratione Deitatis est connaturalis intellectui angelico, & tamen illa à nullo agente creato produci potest. Aut demum per voluntariē, intelligit, quod talis motio ad clarā visionem Dei nullam possit in creatura supponere naturalem exigentiā, & hoc erat Scoti probandum; nam hoc vertitur in cōtrouerfiam, cum quæritur, an sit possibilis intellectus, cui sit connaturalis intuitiua visio Dei.

Expenditur ratio Vasquez.

148. Implicantiā Vasquez: Aut, inquit, substantia hac diceretur supernaturalis, quia superior esset alijs substantijs creatis, & sic innumera substantia essent supernaturales; aut quia à solo Deo produceretur per creationem, & ita omnes substantiæ spirituales essent ordinis supernaturalis: superest igitur vt soli forma accidentaria ratio supernaturalis conueniat, nā ei soli conuenit perficere subiectum supra id, quod ipsius essentia & naturalis constitutio postulat, penes quod tantum attenditur ratio supernaturalitatis.

149. Sed contrā, nam talis substantia diceretur supernaturalis, quia participaret proprium modum operandi Dei; per quem consequenter haberet, vt comparata ad reliquas substantias creatas esse superioris ordinis: sicut à priori dicitur accidens supernaturale, non quia perficit subiectum supra naturalem exigentiā ipsius, nam etiā si perficeret subiectum iuxta naturalem exigentiā ipsius,

S. Thomas.
Caietan.
Ferrar.
Richardus.
Scotus.
Capreolus.
Aureolus.
Sotus.
Zumel.
Vasquez.
Suar.
Valentia.
Gonzalez.
Albert.
Arrubal.

Scotus.

Vasquez.

ipsum,

ipsum, ut esset respectu substantiæ supernaturalis, si daretur, adhuc esset supernaturale, sed dicitur supernaturale, quia participat proprium modum operandi Dei, per quem consequenter habet, ut omnem substantiā, cui talis modus operandi non competit, perficiat supra naturalem exigentiā, similiter diceretur à priori talis substantia supernaturalis, non quia produceretur à solo Deo per creationē, vel quia foret superior alijs substantijs, sed quia participaret proprium modum operandi Dei, per quem consequenter haberet, ut esset cæteris superior. Vnde falsum est, supernaturalitatem formaliter desumi penes excessum formæ ad quodlibet subiectum creatum; nam hæc tantum ratio est à posteriori, & ex suppositione, quod talis substantia supernaturalis implicet, quod non debet, contra aduersarium in argumento assumi.

Triplex implicantia, ob quam repugnat substantiæ, cui connaturale sit lumen gloriæ aut visio beata Dei.

150. **V**T igitur distinctè procedamus in hac grauissima controuersia, prius ostendendum est, implicare substantiam, cui connaturale sit lumen gloriæ, aut visio beatifica: tum vniuersaliter probabimus, implicare omnem substantiam, cui connaturalis sit vlla forma supernaturalis. Primum probo triplici ratione, & prima sit à posteriori. Si talis substantia possibilis esset, de facto ea producta esset. Sequelam probo, nam Deus, quæ sua est perfecta prouidentia, quoad fieri potest, semper operatur iuxta naturalem inclinationem rerum: ageret autem Deus contra naturalem inclinationem rerum, si talis substantia possibilis foret, & à Deo producta non esset. Minorem declaro, quia contra naturalem inclinationem accidentis ac propriæ passionis est, eam nunquam produci in proprio subiecto, cum quodlibet accidens ac passio naturaliter petat esse in proprio subiecto: si autem possibilis esset hæc substantia, lumen gloriæ, & visio Dei essent naturales proprietates talis substantiæ, alterum ut principium, alterum ut actio vitalis propria. Igitur contra naturam ipsorum ageretur, si nunquam illa in proprio, sed semper in alieno atque extraneo subiecto producerentur: sicut contra naturam potentiæ risuæ esset, si ea nunquam in homine, cuius est propria passio, sed semper in alia ab homine diuersa natura produceretur. Cum igitur certum sit, nullum beatum de facto Deum naturaliter videre, sed medio lumine gloriæ ipsis indebito, contra naturalem inclinationem, & perfectam prouidentiam Dei hæc accidentia à proprio & connaturali subiecto perpetuò exularent.

151. **S**ECUNDA Implicantia sit ex absurdis, quæ ex opposita sententia sequuntur. primum est, Deum non fore inuisibilem omni creaturæ, nec lucem habitare inaccessibilem, cum

tamen Paulus primæ ad Timot. 6. absolute pronunciet, Deum à nemine videri posse, quod Patres explicant viribus naturæ. Secundum, creaturam fore suapte natura beatam, hæredem Cœlestis gloriæ, amicam Dei, & filiam adoptiuam; proinde naturaliter impecabilem, idque non ex dono superaddito, sed ex beneficio ipso creationis, cui non posset Deus absque violentia claram sui visionem denegare, cum ad illam naturalem haberet inclinationem, & exigentiā, nec vllum esset impedimentum, quo minus ad illam toto naturæ conatu ferretur.

152. **T**ERTIA ratio est à priori, quam assignat S. Th. 1. p. q. 12. ar. 4. & 3. cont. Gent. c. 52. Modus naturalis cognoscendi obiectum adæquatè sequitur modum essendi virtutis cognoscentis, ut videlicet sub quo abstractionis ordine fuerit principium cognoscens, sub eodem naturalis cognitio ab ipso producta, ei obiectum repræsentet, & non sub altiori: ut si principium cognoscens fuerit materiale, cognitio naturalis ab ipso elicitā, non potest illi nisi materiale obiectum repræsentare, si principium cognoscens fuerit potentiale, pariter cognitio ab eo naturaliter producta, non poterit nisi potentiale obiectum vel per modum potentiæ ipsi repræsentare. Atqui nulla creatura participare potest eundem modum essendi Dei: ergo nulli creature poterit esse connaturale videre Deum in seipso. Minor constat, nam omnis creatura necessariò est immersa potentialitati, utpote ex non esse ad esse traducta, ex natura & supposito, ex subiecto & accidente composita. Deus autem emersus est ab omni potentialitate in supremo ordine puri actus constitutus. Maior, in qua vis rationis consistit, probatur primò inductione, nam, quia sensus affixus est certo ac determinato organo, non potest nisi singulare ac determinatum obiectum percipere: quia intellectus humanus habet esse vnitum corpori, non potest, nisi ad modum corporis naturaliter cognoscere: quia intellectus angelicus habet esse immersum potentialitati, non potest viribus proprijs Deum intelligere ad modum actus puri, sed per modum potentiæ, & per effectus creatos. Nec alia afferri potest ratio, cur de facto nequeat Deum naturaliter videre; nisi talis improporatio, quæ necessariò reperitur in omni creatura possibili. Demum quia intellectus Diuinus est actus purus, ab omni potentialitate emersus, naturaliter intelligit seipsum ad modum actus puri: certā igitur inductione constat, naturalem modum cognoscendi obiectum proportionari naturali modo essendi virtutis cognoscentis.

153. **S**ecundò idem principium probatur à priori, quia non potest intellectus elicere visionem actus puri, nisi in seipso præhabeat obiectum, vel speciem actus puri: nullus autem intellectus creatus naturaliter in seipso præhabere, aut præexigere potest obiectum, vel speciem actus puri: igitur nullus intellectus creatus naturaliter elicere potest

S. Thomas.

visionem actus puri. Maior constat, quia omnis notitia, cum sit expressio obiecti, essentialiter postulat fieri ab obiecto cuius est notitia; repugnat quippe obiectum exprimi ut in se est, ipso aut ipsius propria specie non concurrente, cum formalem exprimendi rationem habeat actus ex obiecto. Minorem probabo, quia nulla potentia prehabere, vel preexigere potest obiectum, aut speciem in modo operandi perfectiorem se: sed actus purus in ratione obiecti habet modum operandi perfectiorem quavis potentia creata; quippe qui modum habet operandi emersum ab omni potentialitate, potentia vero creata immersum in potentialitate. Maiorem ostendo, nam potentia preexigit obiectum vel speciem obiecti, ut complementum sui ad producendum actum sibi proportionatum: nulla autem potentia naturaliter preexigere potest complementum altioris ordinis ad eliciendum actum sibi proportionatum: ergo nulla potentia creata potest naturaliter preexigere obiectum, vel speciem actus puri. Maior claret. Minor constat, tum inductione: nam neque potentia corporea, neque intellectus humanus, aut angelicus, naturaliter preexigit, aut preexigere potest obiectum, aut speciem altioris ordinis, tum ratione, quia non minus species, quam potentia est connaturale instrumentum substantiae ad eliciendam vitalem operationem naturaliter perfectiorem eiusdem substantiae: at nulla substantia creata naturaliter preexigere potest potentiam altioris ordinis, cum omnis substantia naturaliter sibi vendicat potentiam eiusdem ordinis & perfectionis; alioqui posset causa principalis, cuiusmodi est substantia respectu suae potentiae, naturaliter exigere instrumentum altioris ordinis, quod implicat: ergo nec exigere poterit obiectum vel speciem altioris ordinis, quam sit ipsa. Non igitur dari poterit substantia, quae naturaliter exigit videre Deum per modum actus puri. Confit. quia non minus cognitio est effectus obiecti secundum esse representativum, quam potentiae secundum esse subiectivum: sed repugnat, cognitionem naturalem excedere suam potentiam secundum esse subiectivum; ergo & obiectum secundum esse obiectivum, seu representativum.

154. *Obijctis* 1. Non implicat forma creata, quae naturaliter per modum causae principalis exprimat Deum actum purum: ergo nec potentia, quae per modum causae vitalis principalis naturaliter attingat Deum actum purum. Antecedens constat de ipsa visione beata, quae formaliter, atque adeo principaliter, cum nequeat forma esse instrumentum, connaturaliter exprimit Deum actum purum. Consequentia probatur, tum quia semper actus est similior obiecto, quam potentia; semper enim actus obiecti supernaturalis est supernaturalis, non semper autem potentia percipiens obiectum super-naturale, est supernaturalis: tum quia semper actus specificatur ab obiecto quod exprimit, non semper autem potentia specificatur ab obiecto, quod percipit. Resp. Nego ante-

cedens: fallum enim est, visionem beatam, ut causam formalem principalem exprimere Deum actum purum, sed tantum esse viam, & tendentiam ad illum; non enim est forma in qua, sed qua Deus videtur: unde non exprimit illum, ut *Quod*, sed ut *Quo*; proinde non debet in modo essendi convenire cum obiecto, est enim pura unio intentionalis potentiae cum obiecto: de ratione autem purae unionis non est participare eundem modum essendi extremorum, ut constat de unione hypostatica, quae unit Verbum increatum, cum tamen ipsa increata non sit. Potentia vero vel est principalis causa sui actus, vel connaturale instrumentum suae substantiae, atque adeo debet illi in modo essendi & operandi proportionari. Ad primam probat. Consequentia Resp. actum esse similiorem obiecto in ratione representandi, potentia vero naturalis est similior in modo essendi. Quod autem semper actus obiecti supernaturalis, sit supernaturalis, ea est, quia cum actus sit ipsa actualis tendentia ad obiectum, non potest alius de specificari, quam ab obiecto, ad quod actu tendit: potentia vero, cum non sit actualis perceptio, sed principium percipiendi obiectum, aliunde specificari potest, quam ab obiecto, quod actu percipit. Ad 2. Concedo, actum specificari ab obiecto, sed in ratione tendentiae; unde non oportet participare modum essendi ipsius, sicut nec unio participat modum essendi extremorum.

155. *Obijctis* 2. Visio beata est immersa potentialitati, est enim accidens a subiecto dependens; ergo potest esse connaturalis intellectui creato. Respond. esse immersam potentialitati subiectivae, non obiectivae, in quo debet actus proportionari potentiae, ut non sit ipse elevatior in representando, quam sit potentia in essendo; ut inductio ipsa ostendit.

156. *Obijctis* 3. Scotus, sequeretur, Angelum inferiorem non posse naturaliter cognoscere superiorem, eo quod modus essendi superioris excedit modum essendi atque adeo modum cognoscendi inferioris. Resp. negando sequela: nam ut recte Ferrar. loco praecit. omnes Angeli conveniunt in eodem gradu potentialitatis, omnes quippe componuntur ex essentia, & existentia, ex natura & supposito, ex subiecto & accidente: quod autem unus perfectius, & plura cognoscat, quam alius, non arguit maiorem simplicitatem in ipsa substantia Angeli, sed in actibus dumtaxat: nam eo unus actus est simplicior alio, quoad ad plura se extendit.

157. *Obijctis* 4. Sequetur, quod nec intellectus cum lumine gloriae posset Deum videre, quia etiam cum lumine gloriae exceditur a Deo actu puro. Resp. cum eodem Ferrar. iensi negando sequela: nam esto intellectus cum lumine gloriae excedatur a Deo actu puro, adhuc potest illum videre ut est in se, quia non videt illum naturaliter, & viribus propriis, sed per gratiam & virtutem Dei; ratio autem solum probat, non posse Deum a creatura

videri

Scotus.

Ferrar. ien.

Ferrar. ien.

videri naturaliter, & viribus proprijs.

158. *Obijciat* quidam, inter potentiam & obiectum non requiritur proportio æqualitatis secundum perfectionem entitativam, sed solius habitudinis mobilis ad motuum, qualis est inter potentiam & obiectum: sed talis proportio est inter intellectum creatum & Deum actum purum; alioqui non posset intellectus eleuari ad intuendum Deum, cum nequeat potentia eleuari ad obiectum, ad quod nullā habet proportionē mobilis ad motuum. Resp. Negādo minorem: non enim inter intellectu creatum & Deū in seipso visibilem, est naturalis proportio mobilis ad motuum; id quē defectu proportionis secundum modum essendi potentia intellectus, & obiecti intelligibilis, quæ per se attenditur inter potentiam & obiectum. Ad probationem, nego sequelam, quia licet intellectus creatus non habeat proportionem naturalem cum Deo, in seipso visibili, habet tamen proportionem obedientialem; quia cum illo conuenit in eodem genere proximo vitæ intellectus, quo representari potest intellectui creato confortato lumine gloriæ. Vnde Caietan. 1. p. q. 12. art. 4. in fine docet, Deum non esse omnino extra obiectum adæquatum intellectus naturalis, sed solum extra obiectum adæquatum intensiuē, id quod non est ab ipso cognoscibilis secundum modum ipsius obiecti; est tamen intra obiectum adæquatum extensiuē, quia est ab ipso cognoscibilis secundum modum ipsius cognoscentis.

159. Ex dictis deducitur, non posse dari substantiam creatam cui connaturalis sit intellectus supernaturalis, aut lumen gloriæ, vel vnio cum Diuina essentia tanquam cum specie intelligibili: nam hæc omnia sunt complementum & cōprincipia altioris ordinis ad actum excedentem perfectionem substantiæ creatæ. Vnde in omni substantia intellectuali, hæc omnia tanquam instrumenta proportionantur substantiæ, ad quam perficiendam ordinantur. Præterea omnis natura intellectualis vendicat sibi aliquod obiectum proportionatum, quod primò & adæquate respiciat, hoc autem est propria natura atque essentia, ad instar cuius superiora cognoscit. Sicut intellectus humanus pro adæquato obiecto respicit quidditatem corpoream, ad instar cuius spiritualia cognoscit: intellectus Angelicus propriam substantiam immerfam potentialitati, per modum cuius Deum contemplatur.

Ratio vniuersaliter probans implicare quamcumque substantiam supernaturalem.

160. **H**ACTENVS ostendimus, implicare, substantiam supernaturalem, cui sit connaturalis peculiaris forma supernaturalis luminis gloriæ, & visionis beatificæ: superest ostendendum, implicare omnem substantiam supernaturalem, cui debita sit quæcum-

que forma supernaturalis. Hoc autem sic ostendo à priori. Implicat quod est proprium vnus naturæ, fieri proprium alterius, nisi natura vnus commutetur in naturam alterius: sed omnis modus operandi supernaturalis est proprius Dei; ergo implicat fieri proprium creature. Consequentia sequitur in forma syllogistica. Minor constat inductione per omnes modos operandi supernaturales, quorum vnusquisque supponit peculiarem aliquā perfectionem propriam Dei: vt modus videndi Deum, vt actum purum, modus producendi rem independentem ab omni subiecto supponit in vidente & creante puritatem, modus diligendi Deum immediatē propter seipsum, supponit immediatam coniunctionem cum bono increato, atque adeo primariam specificationem appetitus ab ipso bono increato, modus cognoscendi res supernaturales intuitiuē per cognitionem infusam, vel assentiendi mysterijs reuelatis per infallibilem certitudinem, excedentem omnem infallibilitatem & certitudinem scientiæ naturalis, supponit in cognoscente perfectionē primæ veritatis, atque adeo omnimodam in cognoscendo infallibilitatem: modus operandi indefectibiliter supponit immediatam coniunctionem cum Deo vltimo fine. Et sic de cæteris, vt infra. Maiorem ostendo tum inductione. Implicat risibile, quod est proprium hominis, fieri proprium equi, vel alterius naturæ diuersæ ab homine: implicat calorem proprium ignis, fieri proprium aquæ, & sic de cæteris: tum à priori, quia proprium, vt nomen ipsum indicat, est proprietas vni certæ naturæ addicta, à qua tantum petit fluere, vt propria & adæquata passio ipsius: nam quælibet natura, sicut propria sibi vendicat constitutionem, per quam distinguatur à qualibet alia natura, ita & propriam passionem, per quam distinguatur à propria alterius passione: ergo implicat vt fiat propria alterius naturæ, quin talis natura commutetur in naturam alterius, cuius fieret propria passio. Hanc rationem breuiter tangit S. Th. 1. p. q. 12. ar. 5. ad tertium & 3. cont. Gent. c. 52. vbi Caiet. & Fer.

S. Thomas
Caietan.
Ferrariensis.

Corollaria Doctrinæ.

161. **E**X dictis deducitur 1. posse communicari creaturæ aliquā operationem propriam Dei, imò & principium proximum accidentale talis operationis, non autem principium remotum substantiale, quemadmodum potest calefactio, quin & proximum principium calefactionis communicari aquæ, non autem ipsum substantiale principium radicale calefactionis, absque eo quod natura aquæ mutetur in naturam ignis. Cuius ratio est, quia principium accidentale, adhuc communicatum extraneo subiecto manet cum relatione ad proprium, cuius est propria passio, non autem principium ipsum substantiale. Cuius ratio à priori est, quia cum substantia essentialiter sit ad se & pro-

pter

Aristot.

pter se nequit naturaliter manere ordinata ad aliud, tanquam propria passio alterius: contra verò accidens, cum non sit ens ad se & propter se, sed propter aliud, est enim teste Philosopho, entis ens, adhuc communicatum extraneo subiecto retinebit intrinsecum respectum & relationem ad proprium: ac proinde poterit in accidente saluari ratio proprii modi operandi Dei, non autem in substantia, nam hæc statim fit propria eius, cui communicatur, eiusque naturam essentialiter constituit, condistinctam ab omni alio, atque adeo definit esse proprietas alterius; quippe cum implicet, aliquid esse propter se, & simul etiam proprietatem & passionem alterius, cum vnum excludat aliud. Confirmatur, nam quæ sunt propria naturæ superiori, nequeunt communicari naturæ inferiori substantialiter, queunt autem accidentaliter, ut inductione constat: igitur quæ sunt propria naturæ increate, nequeunt communicari naturæ creatæ substantialiter, queunt autem accidentaliter.

S. Petrus
2. I.

163. Deducitur secundò non posse produci substantiam, cui connaturalis sit gratia, charitas, aut quivis alius habitus infusus: nam hæc omnia dona, aut formaliter aut dispositivè coniungunt immediatè creaturam, cum Deo bono increato: coniungi autem immediatè cum Deo bono increato est, proprium Dei. Maior constat, nam propterea hi habitus dicuntur Theologici, quia habent pro immediato obiecto Deum: est enim gratia immediata participatio naturæ divinæ cuius, teste Petro, epistol. 2. cap. 1. consortes & participes efficimur. Charitas est peculiaris participatio illius inclinationis, & appetitus, quo Deus naturaliter seipsum diligit. quo, fit, ut quemadmodum Deus, nullo alio mediante bono creato prius dilecto, cum seipso immediatè coniungitur per charitatem, tanquam cum proprio bono; ita creatura per hæc dona, nullo alio mediante bono creato prius amato, immediatè coniungatur cum Deo, tanquam cum bono increato: ergo si creaturæ connaturales essent huiusmodi habitus, connaturalis illi foret immediata coniunctio cum Deo tanquam cum bono increato: quòd autem hoc sit proprium Dei, incommunicabile connaturaliter creaturæ patet; nam immediata coniunctio seu propensio naturalis appetitus cum aliquo supponit adæquatam commensurationem cum illo, ut inductione constat. Cuius ratio est quia appetitus naturalis consequitur adæquatè naturam, cuius est appetitus; ergo non potest immediatè & naturaliter inclinare, nisi ad bonum commensuratum propriæ naturæ; alioqui si posset naturaliter inclinare ad bonum excedens perfectionem propriæ naturæ, posset naturaliter inclinare ad aliquid excedens seipsum, quia cum ipse sit maximè adæquatus & commensuratus, propriæ naturæ, si posset naturaliter inclinare ad bonum perfectius, inclinare posset ad aliquid excedens seipsum. Hæc eadem ratio

militer de reliquis habitibus infusis: nam fides tendit ad obiectum, sub motivo divinæ veracitatis, per certitudinem excedentem omnem naturalem certitudinem: spes sub motivo divinæ promissionis, per firmitatem superantem omnem naturalem firmitatem.

164. DICES I. De facto creaturæ naturaliter inclinant ad Deum, ut ad proprium finem, & consequenter ut ad proprium bonum, nam finis & bonum coincidunt. Secundò, esto creatura non possit immediatè inclinare ad bonum increatum, posset tamen ad illud inclinare mediante bono creato, amando Deum propter seipsum amore amicitie: ergo potest creaturæ esse connaturalis habitus charitatis. Resp. Ad primum, negando, creaturas inclinare ad Deum, ut ad proprium finem immediatè, sed tantum mediatè, quem singulæ respiciunt ut finem ultimum mediante proprio, à quo immediatè specificantur, ratio est, quia appetitus per se primò specificatur ab appetibili immediato, quod respicit, ut adæquatum obiectum suæ naturalis inclinationis, eoque mediante appetibile commune: ob hanc enim rationem repugnat intellectus creatus, qui per se primò respiciat Deum intelligibile increatum, quem tamen non repugnat respicere mediante intelligibili creato, repugnat autem, naturalem appetitum creaturæ per se primò specificari à bono increato; sicut & intellectum ab intelligibili increato.

165. Ad secundum nego, creaturam per habitum gratiæ & charitatis inclinare posse ad Deum mediante bono creato. Ratio, quoniam huiusmodi habitus essentialiter respiciunt per se primò bonum increatum, à quo immediatè specificantur. Ceterum de facto creaturæ rationales possunt naturaliter diligere Deum dilectione amicitie naturalis, non immediatè, ut illum diligunt per charitatem, sed mediante bono creato prius dilecto: sicut & cognoscere possunt medio ente creato prius cognito; sic enim naturalis dilectio, & cognitio ad Deum tendit limitata & specificata à proprio appetibili & intelligibili.

166. Deducitur tertio repugnare creaturam naturaliter impeccabilem, quia repugnat substantia, cui connaturalis sit immediata coniunctio cum Deo ultimo fine: quæ immediata coniunctio cum Deo ultimo fine necessaria est ad naturalem impeccabilitatem: quia cum peccatum sit aversio ab ultimo fine, ea coniunctio necessaria est ad impeccabilitatem, quæ opponitur peccato, hæc autem est sola coniunctio cum Deo ultimo fine: ratione cuius debita essent creaturæ omnia media, quæ ad talem coniunctionem conservandam necessaria forent, inter cetera autem media necessaria essent peculiaris auxilia, quibus omnia & singula peccata vitanda forent.

167. Deducitur quartò, implicare substantiam, cui sit connaturalis unio hypostatica cum aliqua persona increata. Ratio, quia nihil est ita proprium Dei, quàm

suæ

suæ ipsius personalitates; igitur implicat illas fieri connaturales naturæ creatæ; tum quia, quod est proprium vnius, non potest fieri proprium alterius: tum quia nulla natura potest habere repugnantiam ad propriam personalitatem, haberet autem repugnantiam ad propriam personalitatem, si naturaliter inclinaret ad alienam; eò quòd, vt probabimus in tomo De Incarnatione, implicat naturam creatam subsistere in propria & aliena substantia simul: eo ipso autem, quod inclinaret ad alienam repugneret ad propriam. immò aliena non esset amplius aliena, sed propria; nam propria est, ad quam substantia naturaliter inclinatur.

168. Deducitur quintò, implicare creaturam, cui sit connaturalis Æternitas, eò quòd Æternitas essentialiter affert immutabilitatem per infinitam durationem, quæ est propria Dei, vt constat ex disputatione septima sect. 3.

169. Deducitur sextò, implicare substantiam, quæ naturaliter exigit intuitivè, cognoscere mysteria gratiæ, donorumque supernaturalium: quia nequeunt hæc intuitivè cognosci, nisi per notitiam infusam, quæ in certitudine superat omnem certitudinem scientiæ naturalis, estque propria Dei, qua res creatas cognoscit cum omnimoda certitudine & infallibilitate: quæ omnimoda certitudo, & infallibilitas in cognoscendo non est debita creaturæ, vt pote mutationi naturaliter subiectæ.

170. Deducitur septimò, non posse produci substantiam, cui sit connaturalis vis creativa: quoniam hæc supponit in creante perfectionem actus puri; supponit enim actionem immanentem, per quam se determinat ad creandum, independentem à subiecto, quia supponit actionem immanentem, vt pote causam transeuntis perfectiorem, aut saltem non imperfectiorem transeunte: atqui actio creativa est independentem à subiecto, saltem mediato & inhesionis; ergo & actio immanens, à qua transiens, vt à causa exemplari proficitur.

Responsio ad oppositas rationes.

171. **A**D Primum oppositæ sententiæ patet ex dictis; ex quibus etiam patet ad secundum, quia potest ens supernaturale accidentaliter participatum retinere proprium modum operandi Dei, non autem participatum substantialiter: eò quòd accidens, adhuc extraneo subiecto communicatum, retinet respectum ad proprium: nec propterea, quod illi communicatur, fit proprium illius: sicut substantia fit statim propria illius, cui communicatur: eò quòd substantia essentialiter fit ad se, accidens verò ad aliud. Ad Confirmationem nego paritatem, nam inter entia naturalia non repugnat substantia, quæ sit princeps causa accidentium naturalium: at inter entia supernaturalia repugnat substantia,

quæ sit princeps causa accidentium supernaturalium.

172. Ad Terrium nego Consequentiam, ad quod bene responsum est, intellectum creatum esse diuersæ rationis à lumine gloriæ; proinde solum crescere posse intra suum ordinem: nam, vt rectè Scotus in secundo dist. 23. ad finem, quantumcumque crescat perfectibile, numquam attingit ad perfectionem sui perfectiui, nisi crescat infinite, nam tunc eminenter contineret per identitatem perfectionem sui perfectiui. Nec instantia de visu aliud probat, quàm diuerso modo comparari visum ad audibile, quàm intellectu creatum ad Deum in seipso intelligibilem; ille enim ad audibile comparatur, vt potentia ad obiectum omnino disparatum; hic ad Deum in seipso intelligibilem, vt potentia ad obiectum excedens, excessu eiusdem quidem ordinis in ratione vitæ, proinde eleuabilis ad illud, diuersi tamen in ratione entis; quia Deus in seipso intelligibilis, est in supremo ordine actus puri, ac proinde proportionabilis per lumen altioris ordinis. Ad Confirmationem concedo, Deum creare posse intellectum non modò intensivè, sed etiam essentialiter perfectiorem, semper tamen intra ordinem perfectionis naturalis.

173. Ad Quartum nego antecedens, nam potest Deus conferre aquæ esse calefactiuum per qualitatem superadditam, non autem per essentialiam. Ad probationem, disparitas est, quia vis intuitiva Solis non repugnat cum aliqua potentia visiva naturali: repugnat autem cum quocunque intellectu naturali vis intuitiva Dei.

174. Ad Quintum nego antecedens, quando talis res est propria vnius in quarto modo: nam tunc neque in gradu remisso participari potest connaturaliter ab alio, nisi simul participetur natura, ex qua illa fluit: risibilitas enim, quæ est propria hominis, ne remissè quidem potest ab alia natura, quàm ab homine, naturaliter participari; cuius ratio est, quia tunc secundum quemcumque gradum essentialiter respicit naturam, cuius est proprietas. lumen autem gloriæ est proprium naturæ diuinæ, vt à cæteris distinctæ; ergo ne remissè quidem participari poterit connaturaliter à creatura, quia in quouis gradu includit proprium modum operandi Dei, excedentem proprium modum operandi creaturæ.

175. Cæterum dicuntur accidentia supernaturalia proprietates naturæ diuinæ, non quæ accidentia sunt formaliter, sic enim respiciunt substantiam creatam, tamquam subiectum, à quo sustententur; sed quia formaliter includunt proprium modum operandi Dei. Nam sicut Deus immediatè intelligit, & diligit seipsum, nullo medio creato prius intellecto, aut dilecto: ita hæc accidentia immediatè tendunt ad Deum cognoscendum, & diligendum, nullo alio medio creato prius cognito, & dilecto. Dicuntur etia formales par-

ticipationes Dei, nō quoad ipsum esse formale participatū, sic enim sunt entia & participationes creatæ, sed quoad modum operandi, & attingendi obiectū. Nam sicut Deus attingit seipsum per modum actus puri: ita lumen gloriæ attingit Deum per modum actus puri, & quoniam ratio, cur competat Deo attingere seipsum per modum actus puri est, quia purus actus est, quæ est ipsius propria natura & essentia; ideo lumen gloriæ attingens Deum per modum actus puri, dicitur proprietas & formalis participatio naturæ atque essentiæ diuinæ, quia in modo operandi imitatur illam in operatione sibi maximè propria.

176. Ad Confirmationem, si ly *non minus*, dicat participationem in suo genere, vt quemadmodum intellectus creatus est participatio in genere naturali, ita lumen gloriæ in genere supernaturali, concedo antecedens; sed nego Consequentiam; quod sicut lumen gloriæ increatum, est proprietas intellectus increati, ita lumen gloriæ creatū sit proprietas intellectus creati: nā hoc, siue consideretur vt est in Deo, siue vt comunicatum creaturæ, semper est in ordine diuino, quia semper includit propriū modum operandi, atque ad eodē indebitū creaturæ. Si ly *non minus*, dicat æqualem participationem eiusdem generis; falsum est antecedens; nam prior est participatio intellectus diuini, non quā diuinus est formaliter, hoc est quā formaliter distinguitur à creaturis, sed quā conuenit cum illis in analoga perfectione intelligendi.

177. Ad sextum, primo nego, Deum participari posse accidentaliter quoad omnes suas perfectiones, nequit enim participari quoad perfectionem actus puri, independentis, &c. Secundū assigno discrimen, quia quoad reliquas perfectiones supernaturales potest participari, absque eo quod talis perfectio supernaturalis participata fiat propria & connaturalis creaturæ: quoad perfectionem verò substantiæ supernaturalis nequit participari, quin talis perfectio participata fiat propria & connaturalis creaturæ, ob rationem supra assignatam. Ad Confirmationem dico, repugnare illi supernaturalitatem, quā substantia creata est, nec valet: Non repugnant extrema seorsum sumpta; ergo nec coniuncta, quia possunt vt coniuncta inuoluere repugnantiam, quam non inuoluunt vt seorsum sumpta.

178. Ad septimum nego, vñionem hypostaticam esse substantiam, sed modum dumtaxat substantialem, longè imperfectiorem substantia supernaturali, si daretur: ex quo non licet inferre, possibilem esse substantiam naturaliter visiuam Dei, nam hæc esset substantia perfecta diuini ordinis, longè perfectior modo substantiali.

179. Ad octauum nego Consequentiam: & retorqueo argumentum: nam si de facto datur accidens supernaturale, & non datur substantia supernaturalis, signum est, quod hæc non sit possibilis: a quoq, vt supra infe-

rebamus, daretur accidens sine suo proprio & connaturali subiecto. Ad probationem dico, accidens supernaturale, quā accidens est, naturaliter ordinari ad substantiam creatam, vt subiectum sustentationis; quā verò operatiuum est operationis diuinæ, essentialiter respicere Deum tamquam obiectum specificatiuum: neque ex hoc, quod accidens supernaturale naturaliter respiciat substantiam creatam, sequitur, quod vicissim substantia creata naturaliter respiciat accidens supernaturale, quia potest superius, cuiusmodi est accidens supernaturale respectu substantiæ creatæ, naturaliter respicere inferius, absq; eo quod inferius naturaliter respiciat superius: eod quod superius ad plus se extendit, quam inferius.

180. Adde, quod accidens supernaturale non respicit substantiam naturalem, secundū potentiam naturalem, sed secundū potentiam obedientialem. Ad Confirmationem dico, visionem Dei considerari tripliciter, primò quā visio Dei est; secundò quā creata & vitalis est; Tertio, quā supernaturalis: primo modo soli Deo connaturalis est: 2. soli intellectui creato: 3. Soli lumini gloriæ, quare negandum est simpliciter, eam connaturalem esse intellectui creato, sed solum quoad vitalitatem, ex quo patet ad probationem maioris, quia ad actum vitalem sufficit, vt quoad vitalitatem pendeat ab intrinseco & innato principio, etiam si, quoad reliqua pendeat à principiis extrinsecis.

181. Ad Nonum, ex eo impossibili vtrumque contradictorium sequi, & proprium modum operandi Dei non excedere proprium modum operandi talis intellectus, siquidem poneretur in eodem ordine abstractionis cum Deo; nam eo ipso, quod illi esset debita visio intuitiua Dei, poneretur in ordine abstractionis actus puri, qui est proprius Dei: & rursus proprium modum operandi Dei excedere proprium modum operandi talis intellectus, nam eo ipso, quod poneretur creatus, poneretur potentialis, ac proinde infra ordinem abstractionis actus puri.

182. Ad Confirmationem negandum est, intellectum creatum, adhuc cum lumine gloriæ naturaliter, sed tantum obedientialiter videre Deum. Ratio, quia lumen gloriæ non proportionat intellectum creatum, in ratione perceptiui, cum Deo actu puro in seipso perceptibili, sed tantum in ratione purè productiui visionis beatæ: vnde non redditur naturaliter visiuus Dei, quia ad videndum naturaliter Deum, non sufficit naturalis proportio producendi visionem, sed præterea requiritur naturalis proportio percipiendi ipsum Deum: eod quod naturalis proportio potentia cognoscentis, & obiecti cognoscibilis, sita est in huiusmodi proportionem perceptiui & perceptibilis, quæ, cum sit intrinseca & formalis, nequit ab extrinseco suppleri per lumen. Vnde eo posito, adhuc manet intellectus beati respectu Dei, in seipso visibilis, improporionatus naturaliter: quippe qui à lumine non mutatur, nisi solam proportio-

nem

nem effectiuam producendi actum visionis.

SECTIO VII.

*An possibilis sit substantia, cui saltem
ut Instrumento naturali debita sit
Visio Dei, aut quævis alia forma su-
pernaturalis?*

183. **R** Atro dubitandi est, quia de facto datur connaturale instrumentum visionis Dei in genere accidentis, quod est lumen gloriæ: ergo non repugnabit connaturale instrumentum eiusdem visionis in genere substantiæ. Consequentia probatur, quia si quid obstar, esset potentialitas talis substantiæ: at hæc non obstat de facto in lumine: ergo. Confirmatur, quia instrumentum non debet esse eiusdem ordinis, vel cum causa principali, vel cum effectu, ad quem instrumentaliter producendum ordinatur, ut de quouis instrumento naturali constat: igitur ut substantia sit connaturale instrumentum visionis Dei, non requirit, ut sit eiusdem ordinis, vel cum Deo causa principali, vel cum ipsa visione, ad quam instrumentaliter producendam ordinaretur.

184. Hanc Controversiam non reperio apud Scholasticos; negatiua tamen pars ex eorum principiis non obscure colligitur, dum vniuersaliter negant omnem substantiam supernaturalem, cum quibus & ego sentio. Et ad sententiæ confirmationem tres afferro rationes.

185. **P**rima ratio sit. Instrumentum naturale debet esse in eodem ordine cum sua causa principali: sed causa principalis cognoscitiua actus puri debet esse in ordine actus puri; ergo & ipse naturalis instrumentum. Minor constat ex supra disputatis sect. præcedente. Maior, in qua vis nostræ rationis sita est, probatur primo inductione in omni instrumento naturali, tum vitali, omnis quippe potentia vitalis, quæ est instrumentum naturæ cognoscentis, est in eodem ordine cum sua principali causa cognoscitiua, & obiecto cognoscibili: tum non vitali; siquidem omnes qualitates, quæ sunt instrumenta rerum sensibilem, sunt in eodem ordine cum rebus ipsis. Secundò à priori, quoniam instrumentum naturale est connaturalis proprietates causæ principalis; calor enim, qui est instrumentum ignis, est simul proprietates ipsius: proprietates autem debet esse in eodem ordine cum subiecto, à quo debet ut propria passio emanare, & ad quod finaliter perficiendum ordinatur.

186. Confirmatur, quia potentia cognoscitiua non solum est principium productiuum actus, sed etiam perceptiuum obiecti, ergo maiorem proportionem habere debet cum ob-

iecto perceptibili, quam quodcumque instrumentum cum effectu producibili: quia principium perceptiuum non solum debet habere proportionem in genere causæ efficientis, sed etiam formalis, quia debet simul cum ipso cognoscente principali percipere obiectum. Hæc ratio efficaciter probat, non solum nullum dari posse instrumentum substantiale respectu illius modi operandi, qui formaliter in Deo supponit actum purum, qualis est modus cognoscendi Deum in seipso, ut actum purum, & modus producendi aliquid independentem ab omni subiecto; sed neque instrumentum accidentale: cum nullum dari possit accidens supernaturale ordinis actus puri, cum omne accidens essentialiter sit immersum subiecto, cui est aptum inherere. unde implicat intellectus creatus, ut naturale instrumentum perceptiuum Dei actus puri; nec non vis connaturalis instrumentaria creatiua.

187. **D**ices. Lumen gloriæ est connaturale instrumentum visionis Dei & tamen non est in ordine actus puri. Phantasma est naturale instrumentum intellectus agentis ad producendas species intelligibiles, & tamen non est in eodem ordine spiritus cum ipso intellectu: igitur non est necessarium, ut instrumentum naturale sit eiusdem ordinis cum sua causa principali. Resp. Lumen gloriæ non esse instrumentum perceptiuum Dei, sed productiuum dumtaxat visionis Dei, quia lumen non intelligit, sed producit tantum actum, quo intellectus intelligit: unde non debet proportionari visioni obiectiue, quia secundum hanc formalitatem non respondet visio, nisi tantum principio perceptiuo; sed solum proportionari debet visioni subiectiue: quo pacto visio est eiusdem ordinis cum lumine: quia sicut lumen est supernaturale, & immersum potentialitati subiecti: ita & visio est supernaturalis, & immersa subiecto, cui inhaeret. Cuius ratio à priori est, quia obiectum non comparatur ut forma intelligibilis ad principium purè productiuum, sed ad principium cognoscitiuum, quod tantum est capax effectus formalis illius: igitur non debet seruare proportionem ordinis cum principio naturali purè productiuo, sed cum principio naturali cognoscitiuo. Confirmatur, quia maior proportio requiritur inter perceptiuum obedientiale & perceptibile, quam inter productiuum obedientiale & producibile; nam quodlibet productiuum obedientialiter eleuari potest ad quodlibet producibile: at non quodlibet perceptiuum obedientialiter eleuari potest ad quodlibet perceptibile: ergo maior requiritur proportio inter perceptiuum naturale & perceptibile, quam inter productiuum naturale & producibile: nam eadem proportio est obedientialis ad obedientiale, ac naturalis ad naturale. Vgbeis: ergo saltem possibilis est substantia, ut naturale instrumentum productiuum visioni, sicuti est lumen. Sed contra, quia implicat, naturam intellectualem esse naturaliter producti-

uam visionis, & non esse naturaliter perceptiuam obiecti; nam productio cognitionis in natura intellectuali est ipsissima obiecti perceptio, cum in ea supponatur principium vitale proportionatum: quare si est naturaliter productiua cognitionis in alieno subiecto, à fortiori erit naturaliter productiua eiusdem in seipsa, tanquam in proprio subiecto, nec est eadem ratio de lumine, quia hoc non est principium vitale.

290. Ad secundum nego minorem: nam phantasma est naturale instrumentum animæ, quatenus est forma corporis, à quo pendet in operari; qua ratione phantasma est eiusdem ordinis cum intellectu agente, & speciebus intelligibilibus, saltem obiectiue: quo tantum pacto debent seruare proportionem: nam sicut phantasma est materiale obiectiue; ita & species intelligibiles sunt etiam materiales obiectiue, quia debet representare quidditates & essentias rerum, ad instar corporis, iuxta modum intelligendi animæ ut formæ corporis: ac proinde etiam intellectus agens in producendis talibus speciebus se habet ut causa principalis, corporea, quia producit illas tanquam causa corporea obiectiue.

191. SECUNDA ratio. Implicat substantia, ut connaturale instrumentum visionis Dei: nam vel ea esset instrumentum sui, vel aliorum; non sui, quia cum ipsa esset principalis finis suarum operationum, non posset esse instrumentalis, sed principalis causa efficiens visionis Dei: nam finis & efficiens, quando in eandem rem coincidunt, sibi mutuo commensurantur: unde si esset principalis finis, esset etiam principalis efficiens: quod autem esset principalis finis, patet, quia in ratione finis proximi non ordinaretur ad aliud: at de ratione instrumenti est, ad aliud ordinari, eò quod instrumentum non est ad perficiendum se, sed aliud à se, non aliorum, quoniam implicat, substantiam in hoc genere actionis per se primò ordinari ad perficiendam aliam substantiam, absque eo, quod sit primariò perfectiua sui: nam vel esset perfectiua alterius substantiæ in ordine ad ipsam visionem Dei, ut species intelligibilis saltem quæ diuinæ essentiae, vel ut principium completum potentiae intellectiuae: utrouis modo esset perfectiua alterius, à fortiori esset etiam perfectiua sui, quia non posset aliam naturaliter perficere; nisi in seipsa contineret & speciem diuinæ essentiae, & virtutem supernaturalis potentiae intellectiuae: igitur posset naturaliter seipsam determinare ad visionem Dei. Consequentia constat, quia magis ipsa, quam alia substantia ab ea distincta, esset à seipsa determinabilis ad cognitionem obiecti, cuius principia in seipsa contineret, quia magis ipsa, quam alia substantia ab ea distincta, esset ad talem visionem proportionata.

192. TERTIA ratio deducitur ex precedente sect. quia omnis substantia necessariò continet radicale principium suæ operationis: ergo implicat substantia, quæ sit tantum instrumentalis causa operationis supernatura-

lis. Consequentia constat, quia principium radicale necessariò est causa principalis: est enim prima radix operationis, ultra quam non est assignanda alia prior in eo genere, quod est proprium causæ principalis: cuius ratio à priori est, quoniam radix operationis est ipsa essentia rei: essentia autem rei, si substantialis est, semper est causa principalis suæ operationis, quia cum per eam non ordinetur res ad perficiendum aliud, sed seipsum, non potest habere rationem instrumenti respectu talis operationis.

193. Ex his deducitur vniuersalis ratio, cur implicet omnis substantia supernaturalis per modum instrumenti connaturalis, quia nimirum omnis supernaturalitas includit aliquem modum operandi proprium Dei: omnis autem modus operandi proprius Dei, aut supponit immediatè & formaliter actum purum, & nullo modo communicabilis est creaturæ; aut non supponit immediatè & formaliter actum purum, & saltem incommunicabilis est substantialiter creaturæ, eò quod nulla substantia potest esse instrumentum suæ propriæ operationis, cum ipsa sit principalis finis, atque adeò principalis efficiens omnium suarum operationum, nec poterit esse instrumentum alterius, quia nulla substantia, cum essentialiter sit ad se, potest primariò ordinari ad perficiendum aliud à se; quia destrueretur essentialis conceptus substantiæ, quæ primariò est ad se. Igitur possibilis non est substantia, quæ sit connaturale instrumentum operationis supernaturalis.

194. Ad rationem dubitandi, nego Consequentiam. Ad probationem, nego pariter Consequentiam, nam ideo potentialitas non obstat in lumine, obstatet autem in substantia, quia lumen, cum sit purè productiuum, non debet proportionari visioni obiectiue, quo pacto visio beata emergit à potentialitate, & requirit in cognoscente puritatem actus, sed subiectiue, qua ratione immergitur potentialitati subiecti, & non requirit in proximo producente puritatem actus. Substantia verò, quia non solum esset productiua, sed etiam perceptiua obiecti, deberet proportionari visioni etiam obiectiue. Adde, quod cum lumen sit accidens, potest ut connaturale instrumentum ordinari ad aliud perficiendum; non autem substantia, quæ essentialiter est ad se. Ad Confirmationem nego antecedens, iuxta primam rationem, quia licet instrumentum semper sit imperfectius causa principali, non tamen est inferioris ordinis illa, iuxta secundam verò & tertiam rationem, nego substantiam posse esse naturale instrumentum visionis Dei.

SECTIO VIII.

An necessarium sit aliquod lumen, ut intellectus creatus Deum videre possit?

Durandus.

195. **P** RIMA sententia negat. Est Durandus in 4. dist. 49. q. 2. num. 24. probat primò quoniamque virtus potentie extendit se ad aliquod obiectum, eo presente, & excluso omni impedimento causante obscuritatem, necessario sequitur cognitio clara, & intuitiva, qualis inter talem potentiam & obiectum est possibilis: atqui intellectus creatus de se potens est in essentiam diuinam, ut in obiectum intelligibile, totumque impedimentum, quod eum clarè non cognoscat est, quia secundum naturalem cursum illam cognoscit per medium creatum inferioris ordinis: ergo, eo sublato, & diuina essentia illi immediate presentata, statim sequitur cognitio clara & intuitiva, qualis inter intellectum creatum & essentiam diuinam possibilis est.

196. Secundò, quia vel hoc lumen additur, ut intendat vim intellectiuiam: & contrà est, tum quia intellectus non suscipit magis & minus; tum quia, ut habitus intendat id, cui additur, debet esse eiusdem rationis cum illo: at lumen gloriæ non est eiusdem rationis cum intellectu creato, alioquinò eleuaret illud ad aliquid superioris ordinis: vel additur ut cōcausa visionis simul cum intellectu: & contrà est, quia quando duo agentia partialia integrant vnum totale, quodlibet per se sumptum habet similem virtutem in effectum, quem producit: at lumen gloriæ non habet similem virtutem in actum visionis, quam habet intellectus, alioquin illud esset quædam vis intellectiua. Tertio, hoc lumen ponitur ad proportionandum intellectum creatum cū obiecto: sed adhuc eo posito, intellectus creatus in infinitum distat à Deo obiecto increato: ergo superuacaneum est.

S. Thomas.
& reliqui
Scholastici.
Concilium
Viennense.

197. SECUNDA sententia affirmat, est S. Th. 1. p. q. 12. a. 5. & communis Scholasticorum in 3. dist. 14. & in 4. dist. 49. & definitur in Concilio Viennensi, ut refertur in Clementina de hæreticis *Ad nostrum*. Neque huic Catholice doctrinæ aduersatur Scotus in 3. dist. 14. q. 2. §. *In prima q. & dist. 31. §. Respondeo*, & in 4. dist. 49. q. 1. §. *Respondeo ergo*, in quibus locis vel solū negat lumen gloriæ, ut necessarium de potentia absoluta; vel tantum ad recipiendam visionem; vel quod illud sit per modum habitus, quo pacto non est contra Conciliū: nam cæterum in 4. loco præcitato & quodl. 14. a. 2. apertè docet, impossibile esse, Deū videri solius naturæ viribus; imò ait oppositum dicere, peiorem esse hæresim, quam hæresim Pelagij.

Scotus.

198. Fundamentū huius Catholice veritatis est, quoniam omnis creatura est essentialiter immersa potentialitati: ergo quocunque extrinseco impedimento sublato, semper ma-

net naturaliter impotens ad videndum Deū actum purum. Consequentia constat, nam radix, vnde in creatura oriatur connaturalis exigentia cognoscendi Deum per medium creatum, in modo essendi propriæ naturæ commensuratum, & non in seipso, est ipsa potentialitas, quæ cum sit essentialis, per nullius impedimenti sublationem tolli potest. Confirmatur; nam ex opinione Durandi sequitur, omnes beatos equaliter videre Deum, si æquali vi intellectiua polleant: quin etiam perfectius videre Deum, qui pauciora habet merita, modò perspicaciorem habeat vim intelligendi: & quod absurdius est, quemlibet Angelum clariùs Deum cognoscere, quā animam Christi; cum quilibet Angelus nobiliorem habeat intellectum.

Durandus.

199. Respondet 1. Durandus inæqualitatem gloriæ non mensurari penes obiectum essentialē, quod equaliter cernitur ab omnibus, sed penes obiecta secundaria, quæ Deus extra beatitudinem essentialē successiue reuelat beatis; penesque dotes corporis, & gradus quosdam dignitatis, in quibus anima Christi, & beatæ Virginis excedunt reliquos beatos. At hæc responsio, ut ipsemet Durandus ingenuè fatetur, securā non est, cum ex Patribus & Scripturis constet, inæqualitatem gloriæ positam esse in ipso præmio essentiali.

200. Respondet igitur secundò, inæqualitatem gloriæ in præmio essentiali provenire ex eo, quod Deus perfectiorem actum intelligendi influit vni, quā alteri. Sed contrà, nam sic Deus non concurreret cum beatis iuxta naturalem exigentiam ipsorum, nempe cum perspicacioribus ad clariorem, cum minus perspicacibus ad minus claram notitiam sui.

Durandus.

201. Ad primum argumentum Durandi Resp. maiorem esse veram, quando potentia naturaliter ordinatur ad cognoscendum obiectum, non autem quando tantum ordinatur obiectualiter: vnde falsum est, totum impedimentum, cur Deum clarè non cognoscat, esse, quia illum cognoscit per medium creatum, sed quia potentialis est; ex quo tanquam ex radice oritur, ut illi talis modus cognoscendi sit debitus & connaturalis.

202. Ad secundum dico, lumen superaddi intellectui, non ut illum intendat, sed ut comprincipium diuersæ rationis, ex quo & intellectu fit vnum principium completè, & proximè productiuum visionis beatificæ. Nego autem semper agentia partialia debere habere similem virtutem in effectū, quem producunt, nisi sola homogenea, qualia non sunt lumen, & intellectus, quorum alter est vitalis, & non supernaturalis; alterum supernaturale, & non vitale.

203. Ad Tertium Resp. Lumen gloriæ non requiri ad proportionandum intellectum Mathematicè, & in ratione entis, sed Geometricè seu habitudine, & in ratione potentie, non perceptiue, sed productiue visionis erga Deum, ad quod sufficit qualitas finita al-

terioris

tioris ordinis. Præterea requiritur lumen ad proportionandum intellectum ex parte obiecti proxime determinantis potentiam ad obiectum percipiendum, ut sectione sequente dicemus.

204. Controuertunt Doctores, an hoc lumen sit per modum actus, an habitus? Affirmant aliqui esse per modum actus, seu specialis concursus, vel antecedentis motionis. Fundamentum, quia hoc sufficit ad saluandum Concilium, nam etiā actus eleuat intellectum formaliter ad videndum Deum. Communis tamen sententia est, esse per modum habitus, eo quod connaturalius est, ut potentia vitalis fiat intrinsecè potens ad eliciendos suos actus, per aliquid sibi intrinsecè inhærens: propterea enim dantur habitus infusi, ut intrinsecè proportionent potentias ad suos actus supernaturales eliciendos. Cæterum licet hæc sententia sit verior, non tamen puto eam esse à Concilio definitam: eo quod finis Concilij non fuit, dirimere controuersiam, quæ inter Theologos de lumine gloriæ tunc temporis agitabatur, sed solum damnare errorem Beguardorum, & Beguinarum asserentiū, quamlibet creaturam intellectualem in seipsa naturaliter beatam esse, eamque ad Deum videndum gloriæ lumine non egere. Ad quem errorem damnandum sufficit quodlibet lumen, etiam actuale, formaliter eleuans creaturam in Deum.

Concilium
Viennense.

Beguardi.
Beguinae.

SECTIO IX.

Ad quid lumen gloriæ deseruiat Beatis?

205. **P**RIMA sententia affirmat deserui-
re ad solum ornatum potentiae, est
Mayroni in 30. distin. 12. quæst. 2. Bassoli
dist. 14. q. 1. art. 1. Rubionis q. 2. Funda-
mentum est, quia sicut in patria manet chara-
cter ad solum ornatum animæ; ita infunditur
lumen gloriæ ad solum decorem potentiae.
Sed contrā, tum quia hæc sententia est contra
Scotū in 4. dist. 49. q. 11. §. Respon. ergo: tum
quia est contra Concilium Viennense supra
citatum ponens lumen ob indigentiam & ne-
cessitatem: tum quia, cum intellectus creatus
sit incōpletus ad actus supernaturales, non so-
lum eget lumine ad ornatum, sed etiam ad
complementum suæ virtutis, uti eget reliquis
habitibus infusis. Nec est par ratio de chara-
ctere, nam hic fuit in hac vita impressus, ut
morale principium sacrarum operationum; &
quia ex se indelebilis est, manet etiam in bea-
tis ad gloriam accidentalem, in signum per-
fectarum operationum, sicut in damnatis ad
pœnam accidentalem, & in ignominiam malè
functi ministerij.

Mayronus.
Bassoli.
Rubio.

Scotus.
Conc. Vien.

206. SECUNDA sententia docet, deserui-
re ad recipiendam visionem. Est Richardi in
4. dist. 49. art. 3. q. 1. Maioris q. 4. Marfilij
in 3. q. 10. ar. 2. dubio incidente conclusione
1. Caiet. 1. p. q. 12. a. 5. §. circa primā consequen-

Richardus.
Maior.
Marfilij.
Caietanus.

tia. Valent. ibidem puncto 3. Gonsalez. disp.
27. sec. 2. Fundamentum est, quia aut lumen
non est productiuum visionis, cum non sit vi-
tale; atque adeo si requiritur, non requiritur
nisi ad recipiendam visionem: aut certè intel-
lectus non tantum est incompletus ad pro-
ducendam, sed etiam ad recipiendam visio-
nem, & consequenter quoad utrumque eget
compleri lumine. Vnde Concilium docet, a-
nimam egere lumine ad videndum: videre au-
tem utrumque essentialiter includit, & pro-
ducere & recipere visionem.

Gonsalez.
Valent.

207. Sed contrā, nam anima de se capax est
ad recipiendam quamcumque formam su-
pernaturalem, tanquam causa obedientialis
principalis: siquidem ad recipiendum non re-
quiritur, nisi ut de se sit subiectum aptum ad
sustentandum: quælibet autem substantia de
se apta est sustentare quodcumque accidens.
Confirmatur. Nam de facto per aduersarios
intellectus recipit lumen sine alia forma super-
naturali disponente. Nec valet, quod visio sit
ultimus terminus: nam sicut visio Dei est vlti-
mus terminus & perfectio in patria, ita gratia
habitualis est vltimus terminus & perfectio in
via: sed hæc nullam per se requirit dispositio-
nem, ut constat in paruulis, in quibus absque
ulla præiuncta dispositione infunditur; ergo nec
illa in patria. Confirmatur, nam perfectior
forma est vnio hypostatica, quam visio beata;
sed hæc nullam postulat in subiecto disposi-
tionem, recipitur enim in nuda substantia hu-
manitatis, ut cum S. Thom. fatetur ipsemet
Caiet. 3. p. quæst. secunda, artic. decimo; ergo
nec illa.

S. Thomas.
Chierianus.

208. Ad fundamentum. Ratio discriminis
est, quia in recipiendo non debet subiectum
communicare formæ, nisi seipsum ut recepta-
culum: ad producendum verò effectum su-
pernaturalem debet potentia obedientialis
communicare aliquid perfectius se, quod,
cum ipsa non habeat in se, eget intrinsecò, vel
extrinsecò principio, ut compleatur & ad-
iuuetur ad talem effectum producendum.
Ad Concilium dico, non eodem modo il-
lud intelligendum esse de eleuatione acti-
ua, & passua; sed de actiua, per qualitatem
superadditam; de passua verò, per formam
indebitam: Nam etiam dicitur subiectum
eleuari, quando recipit formam indebitam
sibi.

209. TERTIA sententia asserit, lumen
gloriæ in beatis exercere munus solius spe-
ciei intelligibilis, supplendo concursus ob-
iecti. Est aliquorum apud Bassolum in tertio
dist. 14. quæstione prima, articulo primo,
& Vasquez 1. p. Disputatione trigesima nona,
& quadragesima tertia, quam sic probat cap.
quinto, quotiescunque ad effectum influunt
plures causæ proximæ, assignari debet in effe-
ctu peculiaris ratio vnicuique causæ respon-
dens, alioqui frustra tales causæ ad talem effe-
ctum requirerentur: sed nulla ratio assignari
potest in actu visionis, quæ reduci non pos-
sit ad intellectum & lumen, quatenus habet
rationem speciei. Minor probatur, nam vita-

Bassolum.
Vasquez.

litas

litas reducitur ad intellectum; claritas & expressio quidditativa Dei ad lumen, ut habet rationem speciei; supernaturalitas ad idem, quatenus forma supernaturalis est: frustra igitur præter lumen, quatenus habet rationem speciei, requiritur aliud tenens se ex parte potentiae. Quod autem illud potius teneat se ex parte obiecti, quam potentiae, probat in fine capitis quarti, quia virtus, quam intellectus habet ad videndum Deum, non est instrumentalis, sed principalis, proinde non eget virtute superaddita, quæ illum perficiat & compleat in ratione potentiae, cum nulla virtute superaddita queat magis proportionari, quam sit ipsa suo nativo lumine proportionata. Solum igitur eget specie impressa Diuinæ essentiae, cum qua compleat integrum principium claræ visionis Dei.

Victoria.

210. Hæc sententia displicet primò: quia contra communem sententiam Thomistarum, vno excepto Victoria, admittit in sententia sancti Thomæ speciem impressam diuinæ essentiae. Secundò, quod præter speciem, nullam aliam admittit virtutem ex parte potentiae, contra eundem sanctum Thomam sæpe docentem, lumen gloriæ requiri ex parte potentiae, & habere rationem habitus roborantis potentiam. Vnde argumentor ratione, & primò quod lumen non sit species diuinæ essentiae, constat ex dictis; & confirmatur ad hominem: nam si Deus in rerum natura non existeret, adhuc vitalis speciei per ipsum representaretur eodem prorsus modo, quo representatur nunc; & beatus eodem modo foret beatus per notitiam, virtute ipsius speciei productam, ac est beatus nunc: hoc autem esse non potest, nisi species contineat in esse intentionali, quidquid Deus ipse continet in esse reali, quod manifestam arguit infinitatem in specie, quam infinitatem ipse non admittit.

211. Secundò. Adhuc ea posita, intellectus creatus non esset completum principium ad intuendum Deum: siquidem ad intuendum obiectum non solum requiritur species intuitiva obiecti, sed etiam potentia completa: atqui intellectus creatus non est completa potentia ad intuendam Dei essentiam: ergo adhuc, posita specie diuinæ essentiae, ut ipsum ~~possit~~ intuitivè videre possit, compleri debet in ratione potentiae. Maior constat: Nam quotiescumque ad effectum per se requiruntur plures causæ, singulæ debent compleri in proprio genere; nec potest vna compleri per complementum alterius, quia quando causæ sunt heterogeneæ, quales sunt potentia & species in ordine ad cognitionem, non potest vna in suo genere compleri per aliam, quia vnaquæque completur complemento sibi proportionato: sed ad visionem Dei per se requiritur & species diuinæ essentiae, & potentia intellectiva: ergo utraque debet esse completa in suo genere. Minor in qua est difficultas, probatur primò, paritate aliorum habituum supernaturalium, qui formaliter dantur ad complendas poten-

tias in ratione potentiae, ut habitus fidei, spei, & charitatis: at non minus est incompletus intellectus ad eliciendam visionem Dei, quam ad eliciendum actum fidei, & voluntas ad eliciendum actum charitatis: ergo si ad eliciendos hos actus potentia indiget compleri in ratione potentiae, a fortiori indigebit compleri ad eliciendam visionem Dei.

212. D I C E S. Compleri intellectum in ratione potentiae supernaturalis ad visionem Dei per speciem ipsam supernaturalem diuinæ essentiae, quo pacto non completur ad eliciendum actum fidei intellectus, quia ad talem actum eliciendum, non infunditur species supernaturalis: nec etiam per eam completur voluntas ad eliciendum actum charitatis, quia ad nullum actum voluntatis effectivè concurrat obiectum. Sed contrà: tum quia, cum species sit causa diversi generis, non potest potentiam in ratione potentiae formaliter complere. Vnde, etiam posita specie supernaturali ad actum fidei, ut nonnulli putant, necessarius esset habitus ex parte potentiae. Tum quia repugnat, causam esse proximè completam in suo genere, & esse inferioris ordinis cum effectu à se producendo: sed visio Dei est ordinis supernaturalis, intellectus verò creatus ordinis naturalis: ergo. Minor constat, nam licet intellectus per speciem diuinæ essentiae fiat supernaturalis in ratione speciei, non tamen sit supernaturalis in ratione potentiae. Maior probatur: Nam totum complementum causæ est in ordine ad effectum producendum: repugnat autem, causam esse proximè completam in suo genere ad effectum producendum, & non esse in eodem ordine cum illo. Cuius ratio à priori est, quia causa proximè completa debet effectum à se producendum in suo saltem genere naturaliter continere; non potest autem in suo genere illum naturaliter continere, nisi sit eiusdem generis cum illo.

213. Tum quia nunquam instrumentum est completum in ratione instrumenti, nisi euehatur ad ordinem suæ causæ principalis; quia instrumentum connaturale, ut ex disputatis constat, debet esse in eodem ordine cum sua causa principali: sed intellectus ad producendam visionem Dei se habet ut instrumentum connaturale Dei; ergo euehi debet ad ordinem diuinum: non euehitur autem ad ordinem diuinum in ratione potentiae per solam speciem; nam tunc euehitur in ratione potentiae ad ordinem diuinum, quando in ratione potentiae formaliter participat ordinem intellectus diuini: non participat autem ordinem intellectus diuini in ratione potentiae formaliter, nisi per lumen intellectuale, tenens se ex parte potentiae, quia per illud formaliter assimilatur intellectui diuino, qui non solum est diuinus ratione essentiae, gerentis vicem obiecti, sed etiam ratione intellectus, habentis rationem potentiae: igitur quoad v-

tramque

trunque rationem debet intellectus creatus assimilari Deo causæ principali. Confirmatur, quia magis improporcionatus est intellectus creatus ad visionem Dei, quam oculus nocturnus ad visionem solis; sed hic non potest ad solem videndum eleuari per solam speciem solis, nisi etiam vigorétur in ratione potentie, ergo nec ille ad Deum intuendum per solam speciem diuinæ essentiae, nisi etiam roboretur in ratione potentiae.

Vasquez.

214. Ad fundamentum Vasquez, neganda est maior, si intelligatur de ratione peculiari formaliter diuersa: nam sæpe ad eandem rationem formalem integram plura requiruntur principia, vt ad eandem rationem formalem integram naturalitatis concurrunt agens principale, & instrumentum; potentia, & habitus naturalis; species impressa & potentia vitalis: ergo ad eandem rationem formalem integram supernaturalitatis concurrere possunt lumen & species, illud ex parte potentie, hæc ex parte obiecti: nam tam vitalitas respondens intellectui, quam expressio & intuitio obiecti, respondens speciei, debet esse supernaturalis: sicut tam vitalitas visionis corporeæ, respondens potentiae, quam expressio & intuitio obiecti, respondens speciei, debet esse naturalis. Cōcedenda verò est maior de ratione formali, si intelligatur partialiter tantum distincta. Cuius ratio est, quia vtrique causa partialis, vt sit completa, debet esse in eodem ordine cum effectu producendo. Vnde negandum est, intellectum creatum esse completum principium elicitiuum visionis Dei, sine lumine, tenente se ex parte potentie: nam licet per illud non compleatur in ratione vitalis, completur tamen in ratione productiui, quod essentialiter includitur in ratione perceptiui.

Thomista.

215. QUARTA sententia communis Thomistarum docet lumen gloriæ, duo in mentibus beatorum præstare; alterum complere simul cum intellectu beati principium productiui visionis; alterum disponere intellectum eorundem ad recipiendam essentiam diuinam; per modum speciei intelligibilis, vltimò determinantis ad actum visionis Dei. Prima pars constat. Secunda probatur, quoniam ad actum visionis gloriose duo concurrunt, sufficiens virtus ex parte potentie, & species ex parte obiecti: sed virtus præsupponitur ad speciem, vt determinabile ad determinatum: igitur lumen complendo intellectum in ratione potentie, simul disponit illum ad recipiendam diuinam essentiam in ratione speciei intelligibilis, quæ vltimò determinet potentiam ad visionem Dei iuxta perfectionem luminis.

S. Thomas.

216. Sed contra hanc secundam partem: nam vel lumen disponit ad recipiendam essentiam Dei, vt supplet vicem speciei impressæ, quæ sit principium speciei expressæ; at hoc impossibile est, vt conitatur ex disputatis sec. 3. & 4. de natura speciei expressæ, & impressæ, & apertè negat S. Thomas 1. p. qu. 12. ar. 5. ad secundum, vbi docet, lumen istud non requiri ad videndam Dei essentiam, vt simili-

tudinem, in qua Deus videatur, sed vt perfectionem intellectus, ipsum confortantem ad Deum videndum: vel quæ sit proxima causa notitiæ, qua Deus immediatè videatur in seipso; & hoc melius, & connaturalius refundi potest in lumen, vt mox constabit.

Sententia Authoris.

217. QUINTA igitur & mea sententia est, lumen gloriæ hæc tria in intellectu beatorum præstare, primum complet intellectum in ratione potentie productiue visionis Dei, Secundò determinat ex parte obiecti ad immediatam notitiam Dei, vt obiecti primarij. Tertiò, supplet speciem impressam harum, vel illarum creaturarum, vt obiecti secundarij connexi cum primario, tamquam effectus cum causa. Fundamentum est, quia lumen gloriæ est perfecta participatio luminis increati: sed lumen increatum hæc omnia præstat in intellectu diuino: igitur & lumen creatum in intellectu beatorum, vt est perfecta participatio illius. Minor patet, quia lumen increatum non modò tenet se ex parte intellectus diuini intelligentis, sed etiam ex parte obiecti intelligibilis, tum primarij suæ essentiae, tum secundarij creaturarum. Est enim hæc triplex perfectio debita lumini increato, quatenus est adæquata proprietati essentie diuine, quæ non minùs est sui & aliorum intelligibilis, quam intellectiua. Maior verò probatur, nam lumen debet ab intellectu creato participari secundum omnem perfectionem, quia intellectus creatus eget, & lumen ipsum est connaturaliter participatiuum: atqui intellectus creatus non solum eget lumine, vt principio ex parte potentie, sed etiam vt proximè determinatiuo ex parte obiecti, tam primarij, quam secundarij, & lumen est vtriusque perfectionis connaturaliter participatiuum: ergo. Maior cum Consequentiâ elucet. Minor quoad priorem partem constat ex dictis: quoad posteriorem verò probatur primo, quoniam nulla est implicantiâ, vt lumen creatum quoad vtramque perfectionem participet lumen increatum, & quoad rationem intellectiui, & quoad rationem intelligibilis: Sicut enim visio ipsa beata participat vtramque perfectionem à visione increata, & claræ intellectiōis, & obiecti intelligibilis, quatenus est & vitalis tendentiâ ad primarium, & species expressa secundarij: ita non implicat principium participans vtramque perfectionem in ordine ad eandem visionem.

218. Secundò probatur à pari: nam intellectus Angelicus, quia est adæquata proprietas, & accidentalis participatio suæmet substantiæ quæ non minùs est intelligibilis, quam radicaliter intellectiua, non solum est formaliter intellectiui, sed etiam formaliter intelligibilis respectu suæ propriæ substantiæ, adeo vt ad intelligendam propriam substantiam non eget intellectus angelicus specie, aut peculiari concursu obiectiui proprio sub-

stantiæ,

stantiæ, sed seipso sit vltimò determinatus, & per modum intellectiui, & per modum intelligibilis ad propriam substantiam intelligendam, vt sequenti tomo ostendemus, ergo dabilis est accidentalis participatio diuinæ substantiæ, quæ respectu eiusdem non modò sit intellectiua, sed etiam intelligibilis, ita vt sine peculiari concursu obiectiui diuinæ substantiæ intellectum beati vltimò determinet ad claram visionem eiusdem. Cæterum, quia lumen gloriæ non participat perfectam similitudinem intelligibilem diuinæ essentiæ, participat autem perfectam similitudinem intelligibilem creaturarum, non est respectu diuinæ essentiæ species intelligibilis, sed tantum habitus immediatè determinans intellectum beati ad Deum intuendum; est autem species respectu creaturarum, quarum intelligibilitatem perfectè continet in actu primo.

Richardus. 219. Hanc sententiam colligo tum ex

Rich. in 4. distinct. 49. articulo tertio, quæstione prima, ad secundum, vbi lumen vocat speciem, & Dei similitudinem: tum ex S. Thoma 1. p. quæstione duodecima, articulo quinto & tertio, contra Gent. cap. 53. vbi lumen appellat Dei similitudinem & augmentum virtutis intellectiue. Est enim Dei similitudo, quia intellectum determinat ad visionem Dei. Est augmentum virtutis intellectiue, quia potentiam complet in ratione potentia.

S. Thomas. 220. Cæterum cum S. Thomas docet, lumen intellectum disponere ad recipiendam diuinam essentiam per modum speciei intelligibilis, intelligit de specie expressa, sæpe enim docet, diuinam essentiam in visione beata supplere vicem verbi & speciei expressæ, immediatè terminantis notitiam beati. Nec obstat, quòd 3. contra Gent. cap. 51. & q. 8. de verit. articulo primo, affirmet, diuinam essentiam esse quod & quo videtur: nam id dixit ad excludendum ab intellectu beatorum verbum creatum, cuius vicem gerit ipsa Dei essentia, quatenus ipsa videtur in seipsa, nullaque alia mediante obiectiua similitudine est ratio, qua in seipsa immediatè videtur.

221. Obijcies. 1. Ad notitiam, præsertim intuitiuam obiecti, necessariò requiritur concursus obiecti: ex cognoscente enim & cognito, teste Augustino 9. de Trin. cap. vltimo, paritur notitia. Secundò, superfluum est determinatiuum ex parte obiecti, vbi adest obiectum per seipsum intelligibile, & intimè vnium potentia. Assumptum probo, nam determinatiuum ex parte obiecti instituitur loco obiecti: ergo quando obiectum est præsens, per seipsum intelligibile, & intimè vnium potentia, superfluum est omne aliud determinatiuum. Confirmatur, quia connaturalius est, vt obiectum per seipsum determinet potentiam, quàm per aliud à se distinctum. Antecedens probatur, tum quia concursus obiectiui est propter terminatiuum: sed terminatiuus est proprius obiecti: ergo & obiectiuius. Tum quia concursus ob-

iectiuius est à virtute determinatiua, quam habet obiectum ad determinandam potentiam cognoscitiuam ad notitiam sui: atqui hæc virtus est propria obiecti, à qua dicitur intelligibile: ergo & concursus à tali virtute promanans.

222. Resp. ad primum, concedo requiri concursum obiecti, vel alicuius participantis naturam obiecti: lumen autem gloriæ, etsi non sit ipsum obiectum, participat tamen naturam obiecti, tam primarij diuinæ essentiæ, quàm secundarij creaturarum, iuxta quam responsionem intelligendus est Augustinus. Ad secundum nego assumptum. Ad cuius probationem, nego consequentiam; nam esto substituatur loco obiecti non tamen eo presente est superfluum, quia requiritur, vt connaturalius compleat potentiam ad obiectum cognoscendum. Quare negandum est, obiectum connaturalius per seipsum, quàm per aliquid à se distinctum potentiam ad sui notitiam determininare: quia ille modus est connaturalior, qui magis perficit ab intrinseco potentiam, penes quam attendenda est connaturalitas operandi.

223. Ad primam probationem confirmationis concedo, concursum obiectiuium esse propter terminatiuum, & terminatiuum esse proprium obiecti, nego tamen, obiectiuium esse obiecti tantum proprium, nisi originaliter seu radicaliter. Ratio discriminis est, quia concursus terminatiuus est in genere causæ formalis, quod non potest alteri communicari: obiectiuius verò est in genere causæ efficientis, quod communicabile est alteri, etiam connaturaliter.

224. Ad secundam distinguenda est minor iuxta distinctionem datam; est propria obiecti originaliter & radicaliter, concedo; formaliter & participatiue, nego: nam formaliter & participatiue potest esse propria alterius ab obiecto, vt constat de specie impressa, cuius proprium est, determinare potentiam ad cognitionem obiecti, cuius est vicaria.

SECTIO X.

Quo pacto intellectus beati ad visionem Dei concurrat?

225. Hæc sunt duæ controuersia; altera, an intellectus creatus ad visionem concurrat actiue? altera, an vt causa principalis? Quoad priorem.

226. PRIMA sententia negans. Est Nominales. Nominales. nominalium, & Rubionis in 3. dist. 14. q. 2. §. Ad Rubio. cuius euidentiam. Fundamentum est, quia præmiu debet esse totaliter à præmiante, alioqui qua parte esset à recipiente, non esset præmiu; quia præmiu est donum præmiantis: sed visio Dei est præmiu beatorum, quòd illis datur pro mensura meritorum; ergo totaliter est à Deo, nò eo agentibus beatis. Confirmatur:

Visio Dei est perfectior quolibet dono supernaturali, cum in ea consistat summa felicitas creaturæ rationalis: sed ad multa alia dona minus perfecta creatura se habet merè passivè, ut ad gratiam & reliquos habitus infusos: ergo & ad visionem Dei, quia quod non potest in minus, à fortiori non potest in maius.

Thomista.

227. SECUNDA sententia affirmans Thomistarum. Quæ verior est & sequenda. Fundamentum est, quia implicat, actionem vitalem non actiue procedere à principio vitali. Assumptum probō, nam actio vitalis est, quia vivens ab intrinseco principio seipsum movet ad operationem sibi intrinsecam, & immanentem: ergo implicat, eam ab extrinseco tantum principio procedere. Consequentia patet, quia repugnat, actionem esse ab extrinseco, & simul per eam vivens ab intrinseco seipsum movere; nam seipsum movere, est seipsum agere. Antecedens est S. Thom. 1. p. q. 18. art. 1. & 3. ubi hanc differentiam assignat inter viventia & non viventia, quod viventia seipsa ab intrinseco movent; non viventia verò ab extrinseco tantum. Confirmatur. Nam *intelligere, appetere, &c.* formaliter non important recipere, sed elicere intellectiōnem & appetitiōnem, importat enim attentionem & conatum potentia in suum obiectum: idem quippe est attendere, & intendere in obiectum. Implicat igitur, intellectum *intelligere*, aut voluntatem *appetere* per intellectiōnem, & appetitiōnem ab alio productam, quoniam per eam non saluaretur formalis ratio intelligentis & appetentis, hoc est ab intrinseco se moventis.

S. Thomas.

228. *Obijcies 1.* Intellectus creatus nullum dicit ordinem ad obiectum supernaturale; ergo nullam habet erga tale obiectum actiuitatem; igitur totam actiuitatem sumit ab habitu supernaturali. Resp. Nullum dicere ordinem completum & perfectum ac naturalem, concedo; incompletum & imperfectum ac obedientialem, nego. Consistit autem hic ordo incompletus & inchoatus in eo, quod qua ratione concurrat intellectus cum intelligibili supernaturali in ratione generica & remota, eadem ratione in intellectu est ordo quasi genericus incompletus & remotus, qui completur per complementum specificum habitus supernaturalis. Dicitur autem ordo intelligibili supernaturali in ratione generica & remota, quia suam specificationem non habet ab obiecto supernaturali, ad quod divina virtute euehitur, sed ab obiecto naturali, per ordinem ad quod commensuratur.

229. *Obijcies 2.* Non minus propria & intrinseca est naturæ intellectuāli potentia, quā actio vitalis; sed potest illa ab extrinseco produci, potest enim Deus se solo in anima vitalem potentiam producere; ergo & hanc. Resp. Disparitatem esse, quoniam potentia vitalis est intrinseca & propria per modum actus primi, quo natura fit tantum potens ad operandum; actio verò est intrinseca & propria per modum actus secundi, quo natura per seip-

sam agit: implicat autem, naturam actu per seipsam agere actione extrinseca, non implicat autem, fieri intrinsece potentem ad agendum potentia extrinsecus recepta.

230. Ad fundamentum primæ sententiæ, nego Maiorem, quando præmium essentialiter requirit actionem præmiandi. Sufficit igitur ad præmium, ut principaliter procedat à præmiante, à quo præmiandus accipit virtutem illud producendi. Ad Confirmationem nego consequentiam, nam alia dona non postulant essentialiter actionem creaturæ. Falsum autem est, creaturam non posse actiue obedientialiter concurrere ad productionem gratiæ, & reliquorum habituum supernaturalium; cæterum ad visionem actu influit, quæ tamen non actu influit ad alia dona, eod quod hæc essentialiter postulat; ut actio vitalis, productionem creaturæ; non autem cætera dona, quæ vitales actiones non sunt.

231. Quoad posteriorem controuersiam, Prima sententia affirmat, concurrere ut causam principalem. Primò, quia repugnat, aliquid concurrere vitaliter, & non principaliter: quia concurrere vitaliter, est concurrere per formam proportionatam potentia. Confirmatur, quia operari instrumentaliter, est operari ultra sphaeram sui obiecti: implicat autem, intellectum operari ultra sphaeram sui obiecti: ergo. Secundò. Visio denominat videntem causam principalem, non instrumentalem: atqui intellectus denominatur videntis; ergo est causa principalis.

232. SECUNDA sententia docet, intellectum ad visionem beatificam concurrere ut instrumentum, vel obedientialem, ut Suarez. lib. 2. c. 16. opinatur; vel naturale, ut Ambrosius Machin. disp. 16. sec. 3. sentit. Fundamentum illius est; quoniam visio Dei est effectus supra naturalem capacitatem intellectus creati; ergo nequit ad illam concurrere naturaliter. Fundamentum huius est, quia intellectus ad visionem Dei concurrat, ut potentia vitalis, ergo ut instrumentum conaturale ipsius viventis; ergo non ut obedientialem. Prior consequentia probatur, quia potentia vitalis est proprium instrumentum viventis, quo seipsum ab intrinseco movet. Posterior verò ostenditur, quia instrumentum obedientiale, non est instrumentum proprium creaturæ, sed creatoris viventis illo ad omnem effectum, contradictionem non inuoluentem: unde commune est viventibus & non viventibus.

Suarez.

Ambros.
Machin.

233. Secundò, per eam potentiam beatus concurrat ad visionem Dei, per quam respicit illam ut contentam intra suum adæquatum obiectum: hæc autem est potentia naturalis, non obedientialis. Maior constat, alioqui non posset eleuari ad illam, quia nulla potentia vitalis eleuari potest ad actum non contentum intra sphaeram adæquatam sui obiecti. Minor probatur, quia potentia obedientialis non respicit certum effectum, sed omne id, quod contradictionem non inuoluit: Nam ut obedientialis non est operatiua, ut instru-

mentum

mentum creaturæ, sed Dei. Mihi verò dicendum est, intellectum Beati ad visionem Dei, quā supernaturalis est, concurrere ut instrumentū obediētiāle; quā verò vitalis, ut causam principālē. Priorem partē suppono ex disputandis de potentia obediētiāli to. 7. disp. 5. Posterior verò probatur, Nam visio Dei, quā vitalis est formaliter, dicit esse à virtute innata, à qua intrinsecè viuens seipsum mouet ad actum immanentem, in eodem genere proximo vitæ cum ipsa virtute sibi intrinseca & innata: vnde potius importat modum operandi, quā substantiam ipsam operationis: sed intellectus beati eodem modo operatur, quantum ad hoc, ut seipsum moueat per virtutem innatam in eodem genere proximo vitæ per actum, ad quem se mouet, quando elicit visionem Dei, ac quando elicit actum naturalem: ergo. Cuius ratio est, quia potentia vitalis, ut sic essentialiter limitatur ad certum modum operandi, à quo ne per diuinam quidem potentiam extrahi potest.

234. Confirmatur, nam operari obediētiāler, est operari modo propriæ naturæ indubitato: sed intellectus beati, ut vitalis potentia, non operatur modo propriæ naturæ indubitato, dum elicit visionem Dei, quia ut vitalis non elicit illam, nisi à principio intrinseco, qui est modus sibi maximè connaturalis. Nec refert, quod egeat compleri lumine extrinseco, quia non eget illo, ut vitalis est formaliter, hoc est ut ab intrinseco & innato principio operatiuus, sed tantum ut productiuius est. Iuxta hanc doctrinam conciliantur præcitæ sententiæ.

SECTIO XI.

An lumen gloriæ sit causa principalis visionis beatæ?

Vasquez. Arrubal. Machin. Zumel. Bannez. Gonzalez.

235. PRIMA sententia affirmat. Est Vasquez 1. p. disp. 47. num. 38. Arrub. disp. 19. cap. 7. Machin. disput. 16. sect. 6. Zumel disput. 2. post tertiam conclusionem, Bannez, & Gonzalez supracitat. Fundamentum est, quia lumen gloriæ proportionatur visioni, eamque producit per concursum sibi debitum. Confirmatur, nam reliqui etiam habitus infusi sunt causæ principales actuum supernaturalium, quorum sunt productiui.

Suarez.

236. SECUNDA sententia est Suarez tomo 2. Metaph. disp. 30. num. 45. asserentis, lumen gloriæ comparatum ad Deum, cui subordinatur, esse instrumentum; comparatum verò ad effectum, quem producit, esse causam proximam in suo genere principalem; sicut calor respectu iginis, qui in agendo subordinatur, est instrumentum; respectu verò caloris, ad quem producendum ordinatur, est causa principalis.

237. Mihi iuxta mea principia dicendum est, lumen gloriæ esse causam principalem

visionis beatæ, entitatiuè, non autem repræsentatiuè consideratæ. Etenim visio beata considerari potest dupliciter, vel secundum entitatem, vel secundum modum, quo obiectum ipsum repræsentat: consideratæ primo modo, lumen gloriæ est causa principalis, non secus ac reliqui habitus infusi respectu suorum actuum supernaturalium: quia ut sic visio non excedit lumen: consideratæ verò secundo modo lumen est instrumentum, non proximum, sed remotum. Est instrumentum, quia ut sic non proportionatur visioni, quæ in modo attingendi & representandi obiectum, est in ordine actus puri, cum tamen lumen sit quid potentiale: est autem instrumentum remotum, non proximum, quia lumen non attingit vnà cum intellectu obiectum, visione repræsentatum, sicut quæuis potentia cognoscitiua vitalis vnà cum substantia viuēti attingit obiectum cognitione expressum; sed solum producit actum visionis quoad supernaturalitatem: vnde remotè tantum dicitur ad obiecti repræsentationem concurrere, sicut habitus naturalis remotè tantum concurrat ad obiecti expressionem.

238. Ex quo elicio, lumen gloriæ non debere esse eiusdem ordinis cum visione terminatiuè considerata, uti sunt reliquæ potentia cognoscitiuæ naturales cum suis actibus naturalibus, eò quod non est proximum instrumentum respectu illius ratione representationis, quo pacto deberet esse eiusdem ordinis cum termino ipso repræsentato, ut inductio ipsa ostendit in omnibus potentijs cognoscitiuis; sed solum ratione entitatis, sub qua ratione est eiusdem ordinis cum illa: iuxta hanc nostram sententiam reconciliari possunt reliquæ.

239. DICES: Si lumen gloriæ, sicut & reliqui habitus infusi est causa principalis respectu actuum supernaturalium: igitur proprius modus operandi Dei fieri potest connaturalis creaturæ; quia cum habitus sit quædam creatura, si illi, ut principi causæ est connaturalis ipsa operatio Dei, cuius ipse est naturaliter productiuius, ipse modus operandi proprius Dei sit connaturalis creaturæ. Resp. distinguendo consequens, proprius modus operandi Dei fieri potest connaturalis creaturæ accidentali, & concedo; substantiali, & nego. Cuius discriminis ratio est: quoniam accidens, siue ut instrumentum, siue ut princeps causa semper operatur ut proprium Dei, non ut proprium creaturæ: ut patet de calore, qui communicatus aquæ, siue agat ut instrumentum, siue ut principalis causa, semper agit ut proprietas ignis ad quem semper dicit respectum: substantia verò, cum sit ens ad se, & propter se, statim communicata alteri, fit propria illius vnde non retinet neque in essendo, neque in operando relationem proprii respectu alterius naturæ, cuius est participatio: quo fit, ut propria operatio Dei communicata principio accidentali, adhuc maneat propria Dei: quia sicut

ipsum

ipsum principium accidentale, siue sit operatiuum vt instrumentum, siue vt causa principalis, semper operatur vt proprietates Dei; ita & operatio ipsa à tali principio manans semper dicitur propria operatio Dei: contra verò eadem operatio propria Dei communicata principio substantiali non maneret amplius propria Dei, sed creaturæ. Quia sicut ipsum principium substantiale fit proprium ipsius creaturæ; ita & operatio à tali principio promanans.

240. Ex dictis definitur alia quæstio, an visio beata dicenda sit connaturalis intellectui creato, informato lumine gloriæ? Negat Sotus in 4. dist. 49. q. 2. ar. 4. §. Dubitatur: quia cum non sit intellectui connaturale lumen, neque ei erit connaturalis visio, quia nulli subiecto est connaturalis actus, cui non est connaturalis potentia. Afirmat Caiet. 1. p. q. 12. art. 5. cuius sententia magis arridet: quia licet visio sit connaturalis intellectui, per se est tamen illi connaturalis ratione luminis: quod licet ad eam non concurrat vitaliter, concurrat tamen productiue, quod satis est, vt dicatur illi connaturalis. Ad hoc enim vt actus dicatur connaturalis subiecto sufficit, vt proximè producat à forma, quæ inest tali subiecto, etiam si talis forma non sit connaturalis subiecto. Cuius ratio est, quia iuxta logicorum regulas, vt aliquid possit affirmari de subiecto; sufficit, vt sub aliqua ratione illi conueniat: contra verò, vt possit aliquid negari de subiecto, debet sub nulla ratione illi conuenire: quia negatio, cum sit malignantis naturæ, distribuit per omnia. Vt igitur visio Dei possit affirmari, vt connaturalis de intellectu creato, sufficit vt illi sit connaturalis ratione luminis; contra verò, vt possit simpliciter negari, quod sit illi connaturalis, debet sub nulla ratione illi esse connaturalis.

SECTIO XII.

An potentia absoluta possit intellectus creatus videre Deum sine lumine inhærente?

241. **P**RIMA sententia communis Thomistarum negat, Capreol. in 4. dist. 49. q. 4. art. 1. concl. 2. & art. 3. ad primum. Scoti contra secundam concl. Palud. q. 1. ar. 3. concl. 3. vbi quamuis affirmet posse beatos de potentia absoluta Deum videre sine lumine, id tamen docet, supponendo visionem creatam effici posse à solo Deo. Cæterum si debeat intellectus actiue concurrere ad illam: Oportet, inquit, praeintelligere, quod prae moueatur à Deo ad illam eliciendam. Soti in 4. d. 49. q. 2. ar. 4. §. Quod si arguas, quamuis, vt ibidem fatetur, iunior aliter senserit. Ferrar. 3. contra Gent. c. 54. ad primum. Caiet. 1. p. q. 12. ar. 5. ad tertium. Bannez ibid. dub. 3. Gonzal. d. 27. sect. 3. Zumel disp. 2. Qui tamen diuisi sunt:

nam alij putant, necessarium esse lumen habituale permanens; alij sufficere fluens per modum dispositionis facile transeuntis, coadiuantis intellectum ad productionem actus beatifici.

242. Probant primò auctoritate S. Doctoris 2. 2. q. 175. ar. 3. ad secundum. Dicendum, inquit, quod diuina essentia videri ab intellectu creato non potest, nisi per lumen gloriæ, quod dupliciter participari potest, vno modo per modum formæ immanentis, & sic beatos facit sanctos in Patria, alio modo per modum cuiusdam passionis transeuntis, vt fuit in Paulo: & 3. contra Gent. c. 53. Impossibile est, quod essentia Dei fiat intelligibilis forma alicuius intellectus creati, nisi per hoc, quod aliquam diuinam similitudinem intellectus creatus participet. Hæc igitur diuina similitudinis participatio necessaria est, ad hoc quod Dei substantia videatur: hæc ille. Est autem hæc diuinæ similitudinis participatio, vt ibidem Doctor Angelicus explicat, lumen gloriæ roborans & confortans intellectum in actu primo ad Dei visionem eliciendam.

243. Secundò ratione. Implicat intellectus intelligere, absque intrinseca virtute intelligendi; sed intellectus creatus ex se caret virtute intelligendi Deum in seipso: ergo implicat illum in seipso intelligere, absque superaddita virtute inhærente. Minor claret. Maior probatur, quoniam intellectus est principium vitale, de cuius essentia est, vt per intrinsecam virtutem operetur. Consequentia verò constat, quia si intellectus ex se non habet hanc vim intuenti Deum, eam recipere debet ab extrinseco, vt per illam fiat potens ad videndum Deum. Confirm. Nā esto Deus possit se solo facere, quidquid potest cum causa secunda, non tamen potest facere, vt causa secunda agat, sine intrinseca virtute agendi: ergo licet possit Deus se solo producere visionem sui in mentibus beatorum, non tamen facere potest, vt beati ipsum videant sine intrinseca virtute videndi; Nam hæc est causa formalis, quæ sine intrinseca forma suppleri non potest.

244. Tertiò. Visio Dei est quoad substantiam supernaturalis: sed vt sic debet effectiue ab intellectu procedere: igitur cum in eo non supponatur vis innata supernaturalis, debet ab extrinseco infundi, & præsupponi tanquam actus primus, ad actum secundum essentialiter requisitus.

245. Quartò. In visione beata dari debet ratio sub Qua intellectus tendat ad Deum; sed hæc non potest esse naturalis, sed supernaturalis: igitur necessariò in intellectu beati supponi debet forma aliqua supernaturalis actiua inhærens. Confirm. quia per rationem sub Qua, tenentem se ex parte potentie distinguitur vnus actus ab alio, quando vterque procedit ab eadem potetia, & vterque distinguitur specie: sed visio beata, vt procedit ab eadem potentia intellectiua habet distinctum modum genericum ab eo, quem habent reliqui actus naturales: ergo ex parte potentie dari debet ratio sub Qua, genericè distincta ab ijs, quæ sunt principia actuum naturalium.

Scotus.
Lychetus.
Mayronus.
Bacconius.

246. SECUNDA sententia affirmat. Est Scoti in 3. distinct. 14. q. 2. §. *quantum ad 2. articul.* Lycheti ibid. Baffoli q. 1. art. 1. Mayroni dist. 12. q. 2. Bacconi q. 1. art. 2. & in primo dist. 17. art. 6. ubi licet requiratur aliquid præuium ad actum visionis, illud tamen non requirit per modum actus primi influentis in visionem, sed per modum excitantis & applicantis potentiam ad operandum: Aureoli quodlib. 9. art. 3. Argenti. in 4. dist. 49. q. 2. art. 1. concl. 1. Maioris q. 4. contra tertiam concl. Durandi q. 2. num. 24. Molinae 1. p. q. 12. art. 5. d. 1. Suariz lib. 2. de Diuinis attributis cap. 16. Valent. 1. p. q. 12. puncto 3. Vasquez ibid. disp. 46. cap. 2. Arrubalis disp. 20. c. 3. Machin. disp. 16. sect. 7. quæ prior est & sequenda.

Aureolus.
Argentinas.
Maior.
Durandus.
Molina.
Suarez.
Valentia.
Vasquez.
Arrubal.
Machin.

247. Fundamentum pendet ex tribus principiis. Primum est, quod lumen gloriæ non complet intellectum beati in ratione potentie vitalis, quod ferè ab omnibus conceditur; & patet, quia lumen non percipit obiectum. Cuius ratio à priori est, quia non est intrinsecum principium fluens ab ipsa substantia viuētis, aut saltem aptum fluere ab ipsa, quod essentialiter requiritur ad potentiam vitalem, sed ab extrinseco tantum infusum. Secundum est, quod lumen solum absque concursu intellectus, non est integrum principium productionis visionis, alioqui non saluaretur vitalitas in actu, quæ essentialiter includit actiuam dependentiam ab intrinseco principio vitæ. Tertium, quod potest Deus in causis secundis efficienter supplere omnem defectum virtutis actiuæ.

248. Ex his tribus principiis, ab aduersariis etiam admissis, sic deducitur nostra sententia. Solum principium vitale à Deo suppleri non potest: ergo cum intellectus creatus ex se sit potentia vitalis intellectiua, cum solo concursu Dei speciali supplente vim luminis, poterit visionem beatam in seipso elicere, atque adeo sine lumine inherente Deum videre. Consequentiam probō, nam ut causa producat, vel producere possit effectum, non requirit in seipsa totam vim producendi, sed aliquam tantum per quam possit cum adiutorio alterius causæ in actum exire: sicut per aduersarios potest intellectus sine specie inherēte, diuino tantum concursu supplente defectum inherētis speciei, notitiam obiecti in seipso producere: cum non minus per aduersarios intellectus fiat potens ad producendam visionem beatam per speciem, quam per lumen. Neque ex eo quod non solus ipse per integrā virtutem inherētem, sed simul cum extrinseca causa assistente & coagente producat visionem, dicendus est, aut illam non producere, aut non producere ut supernaturalem: nam ut verè producat, sufficit vis aliqua innata, inchoata & imperfecta; ut supernaturalem illam producat, aut producere possit, sufficit specialis concursus, & virtus diuina, supernaturalis proximè per decretum Dei intellectui creato assistens, eique extrinsecè coniuncta, ad instar causæ adiuuantis & coagentis: nam

per hanc fit potens in actu primo producere; per illum verò actu producat supernaturalem visionem; cuius ratio est, quia quando duæ causæ ad causandum concurrunt, semper superior trahit inferiorem ad assimilandum sibi effectum, ut constat de instrumento & causa principali.

249. Ad argumenta oppositæ sententiæ. Ad primum desumptum ex auctoritate S. Doctoris, fateor Doctorem S. in ea fuisse sententia ut in penultimo tomo, in disputatione de potentia obedientiali ex consensu omnium Thomistarum, & ex principiis ipsius, manifestè ostendimus, licet aliquando in nostra fuerit sententia, ut colligitur ex q. 10. de ver. art. 11. in corpore, & fatentur Capreol. loco supra cit. art. 3. ad finem, & Durand. in 4. dist. 49. q. 2. num. 23.

S. Thomas.

250. Ad secundum concessa maiore, distinguenda est minor: caret intellectus virtute proxima & completa, concedo; remota & incompleta, nego. quæ virtus non solum compleri potest qualitate intrinsecè inherente, sed etiam virtute extrinsecè assistente, ut constat in sententia eorundem Thomistarum de specie impressa, sine qua non minus est impotens intellectus creatus videndi Deum quam sine lumine: cum tamen hæc suppleri possit, & de facto in eorū sententia suppleatur per extrinsecum concursum. Ad Confirm. nego, Deum supplendo concursum luminis, facere ut intellectus videat sine virtute videndi: nam supponitur in eo vis innata, quæ per concursum non suppletur, sed completur, sicut completur omnis vis innata instrumenti per concursum principalis agentis.

Capreolus.
Durandus.

251. Ad tertium distinguenda est minor: debet visio supernaturalis procedere ab intellectu creato seorsim, nego; ut coniuncto cum Deo agente supernaturali, concedo: sicut nec de facto procedit ab intellectu, ut seiuuncto à lumine, sed ut coniuncto cum lumine. Nam hoc est proprium causarum partialium, ut effectus non procedat à singulis seorsim, sed ab omnibus coniunctim, quia non in singulis, sed in omnibus simul continetur adæquatè effectus producendus. Vnde concedendum est, ad quemlibet actum secundum præsupponi primum, non tamen adæquatè in vnaquaque causa, sed adæquatè in omnibus simul, inadæquatè verò in singulis.

252. DICES, vis innata intellectus per solam extrinsecam assistentiam virtutis supernaturalis manet intrinsecè immutata: ergo non potest ab ea proficisci actio supernaturalis, cum nulla causa communicare possit alteri, quod non habet in seipsa. Resp. manere immutatam intrinsecè, mutari tamen extrinsecè per ordinem ad actum; quod sufficit, ut ab ea, ut coniuncta cum virtute superiore agendi egredi possit actio supernaturalis. Nec putandum est, hunc concursum diuidi ut partim sit ab intellectu, partim à Deo agente supernaturali, sed indiuisibiliter proficisci ab utroque coniunctim, ut tam vitalitas

actus

actus sit à Deo concurrente cum intellectu, quam supernaturalitas ab intellectu coagente cum Deo supernaturaliter. Ad probationem verò consequentiæ, concedendum est, quòd si nullo modo habet in se, neque proximè, neque remotè, nullo modo posse alteri communicare: intellectus autem creatus, licet proximè non contineat in se concursus supernaturalem, continet tamen remotè, quatenus cōiunctus cum causa supernaturali potest illum attingere. Pro cuius explicatione,

253. *NOTA*, in quolibet ente naturali productiuo dari vim aliquam intrinsecam innatam actiuam, quæ si coniungatur cum concursu naturali sibi debito determinatur ad concursus & effectum naturalem, si verò coniungatur cum concursu supernaturali sibi indebito, determinatur ad concursus & effectum supernaturalem. Nam sicut inter ens naturale & supernaturale est aliqua conuenientia in ratione entis, quatenus utrumque participat veram rationem entis: ita in virtute actiuæ naturali, & supernaturali est aliqua conuenientia in ratione actiuitatis, vnde potest effectus supernaturalis aliquid accipere à virtute naturali, nempe ipsam communem & genericam rationem entis. Nam sicut in hac conueniunt ens naturale & supernaturale, ita effectus supernaturalis illam accipere potest ab ente, & virtute actiuæ naturali. Atque in hoc sensu dicitur virtus naturalis remotè, & inchoatè continere effectum, seu concursus supernaturalem, non quòd aliquid supernaturalitatis contineat, sed quia continendo rationem entis, quæ communis est naturali & supernaturali, illam communicando effectui supernaturali, dicitur aliquo modo genericè & remotè illum continere.

254. Neque dicas rationem entis in virtute naturali esse contractam tantum ad ens naturale, sicut rationem entis in virtute supernaturali esse contractam tantum ad ens supernaturale, ac proinde non posse virtutem naturalem communicare effectui supernaturali communem rationem entis, præcisam à naturali, & supernaturali; quia hæc ratio communis sic præcisata nec datur in virtute actiuæ, nec in effectui qui producit. Nam licet hæc ratio, ut sic præcisata non detur, sed semper à parte rei coniuncta sit, vel cum differentia naturalitatis in ente naturali, vel cum differentia supernaturalitatis in ente supernaturali; coniungi tamen potest cum virtute supernaturali in ordine ad eundem effectum, & utraque inadæquatè agere, virtus quidem naturalis secundum solam rationem entis, virtus verò supernaturalis secundum rationem supernaturalitatis, & sic poterit effectus supernaturalis ab utraque virtute aliquid accipere, & effectiue pendere.

255. Quæ doctrina confirmari potest primo in instrumento naturali, cuius concursus seorsim spectatus, est accidentalis, coniunctus verò cum concursu substantiæ causæ principalis, est substantialis, non alia ratio-

ne, nisi quia accidens habet aliquid, quod potest influere & communicare effectui substantiali, genericam nimirum rationem entis: & quia vnus est influxus vtriusque, sicut vnus est effectus vtriusque totus influxus substantialis reipsa tribuitur accidenti; quamuis reduplicatiue ut substantialis, sit à substantia, ut entitatius ab accidente.

256. Confirmari potest secundò in ipso lumine gloriæ inherente: negari enim non potest, ad eandem visionem concurrere intellectum & lumen totamque visionem non solum esse à lumine, sed etiam ab intellectu. Quæro ergo quo pacto ab intellectu naturali procedat visio supernaturalis? nec sat est respondere, illam procedere ab intellectu informato lumine: nam sicut in eodem principio adæquatè sumpto est distinguere & innatam vim intellectus per quam vitaliter se mouet ad actum vitæ intellectiue, & supernaturalem virtutem luminis, quæ complet inchoatam vim productiuam intellectus: ita & in actu visionis aliquid respondens intellectui, aliquid lumini: hoc autem aliud esse non potest, quam ratio generica intellectiōis respectu intellectus, ratio verò specifica supernaturalitatis respectu luminis: quæ, quia ambæ rationes possunt in eodem effectui simul conuenire, ambæ causæ possunt in eundem actum influere, non quidem distincto influxu, sed eodem indiuisibili, sicut est ipse effectus: atque adeo totus influxus, sicut totus effectus tribuitur intellectui coniuncto lumini, totus lumini coniuncto intellectui; tamen reduplicatiue secundum rationem intellectiōis, non quidem naturalis, cum ea non attingatur influxu commensurato virtuti naturali, sed genericè, ut intellectio est, præscindens à naturalitate, & supernaturalitate, sit ab intellectu; secundum rationem verò supernaturalitatis à lumine. Vnde concedendum est, quòd totus actus sit supernaturalis, quia ratio intellectiōis & supernaturalitatis non distinguuntur in actu, & ut supernaturalis specificatiue procedit ab utroque efficienter. Nego tamen per hæc debere utrumque supponi in actu primo supernaturale, sed sat erit si alterutrum tantum supponatur supernaturale, ut constat de accidente, & substantia in productione substantiæ.

257. Ad quartum, Duplex distinguenda est ratio *sub Quæ*, altera in actu, & hæc in visione beata supernaturalis est, siue illa sit à lumine inherente, siue à virtute assistente: altera in potentia, & hæc in intellectu nequit esse intrinsecè supernaturalis, sed obedientialis, quia non est per intrinsecam specificationem & ordinem ad obiectum supernaturale, sed per extrinsecam dumtaxat connotationem, iuxta ea quæ de potentia obedientiali dicturi sumus.

258. Cæterum distinctio illa de lumine permanente, & fluente cum eorum doctrina non cohæret: quia, cum visio beata sit

permanens,

permanens, conseruari non potest, nisi à lumine permanente: nam fluens cum transeat non potest effectum permanentem conseruare, sed solum primò producere. Vel certe si potest visio beata absque lumine conseruari, poterit & absque lumine produci, cum non minùs sit necessarius influxus causæ ad conseruandum, quàm ad producendum: nisi dicant (quod in hac sententia debet coherenter dici) visionem patriæ, quia permanens est, produci, aut saltem conseruari non posse nisi à lumine permanente: visionem verò vig, qualem in sententia multorum habuerunt Paulus, & Moyses, quia fluens est, posse à fluente lumine produci & conseruari.

SECTIO XIII.

An lumen gloriæ in ratione doni accidentalis sit omnium maximum?

259. **D**IXI in ratione doni accidentalis, vt excluderem vnionem hypostaticam, quæ est donum substantiale, & omnium maximum, quod Deus ad extra communicare potest, quia per hoc Deus substantialiter se communicat creaturæ, faciendo illam substantialiter Deum.

Gonzalez. 260. PRIMA sententia est Gonzalez disp. 27. sect. 1. & 2. affirmantis. Fundamentum est, quia lumen gloriæ non solum de facto excedit omne donum supernaturale accidentale, à Deo creaturæ communicatum, sed etiam de possibili, cum non sit altius donum creaturæ communicabile. Prima pars antecedentis probatur, nam si quod donum foret lumine perfectius, esset gratia, vel charitas: at his longè perfectius est lumen, & quòd sit perfectius charitate probat: quoniam actus ad quem ordinatur lumen, est perfectior actu, ad quem ordinatur charitas; nam visio beata, ad quam ordinatur lumen, est essentialis & suprema felicitas creaturæ intellectualis, iuxta illud Ioan. 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum.* Quòd autem sit perfectius gratia, probat ex eo, quia lumen est principium proximè effectuum gloriæ, quæ est *gratia consummata*: gratia verò, & reliqua dona remotè tantum ordinatur ad gloriam, vt media ad finem, & vt dispositio ad vltimam formam. Vnde S. Thomas 2. 2. quæst. 24. art. 3. ad secundum, gratiam appellat *inchoationem gloriæ*, & quæst. 27. de veritate art. 5. ad 6. ait, gratiam patriæ discriminari à gratia viæ, ob diuersam perfectionis mensuram.

Ioan. 17.

S. Thomas.

261. Secunda pars antecedentis, nempe quòd nec de possibili produci possit donum accidentale perfectius lumine, ostenditur: tum quia de facto illud communicatum fuisset humanitati Christi Domini, cui merito vnionis personalis cum Deo debitum est omne donum creatum. Tum quia omnis habitus specificatur ab actu, sed non est possibilis

altior ac perfectior actus visione clara Dei: ergo nec habitus perfectior lumine. Minor probatur, quoniam actus specificatur ex obiecto & modo tendendi ad illud: sed nec dari potest obiectum perfectius Deo in seipso visibili; nec modus tendendi altior, quàm clarè & intuitiue ad Deum tendere: ergo.

262. SECUNDA sententia est Nauarreti controuersia 39. §. Secundo, Granadi tom. 2. tractatu de Diuina potentia & eius obiecto disp. 9. sec. 4. affirmantium de facto, & negantium de possibili. Prima pars sententiæ constat ex fundamento præcedentis opinionis. Secunda verò probatur, nam Deus in seipso visibilis, est obiectum infinitæ intelligibilitatis; ergo terminare potest visiones distinctæ speciei: Igitur possibilis est visio perfectioris speciei; & consequenter lumen, quod ab actu visionis specificatur. Confir. Nam visio Dei est diuersæ rationis à quacunque visione creata, etiam si sit eiusdem obiecti: ergo sub eodem altissimo modo, quo Deus videt seipsum, multiplicabiles sunt infiniti modi videndi Deum, vnus alio specie perfectior. Quod etiam Granadus docet de gratia & vnione hypostatica.

Nauarret.
Granadus.

263. TERTIA sententia docet, de facto dari habitum perfectiorem lumine. Nam primò habitus gratiæ est perfectior lumine, vt mox constabit. Secundò, Etiam charitas est perfectior lumine, tum quia Aug. vii. de Trin. c. 18. nullum Dei donum, ait, esse excellentius charitate: & Paulus primæ ad Corinth. 13. *Maiores, inquit, horum est charitas.* Tum ratione, quia ille habitus est perfectior, qui perfectius & formalius attingit summum bonum: at perfectius & formalius summum bonum attingit charitas, quia hæc attingit secundum modum, quo obiectum est in se; lumen verò secundum modum, quo est in cognoscente: Deus autem perfectiori modo est in seipso, quàm in intellectu beati. Tum quia charitas attingit summum bonum, quia summum bonum est formaliter; lumen verò, quia summum verum est formaliter. Confir. nam visio ordinatur ad Deum per actum charitatis; Deus enim à beato diligitur amore amicitiae, visio verò, quia beatitudo nostra est, amore concupiscentiæ: igitur perfectior est actus charitatis; Nam is actus est perfectior, qui habet rationem finis, & vltimè intenti: talis est actus charitatis, non autem visionis, quia hæc ordinatur ad charitatem, non autem charitas ad visionem.

Augustin.

1. Cor. 13.

264. DICO 1. Lumen gloriæ est perfectius charitate in ratione entis: charitas verò est perfectior lumine in ratione moris. Prima pars assertionis probatur, quia in ratione entis perfectior est cognitio, quàm amor, quia per cognitionem primò acquirimus obiectum, illudque intentionaliter possidemus: per amorem verò solum tendimus ad obiectum, iam acquisitum & possessum per ipsum actum cognitionis. Vnde beatitudo nostra formalis principaliter consistit in ipsa visione. Dices: Etiam per amorem tendimus ad possi-

dendum obiectum sub ratione boni, sub qua per cognitionem illud non possidemus. Sed contrā, quia hæc non est possessio & acquisitio obiecti simpliciter, sed secundum quid: tū enim simpliciter acquirimus & possidemus aliquid, cum primò illud capimus & possidemus, non autem cum iam acquisito & possessio utimur ac fruimur: intellectu autem quasi manu primò obiectum capimus & possidemus; voluntate autem tantum acquisito utimur ac fruimur. Secunda pars assertionis constat, nam charitas, non lumen est in patria principium obsequendi & gratificandi Deo: igitur in ratione moris charitas est perfectior lumine.

265. Dico 2. Gratia est simpliciter perfectior lumine, licet lumen sit perfectius secundum quid gratiā. Primum probō, nam gratia est participatio Diuinæ naturæ, quatenus illa est fundamentum omnium diuinarum perfectionum: lumen verò est participatio solius cognitionis Diuinæ: ergo simpliciter perfectior est gratia, quam lumen; quia perfectior est effectus, qui perfectius suam causam participat. Antecedens autem ostendo, tum quia per gratiam efficimur consortes & participes Diuinæ naturæ; per quam regeneramur in nouam creaturam: vnde per eam filij Dei nominamur & sumus: filius autem dicitur, qui eandem, vel penè eandem naturam parentis imitatur. Et quamuis etiam per visionem beatam efficimur filij Dei, non tamen efficimur filij Dei participantes naturam Diuinā secundum esse reale, & ut fundamentum est omnium operationum Diuinarum, sed tantum secundum esse intentionale, & ut principium est cognoscendi Deum. Tum quia gratia quasi altera natura, à Diuina participata & exemplata, exigit, tanquam proprietates sibi debitas, omnes habitus supernaturales, inter quos est ipsum lumen gloriæ, ut per eos, tanquam per potentias proportionatas operetur omnes operationes Dei proprias, & à creatura participabiles. Vnde habenti gratiam debiti sunt omnes habitus Theologici, nec non morales infusi. Dices: etiam lumen est adæquata participatio naturæ diuinæ, cum sit principium elicitiuum cognitionis totius esse Dei, secundum omnia, quæ formaliter continentur in ipso. Sed contrā; nam hoc est solum participare adæquatè naturam diuinam secundum esse intelligibile & obiectiuum; non autem secundum esse reale, & in ordine ad alias operationes diuinas.

266. Explico secundum: nam lumen supponit gratiam & reliquos habitus infusos, cum ipsa visione Dei naturaliter compossibiles, & est proximum principium effectiuum supremæ ac perfectissimæ operationis, quam creatura rationalis participare potest: ergo saltem secundum quid lumen est perfectius gratia, quæ non supponit, sed potius exigit omnes habitus supernaturales, pro varietate status diuersos, nam alios exigit in Patria, alios in via. Præterea gratia non est immediate operatiua, sed mediatis habitibus infusis,

tanquam proprietatibus & potentijs sibi debitis.

267. Obijcies, Cum gratia non pugnat peccatum veniale, pugnat autem cum visione beata: ergo simpliciter perfectior est visio beata, & consequenter lumen, quam gratia. Consequentia patet, nam perfectior est forma, quæ subiectum reddit sanctius, & in operando rectius. Confir. quia visio beata in modo representandi obiectum est in ordine actus puri, in quo non est gratia. Respon. Nego consequentiam. Nam ad hoc sufficit, ut visio sit tantum perfectior secundum quid: ex eo enim quod visio est per modum actus, gratia verò per modum habitus, pugnat cum visione peccatum veniale, non pugnat autem cum gratia. Cum hoc tamen stare potest, quod gratia sit perfectior in esse, quam visio, nam hæc maior repugnantia oriri potest, non ex perfectiore esse, quod habet visio, sed ex maiore contrarietate & oppositione, quam habet vnus actus respectu alterius; ut actus intemperantiæ magis pugnat cum actu opposito temperantiæ, quam cum ipsius habitu & potentia operantis, cum tamen perfectior sit habitus & potentia ipsa operantis, quam actus temperantiæ. Ad Confir. distinguo antecedens, est enim visio beata in ordine actus puri terminatiuè & intentionaliter, non autem subiectiue, & realiter, in quo tantum procedit comparatio cum gratia.

268. Dico 3. Non est possibilis habitus specificè perfectior lumine gloriæ. Assertio non est de habitu simpliciter, cum iam probatum sit habitum gratiæ esse simpliciter perfectiorem quolibet habitu possibili, sed de habitu operatiuo, cuiusmodi non est habitus gratiæ. Assertionis sic explicatæ fundamentum est: quia vbi non est possibile principium specificæ diuersitatis, non est possibilis specifica diuersitas: atqui respectu luminis gloriæ non est possibile principium specificæ diuersitatis: igitur. Minorem ostendo, nam omne principium specificum luminis aut sumitur ex obiecto, aut ex modo tendendi ad obiectum: at neque possibile est obiectum perfectius Deo, clarè in seipso visibili; neque altior atque eleuator modus tendendi ad ipsum, per modum actus puri nullo interueniente medio creato tanquam ratione in qua: ergo.

269. Confirmatur, quia si hic modus esset possibilis de facto, ut prima sententia aiebat, communicatus fuisset humanitati Christi. Nec obstat quod illi non sit communicatus habitus luminis aut charitatis intensiue perfectior: quia cum tales habitus nequeant communicari quoad intensionem infiniti, debuerunt quoad intensionem à Deo determinari: modus verò ille altior tendendi ad Deum, cum esset finitus, communicari potuisset Christo. Hæc sententia est Caiet. 3. p. quæst. 10. art. 4. §. Ad hoc dicitur, in fine, Suarez libr. 2. de attributis diuinis cap. 19. & lib. 3. cap. 9. num. 26. & iuxta illam conciliantur præcedentes sententiæ. Nam prima

quatenus

SECTIO XIV.

An beati inæqualiter videant Deum?

quatenus affirmat lumen esse perfectius gratia, intelligenda est de perfectione secundum quid, iuxta secundam nostram assertionem: nec plus probant illius argumenta. Dicitur autem gloria, gratia consummata, quia præter gratiam, quam cōnaturaliter supponit, addit præstantissimum ipsius fructum; unde non est perfectior ut conuulsa ab illa, sed ut includens illam: sicut dicitur natura consummata, quando est in sua vltima & præstantissima perfectione: dicitur autem gratia ordinari ad gloriam, non ut dispositio ad formam, velut medium ad finem, sed ut semen ad fructum, & ut natura ad præstantissimam operationem. Nec S. Thom. est contra nos; appellat enim gratiam inchoationem gloriæ, quia continet illam, ut fructum in semine, & comparata ad illam dicitur imperfecta, quia caret potissimo effectu, quem hic ratione status habere non potest.

S. Thomas. 273. Obijcies, quia S. Tho. 3. parte quæst. 10. ar. 4. ad 2. affirmat, altiore ac sublimiorem gradum diuinæ visionis per Dei potentiam dari posse. Respon. cum Caietano S. Thomam explicandum esse de altiori ac sublimiori gradu, non specifico, sed intensiuo proueniente non ex diuersitate intellectuum, ut Caiet. putat, sed intensioris & intensioris luminis.

271. Ad fundamentum secundæ sententiæ, pro secundâ parte, nego consequentiam: nam cum omnis specifica diuersitas actus oriri debeat vel ex obiecto, vel ex modo tendendi diuerso: si erga Deum, in seipso visibilem, nequit assignari modus tendendi altior, non videtur talis specifica diuersitas visionum possibilis. Ad confirmationem nego pariter consequentiam, nam visio, quam Deus de seipso habet, est longè diuersæ rationis, cum tendat ad obiectum modo comprehensiuo & increato: Cæterum, quia omnis visio infra visionem Dei ad Deum tendit modo limitato & creato, differt essentialiter à visione Dei, & conuenit cum quacunque alia visione creata.

272. Ad fundamentum tertiæ sententiæ, quatenus probat, charitatem esse perfectiorem lumine, concedendum tantum est de perfectione in genere moris, de qua locuti sunt Patres. Ad rationem nego, charitatem perfectius attingere summum bonum, quam attingat lumen, & ad primam probationem dico, tam charitatem, quam lumen attingere Deum, ut est in se: lumen primo apprehendendo ac possidendo, charitatem fruendo. Ad secundam esto charitas Deum attingat sub ratione summi boni, lumen verò sub ratione summi veri, quia tamen hoc attingit primo apprehendendo ac possidendo, perfectius est charitate. Ad confirmationem: Resp. id tantum probare de maiore perfectione in genere moris & amicitie, non autem in genere entis.

273. PRIMA sententia, seu potius error fuit Iouiniani, quem sequuntur Lutherani, affirmantis omnes beatos æqualiter Deum visuros: quamuis ex diuerso moueantur fundamento; ille, quia putabat, opera iustorum in hac vita non valere ad promerendum maius præmium gloriæ, sed solum ad continuandum idem præmium, quod acceperunt. Fundabat autem hunc suum errorem in parabola illa de denario diurno, Matt. 20. in quâ idem denarius, qui præmium essentialiter significat, æquè primis ac nouissimis in vinea laborantibus soluitur. Hi verò id asserunt, quia opinantur omnem nostram iustitiam ab extrinseca imputatione meritorum Christi in nos deriuari: Christus autem æquè pro omnibus meruit: igitur æquè omnes futuri sunt beati. Hanc sententiam probabilem censet Dur. in 4. dist. 49. q. 2 num. 27.

274. SECUNDA sententia est Paludani, in 4. dist. 4. q. 1. asserentis, omnes beatos esse inæquales in beatitudine essentiali. Fundamentum ipsius est: quia omnes Angeli eò sunt in gloria sublimiores, quò sunt natura perfectiores: omnes autem Angeli sunt diuersæ naturæ: ergo & in gloria impares. Sed homines electi sunt ad restaurandas sedes Angelorum: igitur etiam homines futuri sunt tam inter se, quam cum Angelis in gloria inæquales.

275. TERTIA sententia est communis Scholasticorum affirmatiua, nec omnes beatos esse æquales, nec omnes in gloria inæquales. Quæ vera est: & sanè quoad priorem partem definita est in Concilio Florentino in decreto de Purgatorio, ubi statuitur, beatos intueri clarè ipsum Deum Trinum & vnū, sicuti est, pro meritorum tamen diuersitate aliam alio perfectius. Et colligitur aperte ex sacra Scrip. Ioannis 14. In domo Patris mei mansiones multe sunt. Quem locum non rectè Iouinianus explicat de Ecclesia militante: nam aperte Christus loquitur de loco, quem erat suis discipulis propria morte in coelis preparaturus: Matt. 16. Filius hominis venturus est in gloria Patris sui, & tunc reddet unicuique secundum opera eius: & primæ Corinth. 3. Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.

276. Probatur eadem sententia ratione, quia Deus non minùs est iustus in retribuendo, quam in puniendo: sed in puniendo seruat æqualitatem poenæ ad culpam, iuxta illud Apocal. 18. quantum glorificauit se, & in delicijs fuit tantum date illi tormentum & lucrum: ergo etiam in retribuendo seruat æqualitatem præmij ad meritum; hoc enim poscit ratio distributiue iustitiæ, & lex bene institutæ Reip. ut quantitas præmij respondeat

Iouinian.
Lutheran.

Matth. 20.

Durandus.
Paludanus.

Concilium
Florentin.

Ioan. 14.

Matth. 16.

1. Cor. 3.

Apoc. 18.

deat

deat quantitati meritorum. Posterior sententiae pars constat in paruulis baptizatis, qui ex hac vita decedunt ante usum rationis. Certum enim est, eos æqualem in baptismo gratiam suscipere, quidquid Paludanus contendat, cum omnes æqualiter dispositi ad illum accedant: sed gratiae baptismali respondet gloria, non quidem ut præmium, ut in Adultis, sed ut hæreditas, solo Christi labore parta: non igitur omnes beati impares sunt in gloria.

Paludanus.

Iouinianus.

Augustin.

277. Ad fundamentum Iouiniani ductum ex parabola de denario diurno, æqualiter omnibus operarijs, quamuis diuersa hora in vinea conductis, soluto, Resp. vel nomine eiusdem denarii intelligi beatitudinem obiectiuam, quæ eadem manifestatur omnibus; vel certè eandem beatitudinem formalem, non quidem quoad perfectionem intensiuam, quæ varia est in varijs, iuxta meritorum varietatem, sed, ut Augustinus explicat, quoad perfectionem extensiuam durationis, secundum quam eadem respondet omnibus. Quæ responsio si non satisfacit obmurmurationi operariorum de pari præmio in paribus laboribus soluto, eò quòd hæc æqualitatem beatitudinis formalis potius, quàm obiectiuæ, & intensiuæ magis, quàm extensiuæ significare videatur: dico, in ea parabola solui præmium, impar quidem laboribus, non autem meritis, quia potuerunt, qui nouissima hora ætatis in vineam Dei vocati sunt, vberiore gratia & auxilio efficaciori compensare diuturnos labores eorum, qui in prima hora ætatis vocati sunt. Quia verò totum hoc fundatur in gratia, & liberalitate Dei, vberiora auxilia conferentis nouissimis, quàm primis, ideò Christus in ea parabola operarijs obmurmurantibus noluit pro ratione afferre æqualitatem meritorum, sed beneplacitum suæ voluntatis, à qua originaliter pendet, ut qui nouissima hora vocati sunt, imparibus laboribus, paribus tamen meritis, ad par præmium contendant.

Lutheran.

Tridentinum.

Paludanus.

278. Ad fundamentum Lutheri, nego maiorem, quippe quæ damnata est à Tridentino sess. 6. can. 11.

279. Ad fundamentum Paludani, nego vltimam consequentiam, quia potuerunt homines eligi ad restaurandas sedes Angelorum, absque eò, quòd futuri essent illis in gloria æquales: quippe qui eorum sedes restaurare debebant; iuxta mensuram priorum meritorum, quæ, quia in multis futura essent æqualia, per æqualem etiam gloriam eas restaurarent.

SECTIO XV.

An hæc gloriæ diuersitas in beatis sit tantum individualis, an etiam Specifica?

280. **P** R I M A sententia est Maioris in 4. distinct. 49. quæst. 11. opinantis, visiones elicatas à diuersis specie intellectibus, esse specie diuersas, quod probabile censet Medina in 1. 2. quæst. 5. art. 4. ad primum argumentum de visione causata à lumine permanente, qualis est visio patriæ, & à lumine fluente, qualis fuit visio Pauli in raptu. Fundamentum est, quia visio non solum specificatur ab obiecto, sed etiam à principio: sed intellectus hominis & Angeli sunt diuersæ speciei; ergo & visio ab illis elicita. Maior constat, nam diuersa est notitia Angeli & hominis respectu eiusdem obiecti. Minor patet, quia intellectus Angeli & hominis sunt proprietates fluentes à diuersis essentijs, habentes modum cognoscendi lōgè diuersum. Nec obstat, quòd visio Dei sit supernaturalis, nam etiam assensus fidei est supernaturalis, & tamen diuersus specie est in Angelo & homine. Confirmatur, nam diuersa obiecta creata representat in verbo visio vnius, atque alterius beati: ergo etiam ex parte obiecti visio vnius differt specie à visione alterius.

Maior.

Medina.

281. **S** E C V N D A sententia est Durandi in 3. dist. 14. quæst. 1. num. 8. Marfilij qu. 10. art. 2. dubio incidente post secundam conclusionem, Mayroni in 2. dist. 3. q. 1. Soti in 4. dist. 49. quæst. 3. art. 2. §. *His non obstantibus*, & omnium recentiorum affirmantium, visiones beatas esse eiusdem speciei in omnibus beatis. In qua re dubius est Scotus in 2. dist. 1. q. vltima, *Ad primum*, licet eam supponere videatur in 4. dist. 50. q. 6. initio. Quæ sententia vera est, & amplectenda. Fundamentum est, quia nullum potest assignari principium, quod specificet vnā visionem ab alia. Non diuersitas luminum, quia, ut probatum est sect. 13. hæc luminum diuersitas implicat; cum nec fingi possit obiectum perfectius, quàm Deus in seipso immediatè visibilis; nec modus ad ipsum tendendi altior, quàm per modum actus puri in seipso attingibilis. Non diuersitas potentialium; quia potentia ad visionem beatam non concurrunt secundum specificam differentiam, sed secundum genericā conuenientiam, quatenus intellectiuæ sunt formaliter, ut infra: potest autem idem effectus produci à principijs diuersis non quā diuersa sunt formaliter, sed quā conueniunt in vna ratione communi. Non diuersitas creaturarum, quæ per diuersas visiones simul cum Deo obiecto Primario representantur; quia illæ solum representantur ut obiecta secundaria, & termini materiales, quo pacto non possunt visionem specificare.

Durandus.

Marfilij.

Mayronius.

Sotus.

Scotus.

282. Con-

Durandus.

282. Confirm. nam, vt rectè Dur. visio beata animæ Christi Domini excedit in perfectione visiones omnium Angelorum: non posset autem eas excedere, si foret inferioris speciei, quia nulla species inferior, quantumvis in suo gradu intensa attingere potest perfectionem superioris speciei; quia quilibet gradus speciei superioris est physicè incompen-
sabilis quocunque gradu speciei inferioris. Nec satisfacit Maior dicens, posse specificam perfectionem visionis Angelicæ communicari intellectui humano: quia cum visio, utpotè vitalis, debeat actiue procedere ab intrinseco principio videntis, non poterit specifica perfectio, proueniens ex specifica natura intellectus superioris communicari intellectui inferiori.

Maior.

Scotus.

Mayronus.

283. Ad fundamentum primæ sententiæ, concedit primò Scotus visionem Angeli differre specie à visione hominis subiectiue, non obiectiue. 2. Negat, potentias actiue se habere ad visionem beatam, sed tantum receptiue: receptiua autem non distinguunt formas, quas recipiunt. Mayronus negat, potentias Angeli & hominis differre specie. Ego verò nego maiorem, quando principium, non vt diuersum formaliter, sed vt idem est cum alio, ad actum concurrat: porro intellectus Angelicus & humanus, non vt diuersi sunt formaliter, sed vt iidem in ratione communi & vniuoca intelligendi ad actum visionis concurrunt: proinde visiones non sortiuntur ab ipsis specificam differentiam, sed tantum genericam cōuenientiam intellectiōis vt sic. Vnde concedo, intellectum Angelicum, & humanum habere diuersum modum intelligendi, quando intelligunt, vt diuersi formaliter; nego autem, quando intelligunt, vt conuenientes in vna ratione formali intelligendi: quomodo se habent respectu visionis Dei. Cuius signum est, quia neuter intellectus per visionem beatam intelligit secundum suum proprium modum intelligendi, sed secundum modum proprium Dei, qui est intelligere per modum actus puri, absque ullo discursu, & compositione vel potentialitate. Nec est eadem ratio de assensu fidei, quia hic seruat proprium modum cognoscendi in vtroque intellectu Angelico & humano. Ad Confirmationem constat ex dictis.

SECTIO XVI.

An ex perfectiore intellectu oriatur perfectior visio Dei?

Alensis.
Scotus.

Richardus.
Durandus.
Caietanus.
Supplementum.

284. **P** RIMA sententia est Alexandri Alensis 1. p. q. 7. memb. 2. Scoti in 3. dist. 13. q. 3. & 4. ad tertiam questionem, & in 4. dist. 50. q. 6. §. Respondeo, conclusione 5. Rich. in 4. dist. 49. art. 2. q. 8. & ar. 3. q. 2. Dur. in 3. dist. 14. q. 1. num. 12. Caiet. 3. p. q. 10. art. 4. ad secundum Supplementi in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 2. propositione 4.

Olchot relati à supplement. q. 1. ar. 3. dub. 2. Maioris q. 10. ad septimum. Molina 1. p. q. 12. ar. 6. disp. 2. affirmantium: quod probabile putat secundum principia Philosophiæ, licet non secundum principia Theologiæ Becanus tract. 1. c. 9. q. 10. Fundamentum est, quia perfectior causa perfectiorem producit effectum: sed nobilior intellectus cum æquali lumine gloriæ est perfectior causa; ego perfectiorem elicit visionem. Maior constat. Minor probatur, quia perfectior causa confurgit ex perfectiore concausa: intellectus est concausa visionis beatæ: ergo ex intellectu perfectiore perfectior confurgit causa visionis. Maior patet, nam sicut ex perfectiore lumine perfectior confurgit causa, ita ex perfectiore intellectu.

Olchot.
Maior.
Molina.

Becanus.

285. Confirmatur 1. intellectus perfectior magis influit in actum: sed maior influxus intensiorem efficit actum, quia maiori influxui, maior, seu intensior respondet in actu perfectio. Confirmatur 2. quia cum æquali habitu fidei, & charitatis, & maiore conatu potentiæ intensiorem elicimus actum fidei, & charitatis in via: ergo & in Patria.

286. SECUNDA sententia est Soti in 4. dist. 49. q. 3. art. 2. Palaij disput. 1. Ferrar. 3. contra Gent. c. 58. §. sed circa, Medina in p. 2. q. 3. art. 2. ad quintum. Bannez in 1. p. quæst. 12. art. 6. Zumel disp. 1. Valent. puncto 4. Valquez disp. 47. cap. 7. Suarez lib. 2. de Diuinis attributis, cap. 21. Arrub. disp. 22. Gonzalez disp. 29. sect. 2. Fasoli dubita. 3. Negantium, sed totam inæqualitatem visionis oriri ex lumine magis, aut minus intenso. Quæ probabilior est & sequenda: eamque apertè docet S. Thomas 1. p. q. 12. ar. 6. & 3. contra Gent. cap. 58. vbi inæqualitatem videndi Deum refert ad diuersam participationem luminis gloriæ: *Intellectus*, inquit, *plus participans de lumine gloriæ, perfectius Deum videbit*. Nec contrarium docet 3. p. q. 10. ar. 4. ad secundum. vbi, cum dicit, gradus in visione Diuinæ essentiae magis attendi secundum ordinem gratiæ, quam secundum ordinem naturæ, (quod fuit Caietano occasio declinandi in oppositam sententiam,) particula, *magis*, explicanda est, non comparatiue, sed aduersatiue, vt idem sic ac potius.

Sotus.
Palaius.
Ferrariens.
Medina.
Bannez.
Valentia.
Valquez.
Suarez.
Gonzalez.
Arrubal.
Fasolus.

S. Thomas.

287. Difficultas est in assignanda ratione. Ego omittis rationibus aliorum hanc assigno à priori. Intellectus beatorum ad visionem non concurrunt vt specificè, & indiuidualiter diuersi, sed vt genericè conuenientes: igitur inæqualitas visionum, quæ in diuersis intellectibus reperitur, desumi non potest ex inæqualitate intellectuum ad visionem concurrentium. Consequentia constat, quia inæqualitas effectuum desumenda est ex inæqualitate causæ formaliter, non materialiter sumptæ: ergo si causa non influit vt diuersa formaliter, non potest ex ipsius diuersitate sumi diuersitas in effectu, quia non potest diuersus effectus oriri à causa, nisi per influxum diuersum: non est autem influxus diuersus,

fus,

sus, ubi causa non influit ut diuersa formaliter. Antecedens probo. Causa secundum eam rationem influit in effectum, secundum quam illum sibi assimilat: intellectus beatorum non assimilant sibi visionem Dei, nisi secundum genericam rationem intellectus: igitur secundum eam tantum rationem influunt. Maior patet, quia causa praesertim efficiens influit in effectum, communicando aliquid sui: ergo nec potest in illum influere, quin aliquo modo sibi assimilet; nec potest illum sibi assimilare, nisi secundum eam rationem, quam influendo communicat. Minor probatur, nam visio Dei tria dicit, & rationem intellectus, & rationem supernaturalitatis, & rationem representationis diuinæ essentiae: postrema duo habet formaliter à lumine; primum ab intellectu: igitur ab intellectu non habet, nisi solam genericam rationem intellectus. Igitur diuersi intellectus ad visionem non concurrunt ut diuersi formaliter, sed ut convenientes in eadem generica ratione intellectui.

288. Explico amplius rationem: Intellectus humanus & Angelicus non concurrunt ad visionem beatam secundum proprium modum intelligendi ipsorum, magis, vel minus abstractè, aut magis, vel minus vniuersaliter, sed iuxta modum intelligendi Dei proprium, ad instar actus puri emergi ab omni potentialitate, & sine ulla compositione & discursu: ergo non concurrunt, ut diuersi formaliter, sed ut convenientes in eadem generica ratione intellectui. Antecedens claret: consequentiam probo; quia diuersi intellectus non differunt inter se, nisi in modo intelligendi magis, aut minus abstractè; magis aut minus vniuersaliter; magis aut minus compositè; & per discursum, aut sine discursu: ergo si ad visionem beatam non concurrunt secundum hunc modum intelligendi diuersum, sed secundum modum intelligendi Dei proprium, non concurrunt ut diuersi formaliter, sed potius ut formaliter convenientes: proinde nequit ex diuersitate, siue specifica, siue individuali ipsorum, desumi diuersitas & inaequalitas visionum, sed ex sola diuersitate luminum. Confirm. quia ab illa causa desumenda est inaequalitas claritatis actus, à qua desumitur claritas ipsa actus; nam eadem est causa rei & intensio rei: sed tota claritas visionis Dei desumitur à lumine; cum nequeat intellectus creatus naturali sua virtute clarè videre Deum: ergo & intensio eiusdem claritatis desumenda est ex lumine dumtaxat clariore & intensiore.

289. Dico. Perfectior ratio intellectus est in visione elicità ab intellectu nobiliore, quam ignobiliore. Resp. Negando assumptum. Etenim, cum ratio intellectus non attingatur ab intellectu nobiliore secundum specificum modum intelligendi ipsius, sed secundum rationem communem intellectus, in qua uterque intellectus & nobilior, & ignobilior aequè, atque vniocè conuenit, non potest perfectior esse ab uno, quam ab

alio intellectu; quoniam hæc maior aut minor perfectio intellectus non attenditur penes genericum, sed penes specificum modum intelligendi.

290. INSTABIS. Si intellectus humanus ad visionem beatam non concurrat secundum rationem specificam; igitur non concurrat ut humanus, ac proinde non beatificatur ut humanus, quia non beatificatur, nisi ut actiue concurrat ad visionem. Resp. Distinguendo primum consequens: non concurrat ut humanus specificatiue, nego; reduplicatiue, concedo: ergo non beatur ut humanus, nego simpliciter consequentiam: nam ad hoc sufficit, ut ad visionem concurrat, ut humanus specificatiue: sicut qui putat, animam non concurrere immediatè ad visionem, sed solum intellectum, adhuc debet dicere totam animam beari. Ratio, quia, ut totum suppositum dicatur operari, sufficit, ut per aliquam sui potentiam operetur: ergo, ut tota potentia dicatur operari, pariter sufficit, ut per aliquam sui rationem operetur: praesertim, cum in mea sententia, gradus genericus non distinguatur à specifico: atque adeo etiam genericus in re ipsa est proprius hominis, vel Angeli, & solum dicitur communis communitate non rei, sed rationis, quatenus ratione conuenit in gradu & perfectione intellectui cum alio.

291. Secundò probatur hæc sententia ab absurdo: sequeretur enim ex opposita sententia, beatitudinem non dari iuxta proportionem meritorum; siquidem habentibus aequalia merita, & inaequales vires naturales, inaequalis responderet visio beata. Confirmatur, quia sequeretur, minuendum esse habitum charitatis in eo, qui per aequalia merita aequalem habitum charitatis acquisiuit in via, si nobiliorem haberet voluntatem, ut excessus perfectioris voluntatis compensetur diminutione ipsius habitus charitatis.

292. Respondent primò, nullum esse absurdum in visione Dei admittere aliquem gradum beatitudinis prouenientem ex naturali actiuitate potentiae ultra illum, qui ex meritis debetur. Sed contrà, tum quia tota beatitudo datur filiis Dei ex meritis Christi, ut corona; ergo tota responderet meritis: tum quia, cum iste gradus sit quoad substantiam supernaturalis, nequit prouenire à potentia naturali, nisi ut eleuata à lumine supernaturali.

293. Respondent 2. Solam visionem conferri iuxta proportionem meritorum; nam in ea consistit formalis beatitudo nostra: lumen verò, quod tantum est medium ad beatitudinem nostram formalem, conferri iuxta conditionem potentie in ordine ad visionem causandam, ut nimirum plus luminis accipiat, qui cum aequalibus meritis hebetiorem, minus verò qui nobiliorem habet intellectum. Sed contrà, tum quia hæc eadem compensatio faciendà esset in habitu charitatis, ut intensiorem habitum recipiat, qui imperfectio-

rem,

rem, remissioſiorem verò qui cum æqualibus meritis perfectiorem habet voluntatem. Ex quo ulterius ſequitur, remiſſiorem habere gratiam, qui remiſſiorem habet charitatem, nam hæc proportionem ſervat cum gratia, tanquam paſſio cum proprio ſubjecto, ac proinde minus ſanctum & gratum fore Deo, etiam cum æqualibus meritis. Tum quia non ſolum viſio, ſed lumen ipſum datur beatis in præmium; ut conſtat in via, in qua non tantum auxilia, quæ per modum actualis illuſtrationis, ſed etiam habitus ipſi, qui ſunt per modum principij, in præmium meritorum infunduntur viatoribus.

Scotus.
Molina.

294. Reſpondent 3. Scotus & Molina, Deum per immediatum concurſum compenſare inæqualitatem virium naturalium, efficaciùs concurrendo cum imperfectiore potentia, & æquali habitu ad actum viſionis & amoris; minus verò efficaciſſime cum nobiliore potentia, & æquali habitu, quantum ſufficit, ut effectus in habentibus æqualia merita ſit æqualis. Sic enim fiet, ut non modò viſio, & amor, ſed eorum principia tribuantur iuxta proportionem meritorum. Sed contrà, nam vel maior ille concurſus eſt commenſuratus potentia ignobiliori, habenti æquale lumen, vel non. Si primum: ergo minor concurſus, qui exhibetur potentia nobiliori, habenti æquale lumen, nò eſt commenſuratus ipſius virtuti, ſed infrà ipſius exigentiam. Et tunc contrà eſt, quia tunc Deus non concurreret cum potentijs glorioſis iuxta connaturalem exigentiam ipſarum, uti concurret cum reliquis cauſis ſecundis: quia cum huiusmodi potentia agant in patria neceſſariò, requirunt concurſum adæquatum toti actiuitati ipſarum. Si ſecundum, cum maior iſte concurſus tribuatur in præmium meritorium ad compenſandum perfectiorem influxum potentia nobilioris, maius erit præmium exhibitum potentia ignobiliori, quàm nobiliori; quia illud excedit hoc per concurſum ſupernaturalem nobiliorem.

295. Ad fundamentum primæ ſententiæ, diſtinguenda eſt maior, de cauſa formaliter, & materialiter ſumpta: cæterum intellectus nobilior cum æquali lumine gloriæ non eſt perfectior cauſa viſionis formaliter, ſed tantum materialiter, quia non producit illam, ut formaliter perfectior, ſicut lux non producit nobiliorem ignem, quàm calor, quia non producit illum ut perfectior formaliter, ſed ut conuenit in eadem vi productiua ignis cum calore. Nec eſt eadem ratio de lumine; nam hoc eſt cauſa proxima tum claritatis, tum ſupernaturalitatis viſionis: ſicut nec de instrumento naturali, vel artificiali, nam hæc ſaltem materiam præparando conducunt ad meliorem, intenſioremque effectum. Ad Confirmationem nego maiorem, cum perfectior intellectus non concurrat, ut formaliter perfectior. Cuius ratio eſt, quia viſio beata non requirit ab intellectu creato, niſi ſolam rationem intellectionis, quia hæc ſola ratio ſufficit, & compoſſibilis eſt cum viſione

beata, quæ per lumen gloriæ contrahitur ad viſionem ſupernaturalem.

296. Ad ſecundum nego antecedens, nunquam enim potentia ſive in patria, ſive in via producere poteſt ſaltem connaturaliter actum ſupernaturalem intenſiorem, quàm ſit ipſe habitus ſupernaturalis. Cæterum, quia non ſemper potentia in hac vita operatur quantum poteſt cum habitu, cum non operetur neceſſariò, ſed liberè, ſæpe ex maiore conatu potentia melior ſequitur operatio, non tam ipſius potentia, quàm habitus, intenſius concurrentis cum potentia, habitu melius utente; quod non contingit in patria, in qua potentia operantur neceſſariò & ſecundum ultimum poſſe habitus.

SECTIO XVII.

An Beati videant omnia qua formaliter ſunt in Deo?

297. **D**uplex perfectio eſt in Deo, altera neceſſaria, qua in ſuo eſſe diuino, ſive abſoluto naturæ, ſive relatiuo perſonarum conſtituitur; altera libera, qua liberè vult has, vel illas creaturas, dicunturque libera decreta & conſilia interna Dei, quibus Deus liberè ſe determinat ad hæc vel illa obiecta. In hac & ſequente ſectiõ de priore perfectione, in ſubſequenti de poſteriore, an, & quomodo hæc in Deo videantur, diſputabimus.

298. PRIMA ſententia eſt Ochami in 4. quæſt. 13. articul. 1. negantis, beatos videre omnia attributa, quæ in Deo ſunt formaliter. Fundamentum ipſius eſt, quia hæc ſunt infinita, ad quæ videnda requiritur viſio infinita: nam quò plura in Deo videntur, eò perfectior requiritur viſio: ergo ad videnda infinita, requiritur viſio infinita. Confirmatur, nam ideo non videntur omnes Diuinæ Ideæ à beatis, quia ſunt infinitæ: ergo nec omnia diuina attributa, quæ pariter ſunt infinita.

Ocham.

299. SECUNDA ſententia eſt Ferrarienti. 3. contra Gent. cap. 56. ad ſecundum, Albertini tomo primo principiorum Coroll. 4. puncto 7. & 8. negantium, Deum à beatis videri, aut videri poſſe ſecundum omnes gradus virtuales perfectionis, ſecundum quos poteſt magis, & magis ab intellectu creato penetrari. Fauent Alenſ. 1. p. q. 7. membro 1. & 2. Rich. in 3. diſt. 14. art. 1. q. 4. Ad ultimum, ubi aliquid, inquit, de eius profunditate lateſcit omnem intellectum, ſeruntque fuiſſe ſententiam Viſtorie. Probatur 1. nam ſi totus Deus, & quoad perfectiones extenſiuas, & quoad gradus perfectionales intenſiuos videretur à beatis, comprehenderetur, quia nihil ex parte obiecti lateret videntem. Sequelam probo, diſcurrendo per ſingula attributa: nam qui diſtinctè videret omni-

Alenſis.

Richardus.

Viſtoria.

potentiam, & scientiam secundum omnem modum, & gradum perfectionis, quo in Deo existunt, distinctè videret omnes creaturas, ad quas illæ terminantur: penetrata enim potentia, vel scientia secundum omnem gradum perfectionis in Deo existentis, penetratur omnis respectus, quem dicunt ad sua objecta; atque adeo distinctè viderentur objecta ipsa, ad quæ huiusmodi respectus terminantur. Præterea qui distinctè penetraret immensitatem, & æternitatem, distinctè videret respectus ad infinita spatia, & tempora possibilia, ad quæ huiusmodi respectus terminantur. Qui penetraret eminentiam illam, qua Deus continet infinitas creaturas, distinctè cognosceret omnes creaturas. Probatur eadem sententia secundò à priori: nam Deus est infinitus in essendo: igitur implicat secundum totum esse penetrari.

300. TERTIA sententia est S. Thomæ 1. p. q. 12. art. 7. ad secundum & tertium, & 3. contra Gent. c. 55. & q. 8. de ver. art. 2. Soti in 4. dist. 49. q. 3. ar. 3. conclusionem 1. Zumel 1. p. q. 12. ar. 7. disp. 1. Molinæ ar. 8. disp. 3. Vasquez disp. 48. Suarez lib. 2. de attributis c. 22. Arrub. disp. 24. Gonzalez disp. 32. Fasoli dub. 1. affirmantium, totum Deum quoad omnem modum, & gradum perfectionis, in ipso existentem, à quouis beato, videri; nec quicquam quod se tenet ex parte Dei, latere beatos: quod ut certum supponunt Scholastici in 4. dist. 49. & 50. ex illo primæ Ioan. 3. *Videbimus eum, sicuti est.* Ad quod alludens Florentinum in decreto de Purgatorio, docet, animas beatas intueri clarè ipsum Deum Trinum & unum, sicuti est: visio autem clara Dei, sicuti est, exprimit omnem perfectionem in Deo existentem, alioqui non repræsentaret ipsum, sicuti est. Quæ sententia procul dubio verior est, & sequenda.

301. Fundamentum est, quia quod in se simplex est, & unum, atque adeo indiuisibile formaliter, implicat videri, quin totum, ac totaliter ex parte objecti videatur: atqui Deus est omnino simplex, & unus, atque adeo indiuisibilis formaliter; implicat igitur videri, quin totus, ac totaliter ex parte objecti videatur. Minor cum consequentia patet. Maior probatur, quia quod est omnino simplex, & unum, nullam distinctionem perfectionum in se habet, sed est vna formalis, & simplex perfectio: ergo implicat videri, ut est in se, quin totum, ac totaliter videatur. Consequentiam probo, nam si aliqua perfectio, vel modus in Deo existens non videretur, non tota Dei essentia videretur, cum quicquid in Deo est, de essentia Dei sit.

302. Confirmat Vasquez, quia si posset videri unum attributum secundum unum gradum, & non secundum alium, à fortiori posset unum attributum videri sine alio; quia magis identificantur gradus cum attributo, quam unum attributum cum alio:

quia magis intrinseci sunt gradus attributo, cum omnes pertineant ad eandem rationem formalem homogeneam, & explicitam attributi, quam unum attributum alteri. Nec satisfaciunt Albertinus, ideo totum attributum, totamque eius virtutalem intensionem etiam si huiusmodi perfectionales gradus minus distinguantur inter se, & ab attributo ipso, non posse à beatis videri, quia intensius requiritur lumen ad penetrandam virtutalem ipsius diuisibilitatem, quam ad videnda omnia attributa extensiuè: nam hæc videntur eodem lumine, quo videtur essentia ipsa. Non, inquam, satisfaciunt: nam ratio, cur omnia attributa videantur, visa essentia, est formalis identitas attributorum cum essentia: sed eadem, vel maior est identitas graduum cum quolibet attributo: ergo. Nec obstat, quod quodlibet attributum ob sui plenitudinem dicatur diuisibile virtualiter: nam hæc virtualis diuisibilitas nullam ponit diuisibilitatem formalem in Deo, ad quem formaliter terminatur visio, sed tantum connotatiuè in effectibus, quos potest producere, & in visione ipsa, qua potest clariùs & clariùs cognosci ex parte videntis.

303. DICES. Potest Deus perfectiùs cum vno intellectu, quam cum alio per suam vim determinatiuam ad sui visionem concurrere: igitur potest vnus intellectus perfectiùs alio ex parte rei visæ Deum cognoscere: eò quod non potest cognitio objectum exprimere, nisi secundum eum gradum perfectionis, secundum quem ab objecto effectiue determinatur. Resp. Negando consequentiam; & ad probationem, concedo antecedens, quando objectum est diuisibile in se; secus quando objectum est in se indiuisibile.

304. Ad fundamentum primæ sententiæ, nego attributa in Deo esse infinita extensiuè. Cuius ratio est, quia licet in Deo ratione cum fundamento in re distinguantur infinitæ perfectiones, vel per ordinem ad infinitas creaturas ut producibiles, vel per ordinem ad infinita objecta ut expressibilia: quia tamen nomine attributi non venit quilibet perfectio diuina, ratione, & cum fundamento in re à cæteris distincta, sed sola perfectio in modo essendi ratione ab alijs distincta, ideo attributa in Deo non sunt infinita, sed finita extensiuè: quia perfectiones in modo essendi diuersæ, non possunt nisi finitæ in Deo per rationem distinguantur. Vnde omnes illæ infinitæ perfectiones, conceptæ per ordinem ad infinitas creaturas producibiles, non constituunt, nisi unum attributum omnipotentia in Deo, quia omnes conueniunt in eodem modo essendi per virtutem productiuam: Item infinitæ illæ perfectiones, conceptæ per ordinem ad infinita objecta expressibilia, non constituunt nisi unum attributum scientia, quia omnes conueniunt in eodem modo essendi per vitalem expressionem objecti, & sic de cæteris.

305. Sed contrà, nam argumentum saltem vrget, de perfectionibus illis infinitis, in

ordine

Albertinus.

S. Thomas.

Sotus.

Zumel.

Molina.

Vasquez.

Suarez.

Arrubal.

Gonzalez.

Fasolus.

1. Ioan. 3.

Concilium

Florentin.

Vasquez.

ordine ad creaturas producibiles infinitas, & obiecta expressibilia infinita. Nam quod plures huiusmodi perfectiones cognoscuntur in Deo, eo visio Dei est perfectior: igitur visio, quæ infinitas cognoscit perfectiones, erit infinitè perfecta. Resp. negando assumptum: ad cuius probationem, concedendum est antecedens, quando perfectiones cognoscendæ sunt distincte; negandum verò, quando perfectiones cognoscendæ non sunt distincte, sed una potius simplex perfectio, fundamentum præbens intellectui imperfecto in ea distinguendi plures, & plures formalitates, per ordinem ad varios terminos possibiles. Dixi intellectui imperfecto, ut est intellectus viatoris, nam intellectus comprehensoris, quia videt illam, ut est in se, nullas in ea distinguit perfectiones per ordinem ad creaturas possibiles, sed vno intuitu videt totam perfectionem, ut est in se, simplicissimam: & solum inæqualitas videndi illam se tenet ex parte modi cognoscendi clariùs, vel minus clarè eandem perfectionem, ut fusiùs infra.

306. Ex his patet ad probationem, prædictam calculationem non procedere in ijs, quæ in Deo sunt formaliter, nam ea non sunt plura, sed vnum, sed tantum in ijs, quæ in Deo sunt eminenter, cuiusmodi sunt infinitæ perfectiones possibiles exemplabiles à divina essentia, in ordine ad quas concedo requiri visionem infinitam; Ad Confirmationem respondeo, non ideo ideas non videri omnes, quia sunt infinitæ fundamentaliter, sic enim tota ratio idealis in Deo videtur, sed quia sunt infinitæ terminatiuè: Vnde ad videndas omnes ideas, requiritur ut videatur scientia Dei cum ordine ad infinitos terminos.

307. Ad primum secundæ sententiæ nego sequelam, quoniam ad comprehensionem non fat est videre quidquid est in obiecto formaliter, sed eà claritate, quæ postulat obiectum ipsum cognosci. Ad probationem nego, ex cognitione attributi secundum omnem gradum perfectionis in eo existentis, sequi distinctam notitiam eorum, ad quæ attributum ipsum virtualiter se extendit. Sed ad summum ex cognitione in claritate adequata cognoscibilitati ipsius. Ratio verò est, quia ea, ad quæ attributum virtualiter se extendit non sunt formaliter in Deo: Vnde posset videri totum attributum, verbi gratia omnipotentia, nullo viso effectu distinctè, ad quem illa potest se extendere. Dixi distinctè, nam sub ratione entis possibilis totum obiectum omnipotentia abstractiuè, & in confuso cognoscitur; sicut & totum obiectum scientia sub ratione seibilis.

308. Ad secundum distingo consequens: implicat penetrari totum esse Dei secundum perfectionem formalem, nego; secundum perfectionem eminentialem, concedo. Vrges, perfectio eminentialis est formaliter in Deo: ergo si non potest penetrari secundum perfectionem eminentialem, nec poterit secundum formalem. Sed distinguendum est

antecedens: est formaliter in Deo perfectio eminentialis entitatiuè & fundamentaliter, concedo; terminatiuè, nego: Et quia perfectio eminentialis vtrumque esse includit, ideo simpliciter dicitur, quod ut talis nequit penetrari.

309. DICES: In Deo non videntur distinctè omnes respectus ad creaturas possibiles, alioqui distinctè viderentur omnes creaturæ: ergo non videtur distinctè quidquid est in Deo formaliter, siquidem ij respectus sunt in Deo formaliter. Resp. Negando, in Deo esse vllum intrinsecum respectum ad creaturas, cum sit omnino absolutus & independens à creaturis. Est igitur sola extrinseca connotatio creaturarum, quas non est necesse videri, visæ essentia.

SECTIO XVIII.

An de potentia absoluta videri possit essentia Diuina sine attributis vel vna persona sine alijs?

310. **P** RIMA sententia affirmat. Est Scoti in 1. dist. 1. quæst. 2. §. Quantum ad ipsum ar. Lycheti ibidem, Mayroni quæst. 4. & Scotistarum communis. Fundamentum est formalis distinctio attributorum, & personalitatum ab essentia. Nam quæ sunt à parte rei distincta, possunt distinctis actibus intuitiuè cognosci: nam quæ habent distinctas quidditates, distinctas quoque habent intelligibilitates: igitur potest vnum independentè ab alio cognosci.

311. Sed speciatim arguit Scotus primò. Pater prius origine, quàm generet filium, perfectè intelligit suam essentiam: sed in eo priori essentia nondum est communicata Filio & Spiritui sancto: igitur potest intelligi essentia, non cointellectis personis. Consequentia constat, quia in illo priori intelligitur essentia, non cointellectis personis, nondum productis. Maiorem probat, tum quia quælibet persona intelligit intellectu, ut in se ipsa existente, & non ut alteri communicato: ergo quælibet persona intelligit essentiam, ut in se existentem, & non ut alteri communicatam. Consequentia probatur, quia ad intellectionem non minùs requiritur intelligibile, quàm intellectus: sed perfectum intelligens non minùs requirit, ut habeat intelligibile in se, quod intelligat, quàm intellectum, quo intelligat.

312. Secundò: Si Pater bearetur cognitione essentia, ut communicatæ Filio & Spiritui sancto; suam beatitudinem reciperet à Filio & Spiritu sancto: ergo non omnem perfectionem haberet Pater à se, ut est prior origine personis productis: vnde vterius sequeretur, non omnem perfectionem absolutam esse priorem relativis, sed aliquam, nempe cognitionem essentia, ut communi-

catæ Filio & Spiritui sancto esse posteriorem relatiuis.

313. Tertiò: Per intellectionem Patris Filius producit: igitur non potest per eam Filius intelligi. Quartò, omnis actus terminari potest ad obiectum primum, à quo essentialiter pendet, & abstrahere à secundario, à quo non essentialiter pendet: essentia diuina est obiectum primum beatitudinis, relationes sunt tantum obiectum secundarium: igitur potest beatus tendere ad essentiam, abstrahendo à personis.

314. Quintò: Cognito intuitiue vno relatiuo, non oportet intuitiue cognoscere & alterum: siquidem dæmon intuitiue cognoscit dependentiam creaturæ à Deo, non cognito intuitiue Deo: ergo intuitiue cognito Patre, non oportet intuitiue cognoscere Filium. Confirm. quia Pater non est correlatiuum Spiritui sancti: ergo cognosci potest, non cognito Spiritui sancto.

315. SECUNDA sententia affirmat, posse vnum attributum videri sine alio, & essentiam sine personis, & vnam personam absque reliquis, etiamsi nulla sit attributorum & personalitatum distinctio. Hæc docent Salas tom. 1 in 1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 4. sect. 2. Granadus in 1. p. tomo 1. controuersia prima generali tract. 5. disp. 7. Hurtadus in sua Metaph. disp. 6. sect. 6. & alij recentiores. Pro qua olim putauit fuisse Gulielmum Rubionem in 1. d. 1. q. 6. art. 1. verum hic auctor ibi tantum loquitur de cognitione abstractiua, quam beati distincto actu formare possunt de Deo clarè viso, vt colligitur ex art. 2. ad finem, vbi negat, posse beato communicari cognitionem intuitiuam essentia, & non personarum.

316. Probatur hæc sententia 1. Potest aliqua cognitio intelligentem certificare, quod Deus sit vnus, & non certificare, quod sit trinus; vel quod sit sapiens, & non certificare, quod sit omnipotens, esto hæc à parte rei non distinguantur: ergo potest cognosci, quod Deus sit vnus, & non cognosci, quod sit trinus; vel quod sit sapiens, & non cognosci, quod sit omnipotens. Antecedens probatur, tum quia sunt aliquæ propositiones, quæ verificantur de essentia, & non de personis, vt quod essentia communicetur, persona non communicetur: aliæ contrà de personis, & non de essentia; vt quod persona producat, & producat; essentia nec producat, nec producat. Sed nulla harum propositionum posset esse vera, nisi posset significari & intelligi essentia, non significatis & intellectis personis; aut significari & intelligi persona, non significata & intellecta essentia. Minor explicatur, quia cum dicitur, essentia communicatur; si subiectum in hac propositione æquè primò significaretur, & conciperetur persona, & essentia, falsa esset propositio, quia persona non communicatur; vt igitur sit vera, debet concipi & significari essentia, & non persona: igitur possibilis est cognitio, per quam intelligenti constet, talem rem esse

Deitatem, & non personam, & vice versa. Tū quia non obstante omnimoda identitate inter colorem & albedinem, potest oculus certificari, quod obiectum à longè visum sit coloratum, & non certificari, quod sit album: ergo non obstante formali identitate attributorum, & personarum cum essentia, potest intellectus certificari, quod Deus sit vnus vel sapiens, & non certificari, quod sit trinus, vel bonus.

317. Secundò: Probatur eadem sententia. Deus communicatur ad intra, vt natura; non communicatur, vt persona; producit vt persona, non producit vt natura: ergo poterit videri vt natura, non videri vt persona; & è contra.

318. Tertiò: Filius terminat humanitatem assumptam, absque eo, quod illam terminent reliquæ personæ: ergo poterit terminare visionem, absque eo, quod illam terminent cæteræ personæ.

319. Quartò: Sequeretur, non posse videri substantiam creatam, quin in ea videretur potentia obedientialis, cum ipsa substantia identificata, ac proinde omnes effectus supernaturales, quorum talis potentia est capax.

320. Quintò: Et fortius. Sub ea ratione obiectum terminat visionem, sub qua illam originat: atqui potest Deus sub sola ratione Deitatis, & non personarum, vel attributorum visionem originare: ergo potest sub ratione solius Deitatis, & non personarum, vel attributorum visionem terminare. Maior constat, quoniam visio non minùs producit ab obiecto, quàm ab intellectu, cum non minùs sit obiecti expressio, quàm intellectus actio; exprimit autem obiectum quatenus ab illo originatur: ergo si potest secundum vnam rationem ab obiecto produci, & non secundum aliam, poterit terminari ad vnam, & non ad aliam. Minor probatur, nam potest Deus temperare concursum, & solum cum intellectu influere, vt est vnus, & non vt est trinus, sicut temperat concursum influendo in effectum secundum vnam perfectionem, & non secundum aliam: quia licet Deus sit indiuisibilis in se formaliter, est tamen diuisibilis effectiue. Visio autem non fertur in obiectum, nisi secundum eam rationem, secundum quam formaliter ab obiecto producit, nam secundum eam tantum obiectum exprimit & repræsentat.

321. TERTIA sententia est Aureoli in 1. dist. 1. ar. 2. Baconi q. 2. ar. 1. in ar. 3. Argenti. q. 3. ar. 2. 3. & 4. Gabrielis q. 5. Caiet. 2. 2. q. 2. ar. 8. & 3. part. q. 3. art. 3. Dur. in 4. dist. 49. Caietanus. q. 3. n. 5. Soti q. 3. art. 3. concl. 2. Ocham in 1. dist. 1. q. 5. & omnium Thomistarum in 1. p. q. 12. art. 8. negantiū. Colligitur ex S. Tho. 2. 2. q. 2. art. 8. ad 3. & 3. p. q. 3. art. 3. in quorum primo docet, Deum, prout intelligitur à beatis, non posse absque Trinitate personarum cognosci: in secundo impossibile esse, vt qui cognoscit Deum sicuti est, aliquid à Deo per intellectum circumscribat.

322. Hæc

Aureolus.
Baconus.
Argentius.
Gabriel.
Caietanus.
Durandus.
Sotus.
Ocham.
S. Thomas.
Thomista.

322. Hęc sententia, quia communis est, & magis fauet principijs fidei, sequenda nobis est. Difficultas non modica est in assignanda ratione, quæ illam efficaciter probet, & contrarias rationes, quæ oppositam sententiam probabilem reddunt, funditus evertat. Nam, ut constat rationibus præcedentis sententiæ, non videtur sola identificatio attributorum, & personarum cum essentia satis esse ad hanc veritatem concludendam. Sit igitur,

323. PRIMA ratio communis. Visio intuitiva est visio rei, ut est in se; est enim visio rei existentis ut existentis: Sed Deus nullam in se dicit distinctionem attributorum, & personarum ab essentia: nam licet personæ distinguantur ad inuicem, sunt tamen idem in essentia: ergo non potest videri visione intuitivâ, ut est in se, non visis omnibus, quæ formaliter sunt in ipso. Consequentia constat, alioqui non videretur Deus, ut est in se, sed aliter, atque est in se.

324. Sed contrâ, nam si videretur Deus secundum esse absolutum, & non secundum esse relatiuum, videretur, ut est in se, licet non adæquatè: nam secundum eam perfectionem, secundum quam videretur, non videretur aliter atque est in se. Quod si videri, ut est in se, intelligat auctor, videri secundum omnem perfectionem & absolutam, & relatiuam, negabit aduersarius, hoc esse necessarium ad visionem intuitiuam, sed sufficere, si videatur, ut est in se inadæquatè, secundum vnâ tantum perfectionem. Contendere autem, hoc esse de ratione visionis intuitivæ, ut tota res videatur, est contendere de eo, quod in controuersiam vertitur, & pro ratione assignare id ipsum, quod controuertitur, aut certè tenebitur auctor assignare implicantiam, quare nequeat dari visio repræsentans perfectionem absolutam in Deo, absque eo, quod eadem visio repræsentet perfectionem relatiuam, quidquid sit, antalis visio sit dicenda intuitiva, nec ne.

325. SECUNDA ratio sit Patris Suarez lib. 2. de Diuinis attributis cap. 23. Nam aut visio, quâ videretur essentia absque personis, vel contrâ, esset eadem numero visio cum visione, quâ nunc de facto beati Deum vident, aut diuersa. Primum implicat, quia implicat visionem immutatam in se aliquid, nunc non exprimere, quod antea exprimebat; vel contrâ: quia visio exprimit obiectum formaliter, atque ad eodè necessariò. Non secundum, quia vel foret diuersæ speciei, & hæc possibilis non est, quia possibile non est lumen gloriæ diuersæ speciei; aut diuersa numero; at hæc non sufficit ad tantam diuersitatem. Sed contrâ, tum quia dici posset, quod talis visio esset diuersa numero heterogeneè, intra eundem gradum specificum visionis beatæ. Tum, quia dici posset, quod esset diuersæ speciei, non perfectæ, sed imperfectæ, reducibilis ad speciem perfectam visionis beatæ, eodè quod non repræsentaret omnia, quæ pertinent ad beatitudinem obiectiuam.

326. TERTIA ratio eiusdem auctoris: quia de essentia intuitivæ cognitionis est, exprimere omnia, quæ formaliter sunt in obiecto. Sed contrâ; nam huius rei quæritur ratio. Neque etiam concludit, quod addit, Deum manifestari beatis in genere causæ formalis obiectivæ, qui concursus diuidi, aut impediri nequit: Nam hæc obiectiua manifestatio proportionatur visioni; visio autem id tantum obiectivè manifestat, à quo formaliter producit; posset autem ab obiecto formaliter produci secundum vnâ rationem, & non secundum aliam; igitur posset idem obiectum manifestare secundum vnâ rationem & non secundum aliam.

327. QUARTA ratio est Gonzalez Disp. 32. sect. 1. & 2. implicat rem videre clarè & quidditatiuè, ut est in se, & non videre clarè & quidditatiuè omnia prædicata essentialia, quæ ei actu & formaliter competunt: ergo implicat Dei essentiam clarè & quidditatiuè, sicut est, cognoscere, non cognitis eius attributis & personis. Antecedens patet, quia nihil est aliud clarè & quidditatiuè essentiam aliquam cognoscere, quam clarè & quidditatiuè attingere omnia prædicata essentialia, quæ ei actu, & formaliter competunt. Consequentia de attributis constat: nam ea sunt de essentiali cōceptu naturæ diuinæ. De personis verò probatur, quia licet personalitates non sint de essentia naturæ, est tamen de essentia ipsius communicabilitas ad personas: Sed hoc prædicatum nequit cognosci, non cognitis personis: ergo.

328. Sed contrâ primò, quia hæc ratio supponit quod in cōtrouersiam vertitur: vertitur autem in controuersiam, an possit visio intuitiva inadæquatè rei essentiam attingere: sed hæc ratio supponit, quod visio intuitiva debeat adæquatè rei essentiam attingere; supponit enim quod debeat esse visio clara & quidditatiua rei, ut est in se adæquatè: igitur supponit, quod est probandum. Secundò hæc ratio non concludit de relationibus, quæ in eius sententia non sunt de essentia naturæ. Neque ex intuitiva cognitione naturæ, ut communicabilis personis, sequitur intuitiva, sed tantum abstractiua cognitio personarum: sicut ex intuitiva cognitione fundamenti, nõ sequitur nisi abstractiua cognitio termini, ut ex intuitiva cognitione creaturæ non sequitur, nisi abstractiua cognitio creatoris. Nec obstat, quod relationes identificentur cum natura: nam ipse non probat, intuitiuam cognitionem relationum ex sola identificatione, sed ex essentiali inclusione earum cum natura: relationes autem non includuntur essentialiter in natura formaliter, sed terminatiuè: terminus autem non necessariò intuitivè cognoscitur, cognito intuitivè fundamento.

329. QUINTA ratio est Baconi ar. 2. quia obiectum naturaliter mouet potentiam vltimò dispositam; ergo mouet quantum potentia apta est ab ipso moueri: intellectus creatus per lumen gloriæ dispositus

Gonzalez.

Suarez.

Baconius.

aptus est à primo intelligibili moueri secundum omnem perfectionem in ipso existentem: ergo. Confirmat, quia si posset beatus videre essentiam non visis personis, posset per talem visionem iudicare, quod Deus subsisteret in supposito absoluto, ac proinde posset beatus falsum iudicium ferre. Sed contra, nam falsum est Deum naturaliter mouere potentiam in ratione obiecti: quia cum talis motio fiat influxu effectiuo; omnis autem influxus effectiuus ad extra liberè à Deo procedat, non poterit esse naturalis; licet naturalis sit influxus terminatiuus, hic tamen supponit effectiuum, cui proportionatur. Ad Confirmationem nego sequelam: nam esto per talem visionem beatus, non videret personas relatiuas, quia tamen nec videret personam absolutam, non posset iudicare, in Deo esse personam absolutam.

Ratio auctoris.

330. **D**VPLEX ratio mihi occurrit, cur nequeat videri natura sine attributis, aut vna persona absque reliquis; altera ab absurdo & à posteriori: altera ex natura ipsa intelligibilitatis, & à priori. Prior talis est. Si posset vna perfectio in Deo videri absque alijs, sequeretur visionem, quæ de facto videtur, esse infinitam: consequens est falsum, vt omnes concedunt: ergo & antecedens. Sequelam probō: si posset Deus videri secundum vnā perfectionem, & non secundum omnes, intensior foret illa visio, quæ in Deo plures cognosceret perfectiones, quàm quæ pauciores: ergo quæ cognosceret infinitas, infinita foret intensio. Consequentia constat. Quia si quod plures repræsenteret perfectiones, eò visio deberet esse intensior; ergo quæ repræsenteret infinitas, deberet esse infinite intensa. Ergo cum de facto visio beata infinitas repræsenteret perfectiones in Deo, de facto erit infinite intensa. Neque dicas: perfectiones extensiuas in Deo esse finitas. Tum quia saltem hoc argumentum fieri potest de perfectionibus infinitis intensiue quæ à singulis beatis videntur, vt infinite perfectæ ex parte obiecti. hoc modo. Ad videndum, exempli gratia, sapiētiam Diuinam, vt duo ex parte obiecti, requiritur certa intensio visionis: ergo ad videndam illam infinite perfectam ex parte obiecti requireretur infinita intensio visionis. Tum quia in hac sententia, non necessariò visa diuina essentia viderentur omnes perfectiones, quæ in diuina essentia ratione possunt distingui, per respectum ad infinitas perfectiones possibles, ab eadem diuina essentia exemplabiles & producibiles: atqui hæ sunt infinite extensiuæ: ergo. Antecedens verò sic ostendo: Si videri posset vna perfectio sine alijs, non quælibet visio naturā suā repræsenteret totum Deum: ergo visio, quæ repræsenteret totum Deum, esset infinite perfectior visione, quæ repræsenteret Deum secundum finitam tan-

tum perfectionem. Consequentiam probō: nam ita se haberet visio repræsens Deum secundum finitam perfectionem, respectu visionis repræsens Deum secundum infinitas perfectiones, sicut se habet perfectio finita respectu perfectionum infinitarum: igitur posito, quod quælibet visio non necessariò repræsenteret infinitas perfectiones in Deo, ad eas representandas opus foret infinita visione. Quod absurdum vitatur, si dicamus, per quamcunque visionem necessariò repræsenterari totū Deum, omnesque eius infinitas perfectiones; eò quod necessitas videndi totum Deum, vt infinitum non nascitur ex infinita intensione visionis, sed ex natura ipsa obiecti, quod quia indiuisibile est, implicat quacumque visione videri, & non totum videri.

331. Posterior ratio à priori, ducta ex natura ipsa intelligibilitatis obiecti hæc est. Intelligibilitas, quam vnaquæque res habet ad mouendam potentiam intellectiuam ad intellectionem sui, immediatè fundatur in tota entitate rei: ergo implicat, si res est indiuisibilis, quod possit mouere intellectum ad intellectionem, quæ non repræsenteret ipsam secundum totam suam entitatem, & intrinsecam perfectionem, quam habet. Consequentia constat, quia nulla potentia mouere potest, nisi secundum modum sibi proprium: ergo si potentia motiua obiecti immediatè fundatur in tota entitate & intrinseca perfectione rei, modus proprius ipsius erit, mouere seu determinare intellectum ad totam entitatem, & intrinsecam perfectionem sui cognoscendam, alioquin non moueret secundum modum sibi proprium. Antecedens constat primò à posteriori, nam obiecta sensibilia, cum nequeant ipsa ob diuisibilitatem sui, per quamlibet sui partem determinare potentiam ad visionem totius suæ entitatis, id præstant per species sui vicarias, quarum quælibet minima pars, quia producta est ab omnibus partibus obiecti sensibilis, vim habet representandi totum obiectum. Ergo à fortiori id præstabit obiectum ipsum, quando est indiuisibile. Secundò à priori ex intrinseco & primario fine talis potentia, qui est determinare intellectum ad sui representationem, ne potentia cognoscitiua possit circa proprium obiectum falli: ad hoc autem necessaria fuit potentia productiua representationis totius entitatis obiecti; quæ alia non est, quàm cognoscibilitas eiusdem obiecti, fundata in tota entitate obiecti.

332. Confirmatur 1. Nam ideò potentia generatiua viuētis fundatur in tota entitate viuētis, nec potest, nisi ad totum viuens communicandum concurrere, quia ex intrinseco & primario fine ordinatur ad totam naturam specificam viuētis realiter producendam. Ergo à fortiori, quia cognoscibilitas rei ordinatur ad totam naturam, etiam indiuidualem rei, intentionaliter producendam, fundari debet in tota

entitate

entitate rei; nec debet posse, nisi ad totius rei representationem concurrere.

333. Confirmatur 2. Quia cognoscibilitas rei habet pro termino suæ specificationis seipsam; est enim virtus determinatiua potentiae cognoscentis ad cognitionem suæ entitatis; ergo ipsius concursus essentialiter tendit ad representandam propriam entitatem: sed finis talis representationis est representare totam entitatem rei cognoscibilis: ergo ad totam illam representandam tendit, quando est indiuisibilis.

334. Confirmatur 3. Implicat non videri totum obiectum indiuisibile, quando illud immediate in seipso videtur: sed implicat Deum videri, nisi in seipso; ergo & quin totus videatur. Minor constat ex supra disputatis de specie diuinæ essentiae. Maior probatur, quia quando obiectum videtur immediate in seipso, & non in aliquo medio cognito, cognitionem immediate terminat per suam entitatem: ergo impossibile est, si sit indiuisibile, quin totum videatur: quia quando obiectum terminat cognitionem immediate per seipsum, non habet à quo possit limitari, quin totum seipsum manifestet cognoscenti: igitur impossibile est, quin totum videatur. Consequentia claret, quia nisi forma habeat à quo limitetur, nequit ipsa suum effectum formalem limitare, quia cum ille non distinguatur à forma ipsa, implicat esse totam formam in subiecto vel potentia capaci, & non esse totum effectum formalem ipsius. Cum igitur obiectum in seipso visum sit forma obiectiua potentiae cognoscentis, immediate per propriam entitatem, implicat ipsum limitare suam obiectiuam præsentiam, qui est effectus formalis ipsius, nisi ab aliquo limitetur. Antecedens ostendo, quia si quid illud limitaret, quo minus se totum manifestaret cognoscenti, esset concursus ipse obiectiuus, limitatè procedens ab obiecto: atqui hic non est, quia, ut probatum est, hic necessariò procedere debet à potentia motiua obiecti, quæ fundatur in tota entitate rei.

335. Confirmatur 4. Quia intelligibilitas est adæquata passio rei intelligibilis: implicat autem, adæquatam passionem non fluere à tota natura, cuius est passio: igitur implicat, intelligibilitatem non procedere à tota natura rei intelligibilis: Maior patet, quoniam intelligibilitas sequitur immediate naturam entis, quod intimè imbibitur in omni ratione. Minor constat, nam adæquata passio est, quæ procedit à tota natura, cuius est passio, alioqui non esset adæquata passio, si ab una tantum ratione procederet.

336. Obijciens 1. Si potentia motiua obiecti fundatur in tota entitate intrinseca rei, sequitur visionem beatam non solum obiectiuè originari ab essentia Dei, sed etiam à Diuinis relationibus: consequens est falsum; ergo & antecedens. Sequela patet, quia etiam Diuinæ relationes sunt intrinsece Deo, & necessariò etiam cum essentia videntur, quid-

quid autem videtur, debet obiectiuè originare visionem. Minor probatur, quia nullus effectus ad extra originatur à Diuinis relationibus, sed à sola essentia: tum quia relationes non sunt actiuæ: tum quia nullus effectus ad extra habet similitudinem cum diuinis relationibus, alioqui posset per illum Trinitas personarum cognosci: sed visio beata est quidam effectus ad extra: ergo. Resp. negando minorem: cuius probatio concedenda est de effectui causæ purè effectiuæ, neganda de effectui causæ obiectiuæ, cuiusmodi est visio beata. Cuius discriminis ratio est, quia effectus causæ obiectiuæ, cum debeat representare totam entitatem obiecti, ad quam exprimendam essentialiter ordinatur, debet à tota entitate obiecti originari, reliqui verò effectus, cum non ordinentur ad entitatem causæ representandam, non debent à tota entitate causæ indiuisibiliter originari. Vnde negandum est, in ordine ad claram visionem sui, Diuinæ relationes non esse actiuas. Nam qua ratione sunt intelligibiles, sunt etiam motiuæ intellectus ad claram notitiam sui. Secundò esto diuinæ relationes non sint motiuæ ad intellectionem sui immediate, possunt tamen esse motiuæ ad intellectionem sui mediatè per ipsam essentiam diuinam, quatenus est species intelligibilis, non tantum sui ipsius, sed etiam diuinarum relationum.

337. Obijciens 2. Esto potentia motiua obiecti fundetur in tota entitate rei adhuc non implicat, illam limitari ad concurrendum inadæquate cum potentia cognoscentiua ad visionem sui, sicut de facto limitatur ad concurrendum intensiuè. Confirm. quia omnis concursus ad extra est Deo liber, & attemperabilis iuxta ipsius beneplacitum. Resp. negando assumptum, quia cum talis potentia indiuisibiliter fundetur in tota entitate obiecti, implicat ipsius concursum limitari ad entitatem obiecti representandam. Quare implicat, Deum concurrere per potentiam obiectiuam, & non concurrere ad totam sui entitatem representandam. Nec est eadem ratio de concursu intensiuo; nam hic potius se tenet ex parte cognoscentis, quam ex parte obiecti cogniti: finis autem cognoscibilitatis obiecti non est, ut quouis modo à cognoscente cognoscatur, sed ut cognoscatur totum; & patet in ipsis speciebus visuiis, quarum quælibet vel minima pars representat totum obiectum extensiuè, non autem totum intensiuè. Ad Confirmationem concedo, omnem concursum ad extra esse Deo absolute liberum, posse tamen aliquem ex suppositione esse necessarium. Talis est concursus obiectiuus essentiae diuinæ, qui, quoniam indiuisibiliter fundatur in tota Deitate, implicat illum limitari ad solam essentiam, vel relationes representandas.

338. Ad fundamentum primæ sententiæ negatur assumptum. Ad primum verò Scoti, concessa maiore, negatur minor: etenim sicut prioritas originis non infert prioritatem

durationis, penes quàm tantum cognitio prior aut posterior dicitur: ita ex eo, quod Pater ut prior origine intelligit suam essentiam, non sequitur, quod in aliquo priore *in quo*, illam intelligat non communicatam Filio: sed tantum sequitur, quod illam intelligat, ut prior origine, hoc est, ut non habens illam ab alio; contrà verò Filius, & Spiritus sanctus intelligunt illam ut posteriores origine, hoc est, ut habentes illam ab alio: simul tamen aeternitate illam intelligunt omnes, cuius ratio est, quia prioritas originis est tantum prioritas à quo, siue independentiæ, quæ simul stare potest cum simultate durationis, & *in quo*: igitur potest æternus Pater ut prior origine, & independentè à Filio & Spiritu sancto intelligere suam essentiam, & nihilominus simul duratione & aeternitate illam intelligere cum Filio & Spiritu sancto; nam sicut in nullo signo, in quo Pater habet esse, *in quo* eodem signo idem esse non habeat Filius & Spiritus sanctus, licet Pater habeat à se, Filius verò & Spiritus sanctus ab alio: ita in nullo signo, in quo Pater intelligit suam essentiam, in quo eandem non intelligant Filius & Spiritus sanctus. Ad illam probationem, quod sicut quælibet persona Divina intelligit intellectu, ut in se existente, ita intelligit essentiam, ut in se existentem, negatur paritas. Ratio verò discriminis est, quia cum intellectus sit principium vitale, non autem intelligibile, maiorem coniunctionem postulat cum intelligente intellectus, quàm intelligibile, nam hoc intelligi potest etiam separatim ab ipso intelligente, cum tamen nequeat intelligens intelligere per intellectum separatim à se. Concedo igitur, ad intellectionem utrumque requiri, sed non eadem coniunctione. Quamvis si intelligibile consideretur, non in ratione termini, sed in ratione principij mouentis intellectum ad intellectionem, omnes personæ Divinæ in ratione obiecti mouentis sunt sufficienter coniunctæ cum intellectu Patris, pro quouis signo in quo, quia nullum est signum, in quo Pater non sit cum Filio, & Spiritu sancto, esto Pater sit à se, Filius verò, & Spiritus sanctus ab alio.

339. Ad secundum distingo primum & secundum consequens: aliquam beatitudinem habet Pater à Filio originatiue, nego; obiectiue, concedo. Nam personæ productæ, earumque processiones complent obiectum beatificum Patris. Distinguo etiam tertium consequens: etenim cognitio essentialis est prior relatione relatiuis in ratione constitutis essentiam, eò quod essentia prius ratione constituitur per absoluta, quàm per relatiua. Cæterum possunt relatiua esse ratione priora cognitione in ratione obiecti: nihil enim obstat, in diuinis eandem perfectionem esse priorem, & posteriorem consideratam secundum diuersam rationem.

340. Ad tertium nego consequentiam, nam potest Filius eadem intellectione produci, & simul intelligi, ut infra.

341. Ad quartum nego cum Caietano, personas non pertinere ad obiectum primum beatitudinis. Secundò esto non pertineant, ut multi recentiores putant, adhuc nego, cognitionem intuitiuam abstrahere posse ab omni obiecto secundario, sed tantum ab illo, quod ex natura rei distinguitur à primario.

342. Ad quintum nego consequentiam: etenim cur intuitiue cognosci nequeat Pater, non cognito intuitiue Filio, & Spiritu sancto non est, quia cognito intuitiue vno relatiuo, intuitiue cognosci debet & alterum, sed quia cum tota Trinitas sit eadem formalis perfectio cum natura diuina, nequit natura cognosci, quin tota Trinitas personarum cognoscatur: & quia cognita intuitiue persona Patris, necessariò cognoscitur intuitiue natura & essentia ipsius; cum qua, quia identificantur formaliter reliquæ personæ, necessariò cognita intuitiue persona Patris, cum ea intuitiue cognoscuntur & reliquæ personæ. Ex quo patet ad Confirm.

343. Ad primum secundæ sententiæ, nego antecedens. Si sermo sit de cognitione intuitiua, ob rationem assignatam, & ad probationem, nego minorem: nam ut illæ propositiones possint à beatis formari, non est necesse, ut intelligatur essentia, non intellectus personis, aut contrà; sed sufficit, si cognoscatur Deus secundum perfectionem absolutam, & respectiuam, & secundum vnam videatur, & affirmetur ut communicabilis, & secundum aliam videatur, & affirmetur ut incommunicabilis. Ad exemplum de obiecto visibili Resp. aliud esse, non videri totum obiectum secundum omnes rationes indiuisibiliter identificatas; aliud propter remissum lumen, vel cognitionem non posse potentiam de singulis obiecti rationibus certò, ac distinctè iudicare. Primum est falsum, etiam in exemplo allato, quia oculus non percipit tantum colorem in communi, cum ille non sit obiectum visus, sed in specie, & in indiuiduo. Secundum concedimus contingere in visione corporea, ob defectum claritatis luminis, vel visionis: negamus tamen id contingere posse in visione beata, ob excellentiam luminis gloriosi, cuius vel remississimus gradus, ex eo quod sit perfecta participatio luminis increati beatum distinctè certificat de omnibus perfectionibus diuinis.

344. Ad secundum & tertium nego consequentiam, nam omnis communicatio fit ad exigentiam subiecti, cui communicatur: sed nec Filius est capax paternitatis, nec natura humana plurium suppositorum adæquatè suppositantium: ergo licet natura diuina sit eadem cum paternitate, & vna persona cum alijs in natura, non propterea communicatà naturà Filio, communicatur ei simul & paternitas: aut vnità personā Verbi humanitati, vniuntur illi & reliquæ; cum nec Filius sit capax paternitatis, nec humanitas reliquarum personarum, stante vnione ipsius ad Verbum adæquatè ipsam suppositans. At verò

intellectus

Caietanus.

SECTIO XIX.

An, & quo pacto Beati videant libera consilia & decreta in Deo?

intellectus creatus est capax tam visionis essentialis, quam personarum: ergo non est, unde possit limitari ad solam visionem essentialis, vel personarum. Cuius ratio à priori est, quia ratio formalis, sub qua intellectus tendit ad Deum cognoscendum est intelligibilitas, quæ quia immediatè & proximè fundatur in ipsa ratione entis ut sic, totum Deum secundum totam suam entitatem, & intrinsecas perfectiones manifestat beato. Contrà verò, quia ratio formalis, sub qua persona tendit ad communicandam naturam, est communicabilitas, quæ est proprietas solius naturæ; & ratio formalis, sub qua tendit ad producendam personam, est producibilitas, quæ est, solius personalitatis propria, idè Pater communicando Filio naturam, non communicat illi personalitatem propriam: nec producendo illius personam, producit simul & naturam. Confimiliter, quia ratio formalis, sub qua Verbum Diuinum tendit ad suppositandam naturam creatam, est adequata sustentatio talis naturæ, quæ præstita, natura non est capax vterioris sustentationis, idè potuit Verbum vniri hypostaticè naturæ humanæ, quin illi vnirentur reliquæ personæ.

345. Ad quartum concessâ sequelâ antecedentis, nego consequentiam; quoniam ad intuituè cognoscendam potentiam obedientialem, cum quolibet ente creato suapte naturâ operatiuo identificatam, non est necesse distinctè, & in particulari cognoscere aliquem effectum supernaturalem, cuius illa est capax: sed sufficit in confuso, & in comuni cognoscere, posse in ea, & per eam à Deo effici, quidquid contradictionem non inuoluit. Nam ex vi cognitionis intuitiue non cogimur distinctè cognoscere, nisi quæ formaliter, & intrinsecè sunt in re cognita: effectus autem supernaturales non sunt formaliter, & intrinsecè in potentia obedientiali, sed tantum extrinsecè, & terminatiuè. Respondeo secundo, negando, eum, qui intuitiue cognoscit creaturam, debere etiam cognoscere potentiam obedientialem, quia cum hæc non consistat in aliquo intrinseco ordine, aut respectu, sed in sola extrinseca connotatione ad effectus supernaturales, excedentes propriam naturam, non potest cognita tantum intrinsecè entitate & naturali potentiâ creaturæ, cognosci potentia obedientialis ipsius; quia cum intrinseca entitate, & potentiâ naturali creaturæ, non necessariò cognoscitur connotatio ad extrinsecos effectus supernaturales, in qua connotatione completur formaliter potentia obedientialis creaturæ. Ad quintum constat ex dictis.

346. **N**ihil ferè de hac controuersia antiquiores Scholastici: pauca quædam recentiores. Lege Molinam 1. p. q. 12. artic. 8. disput. 5. memb. 5. Bannez, ibidem §. His positis. Zumel ibidem art. 7. quæst. 1. ad argumenta ad primum. Granadum tract. 6. disput. 1. sect. 7. Fasolum 1. p. q. 12. artic. dubit. 3. obiect. 5. Suar. lib. 2. de Attrib. diuinis cap. 24.

347. Ratio verò dubitandi est, quoniam actus liber nullam perfectionem intrinsecam addit supra necessariam in Deo, siquidem Deus non vult per intrinsecam terminationem actus, sed per extrinsecam dumtaxat mutationem obiecti. Ergo aut omnes actus liberi necessariò in Deo cognoscuntur, cognitâ eius substantiâ & actu necessario, quo seipsum & creaturas possibiles diligit, aut nullo modo illi cognosci possunt in seipsis. Consequentia probatur, quia cum in seipsis non distinguantur ab actu necessario, aut simul cognoscuntur cum illo, aut nullo pacto cognosci poterunt in seipsis; quia ut possint in seipsis cognosci diuersâ cognitione, quâ cognoscitur actus necessarius, deberent aliquid superaddere actui necessario, alioqui si nihil addunt actui necessario, non poterunt videri diuersâ cognitione ab ea, quâ videtur actus ipse necessarius: ac proinde eo ipso, quo videtur actus necessarius, videbuntur etiâ actus liberi; cum ad vidèdos actus liberos in Deo, non sit opus videre aliquam perfectionem diuersam ab ipsa perfectione actus necessarij.

348. In contrarium autem est, quoniam multi ex his actibus videntur à beatis in verbo, cum tamen non omnes videantur à quolibet beato. Primum constat, quoniam multa futura libera videntur à beatis in verbo; nequeunt autem hæc in verbo videri, nisi visis actibus liberis diuinæ voluntatis, à quibus hæc futura, tanquam à proxima causaliberè determinante pendent: quemadmodum nequeunt videri possibilia in eodem verbo, nisi visâ omnipotentia Dei, à qua tanquâ à causa eminentiali productiua pendent. Secundum verò ostendo: quia cū huiusmodi actus liberi in Deo sint connexi cū effectibus futuris, si visâ substantia, aut actu necessario diuinæ voluntatis, necessariò etiam viderentur omnes actus liberi, cum iisdem etiam viderentur omnia futura libera; cum nequeat distinctè & in particulari videri actus liber diuinæ voluntatis, quin simul etiam videatur effectus futurus, cuius connotatione actus liber in Deo essentialiter constituitur. Vnde non est eadè ratio de potentia, quæ videri potest clarè & distinctè, nullo viso effectui in seipso: nā potètia diuina nō constituitur formaliter per connotationem

tionem

tionem huius vel illius effectus in particulari, sed per connotationem omnium effectuum in communi: actus verò liber diuinæ voluntatis formaliter constituitur per connotationem huius, vel illius effectus in particulari. Cuius ratio est, quia potentia est principium vniuersale non magis huius, quàm illius effectus productiuum: actus verò liber diuinæ voluntatis est principium particulare liberè determinatum huius vel illius effectus in particulari: comparatur enim actus liber ad effectum futurum, sicut actio ad terminum: vnde sicut nequit cognosci distinctè actio, quin simul distinctè cognoscatur terminus; ita neque actus liber diuinæ voluntatis, quin simul cognoscatur effectus futurus, cuius est libera volitio. His positis vt certis, præsens controuersia tantum est, de modo, quo huiusmodi actus liberi in Deo cognoscuntur.

349. PRIMA sententia docet, eos à beatis cognosci in seipsis per intrinsecam terminationem liberam, quam in seipsis habent ad obiecta contingentia, ratione diuersam à terminatione necessaria, quam iidem actus habent ad obiecta necessaria, quæ libera terminatio actus, etsi cognosci nequeat sine cognitione obiecti, ad quod terminatur, re tamen ipsa aliqua perfectio cognoscitur per hanc liberam terminationem in actu libero, quæ non cognoscitur in actu ipso necessario. Fundamentum est, quia hæc libera terminatio in actu libero diuinæ voluntatis, est aliquid reale & intrinsecum, vtpotè vitale actui: atqui hæc libera terminatio potuit non esse in actu libero diuinæ voluntatis: igitur aliquid reale, ratione saltem distinctum cognoscitur in actu libero, quod non cognoscitur in actu necessario: atque adeò poterit in seipso cognosci, diuersâ cognitione, quâ cognoscitur actus ipse necessarius, cum in se habeat aliquid, per quod possit diuersam cognitionem terminare. Hæc sententia sequitur ex opinione illorum, qui affirmant, actus liberos diuinæ voluntatis supra actum necessarium addere perfectionem realem intrinsecam, ratione saltem diuersam à perfectione actus necessarij, quæ potuit in Deo non esse: quam infra cum suo fundamento impugnabimus.

350. SECUNDA sententia affirmat, libera decreta Dei cognosci non posse à beatis, nisi à posteriori, cognitio nimirum effectibus, quorum sunt libera decreta. Fundamentum actum est in ratione dubitandi, quia cum liberum decretum Dei nullam intrinsecam perfectionem addat actui necessario, impossibile est, illud videri in seipso, vt quid diuersum ab actu necessario: si enim non videtur, vt quid diuersum ab actu necessario, non poterit in seipso videri, vt formaliter liberum; quia vt formaliter liberum dicit aliquam formalitatem, quam non dicit vt formaliter necessarium: atque adeò si debet in seipso videri, vt formaliter liberum, debet in seipso videri cum aliqua perfectione,

cum qua non videtur, vt formaliter necessarium.

351. Sed neque hæc sententia placet: nam eo modo, quo decretum diuinum constituitur in seipso liberum, poterit à beato cognosci: ergo non tantum à posteriori, & per effectus futuros, sed etiam in seipso poterit à beato cognosci, nempe per illud idem, quo in seipso constituitur, quidquid illud sit.

352. TERTIA sententia asserit, liberum decretum Dei posse in seipso à beatis cognosci, non tamen sine cognitione effectus, per cuius connotationem constituitur in ratione liberi formaliter. Pro explicatione huius sententiæ, quam veriorē puto,

353. Notandum, actum liberum in Deo formaliter distingui ab actu necessario, per connotationem productionis, vel negationis productionis liberè à se dependentis: idem quippe actus, quatenus connotat productionem effectus, vel negationem productionis effectus, liberè à se dependentis, ex necessario fit liber: & sicut talem productionem, vel negationem productionis connotare potest absque vlla mutatione sui, per solam mutationem effectus; ita absque vlla mutatione sui poterit ex necessario fieri liber: & consequenter poterit cognosci vt liber, distinctus à necessario, absque eo, quòd aliqua perfectio intrinseca realis in eo cognoscatur, quæ non cognoscitur in actu necessario. Confirmatur, quia cum hæc libera connotatio productionis, vel negationis productionis, non sit per respectum aliquem intrinsecum, sed per puram connotationem extrinsecam, fundatam in essentiali dependentia effectus creati à libera voluntate Dei, non potest mutare intrinsecè actum diuinæ voluntatis. Hoc posito, probatur hæc sententia, & simul explicatur modus, quo possit actus liber in Deo cognosci.

354. Potest Deus peculiari lumine determinare intellectum beati ad notitiam sui actus, quatenus est actuale principium liberum huius, vel illius effectus, & simul ad claram notitiam talis effectus, vt liberè dependentis à tali actu: igitur potest peculiari notitiâ manifestare beatis sua libera consilia, & decreta. Consequentia patet. Antecedens probo, quia licet ad cognoscendum actum liberum Dei in seipso subiectiue, non sit necessarium diuersum lumen ab eo, quo idem actus cognoscitur, vt necessarius, quia vt sic non differt à necessario, est tamen necessariū ad cognoscendū illum terminatiue, secundum essentialē connotationem effectus liberè à se dependentis; vt sic enim inuoluit aliquid, quod nō inuoluit vt necessarius, nempe ipsam liberam productionem effectus, quam essentialiter connotat, vt liber formaliter est, atque adeò poterit vt liber cognosci cognitione diuersâ, quâ cognoscitur, vt necessarius: igitur non eo ipso, quo cognoscitur, vt necessarius, cognoscitur vt liber: quia vt liber debet cognosci secundum aliquid, secundum quod non cognoscitur vt necessarius.

355. Obijciat

355. *Obijcies 1.* Actus liber diuinæ voluntatis supra necessarium non addit, nisi solam connotationem effectus futuri, liberè à se dependentis: ergo ad illum videndum, vt distinctum formaliter ab actu necessario, sufficit videre effectum ipsum futurum. Resp. Dupliciter posse effectum futurum videri, vel in seipso, & per ipsum velut à posteriori simul cognosci actum diuinæ voluntatis, tanquam proximam causam ipsius; vel vt terminum diuinæ voluntatis, per cuius connotationem formaliter constituitur ipse actus liber diuinæ voluntatis. Primo modo supra negauimus, effectus futuros videri à beatis, non autem secundo modo.

356. *Obijcies 2.* Multa sunt libera decreta in Deo, quibus nulla respondet productio ad extra, cuiusmodi sunt omnia decreta conditionata, quibus Deus promittit aliquid futurum, sub conditione, quā non secuta nihil producit ad extra: hæc enim decreta realiter sunt in Deo, nulla tamen illis respondet productio ad extra, ob defectum conditionis non adimpletæ. Confir. quia decretum Dei non solum est liberum in producendo hoc vel illo effectū, sed etiam in producendo effectū propter hunc vel illum finem, potest enim Deus propter varios fines eundem effectum producere: atqui hæc libertas diuini decreti propter hunc vel illum finem, nequit à beatis cognosci per connotationem alicuius productionis ad extra: tum quia nequit cognosci per connotationem productionis ipsiusmet effectus, qui propter talem peculiarem finem dicitur produci, cum idem omnino effectus inuariatus quoad suam productionem, fieri potuisset propter alium finem. Tum quia sæpe Deus finem, propter quem vnam rem producit, non manifestat per aliquam actionem extrinsecā, atque adeo nequit ille cognosci per connotationem alicuius productionis realis. Igitur ad cognoscendum liberū decretum in Deo nō semper erit necessarium, illud cognoscere cum connotatione alicuius productionis ad extra, à se liberè dependentis. Resp. negando, esse vltimum liberum decretum actu existens in Deo, cui aliqua non respondeat realis productio, aut negatio realis productionis ad extra, vt infra, cum de voluntate Dei.

357. Ad prob. autem dicendum est, decreta conditionata, actu existentia in Deo, fundari in aliquo decreto absoluto de ipsa promissione rei sub conditione futuræ. Idem enim decretum, vt connotans promissionem liberè à se dependentem, est decretum absolutum & formale in Deo; vt verò connotans rem ipsam promissam sub conditione futuræ, si conditio ponatur, est conditionatum & virtuale, vt fusiùs infra. Ad Confirm. specialem finem, propter quem Deus solet rem aliquam producere, cognosci per ordinem ad mutationem alicuius rei, dependenter à qua, tanquam à fine & motiuo rem ipsam producit: vt specialis finis, propter quē Deus voluit Verbum incarnari, fuit remedium pec-

cati, quo non existente, Verbum incarnatum non fuisset, atque adeo liberum decretum de incarnando Verbo propter talem finem connotat permissionem peccati, dependenter à quo Verbum fuit incarnatum: atque adeo nullum assignatur liberum decretum in Deo, cui aliqua realis mutatio ad extra non respondeat.

SECTIO XX.

An Beati ex vi visionis Dei videant aliquas creaturas in Verbo?

358. **H** Actenus de obiecto primario visionis beatæ, qui est Deus, nunc de secundario, quæ sunt creaturæ secundum proprium esse ipsarum, vt distinctum ab ipso esse increato Dei. Dupliciter enim possunt creaturæ videri in Deo; vno modo secundum esse eminentiale, quod habent in Deo, tanquam in causa eminentiali, & primo exemplari rerum omnium: quo pacto videre creaturas in Deo, est videre ipsam creatricem essentiam; quia hoc modo non differt esse creaturarum ab ipso esse increato Dei. Alio modo secundum esse proprium creaturarum, vt distinctum ab ipso esse increato Dei: quo modo creaturæ non sunt formaliter in Deo, sed tantum virtute, quatenus possunt ab ipso secundum tale esse causari. Atque in hoc sensu proponitur quæstio propter Patres, sæpe docentes à beatis videri creaturas in Verbo.

359. Dicuntur autem creaturæ videri in Verbo, non quod in eo tantum, vt distincto à reliquis personis, videantur, sed per appropriationem: quia nimirum sicut Verbum procedit per intellectionem Patris, ita opera supernaturalia ad extra, pertinentia ad intellectum, attribuuntur Verbo. Quemadmodum, quia Spiritus sanctus procedit per voluntatem, opera supernaturalia, spectantia ad voluntatem creatam, attribuuntur Spiritui sancto: sicut & opera diuinæ potentie ad extra tribuuntur soli Patri, eò quod ipse per potentiam fecundam ad intra est primum principium omnium diuinarum processuum. Quæstio igitur est, an eadem visione, quā videtur Dei essentia, simul videantur aliqua obiecta creata.

360. PRIMA sententia negat. Est Aureoli quodlib. 10. q. 4. Maioris in 3. dist. 14. q. 3. concl. 2. & in 4. dist. 49. q. 16. §. *Teneco igitur*, Ochami in 4. q. 13. art. 3. Gabrielis in 3. dist. 14. Notabile vltimo. Aliacensis in 1. q. 12. art. 3. §. *His præmissis*. Vasquez 1. p. disp. 50. c. 7. Fundamentum est, quia licet non repugnet, eadem visione videri Deū, & creaturas, saltem concomitanter cum Deo, tamen facilius saluantur reuelationes, quæ successu temporis fiunt beatis, si dicamus, has reuelationes fieri distinctā notitiā ab ipsa visione beata. Nam visio beata est inuariabilis, & quid-

Aureolus.

Maior.

Ocham.

Gabriel.

Aliacensis.

Vasquez.

quid

quid repræsentat, totum à principio repræsentat: alioqui aut oporteret per nouas reuelationes variari ipsam visionem Dei, aut non omnia, quæ visio Dei repræsentat, statim à principio repræsentare, sed successiue ad beneplacitum Dei: vtrumque autem est absurdum: igitur dicendum est, distinctis actibus videri Deum & creaturas.

361. SECUNDA sententia affirmat, Est S. Thom. 1. p. q. 12. art. 8. & 9. & 3. contra Gent. cap. 60. Caietan. & Ferrar. iisdem locis, Bonauent. in 3. dist. 14. art. 2. quæst. 1. Richardi art. 2. quæst. 2. Baconi dist. 13. q. 2. art. 3. §. 2. Durandi dist. 14. q. 2. & in 4. dist. 49. Capreoli quæst. 6. Argentin. quæst. 2. art. 4. Soti quæst. 3. art. 3. concl. 4. Molinæ in primam part. q. 12. disp. 1. memb. 1. Suarez lib. 2. de attributis cap. 25. Arrubalis disp. 25. & omnium interpretum S. Thom. præcitato loco primæ partis. Quæ sententia verior est & sequenda. Nec contrarius est Scotus in 3. dist. 14. quæst. 2. §. Sed ista via: vbi docet, animam Christi per vnum actum videre verbum, & omnia relucentia in verbo habitualiter & in actu primo; in actu verò secundo, modò videre vnum, modò aliud obiectum creatum: etenim per actum primum exprimentem modò vnum, modò aliud obiectum secundarium, intelligit ibi Scotus ipsam visionem beatam, quæ sine vlla mutatione sui potest intellectui successiue manifestare diuersa obiecta, per solam aduertentiam intellectus; putat enim, vt constat ex 1. dist. 1. quæst. 3. quamlibet cognitionem abstrahere posse ab obiecto secundario, non tamen à primario, de quo infra.

362. Primum fundamentum sumitur ex Augustino lib. 11. de Ciuit. Dei c. 7. & 29. & lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 22. & 23. vbi duplicem distinguit in Angelis beatis notitiam, alteram creaturarum in Verbo, quam *matutinam* appellat, alteram creaturarum in propria natura, quam *vesperinam* vocat. Nec per notitiam creaturarum in verbo, intelligere potuit notitiam creaturarum, secundum esse, quod habent in Deo, secundum quod sunt ipse Deus & vita ipsa Dei, vt Aureolus & Vasquez interpretantur: tum quia est contra communem expositionem Scholasticorum, in secundo & quarto, præcipue contra S. Thomam 1. p. quæst. 58. art. 6. & 7. & quæst. 8. de Veritate art. 16. & 17. Tum quia aduersatur verbis ipsius Augustini, qui citato cap. 7. de Ciuit. Dei sic scribit: *Cognitio creature in seipsa decoloratior est, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, velut in arte, quæ facta est.* Idem repetit cap. 29. creaturam melius videri in Sapientia Dei, tanquam in arte, quæ facta est, quam in seipsa; quia illic clariore, hic obscuriore cognitione. Vnde illam appellat cognitionem *matutinam*, hanc *vesperinam*. At si de cognitione creaturarum solum secundum esse eminentiale, quod habent in Deo, loqueretur, improprie dixisset, eam videri in arte Dei, quæ facta est: Nam creatura secundum hoc esse non distinguitur

ab ipsa arte, & Sapientia Dei. Vnde idem est, creaturam secundum hoc esse videri in arte Dei, & artem Dei videri in ipsa arte Dei. Cum igitur Augustinus distinguat artem Dei, in qua creatura videtur, ab ipsa creatura, quæ in arte videtur, de creatura loquitur, non secundum esse eminentiale, per quod non distinguitur ab arte Dei, sed secundum esse formale, per quod distinguitur ab ipsa arte Dei. Tum quia discrimen creaturæ in seipsa & in Deo visæ, non assignat ex parte obiecti visi, sed ex parte modi videndi, quia in Deo, inquit, *clariore, in se obscuriore cognitione videtur*: cum tamen, si de esse eminentiali loqueretur, aptius discrimen assignaret ex parte obiecti, quia nimirum in Deo nobilius, in se verò ignobilius habet esse.

363. Apertius de triplici habitaculo c. ultimo docet, ex visione Dei trinam nasci scientiam, hominis videntis, Dei visi, & creaturarum, quæ videntur. Sicut per speculum trina nobis, inquit, *visio administratur, quia & nos ipsos, & speculum, & quidquid præsens adest, videmus*: Sic per speculum diuina claritatis & ipsum Deum, vt est videbimus, & nos ipsos, & ceteros, vera & certa scientia cognoscemus. Si autem hæc solum viderentur secundum esse eminentiale, quod habent in Deo, non posset de ijs trina scientia distingui; quia cum hæc non distinguatur ratione actus; nam hic vnus est hominis videntis, & Dei visi, vt ab ipso Aug. supponitur: igitur distinguenda est ratione triplicis obiecti: atqui triplex obiectum distingui non posset, si hæc tantum viderentur secundum esse eminentiale, quod in Deo habent, nam hoc vnum est, & idem esse Dei & creaturarum. Cæterum, si quando Aug. hanc notitiam *matutinam* appellat cognitionem creatoris, per eamque aliter creaturas videri, quam in seipsis, id ab Aug. non dicitur ex eo, quod putet, eam ad solum esse increatum Dei terminari, sed quia ad illud terminatur primario, & in eo incommutabiliter videntur reliqua, quia videntur vt termini diuinæ omnipotentiae, cum qua necessariam connexionem habent.

364. Secundum fundamentum sumitur ex illo communi modo loquendi Patrum, quo docent, creaturas videri in Verbo: etenim creaturas videre in Verbo, est eas videre in Verbo, tanquam in obiecto primariè cognito, proinde eadem cognitione, quæ videtur Verbum ipsum. Nec rectè aduersarij explicant causaliter, tum quia improprie explicant Patres, tum propter ipsam particulam *IN*, quæ formalem non efficientem causam significat. Tum quia non saluant discrimen cognitionis *matutine* & *vesperine* ab Aug. assignatum; nam semper cognitio creaturæ visæ in propria natura est eiusdem rationis, siue causetur ab obiecto per propriam speciem, siue à Deo supplente speciem obiecti.

365. Sed distinguit Aureolus art. 4. duplicem cognitionem creaturarum, alteram per proprias causas & principia, alteram origi-

natam

S. Thomas.
Caietanus.
Ferrariensis.
Bonauent.
Richardus.
Baconus.
Durandus.
Capreolus.
Argentinus.
Sotus.
Molina.
Suarez.
Arrubal.

Scotus.

Augustinus.

S. Thomas.

Augustinus.

Aureolus.

nata ad Divina essentia visa in se ipsa, ut causa exemplari creaturarum; primam appellat vespertinam, secundam matutinam; quia per hanc non solum cognoscitur quod quid est creaturae, sed etiam propter quid ipsius creaturae, quia cognoscitur illa, ut exemplata à prima causa, sicut notitia effectus per causam, est nobilior notitia eiusdem secundum se. Sed contra, nam tunc notitia effectus per causam est clarior, quando eadem notitia cognoscitur effectus, & causa simul: at quando distincta notitia cognoscitur causa & effectus, non potest notitia effectus ex hoc capite praecise, quod supponat cognitionem causae in eodem intellectu, esse clarior notitia effectus, quae nullam causae cognitionem supponit, nam cognitio effectus non variatur intrinsece per cognitionem causae, quem solum connotat in eodem subiecto.

366. Tertium fundamentum sit, quia nulla est repugnantia, quin eadem cognitione videatur Deus & creatura in ipso Deo: igitur de facto talis cognitio concedenda est beatis. Consequentia constat, quia visio beata est perfecta participatio visionis increatae: ergo si talis cognitio non repugnat, non est deneganda beatis. Antecedens probatur, nam Deus eadem cognitione intuetur se ipsum & creaturas: igitur talis cognitio ex natura sua non repugnat. Nec afferri potest peculiaris ratio, propter quam potius repugnet in creatura, quam in Deo.

367. Dices: repugnat cognitionem simul esse rationem, in qua videatur creatura, & rationem, qua videatur Deus: ergo repugnat eadem cognitione videri Deum & creaturam simul. Consequentia constat, quia repugnat, aut Deum videri in cognitione, ut in ratione *in qua*, aut creaturas non existentes, vel absentes, tanquam ratione *qua*: nam quidquid est absens, & non existens, non potest per se ipsum terminare notitiam cognoscentis. Antecedens probatur, tum quia eadem cognitio simul esset directa respectu Dei, & reflexa respectu creaturae: tum quia prius terminaretur ad creaturas, quam ad Deum. quia prius terminaretur ad se ipsam, ut est expressa imago creaturarum, tum ad Deum, quem beatus cognosceret mediante eadem cognitione, ut expressa imago creaturarum. Resp. negando antecedens cum Caiet. 1. p. q. 12. art. 2. §. *adverte*, ubi negat in beatis verbum expressum de Deo, concedit autem de his, quae videntur in Deo. Et ad primam probationem nego assumptum, nam eadem cognitio, ut exprimit creaturas, est intellectui directa imago creaturarum, ut autem est tendentia ad Deum, est directa notitia ducens intellectum ad ipsum Deum, in se ipso existentem cognoscendum. Nec repugnat eandem cognitionem esse naturalem imaginem, *in qua* videatur unum, & simul viam, *qua* tendatur ad aliud: sicut eadem cognitio naturalis angeli est via, *qua* cognoscit propriam substantiam, & simul abstractiva imago, *in qua* cognoscit Deum.

368. Ad posteriorem nego antecedens, nam prius ratione beatus cognoscit Deum, quam suam visionem, & consequenter prius ratione cognoscit Deum, quam creaturas in sua visione expressas: quia Deum cognoscit directe, suam vero visionem quasi reflexe. Maior controuersia est de modo, quo creaturae videantur in Deo: de quo sit,

SECTIO XXI.

Quo pacto creaturae videantur in verbo?

369. **P**RO explicatione notandum: creaturas videri in verbo, est verbum aliquo modo esse medium videndi creaturas. Porro medium videndi aliud est duplex, vnum formale, & est ipsa cognitio, qua, vel in qua videtur obiectum per illam expressum & representatum; alterum obiectivum, quod cognitum in se, est simul medium & ratio cognoscendi aliud, ob aliquam connexionem, quam habet cum illo; alioqui si nullam haberet cum illo connexionem, non potius diceretur videri in illo, quam cum illo: sicut videntur plura obiecta disparata per eandem speciem expressam ab angelo, aut plura obiecta visibilia per eandem visionem ab oculo corporeo, quae solum important simultaneitatem concomitantiae, non connexionem aliquam causalem inter se. Cum igitur quaerimus, an creaturae videantur in verbo, non quaerimus, an verbum sit medium formale, quo, vel in quo videatur creaturae; hoc enim est actus ipse creatus visionis gloriose, quo informatus intellectus beati, tendit ad creaturas ipsas cognoscendas; sed, an sit medium obiectivum, quod cognitum in se, sit simul ratio cognoscendi creaturas, non quidem in ipso verbo existentes, sed in se ipsis, secundum proprium esse, quod haberent, si extra verbum existerent: idque propter connexionem, quam habet cum creaturis, vel tanquam causa cum effectis, vel tanquam idea cum ideatis. Ceterum dupliciter potest verbum increatum esse medium cognoscendi creaturas, vno modo proxime & immediate, ut hoc ipso quod cognoscitur in se, sit medium cognoscendi creaturas; alio modo remote & radicaliter, ut non hoc ipso quod cognoscitur in se, sit medium cognoscendi creaturas, sed hoc tantum exigat connaturaliter, ut causa est, vel idea creaturarum.

370. Praeterea cum quaerimus, an verbum visum in se sit medium videndi creaturas, non quaerimus, an verbum sit medium cognoscendi creaturas abstractivè, & sub ratione tantum communi & generica entis, sed intuitivè & distinctè secundum proprias rationes & notas uniuscuiusque. Praesens igitur controuersia in eo potissimum versatur, an verbum siue Divina essentia, ut proxime visa in se ut causa, id est idea creaturarum, sit simul medium necessarium

cessario ducens intellectum ad intuendas creaturas secundum proprium esse, quod participare possunt in se ipsis extra Deum.

371. PRIMA Sententia affirmat: est Bonaventura in tertio dist. 14. art. 2. qu. 1. Richardus. art. 2. qu. 2. Durandus in 4. dist. 49. qu. 6. Capreoli quaest. 6. Soti quaest. 3. a. 3. Ferrar. 3. contra Gent. cap. 56. Molina in 1. p. qu. 12. art. 8. disp. 5. membro. 1. Bannez, Zumel, Gonzalez, Fasoli, ibidem, Suarez lib. 2. de attributis c. 25. Granadi tom. 1. controuersia 1. tract. 6. disp. 1. sec. 5.

Probatum primo Auctoritate S. Doctoris 1. p. qu. 12. art. 8. & 3. contra Gent. c. 56. & qu. 8. de veritat. ar. 4. & 5. & alibi affirmantis, creaturas videri in Deo, *ut effectus in causa*, sicut conclusiones in principio. Nam sicut qui perfectius cognoscit principium, plures cognoscit conclusiones ex eo deducibiles: ita qui altius penetrat causam, perfectiores videt effectus ab ea producibiles; & eadem 1. p. quaest. cit. art. 9. docet, creaturas videri a beatis, non per species ipsarum, sed per ipsam essentiam Dei, eorum intellectui unitam, & qu. 8. cit. de veritate a. 5. affirmat, creaturas videri per eandem speciem, qua Deus ipse videtur, sicut per eandem imaginem videtur imago & imaginatum.

372. Secundò. Deus cognoscit creaturas in se ipso ut in causa: ergo etiam beati. Consequentia patet, quia cognitio beatorum est exemplata a cognitione Diuina. Antecedens probatur, tum ex Dionysio cap. 7. de Diuinis nominibus, *per causam* inquit, *rerum omnium habet Deus in se omnium rerum anticipatam scientiam*. Tum quia hic modus cognoscendi effectus per causam est perfectior, quia non solum cognoscitur effectus, sed etiam connexio ipsa effectus cum causa.

373. Tertio. Implicat, intuitiue cognoscere virtutem productiuam, non cognitis effectibus ab ea producibilibus: ergo implicat beatos intuitiue cognoscere Dei omnipotentiam, non cognitis effectibus ab ea producibilibus. Antecedens probatur, quia implicat, videri rem in se ipsa, & non videri secundum essentialem connexionem, quam habet cum suo termino: sed omnipotentia Dei essentialem connexionem habet cum creaturis possibili: igitur implicat, eam in se ipsa videri, non visis creaturis.

374. Quarto. Angelus intuendo essentia alterius Angeli, in ea videt omnes proprietates ab ea fluentes, nec per aliam speciem videt essentiam, per aliam proprietates ab essentia fluentes: ergo & beati videtes essentiam Dei, in ea vident creaturas ab ea producibiles; nec per aliam speciem vident essentiam, per aliam creaturas ab ea producibiles. Consequentia probatur, quoniam maiorem connexionem habet creatura cum Deo, quam quouis creata proprietas cum propria natura.

375. Quintò. Beati cognoscunt creaturas ut effectus Dei: nequit autem effectus perfecte cognosci, nisi per suam causam, tanquam per rationem formalem cognoscendi: ergo.

Maiores constat, alioquin non cognoscerent beati dependentiam creaturarum a Deo. Minor probatur, nam sicut effectus non habet esse nisi per causam, ita nec perfectam cognoscibilitatem nisi per causam, tanquam per rationem formalem cognoscendi. Confirmatur, quia nequit conclusio, ut conclusio perfecte cognosci, nisi per suum principium, tanquam per rationem formalem cognoscendi: ergo nequit effectus, ut effectus perfecte cognosci, nisi per suam causam, tanquam per rationem formalem cognoscendi.

376. Sextò, quod creature videantur in Diuina essentia, tanquam ideata in idea probant, tum auctoritate Augusti. saepe affirmantis, creaturas videri *in arte Dei*: ars autem Dei sunt ipsae creaturarum ideae. Tum ratione sic; Deus per suas ideas distincte in se ipso exprimit omnes creaturas, secundum proprias notas vniuscuiusque: ergo qui videt intuitiue Deum, videt distincte ipsius ideas, atque adeo creaturas in eis distincte expressas. Antecedens patet, nam Deus per ideas cognoscit distincte creaturas, ut infra probabimus, cognoscit autem eas in se ipso exprimendo atque obiectiue representando. Consequentia verò probatur, quoniam idea essentialem connexionem habet cum ideato: igitur qui videt ideam, necessario videt ideatum.

377. SECUNDA Sententia negat, creaturas videri in Deo, ut in causa, vel idea proximè visa, sed tantum remotè & radicaliter, eadem tamen visione, qua videtur Deus, non autem eadem indiuisibili motione & intelligibilitate, sed diuersa virtualiter. Quae virtualis diuersitas in hoc consistit, ut quamuis respectu eiusdem numerice visionis eadem sit entitativa & realis motio ad Deum, & creaturas, cum vnica sit realis visio, qua beati intuentur Deum, & creaturas in Deo, potest tamen Deus respectu alterius visionis separare cognitionem sui a cognitione creaturarum, & tantum mouere intellectum beati ad visionem sui, non mouendo illum ad visionem creaturarum. Hæc sententia asseritur a Valentia 1. p. qu. 12. puncto 6. §. *Paret secundo*. Arrubal. disp. 25. cap. 3. & disput. 26. cap. 4. 5. & 6. & colligitur ex Aliacense in 1. quæst. 2. art. 3. §. *His premissis*, asserente creaturas videri in verbo, quia verbum supplet vicem obiecti quoad efficaciam; quæ mihi probabilior est & amplectenda: duas autem habet partes; alteram negatiuam, nempe creaturas non videri in verbo, ut in causa, vel idea proximè visa, eadem indiuisibili motione & intelligibilitate, qua videtur Deus ipse; alteram affirmatiuam, videri nimirum easdem creaturas in Deo eadem entitativa visione, non tamen eadem indiuisibili ac formali motione & intelligibilitate, qua videtur Deus quod est, eas in verbo videri ut in causa radicaliter tantum visa.

378. Prior pars negatiua sententiæ probatur primo ex PP. & Scholasticis affirmantibus,

Bonaventura
Richardus.
Durandus.
Capreoli.
Soti.
Ferrariensis.
Molina.
Bannez.
Zumel.
Gonzalez.
Fasoli.
Suarez.
Granadus.
S. Thomas.

Dionysius.

Augustinus

Va'entia.
Arrubal.

Aliacensis.

Augustin.
Concilium
Senonense

Scotista.

tibus, creaturas videri in Deo, tanquam in speculo voluntario, quem loquendi modum viurpat Augustinus lib. de videndo Deo, Concilium Senonense, & Scholastici passim. Dicitur autē Deus *speculum voluntarium* respectu creaturarum, non, ut Scotista explicant, quia beati per eandem visionem gloriosam inuariatam in se, modò possunt ad has, modò ad illas creaturas in verbo relucens aduertere, cum impossibile sit, eandem visione inuariata ad noua, & noua obiecta aduertere, cum idem omnino sit ad obiecta aduertere, & obiecta videre; sed dicitur *speculum voluntarium* respectu ipsius Dei, qui ita manifestare se potest mentibus beatorum, ut nullam certam ac determinatam creaturam illis simul cum sua essentia manifestet. Quod fieri non posset, si eandem indiuisibili motione, qua mouet mētes beatas ad videndum se ipsum, simul necessario moueret ad videndas creaturas in se ipso.

379. Ceterum dicitur Deus *speculum creaturarum*, quia sicut speculū, præter sui, aliarum etiam rerum imagines imprimit in oculum videntis: ita Diuina essentia, præter speciem sui, supplet etiam species creaturarum in intellectu beatorum, cum hoc quadruplici discrimine; primò, quia speculum creatum imprimit species à rebus acceptas; Deus autem supplet species creaturarum, non quas à creaturis accipit, sed quas ipse eminenter continet. 2. Quia diuina essentia non necessario, ut speculum creatum, sed liberè huius, vel illius creature speciem supplet, modo supra explicato. 3. Ex eo quod speculum creatum non habet intrinsecam connexionem cum obiectis, quorum species in se ipso recipit, non possunt propriè dici ea videri ex vi visionis speculi: creaturæ verò, quia connexionem habent cū Deo, tanquam effectus cum causa, propriè dicuntur videri ex vi visionis Dei, ut causæ eminentialis earum. 4. Species creaturarum non continentur in Deo formaliter, & distinctè secundum propriam vniuersiusque naturam, uti continentur species rerum sensibiliū in speculo materiali, sed eminenter, & vnità in vna simplicissima formalitate, æquivalente infinitis speciebus creaturarum.

380. Secundò probatur eadem prior pars negatiua sententiæ ratione, hoc pacto. Ad hoc ut obiectum visum in se, sit medium proximè videndi aliud, debet illud formaliter in se ipso continere: atqui Deus non formaliter, sed eminenter, ut per se patet, creaturas in se ipso continet: ergo non poterit in se ipso visus esse medium proximè videndi creaturas. Maiorem probo, nam ad hoc, ut obiectum visum in se sit mediū proximè videndi aliud, debet eandem omnino motione & intelligibilitate, qua mouet potētiam cognoscentiam ad cognoscendum se ipsum, mouere etiam ad cognoscendum aliud: nequit autem obiectum per eandem omnino motionem formalem mouere potētiam ad visionem sui, & alterius à se, nisi illud alterum formaliter contineat in se: ergo. Maior constat, quia ut obiectum visum in se sit simul me-

dium proximè videndi aliud, debet non posse mouere ad visionem sui, quin simul necessario moueat ad visionem alterius; alioqui si posset mouere ad visionem sui, quin simul necessario moueret ad visionem alterius, hoc ipso non foret medium proximè, sed tantum remotè videndi aliud. Minor, in qua præsens controuersia versatur, probatur; quia obiectum non mouet ad intuitiuam cognitionem sui, nisi per concursum obiectiuum proprium, assimilatiuum obiecti ut est in se: sed concursus obiectiuus proprius, assimilatiuus Diuinæ essentię, ut sic formaliter non est assimilatiuus creaturarum, secundum proprium & formale esse earum: ergo non est idem indiuisibilis concursus obiectiuus, quo intellectus beati intelligibiliter mouetur in Deum, & creaturas, sed diuersus ratione est, quo mouetur in Deum, & in creaturas. Maior elucet, cum nulla intuitiua cognitio fiat, nisi per proprium concursum assimilatiuum obiecti, ut est in se. Minorem ostendo: nam eius rei, & perfectionis tantum est concursus obiectiuus proximè assimilatiuus, à qua originatur: sed concursus obiectiuus assimilatiuus Diuinæ essentię, non originatur ab esse formali creaturarum, sed tantum ab esse eminenti, ali earum: igitur non poterit esse assimilatiuus creaturarum secundum esse formale, sed tantum eminentiale earum. Minor patet. Maior probatur, quia id tantum concursus obiectiuus proximè repræsentat, à quo accipit esse: cum per suum esse obiectum repræsentet. Confirmatur, quia si per impossibile visio beata originaretur ab vna perfectione Diuina, & non ab alijs, vnam tantum repræsentaret, & non alias.

381. Tertiò ex opposita sententia, sequeretur, non posse videri Deum, non visa aliqua creatura in Deo. Consequens est contra ipsosmet aduersarios, fatentes posse videri Deum, nulla visa creatura in Deo. Sequelam probo, quoniam impossibile est, videri Deum, non visa eius omnipotentia: atqui implicat per aduersarios, videri causam ut causam, non viso aliquo effectu in causa: igitur implicat, videri omnipotentiam, non viso aliquo effectu omnipotentia. Consequentia claret, quoniam Deus est causa creaturarum per suam omnipotentiam. Maior probatur, quia implicat videri Deum, non visa omni intrinseca perfectione Dei: sed omnipotentia est perfectio intrinseca Dei: ergo implicat videri Deum, non visa eius omnipotentia.

382. Respondent, implicare videri omnipotentiam Dei, non visis creaturis abstractiue sub ratione entis possibilis, non autem intuitiue & distinctè sub ratione talis, vel talis entis, quia ad hoc non sufficit quæuis cognitio causæ, sed requiritur notitia sub certa quadam intensione, quā penetraretur causa cum connexionem ad talem effectum: sicut quæuis cognitio principij sufficit ad cognoscendum confusè conclusiones ex eo de-

ducibiles: ad distinctè verò cognoscendam hanc, vel illam conclusionem requiritur cognitio sub certa aliqua intentione.

383. Sed contrà, nam si eadem est intelligibilis motio ad cognoscendam causam & effectum in causa, implicat Deum mouere intellectum beatorum ad intuitiuam notitiam sui, vt causæ creaturarum, & simul non mouere ad intuitiuam notitiam creaturarum, vt effectum in causa. Quemadmodum quia vna & eadem est indiuisibilis motio, qua Deus intellectum beati mouet ad intuitiuam cognitionem suæ essentia, & personarum simul, implicat mouere illum ad visionem suæ essentia, quin simul etiam moueat ad visionem personarum: cum non minùs per aduersarios intelligibilis motio essentia, vt causæ creaturarum habeat necessariam connexionem cum creaturis, tanquam cum effectibus, quàm intelligibilis motio eiusdem essentia necessariam connexionem habeat cum personis, tanquam cum proprijs terminis, & suppositis. Cuius ratio est, quia quando intelligibilis motio tendit indiuisibiliter ad vtrumque obiectum, ita vt vna non sit separabilis ab alia, tunc eadem omninò cognitione, qua cognoscitur vnum, cognoscitur & alterum; alioqui si vnum cognosci possit intuitiuè, aliud abstractiuè, motio, quæ esset ad vnum, non esset formaliter ad aliud: cum implicet, vt vna & eadem sit indiuisibilis motio ad vtrumque, & tamen ad vnum tendat intuitiuè, ad alterum verò abstractiuè: cum notitia intuitiua, & abstractiua differant penes proprium, & improprium concursum obiectiuum: implicat autem, vt vnus & idem sit concursus obiectiuus causæ, & effectus, & tamen respectu causæ sit intuitiuus, respectu verò effectus abstractiuus: nam hoc ipso ille idem concursus obiectiuus, qui esset ad causam, non esset ad effectum.

384. Neque illa maior intentio, quam aduersarij requirunt ad penetrandà perfectiùs causam, ad hoc vt in illa videatur intuitiuè effectus, ipsorum intentù probat; tum quia per illam maiorem intentionem non cognoscitur aliqua maior cōnexio causæ cum effectū, quæ non cognoscebatur antea per remissiorem cognitionem; cum quidquid se teneat ex parte obiecti, totū cognoscatur per quamcumq; remissiissimam cognitionē: sed tantū addat intensiorem modum cognoscendi ex parte potentia. Tum quia ea ipsa cognitio, quæ sufficit ad cognoscendam essentiam Diuinam vt causam sufficiet ad cognoscendas creaturas, vt effectus in ea eminenter contentos. Nam si eadē est indiuisibilis motio ad causam & effectum in causa contentum, eadem illa motio quæ sufficit ad cognoscendam causam vt causam, erit sufficiens ad cognoscendum effectum in tali causa contentum. Neque exemplum adductum de principio in ordine ad conclusiones, quidquam probat: nam idē non quæuis cognitio principij sufficit ad cogno-

scendam quamlibet cōclusionem ex eo deducibilem, quia non per quamcunque cognitionem cognoscitur omnis cōnexio, quam principium habet ad suas conclusiones, quia illud non cognoscitur intuitiuè, & per propriam speciem, sicut cognoscitur Diuina essentia, vt causa creaturarum à beatis.

385. Posterior verò pars affirmatiua sententiæ, nempe creaturas videri in Verbo, vt in causa radicaliter & remotè visa, eadem tamen visione, qua videtur Verbum ipsum, licet non eadē indiuisibili motione, sed diuersa virtualiter, qua Verbum ipsum videtur, probatur hoc modo. Quælibet res postulat videri sicuti est, cum omnis visio eò tendat, vt rem representet sicuti est in se: sed Deus vt causa eminentialis creaturarum essentialem connexionem habet cum creaturis, tanquam cum terminis suæ omnipotentia: ergo non solum postulat videri secundum suum esse eminentiale intrinsecum causæ, sed etiam secundum esse formale extrinsecum effectuum: nam etiam hoc esse aliquo modo pertinet ad esse Diuinū, saltem vt terminus extrinsecus ipsius omnipotentia. Ergo vt perfectiùs videatur ipsum esse eminentiale Diuine omnipotentia, etsi nō essentialiter, saltem connaturaliter postulat videri cum effectibus, tanquam cum suis extrinsecis terminis. Videntur autē huiusmodi effectus eadem visione, qua Verbum, quia potest Deus tali concursu obiectiuo determinare intellectū beati ad visionem gloriosam, vt simul illū moueat ad visionē sui, & creaturarū; atque adeo verè & propriè illę dicantur videri in Verbo, vt in obiecto, non quidē proximè, sed radicaliter viso; siquidem ipsum Verbum Diuinum, visibile vt causa, connaturaliter postulat simul videri cum suis effectibus, propter connexionem, quam habet ad illos.

386. Quare dici possunt creaturæ videri in Verbo, vt in obiecto intelligibili mouēte, & supplente concursum obiectiuum earum; siue in obiecto primariè cognito: cum enim Deus, sicut in sua entitate, ita & in sua intelligibilitate eminenter contineat esse creaturarum, mouendo intellectum beati per suam intelligibilitatem ad visionem suæ essentia, per eandem simul, non quidem necessariò, sed liberè ad exigentiam tamen obiecti primarij, mouet ad visionem creaturarum, atque adeo verè ipsæ creaturæ dicentur videri in Verbo, vt in obiecto intelligibili mouente & supplente obiectiuum cōcursum ipsarum. Iuxta hanc sententiam conciliari potest vtrique præcedens opinio, & multi ex citatis auctoribus, vt prior tantum affirmet de visione creaturarum in verbo radicaliter: posterior solum neget de visione earundem in verbo proximè.

387. Ex dictis deducitur 1. quo pacto in hac nostra sententia, Deus sit speculum voluntarium creaturarum respectu intellectus beatorum: quia nimirum manifestando illis suam essentiam, non necessariò, sed liberè manifestat simul cum sua essentia creaturas.

388. 2. Qua ratione etiam in nostra sententia creaturæ videantur in Deo, tanquam effectus

Saluatur
in hac sen-
tentia Pa-
trum A-
xioma.

effectus in causa; nec tantum ut in medio cau-
sali, sed etiam intelligendi formaliter, iuxta PP.
axioma. Saluatur primum. Quia verè creaturæ
per visionem beatam videntur connexæ cum
Deo, tanquam effectus cum sua causa; licet
non proximè ex vi visionis ipsius Dei, sed ra-
dicaliter, modo suprà explicato. Saluatur se-
cundum, quia ad hoc, ut vnum sit mediū for-
male, & non tantum causale videndi aliud, nō
est necesse, ut visum sit medium videndi in se
ipso aliud; nā neque hoc modo videntur per
aduersarios creaturæ in Deo; alioqui deberet
creaturæ formaliter existere in Deo, ut Deus
visus esset medium in se ipso videndi creatu-
ras: quia hoc non solum importat medium
mouendi, sed etiam terminandi visionem crea-
turarum, ut autem Deus sit medium obiecti-
uè terminandi visionem creaturarum in se ip-
so, oporteret continere formaliter creaturas
in se ipso: sed sufficit, ut vnum dicatur me-
dium formale videndi aliud, ut propter con-
nexionem in ratione intelligibilitatis, funda-
tam in entitate cum illo, sit medium mouendi
potentiam eādem quidem visione, licet non
eādem indiuisibili motione, ad visionem sui,
& alterius simul; quia cum nō possit esse me-
dium terminandi, ut probatū est, alioqui de-
beret illud formaliter continere, relinquitur, ut
sit medium mouendi: cum nullum aliud me-
dium intelligibile, in quo aliud videatur, as-
signari possit, nisi aut terminatiuum, aut mo-
tiuum. Quod iterum subdividitur in proxi-
mum, & radicale: sed neque proximum est
absolutè necessarium ad talem modū loquen-
di saluandum, quia hic rectè saluari potest, si
moueat eādem visione ad notitiam sui & al-
terius à se, propter connexionem in eādem in-
telligibilitate: nam hanc connexionem in ra-
tione intelligibilitatis formaliter importat
medium intelligendi: sicut medium termi-
nandi importat connexionem in ratione for-
malis entitatis. Vnde obiectum, quod non
habet connexionem cum formali entitate al-
terius, non potest esse medium formale ter-
minandi notitiam alterius.

389. Ceterum ut sit medium formale in-
telligibiliter mouendi potentiam ad aliud co-
gnosendum, non est necesse, ut in ratione in-
telligibilitatis conveniat formaliter cum in-
telligibilitate alterius, sed sat est, si conveniat
eminenter. Cuius ratio est, quia intelligibili-
tas non concurrat formaliter, sed effectiue ad
mouendam potentiam: contra verò termina-
bilis obiectiua, non effectiue, sed forma-
liter concurrat ad notitiam terminandam.
Quo fit, ut medium formale obiectiuum ter-
minandi aliud, debeat formaliter continere
illud; medium verò formale obiectiuum
mouendi intelligibiliter ad cognoscendum
aliud, non debeat continere formaliter, sed
sufficit, si contineat illud tantum eminen-
ter. Ceterum dicitur vnum medium forma-
le obiectiuum videndi aliud, quatenus intel-
ligibiliter mouet ad cognitionem illius, pro-
pter formalem connexionem in eadem ratio-
ne formali intelligibilitatis cum illo.

390. Concludo igitur, Deum non esse me-
dium formale videndi creaturas subiectiuium
respectu intellectus beati; hoc enim præstat
visio ipsa beata, qua tanquam medio formali
quo tendit ad videndum Deum in se ipso
existentem; sed obiectiuium, non termina-
tiuum; nam hoc requirit formalem continen-
tiam creaturarum, sed motiuium, non proxi-
mum; quia Deus mouendo intelligibiliter in-
tellectus beatorum ad visionem sui, non ne-
cessariò mouet ad visionem creaturarum, sed
radicale & remotum; quia licet non necessa-
riò, & essentialiter, tamen liberè & conna-
turaliter, ad exigentiam obiecti primarij, si-
mul mouet ad visionem creaturarum. Ex quo
etiam patet, Deum esse obiectum primarium
visionis beatæ, creaturas verò obiectum se-
cundarium, quoniam ad visionem sui mouet
principaliter, prius ratione, & independenter
à creaturis; ad visionem verò creaturarum mi-
nus principaliter, posterius ratione, & depen-
denter à primario.

391. Dices, ideo beatus videt creaturas
in suo verbo creato, quia in eo intentionaliter
exprimuntur: at non minus illæ intentiona-
liter exprimuntur in ipso verbo increato;
ergo si eas videt in suo verbo, quia in eo in-
tentionaliter exprimuntur, eas etiam videbit
in verbo increato, in quo etiam intentio-
naliter exprimuntur. Respond. Distinguen-
do maiorem, ideo beatus videt creaturas in
suo verbo præcisè, quia in eo intentionaliter
exprimuntur, nego; quia in eo exprimuntur,
tanquam in imagine propria, & à se vitaliter
producta, concedo. Vnde ad minorem, con-
cedo in Deo exprimi intentionaliter omnes
creaturas, sed non tanquam in imagine pro-
pria, & vitali ipsius beati, sed tantum Dei.
Imago autem vitalis non exprimit imagina-
tum, nisi potentia, cuius est propria & vitalis
imago. Quia igitur cognitio Diuina est pro-
pria, & vitalis imago solius intellectus in-
creati, illi tantum, & non intellectui creato
suum imaginatum exprimit, & obiectiue re-
præsentat.

392. Ad primum argumentum oppositæ
sententiæ ab auctoritate S. Thomæ ductum
Resp. illum explicandum esse de causa re-
mota & radicali. Neque exemplum de prin-
cipio est ad rem, ut patet ex paulò antè di-
ctis: assertur autem à S. Thoma solum ad
probandum, quod sicut ex perfectiore co-
gnitione principij, noua cognoscitur conclu-
sio: ita ex perfectiore cognitione Dei noua vi-
detur creatura; an autem proximè, an verò re-
motè, non definit. Cum autè excludit species
creaturarum à visione beatifica, excludit
proprias & formales, nō eminentiales & cau-
sales, quæ est ipsa Diuina essentia, quæ non so-
lum est causa eminentialis creaturarum, sed
etiam virtualis species & intelligibilis, simi-
ludo earum, quatenus supplere potest in
mentibus beatorum obiectiuium concu-
sum earum: in quo sensu verum est, quod
ipse docet quæst. 8. de ver. per eandem spe-
ciem videri Diuinam essentiam, & creaturas,

S. Thomas.

nam eadem Diuina essentia est species sui, & creaturarum, virtualiter tantum diuersa. Et in hoc etiam sensu Diuina essentia assimilatur imagini, quæ cognita mouet in cognitionem imaginati, essentialiter quidem abstractiue, connaturaliter tantum intuitiue.

393. Ad secundum negandum est, Deum proximè creaturas cognoscere in se ipso, ut in causa, sed ut in specie expressa earum; quo pacto illas distinctè & dearticulatè representat quoad omnes proprietates, & singulares naturas earum. Et ad utramque probationem concedo, Deum cognoscere creaturas, ut essentialiter connexas cum sua omnipotentia, tamquam effectus cum sua causa, atque adeo de illis habere scientiam per causam: nego tamen, hanc scientiam proximè habere per suam essentiam, ut causam, sed ut speciem expressam & intelligibilem similitudinem earum.

394. Ad tertium concedo antecedens de cognitione abstractiua, nego de intuitiua: non enim intuitiua cognitio causæ æquiuocæ necessariò infert intuitiuam cognitionem effectus, cum nec effectus æquiuocus formaliter contineatur in causa, nec ipsa intuitiua cognitio causæ sit ipsa intuitiua cognitio effectus, alioqui omnis intuitiua cognitio causæ esset intuitiua cognitio effectus, quod falsum est, etiam per aduersarios concedentes, posse beatos videre omnipotentiam Dei, nulla creatura in particulari, & intuitiue visa, sed tantum in communi, & abstractiue. Ad probationem verò antecedentis, concessa maiore, & minore propositione, neganda est consequentia; nam ex eo, quod visa res in se ipsa, debeat videri eius connexio, vel ordo intrinsecus ad terminum, non sequitur, quod intuitiue etiam debeat videri eius extrinsecus terminus, cum sit distincta cognitio intuitiua vnius, & alterius: proinde poterit esse intuitiua cognitio vnius & non alterius.

395. Ad quartum nego, angelum per eandem speciem essentia formaliter videre naturam & proprietates, sed per eandem ut virtute continentem species proprietatum. Pari modo beati per eandem quidem speciem essentia Diuinæ vident creaturas, sed ut virtute continentem species creaturarum.

396. Ad quintum neganda est minor, intellecta de ratione formali cognoscendi proxima; concedenda de ratione formali cognoscendi remota & radicali: iuxta quam distinctionem intelligenda est probatio minoris, cum sua confirmatione, si sermo sit de cognitione intuitiua, secus si de abstractiua: nam abstractiue tam effectus in causa, quam conclusio in principio proximè cognoscitur, cum nulla cognitio causæ abstrahere possit ab abstractiua cognitione effectus; cum ipsa cognitio causæ, ut causæ, sit etiam abstractiua cognitio effectus.

397. Ad sextum, quo probatur, creaturas videri à beatis in essentia Diuina, tanquam ideata in idea, eodem modo negandum est, eas videri in Diuinis ideis proximè & immediatè, sed tantum remotè & mediatè. Ete-

nim cum Diuinæ ideæ non representent proximè & immediatè ideata, nisi intellectui, cuius sunt propriæ ideæ, cum non sint representatiua ideatorum, nisi per modum vitalium imaginum, vitales autem imagines non representant proximè imaginata, nisi intellectui, cuius sunt vitales imagines, non possunt beatis esse proxima media videndi creaturas, cum nequeant esse vitales imagines ipsorum: sunt autem ijs saltem media remota videndi creaturas, non quidem motiua, quia ideæ non mouent intelligibiliter alienum intellectum ad cognitionem sui, cum sint ipsæ actuales cognitiones rerum, quarum adequatum munus est, determinare formaliter proprium intellectum ad vitalem perceptionem obiectorum; sed terminatiua; non proxima & immediata; quia in illis non continetur formaliter creaturæ, secundum esse reale & naturale ipsarum, sed solum secundum esse intelligibile & intentionale, quod est contineri secundum aliud esse, quam ipsæ habeant in se; sed sunt tantum media terminatiua remota, quatenus intellectus beati proximè determinatus per visionem beatam ad ipsas ideas Diuinas & creaturas cognoscendas, simul cognoscit intuitiue ideas & ideata; quod est illa tantum cognoscere concomitanter in ratione mouendi, licet cum aliqua connexionione in ratione terminandi. Iuxta hanc responsionem intelligenda est auctoritas Augustini & ratio adducta. Etenim licet ideæ distinctæ exprimant ideata, hoc tamen non præstant, nisi intellectui, cuius sunt propriæ ideæ; quia non exprimunt illa per proprium esse naturale eorum, sed per esse intentionale, diuersum ab esse naturali ipsorum. Unde alienum intellectum non terminant, nisi secundum esse intentionale subiectiuum, non secundum esse naturale ideatorum, quod tantum obiectiue exprimunt proprio intellectui, cui tantum comparantur ut vitales imagines, quæ præter sui, imaginorum etiam esse representant, & exprimunt.

Augustinus

SECTIO XXII.

An omnes creaturæ in Deo videri possint?

399. **P**RIMA sententia affirmat, omnes creaturas tam possibiles, quam existentes actum videri in Deo ab anima Christi, non tamen eadem claritate, qua Deus ipse videt. est Magistri in 3. dist. 14. Hugonis de Sancto Victore tom. 3. de Sapientia Christi, Altiſiodorensis lib. 3. tract. 1. c. 5. Alens. 3. p. q. 13. memb. ultimo. Alberti in 3. dist. 14. art. 1. Baconi q. 2. a. 4. §. 2. Granadi tom. 1. tract. 6. disp. 1. sec. 6. ubi affirmat de facto infinita possibilia videri ab anima Christi.

Magister.
Hugo de S.
Vict.
Altiſiodore.
Alens.
Albert.
Baconus.
Granadus.

400. SECUNDA Sententia affirmat, videri

omnia

omnia non actu, sed habitu; idque de facto concedit animę Christi, quę videns Verbum, in eo tanquam in speculo successivę videre potest quidquid videt Verbum ipsum, semper tamen actu finita: est Bonavent. in 3. dist. 14. q. 3. a. 2. Scoti q. 2. §. sed sista. Aureoli q. 1. in fine. Gab. q. unica art. 1. concl. 3. Marfilij q. 10. art. 2. p. 2. concl. 3. Palatij disp. 1. Rubionis q. 2 qui etiam concedit, animam Christi actu cognoscere posse infinita. Fundamentum vtriusque Sententię est, quoniam ad Colofs. 2. in Christo sunt omnes thesauri Sapientię & Scientię absconditi: non essent autem in Christo omnes thesauri sapientię & scientię, si ei communicata non esset omnis scientia Dei. Et Ioan. 3. Non est Christo datus spiritus ad mensuram; ergo nec scientia. Quod autem semper videat actu finita patet, quia virtus finita, qualis est potentia intellectiva animę Christi, non potest se extendere ad infinita actu.

401. TERTIA Sententia est Durandi in 3. dist. 14. q. 2. & in 4. dist. 49. q. 3. nu. 15. asserentis, a quovis beato necessarię videri omnes creaturas possibiles, non autem existentes. Fundamentum ipsius est, quia divina essentia est naturalis causa omnium creaturarum quoad earum quidditates & essentias, non autem quoad existentias: ergo ea visa necessarię videntur omnes creaturę quoad earum quidditates. Antecedens constat, quoniam Deus est causa creaturarum, quoad earum essentias per suam omnipotentiam; est autem earum causa quoad existentias per voluntatem; nam sicut potentia respicit producibile, ita actio productum: sed non est in Deo libertate habere, vel non habere potentiam: est autem in Deo libertate habere, vel non habere actionem: igitur videns Deum, necessarię videt quidquid est ab ipso naturaliter producibile, non autem quidquid est liberę productum. Consequentia probatur, quia qui videt causam necessarię videt vim productivam causę; hæc autem distinctę videri non potest, non viso distinctę eius termino: atqui terminus diuine omnipotentię est omne producibile: igitur visa Dei omnipotentia, necessarię videntur omnes creaturę quoad earum quidditatem & possibilitatem.

402. QUARTA Sententia docet, a nullo intellectu creato videri posse omnes creaturas possibiles, posse tamen omnes futuras. Est S. Thomę 3. p. qu. 10. art. 2. & 3. contra Gent. c. 56. & quęst. 8. de verit. art. 4. Caiet. ibidem Ferr. 3. contra Gent. ca. 60. Paludan. in 3. dist. 14. q. 1. in fine, Capr. q. 2. art. 1. & in 4. disp. 49. q. 6. art. 1. Soti q. 3. a. 3. conclus. 1. Argentinę in 3. dist. 14. q. 1. art. 3. & in 4. dist. 49. qu. 1. artic. 4. Gonzalez in prima parte q. 12. disputat. 21. num. 21. & omnium Thomistarum, tum 1. p. tum 3. p. quęstione decima, articulo secundo. Fundamentum prioris assertionis est, quoniam cognitio omnium possibilium in Verbo necessarię infert comprehensionem verbi: implicat autem, verbum comprehendi: igitur & omnes crea-

turas videri in verbo. Fundamentum posterioris assertionis est, quoniam cognitio futurorum nullam secum affert repugnantiam; nam licet sint infinita, omnia tamen continentur intra principium finitum, nempe intra ipsam potentiam intellectivam & volitivam creaturę, a qua successivę eliciendę sunt infinitę cogitationes & volitiones per totam æternitatem: unde quales potentias comprehendit, comprehendit omnes actus, quos illę sunt eliciturę: ad cõprehendendas autem huiusmodi potentias sufficit lumen, & cognitio finita; ergo & ad comprehendendos earum actus.

403. QUINTA Sententia est Richardi in 3. distinct. 14. articulo secundo, quęstione tertia negantis, ab vilo intellectu creato actu videri posse omnes creaturas siue possibiles, siue futuras: quę quoad actuale cognitionem asseritur etiam ab auctoribus secundę sententię, præter Rubionem. Fundamentum est idem, quod secundę sententię, nempe nullam potentiam finitam posse se extendere ad actu infinita, siue illa sint infinita possibilia, siue futura. His sententijs recitatis,

404. DICO PRIMO. Implicat, actu videri omnes Creaturas possibiles in verbo. Probatur primõ nequeunt videri actu omnes creaturę possibiles in verbo, nisi cognitione actu infinita: implicat cognitio creata actu infinita: ergo & visio omnium creaturarum possibilium in verbo. Minorem suppono ex Philosophia, ex qua suppono omne infinitum creatum categorematicum implicare. Maiorem probo; nam intuitiva cognitio omnium possibilium distinctę exprimeret in se ipsa naturas infinitas perfectiores & perfectiores absque vilo termino: ergo esset infinita. Antecedens patet, quia creaturę possibiles sunt infinitę, non solum quoad numericam distinctionem, sed etiam quo ad specificam perfectionem.

405. Nec refert, quod sint tantum infinitę syncategorematicę; nam sicut rectę arguimus ex effectibus syncategorematicę infinitis potentiam categorematicę infinitam: ita ex obiectis syncategorematicę infinitis, cognitionem categorematicę infinitam: quia sicut nequit potentia finita producere effectus syncategorematicę infinitos; ita nec cognitio finita exprimere obiecta syncategorematicę infinita. Consequentiam verõ probo, quia talis cognitio haberet in esse intentionali, quidquid haberet obiectum ipsum in esse possibili: atqui obiectum in esse possibili habet perfectionem infinitam; ergo & cognitio in esse intentionali. Maior probatur, quia cum ea cognitio substituitur loco obiecti non existentis; (possibilia enim secundum esse creatum, quod possunt participare, non existunt neque in se, ut per se patet, neque in Deo, in quo tantum continentur eminentialiter secundum esse increatum Dei) deberet intention-

Bonaventura
Scotus.
Aureolus.
Gabriel.
Marfilij.
Palatius.
Rubio.

ad Coloss. 2.

Ioan. 3.

Durandus.

S. Thomas.
Caietanus.
Paludan.
Capreolus.
Soti.
Argentinus.
Gonzalez.

Richardus.

Rubio.

tentio-

intentionaliter exprimere totam perfectionem obiecti, alioqui non posset intellectus obiectum distinctè & intuitivè cognoscere, quia nequit intellectus obiectum distinctè & intuitivè cognoscere, nisi illud habeat intemè præsens, vel in esse reali, vel in esse intentionali: cum autem possibilia non sint intellectui præsentia secundum esse reale, fieri debent præsentia secundum esse intentionale.

406. Neque ex eo, quod hoc esse infinitum cognitionis sit intentionale non arguit infinitam perfectionem in ipsa cognitione: nam hoc esse intentionale est reale ipsi cognitioni, non minus quam quodlibet esse est reale rei cuius est esse; solum enim dicitur intentionale, quia substituitur loco rei, secundum aliud esse, secundum quod aptum est terminare intentionem potentiae. Quo fit, ut qua proportionem crescit obiectum representabile in esse reali, crescere debeat cognitio representativa in esse intentionali, velut si obiectum crescit infinite in esse reali, infinite crescat oportet cognitio in esse intentionali; eò quod esse reale obiecti exprimi debeat per esse intentionale cognitionis. Non est autem necesse, ut crescat in eadem perfectione cum obiecto, nam sæpè obiectum representatum est substantia, cognitio verò representans; accidens; sed sat est, ut crescat proportionaliter in suo genere: Sicut crescente producibili crescit productivum, utrumque in suo ordine. Nec dici potest, ea omnia exprimi sub vnicâ ratione entis, sub qua omnia possibilia sunt finita: nam debent exprimi distinctè & dearticulatè singula iuxta proprias naturas ac notas, quo pacto sunt infinita.

407. Nec eadem est ratio de cognitione, qua videmus Deum; quia hæc non est ratio, in qua exprimitur essentia Dei, sed tantum, quâ vitaliter tendimus ad ipsum Deum in se ipso extra nostrum intellectum existentem: unde non debet esse infinita, quia non debet exprimere obiectum infinitum in se, sed tantum ducere intellectum ad obiectum infinitum in se ipso existens.

Atque hæc ratio non solum probat, implicare cognitionem omnium possibilibum in Verbo, sed etiam extra Verbum: Nam hæc ratio implicantiam concludit ex infinitate cognitionis simpliciter, quæ sequitur ex intuitiva notitia omnium possibilibum siue in, siue extra verbum.

408. Secundò probatur assertio, nam ex cognitione omnium possibilibum cum proportionali penetratione causæ sequitur comprehensio diuinæ essentiae: implicat autem comprehensio diuinæ essentiae: igitur implicat cognitio omnium possibilibum in Verbo cum proportionali penetratione causæ. Minorem suppono ex infra probandis: Maiorem ostendo, tum à posteriori, nam ex cognitione infinita extensivè om-

nium possibilibum cum proportionali penetratione causæ sequitur cognitio infinita intensivè ipsius causæ: Sed cognitio infinita intensivè causæ creaturarum possibilibum, est ipsa comprehensio Dei. ergo. Minor supponit dari non posse perfectiorem cognitionem infinitam quoad intensionem, cum infinita intensio claudat in se omnem cognitionis claritatem: atque adeò, si ex cognitione omnium possibilibum in Verbo sequitur cognitio Verbi infinita quoad claritatem, sequitur comprehensio ipsius Verbi. Maiorem probo, nam quodlibet possibile visum in Verbo intendit determinatè visionem Verbi: ergo omnia possibilia visa in Verbo intendunt infinite visionem Verbi. Consequentia elucet, quoniam possibilia sunt absque termino infinita, & calculatio fit in gradibus eiusdem rationis, cum respectu obiecti primarij dari non possint visiones diversarum rationis, eò quod omnes specificentur ab eodem obiecto, & modo tendendi perfectissimo, per modum actus puri in seipso immediate visibilis. Antecedens probatur, quia sicut quodlibet possibile est determinatæ naturæ, & perfectionis essentialis, ita postulat determinatum gradum visionis, ut exprimat: sed quilibet gradus visionis obiecti secundarij representat intensius & clarius obiectum primarium, quia videtur cum connexionione ad primarium, tanquam effectus ad causam. Ergo,

409. Tum à priori hoc pacto. Cognitio toto producibili cum adæquata connexionione ad suum productivum, comprehenditur productivum: ergo cognitio omnibus possibilibus cum adæquata connexionione ad omnipotentiam Dei, comprehenditur ipsa omnipotentia Dei: sed implicat, comprehendere omnipotentiam Dei, non comprehensam tota substantia: ergo ex cognitione omnium possibilibum in verbo sequitur adæquata comprehensio verbi. Prior consequentia patet, quoniam adæquatum productivum creaturarum possibilibum est ipsa omnipotentia Dei. Antecedens probo, quia qui cognoscit totum producibile, omnemque modum producibilitatis cum adæquata connexionione ad suum productivum, cognoscit illud cum adæquata virtute, quam re ipsa supponit in causa; sed totum producibile creaturarum, cum omni modo producibilitatis earum supponit in Deo actum purum infinitum in omni genere perfectionis: ergo qui distinctè cognoscit omnes creaturas posibles in Deo, cum omni modo, quo illæ sunt producibiles, adæquatè cognoscit virtutem productivam Dei. Maior probatur, nam sicut totum producibile adæquat totum productivum, cum totum esse productivum sit ad suum producibile, ita qui cognoscit totum producibile cum adæquata connexionione ad suum productivum, cognoscit adæquatè productivum. Minorem ostendo, nam totum esse possibile creaturarum includit omnem gradum perfectionis absque

termi-

termino; includit enim infinitum gradum entis, substantiæ, spiritus, vitæ, sapientiæ, potentiæ, bonitatis, iustitiæ, reliquarumque perfectionum, & præterea ex modo, quo hæc omnia sunt à Deo producibilia per creationem, supponunt in Deo perfectionem actus puri: igitur totum producibile creaturarum cum omni modo producibilitatis supponit in Deo actum purum infinitum in omni genere perfectionis. Antecedens constat, consequentia probatur, quia omnes gradus producibiles supponi debent in productivo: ergo si omnes gradus perfectionis sunt producibiles absque termino, omnes supponi debent actu infiniti, & per modum actus puri in Deo producente.

410. Nec recurri potest ad virtutem altioris ordinis, quæ finita producere posset infinita inferioris ordinis: nam tunc recurri potest, quando tota perfectio effectus producibilis contineri potest eminenter in causa: at non tota perfectio creaturarum possibilem contineri potest eminenter in Deo, nam perfectio substantiæ, spiritus, vitæ intellectiue, & cætera eiusmodi nequeunt in Deo contineri eminenter, sed formaliter, eò quòd non datur perfectior modus continendi has perfectiones, quàm formaliter.

411. Quòd autem comprehensa omnipotentia Dei, comprehendatur tota substantia Dei, sic demonstrò, primò, quia impossibile est, comprehendi unum attributum in Deo, quin totus Deus cõprehendatur: ergo impossibile est, comprehendi omnipotentiam Dei, quin totus Deus comprehendatur. Antecedens probò, quia sicut implicat, cognoscere unum attributum, quin totus Deus cognoscatur, ita implicat, comprehendere unum attributum, quin totus Deus cõprehendatur: quia sicut se habet cognitio vnus attributi ad cognitionem totius Deitatis, ita comprehensio vnus attributi ad comprehensionem totius deitatis. Cuius ratio est, quia implicat, cognosci vnā perfectionem in Deo, quin equali intensione & claritate cætera cognoscantur, eò quòd nequeat intelligibilitas Dei mouere intellectum creatum ad vnā perfectionem cognoscendā, quin equaliter moueat ad omnes. Et hoc ideo, quia intelligibilitas obiecti essentialiter fundatur in tota entitate rei. Secundò, quia tota substantia Dei non dicit maiorem perfectionem in ipso Deo, quàm dicat ipsa omnipotentia Dei: ergo qui comprehendit omnipotentiam Dei, comprehendit totam substantiam Dei. Consequentia patet. Antecedens probò, nam ex probatis omnipotentia Dei, vt sit productiua totius entis creati possibilis, debet esse actus purus infinitus in omni genere perfectionis. Atqui nequit excogitari perfectio maior actu puro infinito in omni genere perfectionis: igitur qui comprehendit omnipotentiam Dei, de necessitate comprehendit totam substantiam Dei, cum nulla maior perfectio cognoscenda sit in ipsa substantia Dei, quæ non sit cognita in ipsa omnipo-

tentia Dei, visa cum adæquata connexionione ad totum producibile, & ad omnem modum producibilitatis: ergo ex cognitione omnium possibilium in Verbo sequitur comprehensio omnipotentia, atque adeo totius substantia Dei.

412. Confirmatur, quia qui cognoscit vnū creabile cum connexionione ad potentiam creatiuam Dei, debet adæquatè cognoscere actū purum, vt causam talis creabilis: ergo qui cognoscit infinita creabilia perfectiora & perfectiora cum eadem connexionione ad omnipotentiam Dei, debet cū omnibus possibilibus adæquatè cognoscere virtutem causatiuā omnium possibilium: Sed talis cognitio est comprehensio: ergo. Antecedens patet, quia sicut qui intuetur effectum in causa, debet necessariò intueri causam vt principium talis effectus: ita qui comprehendit effectum in causa, debet comprehendere causam, vt principium talis effectus; hoc est debet cognoscere illam intentionem & claritate exigita ab ipsa causa, vt principium talis effectus. Consequentia verò probatur, quia sicut qui comprehendit vnū effectum in causa, debet simul cum effectu comprehendere causam, vt principium talis effectus: ita qui cõprehendit infinitos effectus in causa, debet simul cū infinitis effectibus comprehendere causam vt principium infinitorum effectuum: Sed Deus non potest esse principium infinitorum effectuum creabilium perfectiorum & perfectiorum, nisi vt actus purus infinitè perfectus; quia sicut se habet creatio ad actum purum, ita infinita creabilia ad infinitatem actus puri. Ergo ex tali cognitione necessariò sequitur penetratio totius actus puri, secundum adæquatam intelligibilitatem ipsius; atque adeo comprehensio Dei. Nam comprehensio obiecti est, quæ in claritate adæquat intelligibilitatem ipsius obiecti: illa autem cognitio adæquat in claritate intelligibilitatem obiecti, quæ per connexionem ad omnes effectus, quos potest causa producere, adæquatè cognoscit illam.

413. Aliam rationem assignant alij, cur nequeant cognosci omnia possibilia: quia nimirum implicat eadē cognitione, qua cognoscuntur res possibiles, cognosci cognitionē ipsam, qua possibilia ipsa cognoscuntur; atque adeo nequeunt omnia possibilia cognosci, quia saltem nequit cognosci ipsa cognitio, quæ deberent possibilia ipsa cognosci. Antecedens probant, quia nequit id, quod est posterius ratione possibile, cognosci per id, quod est ratione prius possibile: sed posterior ratio est possibilis cognitio, quæ cognoscenda est cognitio ipsa possibilem, quam ipsamet cognitio possibilem, cum illa sit reflexa, hæc directæ: prior autem possibilis est cognitio directæ, quàm reflexa: quia directæ præsupponitur ad reflexā. Maior probatur, quia obiectum essentialiter supponitur ad cognitionem; prius enim possibile est obiectum, quàm possibilis sit actio, quæ circa illud versari possit.

414. Sed contrā, quia falsum est antecedens: ad cuius probationem, neganda est maior:

etenim

etenim licet ordine possibilitatis prior sit cognitio directa, quàm reflexa, sicut ordine existentiae prius existit directa, quàm reflexa; ac proinde nequeat directa cognoscere reflexam existentem, quia ut illam cognosceret ut existentem, deberet ordine naturæ præsupponere illam existentem, atque adeo prius natura existeret reflexa, quàm directa, quod implicat, cum reflexa ordine naturæ essentialiter supponat directam, tamquam obiectum, circa quod versari debeat: tamen non repugnat, directam existentem cognoscere reflexam ut possibilem: quia ut sic reflexa præsupponitur ad directam existentem. Vnde posset intellectus creatus comprehendendo ac penetrando perfectè se ipsum, cognoscere non solum propriam substantiam, & intellectum iam existentes, sed etiam infinitas cognitiones reflexas posibles, quas posset successivè elicere, si aliunde non implicaret: ergo ex hoc capite non implicat, cognosci omnia possible.

415. *Obijcies* primò. Deus est productivus creaturarum per potentiam, ut virtualiter distinctam à reliquis attributis: ergo ut productivus non includit formaliter reliquas perfectiones: igitur comprehensa omnipotentia, non debet necessariò comprehendi tota essentia, quæ constituitur ex reliquis etiam attributis. Resp. primò negando antecedens, est enim Deus productivus infinitarum creaturarum, ut actus purus infinitus in omni genere perfectionis; ac proinde ut virtute includens omnes perfectiones: nam id totum formaliter & virtualiter dicit productivum, quod essentialiter supponit producibile; nam omne, quod supponit producibile, formaliter & explicitè, requiritur in productivo: sed totum ens creatum producibile essentialiter supponit actum purum infinitum in omni genere perfectionis; dicitur autem potentia Dei attributum virtute distinctum à reliquis, non quatenus est conceptibilis, ut contentiva omnium possible, sed quatenus est ratio proximè exequens suos effectus; sic enim omnes perfectiones diuinæ, necessariae ad productionem totius entis possible, concipiuntur sub unica ratione formali potentiae executricis. Ex cognitione autem intuitiva creaturarum in Verbo non solum cognoscitur potentia Dei, ut formaliter executiva, sed etiam ut virtualiter contentiva earundem; est autem virtualiter contentiva creaturarum, ut actus purus infinitus in omni genere perfectionis.

416. Secundò distinguendum est primum consequens: non includit omnipotentia reliquas perfectiones formaliter, nego; non includit virtualiter, concedo. Ad comprehendendam autem reliqua attributa simul cum ipsa omnipotentia Dei in se ipsa comprehensa, sufficit si illa includantur in omnipotentia Dei formaliter, etiam si non includantur virtualiter. Ratio est, quia sicut virtualis distinctio unius attributi ab alio non impedit, quo minus, si intuitivè cognoscatur unum, intuitivè etiam cognoscatur alterum; ita nec impedit,

quo minus si comprehendatur unum, comprehendatur & alterum. Cuius ratio est, quia virtualis distinctio solum impedit explicam cognitionem alterius in ordine ad cognitionem abstractivam, non autè in ordine ad cognitionem intuitivam, quæ ad rem fertur, prout est in se.

417. *Obijcies* secundò, per cognitionem omnium possible in Verbo non videretur perfectiùs Deus, quàm de facto videatur, à quolibet beato, cum nulla maior perfectio videretur in Deo per cognitionem omnium possible, quæ de facto à quolibet beato non videatur; sed de facto à nullo beato comprehenditur: ergo nec per cognitionem omnium possible comprehenderetur. Resp. Distinguendo Maiorè: non videretur Deus perfectiùs ex parte obiecti, concedo: non videretur perfectiùs ex parte modi cognoscendi, nego: Nam hoc ipso, quod penetraretur ut causa omnium possible, videretur ea claritate & intentione, quæ exigit obiectum ipsum: quia verò comprehensio non consistit tantum in cognitione extensiva omnium perfectionum, quæ sunt in obiecto, sed etià in cognitione intensiva, & in claritate adæquata intelligibilitati ipsius obiecti, idè talis cognitio esset comprehensio, estò nullam novam perfectionem manifestaret ex parte obiecti.

418. *Obijcies* terciò. Adhuc Deus visus in ordine ad omnes creaturas posibles, est perfectiùs visibilis in se ipso: ergo visio omnium possible in Verbo non infert formaliter comprehensionem Dei. Consequentia constat, quia comprehensio est adæquata cognitio obiecti, qua maior ab obiecto exigi non possit. Antecedens probo, quia sicut Deus productione omnium possible non adæquatur in esse; ita neque visione eorumdem adæquatur in cognosci. Respond. Nego antecedens: & ad probationem concedo, possible secundum esse, quod dicunt in se, non adæquare ipsum esse Dei; quia illud est creatum, hoc increatum; nego tamen non adæquare Deum secundum illud esse, quod necessariò supponunt in causa, quia ut sic inveniunt totum esse Dei: cum enim possible nullam dicant limitationem, neque in obiectis producibilibus; neque in modo producendi, non possunt contineri, nisi in causa, quæ sit actus purus infinitè perfectus: & quia illa cognita in Deo, necessariò cognoscuntur cum connectione ad tale esse causativum, repugnat cognosci omnia, & non cognosci adæquate Deum, ut causativum earum.

419. *Obijcies* quartò. cognitio, quæ non sufficit ad penetrandas omnes perfectiones obiecti, non sufficit ad comprehensionem obiecti: sed cognitio omnium possible in verbo non sufficit ad penetrandam potentiam generativam ad intra, triplicem hypostasim relativam, & reliquas perfectiones incommunicabiles ad extra: ergo cognitio omnium possible in verbo non sufficit ad comprehensionem Dei. Minor probatur, nam ex vi cognitionis effectus in causa, id tantum per se

cognoscitur

cognoscitur de causa, quod effectus ipse supponit formaliter in causa, quoniam id tantum cognoscitur de causa, quod effectus cognitus formaliter indicat de causa: sed possibilia nulla perfectionem ex supradictis per se supponunt formaliter in Deo. Confirmatur. Nam etiam si Deus non esset productivus ad intra, subsistens in tribus personis & incommunicabilis ad extra, adhuc esset productivus creaturarum, quia nulla ex his perfectionibus per se requiritur ad potentiam productivam creaturarum.

420. Respondetur. Negando minorem, quoniam per eandem perfectionem Deus est productivus infinitarum creaturarum ad extra, & divinarum personarum ad intra. Est enim productivus infinitarum creaturarum ad extra, ut actus purus infinitus in omni genere perfectionis: sed per eandem perfectionem actus puri infiniti in omni genere perfectionis, est productivus divinarum personarum ad intra, & incommunicabilis ad extra: igitur cognitio, quae sufficit ad comprehendendum Deum, ut productivum infinitarum creaturarum ad extra, erit sufficiens ad comprehendendum eundem, ut productivum ad intra, & incommunicabilem ad extra. Cōsequentia constat, quia si perfectio est eadem formaliter, nec est maior in ordine ad unum terminum, quam in ordine ad alium, eadem claritas & intensio cognitionis, quae sufficit ad comprehendendam illam in ordine ad unum, sufficit ad comprehendendam eandem in ordine ad alium. Antecedens probatur, nam Deus est productivus infinitarum creaturarum ad extra, ut actus purus illimitatus in gradu substantiae, vitae intellectivae, sapientiae &c. Sed ut illimitatus in eodem gradu substantiae, vitae intellectivae, sapientiae &c. Est productivus ad intra, & incommunicabilis ad extra, cum nequeat alia maior perfectio, quam haec excogitari ergo.

421. Ad probationem minoris, neganda est Minor: etenim quemadmodum omnia possibilia per se & formaliter supponunt actum purum infinitum in omni genere perfectionis absolute; ita per se supponunt incommunicabilitatem ad extra, & potentiam productivam ad intra, quae radicitur in ipsa natura absoluta. Perfectiones vero relativae, etsi per se non supponantur a potentia productiva creaturarum, tamen cognitio, quae sufficit ad comprehendendam naturam cum omnibus suis perfectionibus absolutis, erit sufficiens ad comprehendendas perfectiones relativae; tum quia haec formaliter includuntur in illa; non potest autem in Deo comprehendendi una perfectio, quin simul comprehendantur reliquae in ea formaliter incluse. Tum quia cognitio, quae sufficit ad comprehendendam perfectionem maiorem, sufficit ad comprehendendam perfectionem minorem, in maiore formaliter inclusam: atqui natura cum suis perfectionibus absolutis in Deo est perfectio maior, quam sint ipsae perfectiones relativae: igitur cognitio, quae sufficit ad comprehendendam

naturam cum omnibus suis perfectionibus absolutis, erit sufficiens ad comprehendendas relationes, in natura divina formaliter incluse.

422. Ad Confirmationem, vel hypotheseos supponit, in eo casu Deum non esse productivum ad intra, & incommunicabilem ad extra defectu alicuius perfectionis absolute, & defectu eiusdem perfectionis, neque erit productivus infinitarum creaturarum ad extra, quia per eandem perfectionem actus puri, infiniti in omni genere perfectionis est productivus infinitarum creaturarum ad extra, & divinarum personarum ad intra, & incommunicabilis ad extra: si defectu perfectionis relativae, adhuc tunc maneret comprehensio naturae absolute, quae esset ad comprehendendas relationes si essent. Lege Sanctum Thomam quaestione secunda, de potentia, articulo sexto, ubi docet, potentiam generativam ad intra, & creativam ad extra non differre in se, sed tantum penes diversos respectus ad diversos terminos.

423. Obijciens quintò. Comprehensio non solum debet exprimere omnes perfectiones obiecti, sed ea claritate & intensione, qua exigit: sed beatus videns in verbo omnia possibilia, tametsi exprimeret omnes perfectiones Dei, non tamen exprimeret ea claritate, qua exigit obiectum, nam adhuc Deus exigeret videri claritate increata, qua se ipsum intueretur. Respondetur. Negando minorem, quia cum eas exprimeret claritate infinita, non posset eas clarius exprimere, quia in claritate infinita clauditur omnis claritas possibilis. Ad probationem nego, Deum à se ipso videri clariore cognitione, quam infinita. Nec ratio increati facit ad comprehensionem, nisi faciat ad maiorem claritatem, ad maiorem autem claritatem supra infinitam facere non potest, quoniam ad infinitam claritatem maior addi non potest, alioquin illa non esset infinita, ut ex Philosophia suppono.

424. Obijciens sextò. Cognitio comprehensiva exprimit obiectum sub omni habitudine ad terminum: sed cognitio possibilium in verbo non exprimeret Deum, nisi sub habitudine ad creaturas, non autem sub habitudine ad divinas personas. Resp. Negando minorem, repugnat quippe Deum exprimi, ut aequatam causam omnium creaturarum, & simul etiam non exprimi, ut aequatam principium divinarum personarum, & consequenter sub omni habitudine. Nam habitudo, quam Deus dicit ad increatas personas fundatur in eadem perfectione actus puri, quae aequatè comprehenditur per cognitionem omnium possibilium in verbo, ut si quis comprehenderet virtutem equivoce causae in ordine ad omnes suos effectus, comprehenderet etiam univocam virtutem in ordine ad univocam communicationem sui, quia per eandem omnino virtutem causa est aequivoce productiva omnium suorum effectuum, &

univocè

Thomas.

uniocē communicatiua sui. Licet igitur ex cognitione omnium possibilium in verbo, formaliter tantum sequeretur adæquata cognitio Dei, ut causæ creaturarum, per se tamen consequenter sequeretur etiam cognitio Dei, ut principij diuinarum personarum, quia utraque habitudo fundatur in eadem indiuisibili perfectione actus puri, infiniti in omni genere perfectionis, quæ ex cognitione omnium possibilium in verbo adæquatè cognosceretur. Adde, quod, ut sæpe diximus, implicat, Deum in se ipso comprehendi secundum unam perfectionem, & non secundum aliam; cum una essentialiter includatur in alia: unde sicut non potest una cognosci sine alia, ita nec comprehendi sine alia.

425. *Obijcies* septimò. Id tantum penetratur de principio, quod formaliter cognoscitur ex vi termini; id autem tantum cognoscitur ex vi termini, quod per se supponit terminus: sed possibilia per se tantum supponunt potentiam creatiuam in Deo: igitur hæc tantum penetratur ex vi cognitionis omnium possibilium. Confirmatur: quia id tantum per se cognoscitur ex vi termini, sine quo ipse terminus cognosci non potest: atqui sine sola potentia creatiua cognosci nequeunt creabilia: igitur absque illa tantum hæc cognosci non possunt. Respondetur maiorem tantum esse veram de cognitione extra verbum, in qua id tantum relucet de causa, quod per se manifestat effectus; quia cum tota ratio cognoscendi principium sit effectus, non potest plus de principio cognosci, quam effectus ipse ostendit; non autem esse veram de cognitione in verbo; in qua, quia proxima ratio cognoscendi principium non est effectus, sed cognitio ipsa principij essentialiter originata à tota entitate rei, implicat de principio intuitiue cognoscere unam rationem, non cognitis reliquis in eodem principio essentialiter inclusis. Eodem modo respondendum est ad Confirmat. nam creabilia solum cognosci possunt absque alijs attributis & perfectionibus diuinis extra verbum, non autem in verbo, in quo radicalis saltem causa videndi est ipsum verbum.

426. *Dico* 2. Implicat etiam habitu videri omnia possibilia in verbo. Fundamentum est, quia vel hic habitus esset ipsa visio Dei, quæ modò has, modò illas creaturas successiue repræsentaret beato, posita tantum noua aduertentia ex parte beati, ut sentiunt Scotus, & Rubio; vel principium aliquod, quod per modum actus primi esset proximè, & completè determinatiuum potentie ad intelligenda singula possibilia: utroque modo implicat: ergo. Implicat primo modo: quoniam implicat, visionem actu informare potentiam, & non reddere illam actu videntem omnia, quæ per eam repræsentantur. Nā visio essentialiter postulat influxum potentie vitalis cum sit actualis motio ipsius ad obiectum percipiendum: ergo implicat ut sit actualis visio omnium possibilium, & non

omnia actu videri à potentia: quoniam, ut sit actualis visio omnium, essentialiter postulat vitalem motionem ipsius potentie ad omnia: igitur implicat, non videri omnia; cum idem omnino sit, videre omnia, & vitaliter moueri ad omnia. Vnde falsum est intellectum per nouam aduertentiam modò hoc, modò illud obiectum videre in ipsa visione expressum; cum nec aduertentia mutari possit, non mutata visione; nec visio conseruari sine adæquata aduertentia potentie, est enim aduertentia ipsamet actualis, vitalisque motio potentie ad obiectum, quam motionem essentialiter postulat visio.

427. Implicat secundo modo, quia tale principium necessariò foret infinitum, nam virtute contineret infinita obiecta, quorum species, & obiectiuum influxum suppleret. Nec recurri potest ad virtutem finitam altioris ordinis; nam hæc respectu omnium possibilium implicat, quia non datur ordo creatus, qui sit supra omnia possibilia, cum omne creatum claudatur intra obiectum possibilium, extra quod non datur altior ordo, præter diuinum. Explico: nam talis ordo non excederet supernaturalem creatum: atqui hic continetur sub obiecto possibilium intra quæ continentur etiam effectus supernaturales: igitur non potest dari ordo creatus superior omnibus possibilibus: ergo nec virtus finita superioris ordinis, eminenter continens infinita ordinis inferioris.

428. *Dices*. Potest intellectus finitus successiue intelligere infinita possibilia; ergo & habitus, qui sit determinatiuus ad eadem infinita successiue intelligenda. Resp. negando consequentiam, quoniam intellectus est, potens intelligere infinita per modum causæ remotæ, & vniuersalis; habitus verò per modum causæ proximæ & particularis. Quarum hoc est discrimen, quod illa non debet continere effectum, nisi tantum sub ratione generica intelligendi, quæ eadem est respectu omnium intelligibilium; hæc sub ratione specifica obiecti intelligibilis, quæ propterea continere debet específicos concursus omnium obiectorum: quæ si sint infinita, infinitam supponunt perfectionem in principio proximè determinante; quippe cum determinare debeat ad singulas rationes específicas obiectorum, non ad aliquam tantum communem rationem entis.

429. *Dico* tertio. Implicat cognitio actu exprimens infinita indiuidua dearticulatè & distinctè siue in, siue extra verbum. Est Bonauent. Rich. Scoti, Gabrielis locis supracit. Fundamentum est, quia nequit species exprimere infinita, quin ipsa sit etiam infinita: implicat autè species infinita, ut ex Philosophia supponitur: ergo & species actu exprimens infinita. Maiorem probo, quia species expressa debet actu continere in suo esse intentionali, quidquid obiectum continet in suo esse naturali: ergo si obiectum in suo esse naturali est infinitum, etiam species in suo esse intentionali erit infinita. Antecedens constat, quoniam

niam

Scotus.
Rubio.

Bonauent.
Richardus.
Scotus.
Gabriel.

niam species expressa substituitur loco obiecti, unde debet illud continere quoad totum esse; alioqui in eo, in quo illud non continetur, non exprimeret cognoscenti. Consequentia verò probatur, quoniam totum esse naturale obiecti supponitur adæquatè expressum in ipso esse intentionali speciei: igitur si illud est infinitum, etiam hoc erit infinitum.

430. *Confir.* Si infinita individua actu simul existerent omnia secundum esse naturale, essent actu infinita secundum esse naturale: ergo si actu simul existerent omnia secundum esse intentionale, essent actu infinita secundum esse intentionale: sed actu simul existerent omnia secundum esse intentionale in specie expressa distinctè exprimente singula secundum proprias notas individuales vniuscuiusque. Antecedens patet. Consequentia probatur, quia esse intentionale speciei adæquatè responderet esse naturali obiecti.

431. *Obijcies.* Hæc sententia derogat prerogatiuæ Christi: igitur non est admittenda. Antecedens probo, quia ad Christum tanquam ad Iudicem omnium, & saluatorem animarum spectat, cognoscere omnes cogitationes tam beatorum, quam damnatorum in æternum futuras, in ipso Verbo: atqui hæc sunt infinitæ, cum careant termino: ergo. *Resp.* negando Antecedens: ad cuius probationem, distinguendum est de cogitationibus quoad speciem, vel quoad numerum: & quidem cogitationes (idè dicitur de volitionibus) quoad speciem omnes in verbo cognosci à Christo, eadè cognitione, qua cognoscitur Deus ipse; quia omnes istæ finitæ sunt: cogitationes verò, volitionesq; quoad numerum vsque ad diem Iudicii exteius omnes pariter in verbo cognosci à Christo, quia omnes istæ finitæ sunt, & actu iudicari debent à Christo; proinde actu omnes cognosci debet, antequam iudicentur, ut sua cuique pœna vel præmium assignetur: reliquas autem in æternum futuras habitu tantum simul omnes cognosci per scientiam infusam; actu verò quas & quot Christus ipse voluerit, semper tamen finitas.

432. *Disco 4.* Non implicat, infinita individua cognosci posse habitu. Est communis contra Richardum. Fundamentum est, quia habitus non infinitatur ex continentia infinitorum individuum, sicut infinitatur actus: igitur poterit continere infinita individua. Consequentia constat, nam ratio, cur implicaret esset ipsius infinitas, quæ ex continentia infinitorum individuum sequeretur: ergo si hæc non sequitur, non est cur implicet. Antecedens probo, quoniam habitus non debet continere actus, ad quos inclinat, secundum perfectionem numericam, sed solum secundum perfectionem specificam: hæc autem respectu omnium individuum sub eadem specie contentorum est vna & eadem: ergo habitus non infinitatur ex continentia infinitorum individuum. Maior probatur, quia habitus non debet continere actus, nisi per modum potentie proximè completæ tantum quoad rationem specificam, vti continent re-

liquæ causæ secundæ suos effectus ad quorum individuationem, ut ex Philosophia suppono proximè complentur per generalem concurrentem primæ causæ. Actus verò, quia individua perfectione obiecti continere debet per modum forme, ipsum formaliter constituentis, non autem per modum principij naturaliter tantum exigentis, non poterit non infinitari ex infinita continentia infinitorum individuum distinctè expressorum. Hinc inferatur discrimen inter habitum continentem actus specificè & individualiter: nam ille continere debet specificam perfectionem actus proximè & formaliter; hic individuum perfectionem eiusdè actus remotè tantum & in potentia. Quo fit, ut si actus infiniti proximè sub habitu contenti, sint specie diuersi, habitus ipse infinitus sit oportet: secus si actus sub habitu contenti, sint tantum individualiter distincti.

433. *Ad fundamentum primæ & secundæ sententiæ.* *Resp.* Primum locum intelligi de sapientia & scientia increata, quæ competit Christo per communicationem idiomatum, constat ex ratione, quam Paulus subdit, quia, in ipso inhabitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter: Secundum verò de Spiritu sancto dato Christo substantialiter; is enim non est datus Christo ad mensuram, sed secundum plenitudinem Diuinitatis, inhabitantis in Christo substantialiter.

434. *Ad fundamentum secundæ,* nego consequentiam, quoniam Deus non est causa vniuersa, sed æquiuoca creaturarum; Vnde ea visa non est ratio videndi creaturas. *Ad Confir.* nego Minorem, potest enim distinctè videri causa, abstractiue tantum viso termino. *Ad fundamentum quartæ* quoad posteriorem partem assertionis, quæ tantum est contra nos, patet ex dictis; Nam ipsa intentionalis infinitas, quam necessariò aduehit cognitio ipsa distinctè exprimens infinita individua, est sufficiens repugnantia ad illam negandam. *Ad probat.* esto omnes actus in æternum futuri in causa tantum spectati sint finiti, quia tamen, ut intuitiue videantur, debet singuli in se in se ipsis distinctè exprimi secundum proprias individuationes vniuscuiusque, nequeunt omnes representari cognitione finita.

SECTIO XXII.

Quæ creaturas ex vi visionis Dei de facto videant Beati in Verbo?

435. *H*Actenus disputatū est, quid de possibili à beatis videri possit in Verbo, nunc quid de facto videant ex vi visionis eiusdem Verbi. Præcipua difficultas, est de futuris, quæ pertinere dicuntur ad statum vniuscuiusque beati: sunt autem hæc omnia illa, quæ connexionem aliquam habent cum ipso statu beati, vel quia immediatè pertinent ad ipsum, utpote quorum fidem habuit in via; vel quia pertinent ad eos, quorum beatus ipse curam gessit in vita, aut qui eius implorat auxilium.

436. *PRIMA* sententia Capreoli in quarto, Dist. 49. quæst. 6. artic. 1. in fine, Soti quæst. 3. art. 3. concl. 10. Ferrarientis 3. contra Gen-

Capreolus
Sotus.
Ferrarientis.

Caietanus.
Molina.
Gonzalez.
Suarez.

tes c. 59. §. *sed remanet*. Caiet. 2. 2. qu. 83. art. 4. *Ad secundum*. Molina 1. p. qu. 12. ar. 8. Disp. 5. membr. 6. & D. 6. Gonzalez Disp. 33. sect. 1. Suar. lib. 2. de attributis c. 28. affirmantium, à quouis beato in Verbo videri omnia futura, quæ ad ipsius statum quoquo modo pertinet: & hoc vel in ipso beatitudinis exordio, vel successu temporis, uti res ipsæ quæ ad beatos spectant, successiue existunt, ut Ferrar. Molina, & Gonzalez D. 31. nu. 20. opinatur, sine vlla tamen mutatione obiecti primarij, per solam variationem obiecti secundarij.

S. Thomas.

437. Probant primò Auctoritate S. Th. 2. 2. q. 83. ar. 4. ad secundum & 3. p. q. 10. a. 2. & q. 8. de Veritate a. 4. ad 12. in quorum 1. docet, beatos cognoscere in verbo petitiones nostras ad eos corde, aut voce directas, in secundo omnia quæ ad ipsos pertinent, in tertio angelos in Verbo cognoscere omnia, quæ ipsorum officio committuntur.

Conc. Senonense.

438. Secundò, Auctoritate Concilij Senonensis asserentis, quidquid beatorum interest in speculo Diuinitatis illucescere. Tertiò, ratione, quia ad consumatam beatitudinem spectat, non solum videre Deum, sed in ipso ea omnia, quæ ad statum vniuscuiusque spectat.

Durandus.
Caiet.
Aureolus.
Vasquez.

439. SECUNDA sententia est Durand. in 3. Dist. 14. q. 2. & in 4. Dist. 49. q. 3. nu. 18. Caiet. 3. p. q. 10. a. 2. Aureoli quodlibeto 10. a. 3. Vas. 1. p. D. 50. c. 9. & omnium, qui putant, nullam creaturam videri eadem visione, qua videtur Verbum, negantium vllum futurum videri in Verbo formaliter, sed tantum causaliter per distinctam cognitionem. Fundamentum Caiet. est, quia sequeretur, interdum plura futura videri ab eo, qui pauciora haberet merita, si nimirum plura ad ipsius statum pertinerent, quam ad statum alterius, maiora habentis merita: sed quod plures videntur creaturæ in Deo, eò perfectius videtur Deus, quia quod plures effectus videntur in causa, eò perfectius videtur causa: ergo perfectius videret Deum, qui pauciora haberet merita: ergo visio beata non responderet meritis.

440. Dico 1. Eò plura possibilia vident beati in Verbo, quod perfectius vident Verbum. Fundamentum est, quia possibilia sunt termini necessariò connexi cum Diuina omnipotentia: sed quod perfectius videtur potentia, eò saltem connaturaliter plures videntur effectus eiusdem potentiae: igitur quod perfectius videtur Deus, eò plura possibilia videntur in Deo. Confir. quia possibilia non sunt de ijs, quæ possunt per orationes sanctorum aliter se habere; ergo non spectant ad peculiarem statum beatorum, sed ad essentialem & communem rationem beatitudinis.

441. Dico 2. Non omnes beati vident in Verbo formaliter omnia futura, quæ ad eorum statum pertinent, sed aliqua solum videt causaliter per peculiare reuelationes extra Verbum. Fundamentum est, quia multa futura pertinent ad statum beatorum, quæ ab ipsis non cognoscuntur: igitur non omnia, quæ ad ipsorum statum pertinent, videntur in Verbo. Consequentia constat, quia si viderentur in

Verbo, deberent omnia simul in principio ipso beatitudinis videri, cum non possit beatitudo successiue variari circa obiectum secundarium, quin varietur circa primum: quia cum non videatur secundarium, nisi cum connexionem ad primum, tanquam effectus cum causa non possunt successiue videri secundaria, nisi successiue videndo perfectius & intensius primum. Absurdum autem est, variari visionem beatam circa obiectum primum, cum illa sit quedam participatio beatitudinis increatae, quæ mensuratur æternitate. Anteced. probò. I. ex Danielis 10. vbi, ut ex prophetæ verbis colligitur, ignorabat angelus Persarum, quæ Persis suæ curæ commissis, ex Diuina dispositione ventura essent, cum tamen hæc ad officium angeli custodis maximè pertineant.

442. Secundo de die iudicij Matth. 24. *ne- mo scit, neque angeli Dei*, cum tamen hunc scire pertineat ad statum cuiusque beati Pontificis, cui demandata est cura totius Ecclesiæ militantis. Tertiò, si preces fusæ vel fundendæ viderentur à beatis initio beatitudinis, iam nunc viderentur preces, quas fusuri sunt iusti in die iudicij ad superandas persecutiones Antichristi. Quarto, ex Dion. de Cæl. Hier. c. 7. Angeli inferiores illuminantur à superioribus, & sanè etiam in ijs, quæ ad eorum officium pertinent, ut communiter docent Theologi, igitur non omnia, quæ ad singulorum statum spectant, beati inspicunt in Verbo.

443. Dico 3. Omnia, quæ hinc habitu fidei credimus, videbimus formaliter in verbo, vno excepto die iudicij. Indicat hoc Paulus 1. Cor. 13. *Videmus inquit, nunc per speculū in enigmate, tunc autem facie ad faciem*; nec non Aug. 20. de Ciuit. Dei c. 21. *Sed quid, inquit, nisi Deū, & omnia illa, quæ nunc non videmus, credentes autem pro modulo capacitatis humanae*. Supple, videbimus; De his etiā explicatur Greg. 4. Dial. c. 33. *Quid est, inquit, quod non videant qui vident omnia vident?* non enim loquitur de omnibus scibilibus, sed de his tantum, quæ scienda sunt: quem locum explicat S. Thomas 1. p. q. 12. a. 8. ad 1. quantum ad sufficientiam obiecti.

444. Fundamentum est, quia præmiū, quoad fieri potest, respondere debet merito, & hereditas adoptioni: sed habitus fidei datur hic aut tanquam meritum adultis, aut per se annexus adoptioni, ut paruulis: ergo visio beata, quæ vel est præmiū adultis, vel hereditas paruulis, proportionari debet fidei, ut videlicet ad ea omnia exprimenda se extendat visio in patria, ad quæ credenda se extendebat fides in via.

445. Confirmatur, nam hæc præcipue cupiunt videre beati in verbo quorum obscurā notitiā habuerūt in via. Hinc sequitur, quemlibet beatum contemplari in verbo totum hunc mundum, quoad præcipuas partes ipsius, & peculiarem ordinem vniuersi; quod docet S. Thom. 1. p. qu. 12. art. 8. ad quartum & 3. contra Gent. c. 59. nam vnum ex creditis est hoc vniuersum quoad corporeas, & incorporeas substantias à summo opifice Deo

certo

certo tempore conditum.

446. Dico 4. Vnusquisque beatus in diuina essentia videt quidquid spectat ad ordinem & seriem suam prædeterminationis; vi cuius vnusquisque videt & charitatem, qua Deus ab æterno ductus ipsum prædestinavit, & modum, quem in tempore tenuit ad illum vocandum iustificandumque; & media omnia tam naturalia, quàm supernaturalia, quæ in singulis occasionibus à principio ad finem vsque, ad hunc effectum consequendum, adhibuit, illum excitando, ad fidem vocando, iustificando, ad bonum promouendo, à malo præseruando, impedimenta tollendo, occasionem preparando, suam demum ipsius felicitatem & gloriam, qui est terminus & finis prædeterminationis, in Deo ipso videbit, iuxta gradum & perfectionem, quam Deus ab æterno prædefiniuit. Fundamentum est, quia totum hoc per se exigitur à pio desiderio sanctorum, & veluti integrans vnum obiectum beatitudinis, quatenus perfectius cognoscitur increata illa bonitas, quæ tam magnificè se gessit cum suis creaturis: quamuis non sit necesse, vt S. Thomas 3. contra Gentiles cap. 59. in fine adnotauit, vt in Verbo prædeterminationem aliorum cognoscamus.

447. Ad primum argumentum primæ sententiæ respondet Caietanus citatus in 3. p. S. Thomæ, intelligendum esse de visione Verbi causaliter, non formaliter, quia ex visione Verbi causatur notitia eorum, quæ ad statum vnus cuiusque beati spectant: est enim iure connaturalitatis debitum, vt videns Deum, simul videat ea, quæ cum statu ipsius sunt aliquo modo connexa. Quod autem non omnia videantur in Verbo formaliter, constat ex assertione secunda, vnde primus & tertius locus intelligitur causaliter, alioqui non posset S. Thomas negare, preces, quas fulsi sunt Iusti in die iudicii, nunc videri à beatis in Verbo, & consequenter ipsum diem iudicii, contra expressam Christi auctoritatem. Secundus verò intelligitur formaliter solum quantum ad ea, quæ spectant ad seriem propriæ prædeterminationis, & notitiam mysteriorum fidei.

448. Ad secundum in primis citatum Concilium Prouinciale tantum est, & nondum confirmatum auctoritate Pontificis, vt testatur Vasquez Disput. 50. cap. 5. in fine. Secundò explicari potest causaliter, quia sicut speculum per species, quas ab obiectis impressas recipit, ostendere potest alia distincta à se: ita Deus per virtutem producendi creaturas, quam habet à se, manifestare potest omnia beatis, non tamen necessariò, vt speculum, sed liberè; quod propterea speculum voluntarium nuncupatur. Atque ex his patet etiam ad rationem.

SECTIO XXIV.

Vnde oriatur vt hæc potiùs creature, quàm aliæ in Deo videantur?

449. **N**OTA questionem hanc, non esse de causa formali, nam hæc est talis visio numero, quæ ita repræsentat has creaturas, vt ex sua indiuidua ratione nequeat repræsentare alias; nec de causa morali, quæ sunt merita & status vnus cuiusque beati; nec de physica efficiente remota, quæ est voluntas Dei, decernentis hæc potiùs, quàm illa obiecta beato manifestare; sed de physica efficiente proxima, quæ duplex esse potest, aut lumen gloriæ, aut Diuina essentia, vt suppletiuum est per se ipsam immediatè speciei impressæ creaturarum.

450. **P**RIMA sententia id proximè refert in voluntatem Dei, modò has, modò illas creaturas beato manifestantis: est Bonauent. in tertio dist. 14. articulo 2. quæst. 3. Scoti quæst. 2. §. *Sed ista*. Fundamentum est, quia Diuina essentia vnitur intellectui beatorum vt speculum voluntarium: ergo quòd hæc vel illa obiecta per visionem beatis manifestentur, proximè prouenit ex Dei essentia, hæc potiùs quàm illa beatis manifestare volentis.

451. **S**ECUNDA sententia id reducit ad lumen gloriæ magis aut minùs intensum: Est Richardi in 3. dist. 14. articulo 2. q. 3. Capreoli in 4. dist. 49. quæst. 6. art. 3. ad obiecta Anselmi §. dicitur 7. Caiet. 3. p. q. 10. art. 2. Bannez & Zumel 1. p. q. 12. ar. 8. Molinæ Disput. 5. memb. 1. Valentia puncto 6. Vasquez Disput. 50. c. 9. Probatur primò auctoritate S. Doctoris 1. p. q. 12. ar. 8. docentis, eò plures effectus in Deo videri, quò perfectius ipsius essentia videtur: & ad tertium, *multitudo*, inquit, *cognitorum in Deo consequitur modum videndi ipsum magis vel minùs perfectum*. Secundò, ratione, quia quò lumen gloriæ est intensius, vel remissius, eò magis vel minùs perfectè repræsentat obiectum primarium: sed quò magis vel minùs perfectè repræsentat obiectum primarium, eò plura vel pauciora repræsentat obiecta secundaria: ergo repræsentatio plurium vel pauciorum creaturarum in Deo oritur ex intensiore, vel remissiore lumine gloriæ.

452. **T**ERTIA sententia id tribuit lumini indiuidualiter diuerso: putat enim hæc sententia, intra eandem speciem luminis dari plura indiuidualiter diuersa, quorum vnum sit exigitiuum vnus, & non alterius creature: est Suarez lib. 2. de attributis diuinis c. 26. & 3. p. to. 1. Disput. 26. sect. 3. §. *Ex his ergo*, Granad. 1. p. tomo 1. tractat. 5. Disput. 12. Gonzalez 1. p. Disput. 31. num. 17. qui id solum affirmat de creaturis existentibus, nam de possibilibus sentit cum auctoribus primæ sententiæ. Probatur primò, quia hæc diuersa indiuiduatione luminum non implicat, & meliùs saluat præsentem difficultatem: ergo est asserenda.

Bonauent.
Scotus.

Richardus.
Capreolus.
Aureolus.
Caietanus.
Bannez.
Zumel.
Molina.
Valentia.
Vasquez.
S. Thomas.

Suarez.

Granadus.
Gonzalez.

Secundò quoniam hanc diuersitatem indiuidualem cogimur admittere in alijs qualitibus, ut duæ species repræsentantes duo indiuidua plus differunt, quàm duæ species eiusdem indiuidui: & charitas, quæ est in me, magis inclinatur ad amorem mei & meorum, quàm charitas, quæ est in te: & contrarietur & lumen, quod est in Petro, magis inclinatur ad notitiam eorum, quæ spectant ad Petrum, quàm quæ spectant ad alios.

453. QUARTA sententia id proximè refert ad concursum diuine essentie suppletis vicem speciei create, & nullo modo ad lumen. Est Arrubalis l. p. Disput. 26. Machin. Disput. 19. sectione 5. Fundamentum est, quia lumen est habitus, habitus autem extenditur ad omnia obiecta materialia, in quibus reperitur ratio obiecti formalis specificantis habitum: sed in qualibet creatura in Deo visa est ratio obiecti formalis specificantis lumen: ergo lumen extendi potest ad quamlibet creaturam in Deo visibilem. Maior constat. Minor assumpta patet, quia ratio obiecti formalis adæquatur habitui: ergo extenditur ad omnia, ad quæ extenditur habitus ipse. Minor subsumpta probatur, quia ratio formalis specificans lumen gloriæ est diuina essentia, ut exemplar creaturarum: quælibet autem creatura visibilis in Deo est est quædam participatio ipsius: ergo quælibet creatura participat rationem formalem obiecti specificantis lumen.

Sententia Auctoris.

454. PROXIMA causa, ex qua oritur expressio huius, aut illius creaturæ, non est diuina essentia vnita intellectui beatorum ut speculum voluntarium; neque ut species expressa, aut impressa creaturarum, neque ut est liberum decretum harum, vel illarum creaturarum; sed est ipsum lumen gloriæ, quatenus est quædam participatio intelligibilis similitudinis, quam Deus habet de creaturis. Fundamentum prioris est, quia nequit variari visio circa obiectum secundarium, quin varietur circa primum; absurdum autem est, variari circa obiectum primum, alioqui visio diuine essentie non esset stabilis & firma, eadem inuariata perseverans per totam æternitatem: ergo. Maiorem probo, quia obiectum secundarium nequit exprimi visione beata, nisi connexum cum primario, tanquam effectus cum causa: ergo nequit cognosci, nisi dependenter à cognitione primarij, tanquam causæ vi eiusdem visionis cognitæ: igitur nequit variari visio circa obiectum secundarium, quin varietur circa primum. Antecedens patet, nam hoc est formaliter videre creaturas in Verbo, videre illas vi eiusdem visionis, qua videtur Verbum, cum eo tanquam cum causa connexas. Prior Consequentia elucet. Posterior probatur, quia si vi eiusdem visionis, quæ videtur obiectum secundarium, videtur etiam prima-

rium, nequit variari visio circa secundarium, quin varietur circa primum. Confirmatur, quia visio creaturarum in Verbo, & quilibet gradus ipsius originatur à lumine gloriæ: sed lumen gloriæ non tendit in secundarium, nisi dependenter à primario, tanquam à medio formali, & ratione saltem remotè cognoscendi secundarium. Ergo nec visio ipsa, aut cuius gradus ipsius exprimere poterit secundarium, nisi dependenter à primario: quia nequit actus aliter ad obiectum tendere, quàm tendat eius habitus.

455. Nec satisfacit Molina dicens, hanc variationem in obiecto secundario fieri posse peculiari influxu Dei, variante visionem circa secundarium, & non circa primum. Quia aut vi talis influxus creatura, quæ de nouo cognoscitur, videtur in Verbo; & sic vi talis influxus magis cognoscitur Verbum; & consequenter augetur cognitio ipsa Verbi: aut non videtur in Verbo, & sic non cognoscitur visione beatifica.

456. Nec dici potest, quòd licet creatura, quæ vi talis influxus de nouo cognoscitur, non cognoscatur in Verbo, adhuc tamen illam videri in Verbo, quatenus videtur eadem visione concomitanter, quæ videtur Verbum. Quia aut hoc significat, videri distincta cognitione, coniuncta tamen in eodè intellectu cum cognitione Verbi; & hoc non sat est, ut dicatur videri in verbo, alioqui omnia, quæ beati vident extra Verbum, dicerentur videri in Verbo: aut eadem cognitione, qua videtur Verbum per peculiarem tamen gradum visionis à Deo productum, identificatum cum eadem visione Verbi, quo tantum repræsentatur noua creatura, absque vlla variatione visionis Verbi. Et neque hoc dici potest, tum quia cum hic gradus sit longè diuersa natura ac speciei à ceteris gradibus visionis beatæ, non erit aptus integrare simul cum illis vnâ numero qualitatem; vnde potius manebit in intellectu beati, ut distincta cognitio, à cognitione beata: tum quia esto posset cum visione beata identificari, adhuc dici non posset quòd creatura, quæ vi talis gradus identificati, cum visione beata videretur, videri in Verbo plusquàm dici possint in Verbo videri reliquæ, quæ ab eodè intellectu beato videntur extra Verbum, nam perinde est, illam videri per cognitionem distinctam, ac per cognitionem identificatam, dum non videatur connexa cum Verbo, tanquam effectus cum causa intuitiue cognita: nam ex hoc accipit creatura nouam perfectionem obiectiuam, quam non habet visa sine tali connexione; ac proinde non habet ut sic visa id, per quod formaliter distinguitur à cognitione extra Verbum. Nec sufficit quòd videatur connexa cum Verbo vi alterius gradus eiusdem visionis: sicut nec sufficit, quòd videatur connexa cum Verbo vi alterius cognitionis omnino distinctæ: quoniam perinde est. Quod sic probo, nam siue talis cognitio sit partialiter siue totaliter distincta, non communicat creaturæ hoc modo

cogni-

Arrubal.
Machin.

Molina.

Augusti-

cognitæ obiectiua claritatem, quæ est con-
nexio ipsius cum diuina essentia tanquam
cum causa vi eiusdem gradus cognitæ; merito
cuius ab Augustino dicitur cognosci cog-
nitione maturina.

457. Dices, Potest visio beata variari cir-
ca obiectum primum, quin varietur circa
secundarium: ergo poterit variari circa secun-
darium, quin varietur circa primum. Con-
sequentia probatur, quia non minus vno eo-
demque indivisibili actu repræsentatur v-
num, quam aliud: igitur non est maior ratio,
quin possit variari circa vnum, quam circa al-
liud. Antecedens ostendo, quia potest visio
gloriosa intendi & remitti circa obiectum pri-
mum, quin intendatur, remittatur, aut ex-
tendatur circa secundarium; potest enim vi-
sio exprimere duas creaturas in Verbo auge-
ri, vel remitti circa Verbum, absque eo, quod
augeatur, remittatur aut extendatur circa crea-
turas. Assumptum proba, nam potest videri
obiectum primum, nullo viso obiecto se-
cundario: igitur poterit clarius videri prima-
rium absque eo, quod clarius aut intensius vi-
deatur secundarium: quia si cognitio prima-
rij est independens à cognitione obiecti se-
cundarij, etiam clarior cognitio primarij erit
independens à clariore cognitione secundarij.

458. Resp. Negando Consequentiam: et-
nim cum in mea sententia diuina essentia in
se ipsa visa, non sit proxima & formalis, sed
tantum remota & radicalis causa videndi
creaturas, poterit ipsa videri, quin vlla in ea
videatur creatura, & consequenter etiam cla-
rius & intensius, quin clarius & intensius, ex-
tensiusve videantur creaturæ, vt rectè probat
argumentum: & amplius sic explico. Nam
intensior cognitio circa idem obiectum, est
productio nouæ cognitionis circa illud, nisi
quod non appellatur noua cognitio, quia sup-
ponit aliam circa idem obiectum, cum qua
integrat vnam: sicut intensio lucis, est produ-
ctio nouæ lucis, ex eo autem tantum non
appellatur noua lux, quia supponit aliam
cum qua integrat vnam lucem maiorem, alio-
qui si ea ipsa intensior cognitio, quæ produ-
cta est secundo loco, producta fuisset primo,
esset noua cognitio. Igitur si prima cognitio
potuit tendere ad Verbum, absque eo, quod
tenderet ad creaturas, poterit & secunda, cum
secunda non differat à prima, nisi sola poste-
rioritate nature, aut durationis: nam eadem,
quæ est secunda potuit esse prima, & contrà.

459. Idem argumentum ab opposito, pro-
bat, non posse intendi, aut remitti cognitio-
nem obiecti secundarij; quin intendatur aut
remittatur cognitio obiecti primarij: quia sic-
ut nullum obiectum secundarium videri po-
test in Verbo, nisi dependenter à cognitione
Verbi, ita nec intensius, aut remissius videri,
nisi dependenter ab intentione, aut remissio-
ne cognitionis Verbi. Et ratio discriminis est,
quoniam visio creaturæ cognitæ in Verbo
pendet essentialiter à visione Verbi: visio au-
tem Verbi non nisi tantum connaturaliter
pendet à visione creaturarum: & hoc ideo,

quia in visione gloriosa creaturæ non viden-
tur in se, sed in Verbo, tanquam in causa &
medio prius viso. Causa autem etiam intuiti-
uè visa abstrahere potest ab intuitiua notitia
effectus: effectus autem, vt visibilis in cau-
sa, abstrahere non potest à visione causæ;
cum hoc ipsum formaliter importet effectus
visibilis in causa. Confirmatur: quia Diui-
na essentia est medium, à quo formaliter spe-
cificatur cognitio creaturarum in Verbo;
creaturæ autem sunt tantum obiectum ma-
teriale connexum cum formali: sed implicat,
esse cognitionem sine suo medio formali actu
cognito: non implicat autem cognitio sine
obiecto materiali connexo cum formali: igitur
non implicat cognitio Verbi sine cog-
nitione creaturarum, implicat autem cog-
nitio creaturarum in Verbo sine cognitione
ipsius Verbi actu cogniti vi eiusdem cog-
nitionis, qua cognoscuntur creaturæ in Ver-
bo. Ex his patet ad probationem Conse-
quentiæ, nam licet eodem indivisibili actu re-
præsentetur obiectum primum & secun-
darium, tamen secundarium repræsentatur
cum essentiali connexionem ad primum, pri-
mum verò non nisi cum naturali con-
nexionem ad secundarium.

461. Cæterum, quod est valde notandum,
cum dicitur remitti posse visionem circa ob-
iectum primum, non remissa circa secun-
darium, non est intelligendum de remissione
illius gradus visionis, qui ex indiuidua sua
ratione tendit ad vtrumque obiectum, quia
sicut ille per eundem indiuisibilem respec-
tum respicit vtrumque, ita remitti nequit
circa vnum, quin necessarîo remittatur cir-
ca aliud: sed intelligendum est de remissio-
ne illius dumtaxat gradus intensioris, qui
in eadem visione elicici potest circa ob-
iectum primum independentem à secunda-
rio: quia sicut ille non respicit secundarium,
& distinguitur à reliquis gradibus, ita remitti
potest, absque eo, quod remittantur reliqui
gradus, qui se extendunt ad obiectum secun-
darium.

462. Instabis. Verbum est ratio videndi
creaturas: ergo implicat intensius videri ver-
bum, quin simul intensius videantur crea-
turæ, cum tota ratio videndi creaturas sit Ver-
bum in seipso visum. Resp. Distinguendo an-
tecedens. Verbum est ratio videndi creatu-
ras proxima & formalis, nego; remota & radi-
calis, concedo. Proxima enim & formalis ra-
tio videndi creaturas est ipsamet visio creatu-
rarum, quæ non implicat, vt sit remissior circa
creaturas, intensior verò circa Verbum. Ad
probationem, nego Verbum esse totam ratio-
nem videndi creaturas, sed tantum remotam
& radicalem.

453. Secundum, Nempe quod proxima
causa videndi has velillas creaturas, non sit
Diuina essentia vnita intellectui beatorum
vt species expressa creaturarum, probatur;
quoniam species expressa non repræsentat
obiecta, quæ exprimit, nisi intellectui; cu-
ius est expressa species & vitalis imago:

atque species expressa increata non potest vni-
ri intellectui beatorum, ut species expressa &
vitalis imago ipsius, sed tantum ut obiectum
extrinsecum: obiectum autem, ut extrinsecè
vntum potentiae, non manifestat illi nisi se-
ipsum, & ea quæ in seipso formaliter continet.
Cum igitur creaturæ non contineantur for-
maliter, sed tantum eminentialiter & inten-
tionaliter in specie expressa increata, non po-
terit beato esse proxima ratio videndi creatur-
as. At adde quod etiam si in ea beatus cerne-
re posset creaturas, adhuc illa non posset esse
proxima causa, hæc potius quàm illa obiecta
videndi: quia cum in ea exprimantur omnia,
non esset maior ratio cur hæc potius quàm
alia beatus videret: Vnde oporteret assignare
aliam causam, quæ proximius determinaret
intellectum beati ad hæc potius, quàm ad illa
obiecta videndi.

464. Tertium. Quod neque sit diuina es-
sentia, ut species impressa creaturarum, sic o-
stendo. Diuina essentia non est immediata &
proxima causa determinandi intellectum bea-
tum ad notitiam sui: ergo multò minùs est
proxima & immediata causa determinan-
di eundem ad notitiam creaturarum. Con-
sequentia patet, quia Deus non determinat
ad notitiam creaturarum, nisi prædetermi-
nando ad notitiam sui, tanquam ad obiectum
primarium: igitur si non est proxima causa
determinandi ad notitiam sui, neque erit pro-
xima causa determinandi ad notitiam crea-
turarum, ad quarum notitiam determinat
mediante notitia sui, tanquam medijs forma-
lis specificantis ipsam notitiam creaturarum.
Antecedens probo, quia lumen gloriæ non
solum est participatio luminis increati tenen-
tis se ex parte intellectus, sed etiam diuinæ
essentiæ tenentis se ex parte obiecti: ergo non
solum complet intellectum beati per modum
potentiæ, sed etiam proximè determinat illum
per modum obiecti: ergo non diuina essen-
tia, sed lumen erit proxima & immediata
causa determinandi intellectum beati ad vi-
sionem sui atque adeo ad visionem creatura-
rum.

465. Quartum, quod neque sit liberum de-
cretum Dei, constat primò, quia liberum de-
cretum Dei non est causa possibile; hæc
enim præsupponuntur ad liberum decretum
Dei, virtute omnipotentiae diuinæ, vi cuius
necessariò, & antecedenter ad liberam vo-
luntatem Dei res dicuntur possibles, ergo
saltem proxima causa videndi possibles non
potest esse liberum decretum Dei. Secundò
nec potest esse proxima causa videndi futura,
tum quia illa non continet in se formaliter:
tum quia non foret maior ratio, cur hæc
potius manifestaret, quàm illa. Vnde neces-
sariò recurrendum esset ad aliam causam, quæ
proximius intellectum beati determinaret
ad hæc potius futura cognoscenda, quàm ad
alia.

466. Quintum quod proxima & immedia-
ta causa videndi has potius creaturas, quàm il-
las sit ipsum lumen gloriæ, probatur, quoniam

lumen gloriæ, ut ex dictis constat, non solum
est participatio intellectus diuini, ut cogno-
scitui, sed etiam essentiæ diuinæ, ut intelli-
gibilis sui tanquam obiecti primarij, & crea-
turarum, tanquam obiecti secundarij. Vnde
quæ participatio est intellectus diuini, com-
plet intellectum beati per modum potentiæ,
eumque proximè habilem reddit, ut possit
ulterius obiectiue determinari ad visionem
Dei, & creaturarum in Deo: quæ participatio
est Diuinæ essentiæ ut est obiectum intelli-
gibile, & primariò determinatum ad sui co-
gnitionem, proximè potentiam beati deter-
minat ad visionem Dei, & simul reddit illam
connaturaliter exigentem determinationem
creaturarum in Verbo: quæ tandem participa-
tio est intelligibilis æque eminentialis spe-
ciei creaturarum, vltimò intellectum beati
determinat ad has, vel illas creaturas in Ver-
bo intuendas: nam ut sic est intelligibilis at-
que eminentialis species harum vel illarum
creaturarum in Verbo videndarum. Totum
hoc constat ex dictis de lumine gloriæ: quia
nimirum possibile est lumen, quod omnes
istas perfectiones participet: ergo connatura-
lius ponitur: ergo de facto est ponendum, in
antecedente nulla est repugnantia: prior Con-
sequentia est evidens: nam illud lumen est cō-
naturalius, quod potentiam beati proximè
determinat ad omnia ea, ad quæ beatus eget
determinatione. Posterior verò probatur,
quoniam Deus, quæ eius est perfectissima
providentia, semper id facit, quod magis con-
ducit ad connaturaliorem modum operandi
creaturæ. Pro maiore declaratione præsentis
difficultatis, & faciliiori solutione opposito-
rum argumentorum sit,

SECTIO XXV.

*An quodlibet lumen gloriæ inclinet in
intellectum beati ad quascumque
creaturas in Deo cogno-
scendas?*

467. PRIMA sententia affirmat. Est Arru-
balis & Machin. supra cit. Funda-
mentum est, quia quilibet habitus inclinat ad
omnia obiecta materialia contenta sub for-
mali; sed omnes creature sunt obiecta mate-
rialia contenta sub diuina essentia tanquam
sub obiecto formali: ergo lumen gloriæ incli-
nat ad cognoscendas omnes creaturas in di-
uina essentia tanquam obiecta materialia sub
formali. Maior constat primò in reliquis ha-
bitibus supernaturalibus: etenim habitus fi-
dei inclinat ad credenda omnia reuelata pro-
pter auctoritatem Dei, tanquam propter ra-
tionem formalem; spes ad speranda omnia
sperabilia propter promissionem Diuinam;
charitas ad diligenda omnia bona creata
propter bonitatem Increatam, & sic de
reliquis. Secundò quia in quolibet obiecto

*Arrubal.
Machin.*

materialis

materiali reperitur ratio obiecti formalis: sed in quocunque reperitur ratio obiecti formalis ad illud per se inclinatur habitus, quia habitus ad totum illud inclinatur per se, à quo specificatur; specificatur autem à tota ratione formali ad equata, igitur per se inclinatur ad omnem, quod participat rationem formalem. Minor verò probatur, quia obiectum formale luminis gloriæ est diuina essentia, ut exemplar & causa creaturarum: omnes autem creature sunt participationes & effectus diuinæ essentiae: igitur omnes creature sunt obiecta materialia, participantes diuinam essentiam ut obiectum formale luminis.

468. SECUNDA sententia negat, quæ communior est: magna tamen eget explicatione; multum enim interest de quo lumine disputetur, an de eo, quod de facto est, an de eo quod possibile est: & an spectata tantum intrinseca naturalis luminis, an etiam ut subest potentia Dei? Pro quorum omnium explicatione,

469. DICO 1. Nullum de facto lumen inclinatur vel ad alias creaturas, quam quarum de facto est representativum, vel ad intensius remissiusve Deum cognoscendum, quam de facto sit ipsum intentum. Fundamentum est, quia lumen gloriosum non minus est necessaria causa respectu representationis creaturarum, quarum est intelligibilis species, quam respectu cognitionis Dei, cuius est intellectualis participatio: igitur nec inclinatur ad alias creaturas quam quæ de facto representant, nec ad intensius remissiusve Deum cognoscendum, quam de facto cognoscit. Antecedens patet, quia lumen nec est principium liberum in se, nec ad operandum pendet à principio libero, sed est causa merè necessaria in operando, antevergens omnem liberum consensum beati. Cuius ratio est, quia cum lumen gloriæ sit proximum principium nostre beatitudinis, qui est actus necessarius, necessario enim appetimus beatitudinem, ipsum etiam principium debuit esse necessarium & independens à libertate creaturæ. Consequentia verò probatur, quia quando causa necessaria non pendet in sui applicatione ab aliquo principio libero, agit secundum ultimum posse suæ virtutis; cum non sit maior ratio, cur potius ad tantam, & non ad maiorem, aut minorem intensiorem se applicet: ergo nullam relinquit in subiecto indifferentiam, vel ad alias representationes creaturarum, vel ad maiorem claritatem circa Deum: omnis quippe indifferentia, cum sit potentia ad ulteriorem actum, supponit virtutem operativam nondum ultimo explicatam. Confirmatur: quia implicat, formam relinquere subiectum indifferens ad ulteriorem effectum formalem: ergo & lumen gloriæ ad ulteriorem actum perfectiorem. Consequentia patet, quia non minus lumen gloriæ est determinatum ad suum actum producendum, quam forma ad suum effectum formalem præstandum.

470. Maior difficultas est, an quodlibet lumen gloriæ non solum de facto sit determi-

natum ad talem creaturarum representationem, & ad talem tantamque claritatis intentionem, sed etiam ad hanc numero creaturarum & Dei visionem, ita ut neque sit indifferens ad aliam numero visionem eiusdem speciei & perfectionis eliciendam: & quidem si proposita quaestio intelligatur de determinatione extrinseca, quia nimirum Deus præter hunc numero concursum, quo cum lumine influit ad hanc numero visionem, nullum alium obrulit ad alias numero visiones eliciendas, res est facilis, quia cum qualibet causa secunda determinetur ad hunc numero effectum, per hunc numero Dei concursum, ut ex Philosophia suppono, hoc ipso, quo Deus determinat hunc numero concursum, & omnem alium negat, censetur causa ab extrinseco determinata ad hunc numero effectum. At maior difficultas est, de determinatione intrinseca: cuius dubitandi ratio est, quia non apparet, qua ratione possit lumen gloriæ ab intrinseco aliquo principio, seu differentia determinari ad hanc potius numero visionem, quam ad aliam eiusdem omnino perfectionis & claritatis. Nam dupliciter potest aliquod principium, ad hunc numero effectum ab intrinseco determinari, vno modo propter infinitatem termini producendi, quo pacto principium generativum in Patre, ob infinitatem termini producendi, non potest nisi vnum numero Verbum gignere: sicut nec principium spirativum, nisi vnum numero amorem: infinitas enim termini producti postulat, ut tota perfectio, quæ produci posset dispersa in pluribus, producat in vno. Verum hic modus repugnat creaturæ, quæ suapte natura limitata est & finita. Alio modo determinari posset per aliquam differentiam intrinsecam, per quam principium ipsum exigeret hunc potius numero concursum, quam alium: & in hoc est cardo præsentis difficultatis, quia cum omnes numerici concursus sint tantum diuersi homogenei, non videtur assignabilis differentia, quæ potius hunc exigat numero concursum, quam alium: siquidem exigentia huius præ alio supponit aliquam diuersitatem inter hunc & alium; alioqui non esset maior ratio, cur potius exigeret hunc, quam alium. His tamen non obstantibus,

471. DICO 2. Non repugnat lumen ab intrinseco determinatum ad hanc numero visionem, & consequenter tale de facto ponendum est. Primum probo, quia non repugnat talem differentiam individualemente dari, quæ hunc potius numero concursum exigat, quam alium: ergo non repugnat lumen ab intrinseco determinatum ad hanc numero visionem. Consequentia claret. Antecedens ostendo, quia sicut datur differentia specifica exigens hunc specie concursum, & differentia heterogenea individualis exigens hunc numero heterogeneum concursum: ita non repugnat differentia homogenea exigens hunc numero homogeneum concursum. Cuius ratio à priori est, quia tales concursus non sunt ita ho-

mogenci, ut non habeant aliquam differentiam inter se, alioqui non essent duo, sed unus numero concursus replicatus: ubi enim est aliqua distinctio, aliquam differentiam intercedere oportet, cum omnis distinctio fundetur in aliqua diversitate.

472. Secundum facile probatur, quia tale lumen est connaturalius principium visionis beatæ; igitur ut tale de facto est ponendum. Consequentia constat; quia respectu talis visionis debemus connaturaliora principia ponere; tum quia est perfecta participatio visionis increatæ: tum quia est suprema & perfectissima felicitas creaturæ rationalis. Antecedens probo, quia illud est connaturalius principium, quod est magis determinatum potentie ad actum eliciendum; nam quod est magis determinatum, est magis perfectum & completum potentie in ordine ad actum, quia quantum minus relinquit de indifferentia & indeterminatione, tanto magis ponit de perfectione & complemento: sed lumen ab intrinseco determinatum ad unam numero visionem eliciendam est magis determinatum potentie; quia non solum determinat illam ad talem actum in specie, sed etiam ad talem actum in individuo. Atque ex his patet ad rationem dubitandi.

473. Dico 3. Possibile est lumen, quod sit plurimum creaturarum representativum in Verbo, & minus cognoscitivum Verbi; nec non lumen, quod sit pauciorum creaturarum representativum in Verbo, & magis cognoscitivum Verbi: non est tamen possibile lumen, quod sit intensius cognoscitivum creaturarum, quam Verbi. Fundamentum primæ assertionis est, quia potest lumen quatenus est species intelligibilis creaturarum, plures creaturas in Verbo representare remissius, quam lumen pauciores in eodem Verbo creaturas representans; igitur possibile est lumen, quod plures creaturas representet in Verbo, & minus intensè Verbum cognoscat: & e contra. Consequentia constat, quia intensio cognitionis circa Verbum non crescit formaliter ex cognitione extensiva creaturarum, sed solum ex cognitione intensiva earumdem; crescit enim ex multiplicatione graduum cognitionis creaturarum, eò quod nequeunt tales gradus multiplicari circa obiectum secundarium, quia multiplicentur circa primum, cum quilibet gradus obiecti secundarii sit etiam obiecti primarii tanquam obiecti formalis, à quo specificatur: implicat autem, dari aliquem gradum cognitionis, qui non sit specificatus à suo obiecto formali, non minus quam implicet, dari rem absque propria essentia, cum specificatio ab obiecto formali sit essentialis actui, & singulis gradibus ipsius. Igitur si plures creature videri possunt cum paucioribus gradibus intensificationis, & contra pauciores cum pluribus intensificationis gradibus, poterit lumen representare plures creaturas in Verbo, & minus intensè Verbum. Confirmatur, quia in nostra sententia creaturæ non videntur in Verbo, ut

in obiecto viso, tanquam in ratione, proxima videndi, atque adeo quod intensius videtur Verbum, eò plures necessarîo videntur creaturæ in ipso Verbo; sed tanquam in ratione remota, proximè autem tanquam in specie impressa intelligibili representantur per lumen, ut est quedam participatio speciei creaturarum: atqui potest Deus producere lumen, quod sit participatio speciei creaturarum: maior quoad extensionem, minor verò quoad intensionem; igitur possibile est lumen, quod sit plurimum creaturarum representativum, & minus cognoscitivum Verbi, quam aliud, quod sit plurimum creaturarum representativum.

474. Secunda pars assertionis constat, quia cum quilibet gradus cognitionis obiecti secundarii essentialiter sit representativus obiecti primarii, implicat intensius cognosci obiectum secundarium, quam primum.

475. Dico quartò. Implicat lumen, quod inclinet ad videndas plures & plures creaturas in Verbo, absque ulla limitatione, tam ex parte obiecti, quam ex parte modi cognoscendi obiectum; non tamen cum limitatione ex parte modi cognoscendi obiectum. Explico. Dupliciter cognosci possunt plura & plura obiecta in Deo, uno modo sine ullo termino, tam extensivè ex parte cognoscendorum, quam intensivè ex parte cognitionis, ut non modò in infinitum crescant obiecta cognoscenda, sed modus ipse claritatis in cognoscendo: alio modo absque limitatione ex parte cognoscendorum, cum limitatione tamen in modo cognoscendi, ut quantum plura lumen obiecta representat, tantò ad eadem cognoscenda tendat remissius. Primum aio implicare, non autem secundum.

476. Fundamentum prioris assertionis est, quia tale lumen necessarîo esset infinitum: quia vel illud ponitur ut cognoscitivum Dei, & simul representativum creaturarum, & tunc non solum esset infinitum, quia cognoscitivum Dei, sed etiam quia representativum creaturarum: vel solum ponitur ut cognoscitivum Dei; & tunc saltem sequitur, fore infinitum ut cognoscitivum Dei. Quod sic ostendo: quia quod plures hoc modo cognoscuntur creaturæ in Deo, eò clarius & intensius cognoscitur ipse Deus: ergo si daretur lumen inclinans ad cognoscendas plures & plures creaturas in Deo, illud necessarîo foret infinitum. Antecedens patet ex dictis. Consequentia probatur, quia tale lumen producere posset intensiorem & intensiorem sine termino actum circa Deum; igitur esset actu infinitum; quia cum non posset esse infinitum Syncategorematicè, quippe quod actu contineret omnem intensionem possibilem; finitum autem esse non posset, alioqui deueniri posset ad actum finitum, quo intensior à tali lumine produci non posset, necessarîo esset infinitum categorematicè.

477. Fundamentum posterioris assertionis est, quia non implicat lumen participati-

uum

um tantum intellectiuitatis Diuinæ, & nullius representationis creaturarum, quod quod ab extrinseco determinaretur ad plures creaturas in verbo cognoscendas, tantum proportionaliter limitaretur ad easdem remissius in verbo ipso cognoscendas: sed tale lumen non excederet intensiorem finitam; ergo non implicat. Minor probatur, quia quantum cresceret cognitio creaturarum extensiuè, tantum proportionaliter decrederet intensiuè: ergo nunquam excederet intensiorem finitam. Consequentia constat, quia cognitio circa obiectum primum non intenditur formaliter ex præcisa extensione obiecti secundarii, sed tantum ex intensiōe: ergo si ex maiore & maiore extensione obiecti secundarii, non cresceret intensio circa obiectum ipsum secundarium, neque cresceret circa primum.

478. Ex dictis colligo, respectu futurorum de facto dari lumen perfectius extensiuè, imperfectius verò intensiuè, non autem respectu possibilium: Primum constat, nam sæpe minus beatus plura debet in verbo cognoscere quoad seriem suæ prædestinationis, quam alter magis beatus: ergo tunc minus beatus debet habere lumen perfectius extensiuè, imperfectius verò intensiuè, quam alter magis beatus, qui in eodem verbo pauciora videre debet quoad seriem propriæ prædestinationis. Præterea omnes ratione itatus videre debent in Verbo Mysterium Incarnationis, & Eucharistiæ, & reliqua obiecta fidei, nec non species omnes vniuersi: at non omnes hæc ipsa videbunt eadem intensiōe & claritate, sed beatiore clariùs, minus verò beati remissius; cum enim hæc omnia videantur eadem cognitione, qua Verbum, beatiore clariùs videntes Verbum, clariùs etiam videbunt hæc omnia in Verbo.

479. Secundum probo, quoniam cognitio possibilium non est debita beato ratione peculiaris status, sed ratione ipsius beatitudinis essentialis: sed quæ debentur ratione beatitudinis essentialis, quod plura videntur in Verbo, eò clariùs videtur Verbum; & e contra: ergo respectu possibilium non datur de facto lumen perfectius extensiuè, imperfectius verò intensiuè. Maior patet, nam ea tantum sunt debita ratione status, quæ pendent, à libera voluntate Dei, vel ut operata in bonum ipsius beati, vel ut operanda in bonum aliorum: hæc autem sunt tantum futura. Minor probatur, nam quæ debentur ratione beatitudinis essentialis, debentur ratione ipsius visionis beatificæ. Hæc autem connaturaliter postulat, ut quod clariùs videtur Verbum, eò plura videantur possibilium in Verbo. Igitur respectus possibilium non datur lumen perfectius extensiuè, imperfectius verò intensiuè. Consequentia constat, quia ista semper videntur iuxta proportionem luminis circa Verbum: Vnde non videntur plura aut pauciora, quam intensio ipsa luminis circa Verbum postulat. Minor patet, quoniam possibilium solum videntur ex vi visionis causæ sal-

tem radicaliter: quæ autem videntur ex vi visionis causæ mensura videndorum est ipsa cognitio causæ, quæ quod clariùs aut remissius videtur, eò cum pluribus, aut paucioribus effectibus videri postulat.

480. Obijciat 1. Quodcumque lumen aptum ad videndum Deum, est etiam aptum ad videnda quæcumque possibilium in Deo: igitur ad videnda plura possibilium in Deo non est necesse videre clariùs Deum. Antecedens probatur, quia maius est videre Deum, quam quæcumque possibilium. Secundò sequeretur, quemlibet beatum videre in qualibet serie creaturarum possibilium infinitas species creaturarum inferiores sub illa contentas. Sequelam probo, quia, si quod clariùs videtur Verbum, eò gradatim plura videntur possibilium: igitur vi visionis videntur omnes species possibilium, quæ inter vltimam & supremam vltimam intercedunt, atque hæc sunt infinitæ: ergo.

181. Resp. ad primum negando antecedens, nam licet plus sit videre Deum, quam quæcumque creaturas in se, non tamen in ipso Deo; quia in Deo videntur cum connexion ad ipsius omnipotentiam. Ad secundum nego sequelam: ad cuius probationem, nego Minorem; omnes enim creaturæ contentæ sub aliqua determinata specie sunt finitæ, quia tanta est perfectio earum collectivè sumptarum, quanta est distantia inter supremam creaturam, quæ videtur, & ipsum nihilum, quæ finita est, quia hæc mensuratur ex ipsa positiva perfectione rei producibilis.

482. Ad fundamentum oppositæ sententiæ distinguenda est Maior: quilibet habitus inclinatur ad omnia obiecta materialia contenta sub formali, ut attingibilia sub certo gradu intensiōis non excedente habitum, concedo; ut attingibilia sub quolibet gradu intensiōis, habitum excedente, nego: quia non minus habitus finitus limitatur sub certo gradu intensiōis, quam sub certa ratione formali ad suum obiectum attingendum, cum non minus sit principium actus secundum certum gradum intensiōis, à quo indiuiduatur, quam secundum certum gradum speciei, à quo specificatur: ergo sicut excedere non valet rationem formalem, à qua specificatur, ita nec gradum intensiōis, à quo indiuiduatur. Vnde distinguenda est etiam Minor: omnes distributiue aut sub certo gradu intensiōis non excedente gradum luminis, sunt obiectum materiale attingibile à lumine, concedo; omnes collectivè, aut secundum quemcunque gradum intensiōis, sunt obiectum materiale attingibile à lumine finito, nego. Pro cuius explicatione,

483. Notandum, creaturas dupliciter videri posse in Deo, vno modo comprehensiuè secundum adæquatam intelligibilitatem ipsarum; secundò intuitiuè tantum, & non secundum adæquatam intelligibilitatem ipsarum. Ut videantur primo modo, non quælibet creatura, aut series creaturarum videri potest per quemcunque gradum lu-

minis,

minis, sed requiritur certus gradus commenturatur *speculum voluntarium*, quia liberè antecederet se manifestat per visionem huius vel illius creature.

486. Ratio secundæ sententiæ, simul cum auctoritate sancti Thomæ solum probat de lumine in ordine ad creaturas posibles, ut de facto est, non autem in ordine ad futuras, & ut à Deo fieri posset.

387. Tertiā sententiam cum suis probationibus admittimus, non eo quidem fundamento, quo illam aduersarij defendunt, nempe, quia lumen, quatenus se tenet ex parte potentiæ est heterogeneum, sic enim non oportet, illud ponere heterogeneum, ut constat de ceteris habitibus, cuius ratio est, quia lumen, ut est complementum potentiæ specificatur tantum ab obiecto formali, quod est homogeneum: sed alio fundamento illam admittimus, nempe quia in nostra sententia lumen est simul species intelligibilis creaturarum, quas repræsentat: ratione cuius repræsentationis vnum est heterogeneum diuersum ab alio, sicut species vnius obiecti à specie alterius, indiuidualiter tantum diuersi: exemplum de charitate non est ad rem: nam id prouenit, non ex diuersa indiuiduatione habitus, sed ex ipsa charitate secundum se, quæ quia practicè inclinatur ad obiecta, ut consequibilia, ad ea prius ac potius inclinatur, quæ sunt magis debita: lumen verò, quia ad obiecta inclinatur speculatiue, cognoscendo tantum naturas ipsorum, ad ea prius, ac potius inclinatur, quæ sunt in se perfectiora, & causa aliorum, non autem quæ sunt conuenientiora: nam hic finis, cum sit practicus, non intenditur ab habitu speculatiuo.

488. Ad Fundamentum quartæ constat ex dictis, in quo nimirum sensu sit concedendum, in quo verò negandum.

484. Prior probatio intelligenda est iuxta doctrinam traditam, quod omnes habitus inclinant ad omnia obiecta materialia contenta sub formali, sub certo intensiōis gradu, non excedente gradum ipsius habitus, cum nullus habitus inclinare possit ad intensiorem gradum, quàm ipse contineat in se: alioqui posset effectus excedere perfectionem causæ. Posterioris neganda est minor: nam in omnibus possibilibus collectiue sumptis reperitur ratio formalis luminis, & tamen ad ea collectiue sumpta inclinare non potest lumen finitum. Ut igitur habitus inclinare possit ad obiectum materiale coniunctum cum formali, supponi debet attingibile sub certo gradu intensiōis, habitum non excedente. Vnde falsum est habitum per se inclinare ad rationem formalem, nullo habito respectu intensiōis. Cum igitur obiectum formale luminis gloriosi non sit diuina essentia ut exemplar creaturarum, sub quolibet claritatis gradu attingibile, sed sub certo & finito, non quælibet creatura, aut creaturarum series quocunque modo in Deo visibilis, erit materiale obiectum attingibile à lumine. Atque ex his patet ad præsentem controuersiam.

485. Ad argumenta præcedentis sectionis. Ad Fundamentum primæ, dici Deum *speculum voluntarium* intellectui beato, non quia per hanc numero visionem modò hæc, modò illa obiecta manifestet; quia nec Deus facere potest, ut forma non statim tribuat suum effectum formalem subiecto capaci; nec sola extrinseca voluntas Dei efficere potest, ut quæ antea non tribuebat suum effectum formalem, modò tribuat: sed dici-

tur *speculum voluntarium*, quia liberè antecederet se manifestat per visionem huius vel illius creature.

486. Ratio secundæ sententiæ, simul cum auctoritate sancti Thomæ solum probat de lumine in ordine ad creaturas posibles, ut de facto est, non autem in ordine ad futuras, & ut à Deo fieri posset.

387. Tertiā sententiam cum suis probationibus admittimus, non eo quidem fundamento, quo illam aduersarij defendunt, nempe, quia lumen, quatenus se tenet ex parte potentiæ est heterogeneum, sic enim non oportet, illud ponere heterogeneum, ut constat de ceteris habitibus, cuius ratio est, quia lumen, ut est complementum potentiæ specificatur tantum ab obiecto formali, quod est homogeneum: sed alio fundamento illam admittimus, nempe quia in nostra sententia lumen est simul species intelligibilis creaturarum, quas repræsentat: ratione cuius repræsentationis vnum est heterogeneum diuersum ab alio, sicut species vnius obiecti à specie alterius, indiuidualiter tantum diuersi: exemplum de charitate non est ad rem: nam id prouenit, non ex diuersa indiuiduatione habitus, sed ex ipsa charitate secundum se, quæ quia practicè inclinatur ad obiecta, ut consequibilia, ad ea prius ac potius inclinatur, quæ sunt magis debita: lumen verò, quia ad obiecta inclinatur speculatiue, cognoscendo tantum naturas ipsorum, ad ea prius, ac potius inclinatur, quæ sunt in se perfectiora, & causa aliorum, non autem quæ sunt conuenientiora: nam hic finis, cum sit practicus, non intenditur ab habitu speculatiuo.

488. Ad Fundamentum quartæ constat ex dictis, in quo nimirum sensu sit concedendum, in quo verò negandum.

SECTIO XXVI.

An Deus ab homine in hac vita videri possit sicuti est?

489. **R**ATIO dubitandi est ipsa auctoritas Dei, desideranti enim Moy-
 si videre in hac vita Deum, Exodi 33. Respondit Deus: *Non videbit me homo, & vivet.* Vbi Glossa, *quandiu*, inquit, *hic mortaliter vivitur, per quasdam imagines Deus videri potest, sed per ipsam naturam suam speciem non potest.* Impossibile igitur est, Deum in hac vita ab homine videri. Confirmatur, nam visio Dei est cognitio omnium abstractissima, cum sit de obiecto immaterialissimo: sed quod abstractior est cognitio, eò abstractiorem postulat intellectum: ergo abstractissima cognitio abstractissimum postulat intellectum. Igitur visio Dei non compatitur secum in eodem subiecto notitiam sensus vel alterius operationis materialis; ac

Exodi 33.

Glo. 11.

proinde

proinde nequit esse in homine in hac vita existente, in qua nequit omni omnino operatione materiali & sensitiva carere.

490. Constans tamen est ac certa sententia, de potentia, absoluta nullam esse repugnantiam, quin Deus in seipso ab homine in hac vita existente videri possit; tamen id repugnet de lege ordinaria. Prior pars assertionis eum habet certitudinis gradum, quem habet communis illa Theologorum sententia, quod Christus simul fuerit viator & comprehensor. Nam si potuit Christus, ut homo viuens hanc vitam passibilem & mortalem videre Deum: poterit & quivis purus homo: cum natura humana in Christo non sit alterius rationis, aut maioris capacitatis, quam si natura cuiuscunque puri hominis: neque enim vnio hypostatica illam ab intrinseco mutauit, aut maiorem illi contulit capacitatem, quam ex seipsa haberet, sed solum illi addidit quandam congruitatem, cur talis visio, & omne aliud creatum donum cum ipso officio Redemptoris non pugnant, ei debitum fuerit, etiam in hac mortali vita existenti. Porro sententia illa de Christo viatore & comprehensore simul, est adeo certa, ut oppositam Pater Suarez 3. part. questione nona, articulo quarto, disputatione vigesima quinta, sect. 1. putet erroneam, hæresique proximam.

491. Ratio autem assertionis est, quia clara visio Dei nullam habet cum hac mortali vita essentialiter repugnantiam, quo minus de potentia absoluta possit cum illa coniungi. Assumptum probō: nam duplex vita considerari potest in homine viatore, vna substantialiter & in actu primo, quæ consistit in ipsa vnione & substantiali informatione animæ ad corpus corruptibile; altera accidentaliter, & in actu secundo, quæ formaliter consistit in operationibus vitæ vegetatiuæ, sensitivæ, & intellectivæ cum neutra vita essentialiter pugnat clara visio Dei: non cum prima, nam actus videndi Deum, & informandi corpus non sunt essentialiter oppositi, tum quia reperiuntur in beatis: tum quia sunt actus perfectiui in ordine ad diuersas perfectiones, nam vnus perficit hominem substantialiter, & in ordine ad esse naturale: alter accidentaliter, & in ordine ad esse supernaturale. Vnde sicut esse naturale potius supponitur, & perficitur à perfectione supernaturalis: ita vita naturalis hominis, quæ formaliter consistit in vnione substantiali animæ ad corpus, supponitur, & perficitur à visione Dei.

492. Neque essentialiter repugnat cum secunda vita actuali: nam triplex est hæc vita actualis in homine mortali vegetatiua, sensitiva, & intellectualis, consistens in actuali operatione vitæ vegetantis, sentientis, & intelligentis, atque non pugnant cum actuali operatione vitæ intelligentis, tum quia talem operationem secum compatitur in Angelis beatis, qui intuendo Deum non impediuntur ab actibus intellectualibus cir-

cā alia obiecta: tum quia tales actus non sunt oppositi, sed maxime subordinati. Neque pugnant cum actibus vitæ vegetantis, cum sint actus diuersarum potentiarum, & ad diuersas perfectiones tendentes. Neque demum cum actibus vitæ sentientis: quia licet repugnet, ut visio Dei originetur à cognitione sensitiva, cum sit de obiecto immateriali, & omnino independente à sensibus, non tamen repugnat, ut simul intellectus videat Deum, & sensus feratur in sensibilia: tum quia hoc necessario concedendum est Christo, qui à visione Dei nunquam cessauit, & tamen cum illa continuò exercuit operationes sensuum. Tum quia cum sint actus diuersarum potentiarum, respectu diuersorum obiectorum, non pugnant simul in eodem subiecto, saltem supernaturaliter, & de potentia absoluta, quidquid sit naturaliter, & de potentia ordinaria, propter limitationē subiecti.

493. Posterior pars assertionis probatur primò, quia visio diuinæ essentię est suprema felicitas, & essentialē pręmium creaturę rationalis: de ratione autem supremæ felicitatis & pręmij est, ut non conferatur, nisi post huius vitæ ærumnas, & deuictos certaminis labores: sed homo quamdiu in hac vita viuunt, semper est in via ærumnarum, & inter certaminis ac pugne labores: ergo naturaliter, & de lege ordinaria non debetur illi visio diuinæ essentię. Secundò, quamdiu homo in hac vita viuunt, naturale est ei omnia intelligere per conuersionem ad phantasmata: atque diuina essentia intelligi nequit per conuersionem ad phantasmata. Minor est euident, nam ea tantum intelligi possunt per conuersionem ad phantasmata, quorum notitia aliquo modo pendet à phantasmatibus. Maior probatur, quia naturale est homini in hac vita degenti ad intelligibilia assurgere per sensibilia, ab illis species intelligibilium abstrahendo: ergo.

494. Ad rationem dubitandi respondet August. lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 27. illud à Deo dictum esse, non quod sit necessarium, ut qui Deum videt, omnino moriatur vitę istius, sed ut quodammodo moriatur, quia debet ita à carnalibus sensibus alienari, ut merito, inquit, nesciat, sicut Apostolus ait, utrum in corpore, an extra corpus sit, cum in illam rapitur & subuehiuntur visionem. 2. Responderi potest, Deum locutum fuisse iuxta legem ordinariam: quo pacto loquitur etiam Paulus 1. ad Tim. vlt. Deum nullus hominum vidit, sed nec videre potest. Eadem responsio applicanda est glossę.

495. Ad Confirmationem Respond. ex ea tantum sequi, visionem Dei, nullam secum compati cognitionem sensitivam causaliter non autem concomitantem ex eo, quod visio Dei sit cognitio omnium abstractissima, abstractissimum postulabit intellectum, à nullis phantasmatibus in cognoscendo Deo dependentem, non autem quod non possit aliquam sensitivam notitiam concomitanter habere: hoc enim abstractioni visionis Dei nihil derogat.

466. Hæc

Suarez.
Censura
oppositæ
sententiæ.

August.

Prima ad
Timotheum

	496. Hæc de potentia absoluta. Maior controuersia inter Patres & Scholasticos est, an de facto cum aliquo in hac communi & ordinaria lege dispensatum aliquando sit, ut adhuc in hac mortali vita viuens speciali priuilegio fuerit à Deo eleuatus ad claram sui visionem, saltem ad tempus, & transeunter. Affirmant S. Doctores de Paulo & Moyse 2.2. q. 175. art. 3. in corpore & ad 1. & de veritate q. 10. art. ult. & q. 13. art. 2. & alibi. Dur. in 4. dist. 49. q. 6. num. 5. Sotus quæst. secunda, artic. 4. circa finem, Ferrar. 3. contra gentes cap. 47. §. quantum ad secundum in fine: Idem supponere videtur de Paulo Scotus in 2. dist. 3. qu. 9. §. secundo modo, & alij Scholastici moti auctoritate August. lib. duodecimo, supra Genesim ad litteram cap. 27. & epist. 112. ad Paulinam de videndo Deo c. 12. ubi id aperte asserit propter illa Verba Domini Numeror. 12. <i>An non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est: ore enim ad os loquitur ei & palam; & non per anigmata & figuras Dominum videt.</i> Putat enim August. gloriam Domini, quam Moyses à Domino videre petierat, Exodi 33. hic illi fuisse manifestatam.	qua etiam Henric. in sum. l. 3. c. 11. affirmat, non semel in hac vita eleuatū fuisse ad intue- dam in raptu diuinam essentiam. Hæc senten- tia mihi probabilior est & sequenda, quā mul- torum Patrum auctoritate confirmat Vaf. no- bis sufficit tum auctoritas scripturæ Ioa. 1. <i>Dei nemo vidit vnquam, Unigenitus, qui est in sinu pa- tris, ipse enarrauit:</i> ubi priuilegium hoc viden- di in hac vita diuinam essentiam tribuit soli Christo. Et Paulus 1. ad Tim. 6. <i>Decum nemo hominum vidit, sed nec videre potest:</i> intellige de potentia ordinata in hac vita. Et Euaristus Pa- pa in 1. ep. decret. circa finem: <i>Quam, inquit, nempe lucem inaccessibilem, nullus modo nostrum in hoc mortali corpore constitutus potest aliquatenus contueri, sed dum apparuerit, tunc vere illum videbit, sicuti est, qui eius conspectibus fuerit di- gnus coaptari; & non sicut Moyses, ceteriq; prophe- ta per anigmata & figuram.</i> Cum igitur neque Moysen aut vllum alium Prophetam ab hac ordinaria lege excipiat, neque nos illos exci- pere debemus.	Henriquez Ioan. 1. 1. ad Tim 6 Euaristus.
S. Thomas	497. Alij hoc priuilegium extendunt ad A- damum propter illa verba Geneseos 2. <i>Immi- sit ergo Dominus Deus soporem in Adam:</i> existi- mant enim, hunc soporem fuisse ex clara vi- sione Dei.	503. Fundamentū huius sententiæ de Moy- se quidem & reliquis Prophetis Christi adue- tum præcedentibus, est, quia non decuit, ut ta- le priuilegium videndi diuinam essentiam vlli mortali ante Christum concederetur: quod insinuat Ioannes Euang. supra citatus, dum hoc priuilegium videtur concedere soli Chri- sto. Etenim decuit, ut qui inter homines pri- mus Dei essentia videret, esset Christus Do- minus: propterea enim SS. Patres detinebatur in lympo, quia non decebat quenquam illorū prius Deum videre, quā ipse Christus vidis- set: qui tanquam caput & redemptor omniū debuit primus hanc paradisi ianuam, peccato protoparentis oclusam nobis referare; prius illam sibi aperiendo, tanquam proprius domi- nus, ac naturalis hæres. Non enim decebat, ut prius hæc hereditas adiretur à filiis adoptiuis, quā à Filio naturali, per quem debebant adoptiui æterno patri reconciliari.	Ioannes.
Durandus.	498. Alij id docent de Iob, propter illa ver- ba, Iob 42. <i>Audiu auris audire, nunc autem oculus meus videt te.</i> Et fundamentum habet in Aug. lib. 22. de ciu. Dei c. 29. & fortasse, in- quit, ista virtus magna cernendi data fuerit ad horam etiam in isto mortali corpore oculis Sancti viri Iob, quando ait ad Deum <i>in obauditu auris obaudiebam prius, nunc autē oculus meus videt te.</i>	504. Ex hoc fundamento aperte sequitur, nunquam B. V. vidisse diuinam essentiam an- te Verbi Incarnationem; piū tamen est cre- dere, illam vidisse post Verbi Incarnationem: quod mihi satis probabile est post Christi re- surrectionem, quando ad eam videndam ele- uati fuerunt omnes SS. Patres, qui in lympo detinebantur. Decuit enim, ut ipsa prima post filium, hanc gloriæ hæreditatem adiret.	
Sotus.	499. Alij idem testantur de Petro & Ioan- ne Euangelista: de illo quidem, quādo à Chri- sto responsum accepit. Matt. 16 <i>Beatus es Si- mon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in Cælis est;</i> quem locum expendens Aug. cit. ep. ad Paul. c. 11. <i>Quamuis, inquit, illa reuelatio, utrū per fidem tantum cre- dita, an per visionem conspelta, facta in eius mente fuerit, nō mihi videtur elucere:</i> de isto autē, quādo in coena recubuit supra pectus Domini. Quod etiam fundamentū habet in Amb. li. 7. in Luc. & Origene hom. 2. in diuersos.	505. Fundamentum oppositæ sententiæ, quoniam totum nititur auctoritate Aug. S. Th. & aliorum Scholasticorū: Augustino opponi- mus Euaristum Papam, aliosque Patres, quos legere est apud Recentiores; S. Th. verò alijq; Scholasticis, alios Doctores, qui ex professo hanc controuersiam tractarunt.	August. S. Thom. Euaristus.
Ferrariensis.	500. Alij idem consent de Isaia & Ezechie- le, eò quod ille c. 6. sue prophetiæ dixerit: <i>Vi- deo Dominum;</i> hic c. 3. testetur, se vidisse gloriā Domini, & c. 8. visionem Dei. Alij idiplum senti- unt de S. Benedicto, quando dicitur totum mundum vidisse sub vno solis radio colle- ctum. Lege Greg. l. 2. dialogor. c. 35.	506. Ad locum verò scripturæ Respond. Ex eo non conuinci Moysen diuinam essen- tiam vidisse, sed tantum ad quoddam familia- ritatis genus supra cæteros prophetas à Deo eleuatū fuisse, ad quod exprimendum Deus vsus est illo modo loquendi: præsertim cū de- sideranti Moyse Dei gloriā videre responsum sit, <i>nemo videbit me & viuet.</i> Multo minis	allata
Scotus.	501. Alij id affirmant de S. Hieronymo. Et à fortiori id affirmarent de B. V. eò quod nullum priuilegium fuit alicui puro homini factum, quod B. V. concessum non sit.		Explicatur Scriptura.
August.	502. Negant verò vniuersaliter de omnibus.		
Num. 12.	Molina 1. p. q. 12. a. 11. D. 2. Vaf. d. 5. cap. 2. Gammac. 1. p. qu. 12. c. 10. Granad. tr. 7. d. 1. Suar. l. 2. de attrib. diu. c. 30. & alij multi. Ex- ciipiunt tamen B. V. Suar. & Vaf. d. 56. c. 2. de		
Exod. 33.			
Gen. 2.			
Iob 42.			
August.			
Matt. 16.			
August.			
Ambrosius.			
Origenes.			
Greg.			
Molina.			
Vasquez.			
Gammacheus.			
Granadus.			
Suarez.			

allata testimonia vel Scripturæ, vel Patrum de cæteris Sanctis conuincunt; solum enim probant peculiarem quemdam modum cognoscendi Deum, semper tamen intra mo-

dum abstractiuum & ænigmaticum, proprium hominum in hac vita degentium, vt ipsemet Pontifex Euaristus docuit.

DISPUTATIO X.

De Incomprehensibilitate Dei.

ROSTR attributum cognoscibilitatis sequitur attributum incomprehensibilitatis, quod multi inuoluunt in ipso attributo cognoscibilitatis, quatenus idem Deus, qui intuitiue à creatura videri potest, adæquatè & comprehensiue cognosci non potest. Nos claritatis gratia hæc duo attributa, saltem inadæquatè in Deo distinguimus: cum aliud formaliter sit, ipsum intuitiue tantum cognoscere, & comprehendere. Disputamus autem hic de Comprehensione, non vt importat optatæ rei consecutionem, quo pacto omnes Beati dicuntur comprehensores, quoniam assecuti sunt, quod tantopere optarunt; sed vt dicit adæquatam obiecti cognitionem. Quoniam verò proposita controuersia tota pendet ex natura ipsa comprehensionis, antequam disputemus, an Deus sit à creatura incomprehensibilis, disputandum erit de natura ipsa comprehensionis.

SECTIO I.

In quo sita sit formalis ratio comprehensionis?

PRIMA sententia Ochami in 4. q. 13. art. 1. & Gabriel in 3. dist. 14. art. 3. dub. 2. opinantium, comprehensionem esse cognitionem omnium perfectissimam, quæ de obiecto haberi potest: quo pacto nulla creatura ab alio comprehendere potest, quàm à solo Deo; quia sola cognitio Dei est omnium perfectissima. Verum hæc exploditur ab omnibus, eoquod mensura perfectæ cognitionis non est desumenda ex perfectione cognoscentis, sed cognoscibilis, vt nimirum tam perfecta sit cognitio in repræsentando, quàm perfectum est ipsum obiectum repræsentabile. Cuius ratio à priori est, quia cognitio non debet in repræsentando adæquari cognoscenti, sed cognoscibili; est enim cognoscibilis, non cognoscentis expressio. Tanta igitur debet esse cognitionis perfectio, quanta est obiecti cognoscibilitas, vt illius comprehensio esse ac dici possit.

2. SECUNDA sententia est Bannez 1. p. quæstione duodecima, articulo 8. §. contra.

De Deo. Tom. I.

Zumel disputatione prima. Vsq. disp. 53. c. 4. Granadi tom. 1. tract. 5. disputat. 13. Fasoli, Suar. lib. 2. de Attributis diuinis cap. 29. & 3 p. Disput. 26. sec. 1. affirmantium, ad comprehensionem sufficere cognitionem extensiuam omnium, quæ vel formaliter, vel eminenter sunt in obiecto, vt hinc facile deducant, non posse Deum ab intellectu creato comprehendere, quia licet videantur omnia, quæ formaliter sunt in ipso, non tamen videntur aut videri possunt omnia, quæ fieri possunt ab ipso; & consequenter licet videatur totus formaliter, non tamen videtur, aut videri potest totus eminenter, quod est videri totum, non autem totaliter. Probatum primò. Ex Augustin. epist. 112. cap. 8. vbi docet, ad comprehensionem tantum requiri, vt nihil rei visæ lateat videntem. Confirmatur, quia tunc locatum comprehenditur à superficie corporis locantis, quando totum locatum continetur intra superficiem ipsius locantis: ergo tunc res comprehenditur cognitione, quando tota rei entitas & perfectio continetur intra notitiam ipsius cognoscentis.

3. Secundò probatur eadem sententia auctoritate Sancti Thomæ 1. p. quæst. duodecima, articulo octauo, & 3. p. q. 10. articulo secundo, & quæstione octaua, de veritate articulo quarto. In quibus locis probatur, ideo beatos non videre omnia, quæ sunt in Deo eminenter, quia alioqui comprehenderent Deum. Quæ illatio, vt concludat, supponere debet, comprehensionem esse solam cognitionem extensiuam eorum, quæ formaliter & eminenter continentur in Deo; alioqui si requireretur præterea certa aliqua perfectio & intensio cognitionis, possent omnia in Deo videri & adhuc non comprehendere, quia posset non videri cum ea claritate & intensione, qua obiectum ipsum posset videri.

4. Tertiò probatur à priori: nam comprehendere obiectum est ipsum cognoscere quantum cognoscibile est ex parte obiecti, non autem quantum cognoscibile est ex parte cognoscentis: Sed tunc obiectum cognoscitur quantum cognoscibile est ex parte obiecti, quando omnia, quæ sunt in obiecto formaliter & eminenter, cognoscuntur: ergo ad comprehensionem sufficit extensiuam cognitionem eorum omnium, quæ quoquo modo

sunt

Ocham.
Gabriel.

Bannez.

Zumel.
Vasquez.
Granadus.
Fasolus.
Suarez.

Augustin.

S. Thomas.

Q